T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

CENGİZ BEKTAŞ'IN GELENEKSEL KONUT ESKİZLERİ ÜZERİNDEN MİMARLIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Kaan ÇORBACI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı

Danışman

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Ocak, 2026

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

CENGİZ BEKTAŞ'IN GELENEKSEL KONUT ESKİZLERİ ÜZERİNDEN MİMARLIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Kaan ÇORBACI tarafından hazırlanan tez çalışması 21.01.2026 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi
Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU, Danışman
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Dr. Öğretim Üyesi Uzay YERGÜN, Üye
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Doç. Dr. Özge GÜNDEM, Üye
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi _____

Danışmanım Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU sorumluluğunda tarafımca hazırlanan "Cengiz Bektaş'ın Geleneksel Konut Eskizleri Üzerinden Mimarlığının Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Kaan ÇORBACI

İmza

Aileme ve Cengiz Bektaş'ın Anısına

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimine başlamamda, devam etmemde ve bitirebilmemde bilgi, deneyim ve desteğiyle bana her zaman yol gösteren değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU'na en içten teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Jüri üyelerim Sayın Dr. Öğretim Üyesi Uzay YERGÜN ve Sayın Doç. Dr. Özge GÜNDEM'e vakit ayırıp değerli görüşlerini sundukları için; Dr. Mimar Gönül BEKTAŞ'a, Mimar Nevzat SAYIN'a ve Dr. Mimar Eda ERKAN'a tezime yaptıkları katkı için; arkadaşlarıma, sosyal medyadan iletişim kurduğum herkese ve Taksim Atatürk Kitaplığı çalışanlarına destekleri için teşekkür ederim.

Bu süreçte sabırları, sevgileri ve sonsuz destekleriyle daima yanımda olan anneme, babama, kardeşlerim Tolga ve Arda'ya minnettarım. Varlığınız, motivasyon kaynağım oldu.

Kaan ÇORBACI

İÇİNDEKİLER

KISALTMA LİSTESİ vi
ŞEKİL LİSTESİ vii
TABLO LİSTESİ xi
HARİTA LİSTESİ xiii
ÖZET xv
ABSTRACT xvii
1 GİRİŞ 1
1.1 Literatür Özeti 4
1.2 Tezin Amacı, Kapsamı ve Yöntemi 6
2 CENGİZ BEKTAŞ 9
2.1 Hayatı 9
2.2 Eğitimi ve Mimarlığı 13
2.3 Kitapları, Yayınları ve Eskizleri 15
2.4 Projeleri ve Yapıları 24
2.5 Konut Yapıları 55
3 KONUT ESKİZLERİ KATALOĞU 67
3.1 Akşehir Geleneksel Konut Mimarisi 68
3.2 Kuşadası Geleneksel Konut Mimarisi 88
3.3 Tirilye Geleneksel Konut Mimarisi 103
3.4 Antalya Geleneksel Konut Mimarisi 117
3.5 Odunpazarı Geleneksel Konut Mimarisi 128
3.6 Kuzguncuk Geleneksel Konut Mimarisi 138
3.7 Şirince Geleneksel Konut Mimarisi 146
3.8 Şirinköy Geleneksel Konut Mimarisi 152
3.9 Kula Geleneksel Konut Mimarisi 155
4 DEĞERLENDİRME 158
5 SONUÇ 196
KAYNAKÇA 199
TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR 205

KISALTMA LİSTESİ

bkz.	Bakınız
cd.	Caddesi
Dr.	Doktor
örn.	Örneğin
Prof.	Profesör
sk.	Sokak
t.y.	Tarih yok

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1 Sedad Hakkı Eldem tarafından çizilen Rıza Derviş Evi tasarım eskizi ... **1**
Şekil 1.2 Sedad Hakkı Eldem tarafından çizilen bir konut eskizi **2**
Şekil 2.1 Cengiz Bektaş'ın Denizli gezisi sırasında çektiği fotoğraf..... **9**
Şekil 2.2 Bektaş, Anadolu gezisinde tarihi kalıntı üzerinde inceleme yaparken... **11**
Şekil 2.3 Bektaş'ın tasarladığı Akdeniz Üniversitesi Olbia Sosyal Merkezi **12**
Şekil 2.4 Cengiz Bektaş Üsküdar'daki ofisinde çalışırken..... **12**
Şekil 2.5 Cengiz Bektaş tarafından çizilen Şemsi Paşa Külliyesi eskizi **16**
Şekil 2.6 Bektaş tarafından Babadağlılar İş Hanı..... **39**
Şekil 2.7 Bektaş tarafından tasarlanan Denizli Merkez Bankası..... **40**
Şekil 2.8 Bektaş tarafından tasarlanan Halil Bektaş İlkokulu **41**
Şekil 2.9 Bektaş tarafından tasarlanan Kulüp Ora Tatil Köyü **42**
Şekil 2.10 Bektaş tarafından tasarlanan Bergama Cumhuriyet Alanı **42**
Şekil 2.11 Bektaş tarafından tasarlanan Olbia Sosyal Merkezi..... **43**
Şekil 2.12 Bektaş tarafından tasarlanan Türk Dil Kurumu **44**
Şekil 2.13 Bektaş'ın tasarladığı mimari projelerin bölgelere göre dağılımları **54**
Şekil 2.14 Bektaş tarafından tasarlanan Kavakların Ardındaki Ev ön cephe..... **56**
Şekil 2.15 Bektaş tarafından tasarlanan Kavakların Ardındaki Ev arka cephe..... **57**
Şekil 2.16 Bektaş tarafından tasarlanan Esat Sivri Evi ön cephe **58**
Şekil 2.17 Bektaş tarafından tasarlanan Esat Sivri Evi yan cephe **59**
Şekil 2.18 Bektaş tarafından tasarlanan Çeşme Atilla Yurtçu Evi ön cephe..... **60**
Şekil 2.19 Bektaş tarafından tasarlanan Çeşme Atilla Yurtçu Evi yan cephe..... **60**
Şekil 2.20 Bektaş tarafından tasarlanan İsmailgil Evi ön cephe..... **61**
Şekil 2.21 Bektaş tarafından tasarlanan İsmailgil Evi yan cephe..... **62**
Şekil 2.22 Bektaş tarafından tasarlanan Datça Kangotan Evi **62**
Şekil 2.23 Bektaş tarafından tasarlanan Datça Kangotan Evi iç mekan..... **63**
Şekil 2.24 Bektaş tarafından tasarlanan Datça Kangotan Evi ön ve yan cephe **64**
Şekil 2.25 Bektaş tarafından tasarlanan Sümer Pek Evi ön cephe **65**
Şekil 2.26 Bektaş tarafından tasarlanan Sümer Pek Evi çatı ışıklığı..... **65**
Şekil 2.27 Bektaş tarafından tasarlanan Sümer Pek Evi yan cephe..... **66**

Şekil 3.1 Taşoluk Sokak eskizi **70**
Şekil 3.2 Taşoluk Sokak güncel görünüm - 1 ..... **70**
Şekil 3.3 Taşoluk Sokak - 2 eskizi **72**
Şekil 3.4 Taşoluk Sokak güncel görünüm - 2 ..... **72**
Şekil 3.5 Afife Volkan Evi eskizi **74**
Şekil 3.6 Afife Volkan Evi güncel görünüm **74**
Şekil 3.7 Hilmi Alpan Evi eskizi **76**
Şekil 3.8 Hilmi Alpan Evi güncel görünüm **76**
Şekil 3.9 Dibekbaşı Sokak eskizi **78**
Şekil 3.10 Dibekbaşı Sokak güncel görünüm **78**
Şekil 3.11 Yeşil Kapı Sokak eskizi **80**
Şekil 3.12 Yeşil Kapı Sokak güncel görünüm **80**
Şekil 3.13 Tekkelioğlu Kadir Evi eskizi **82**
Şekil 3.14 Tekkelioğlu Kadir Evi güncel görünüm **82**
Şekil 3.15 Şeriye Katibi Ahmet Efendi Evi eskizi **84**
Şekil 3.16 Şeriye Katibi Ahmet Efendi Evi güncel görünüm **84**
Şekil 3.17 Müstantik Rasim Evi eskizi **86**
Şekil 3.18 Anıt Sokak eskizi **89**
Şekil 3.19 Anıt Sokak güncel görünüm **89**
Şekil 3.20 Anıt Sokak -2 eskizi **91**
Şekil 3.21 Anıt Sokak - 2 güncel görünüm **91**
Şekil 3.22 Çalıkuşu'nun Evi eskizi **93**
Şekil 3.23 Çalıkuşu'nun Evi yan sokaktan güncel görünüm **93**
Şekil 3.24 Kaynak Sokak eskizi **95**
Şekil 3.25 Kaynak Sokak güncel görünüm **95**
Şekil 3.26 Anıt Sokak – 3 eskizi **97**
Şekil 3.27 Anıt Sokak – 3 güncel görünüm **97**
Şekil 3.28 Güzel Sokak eskizi **99**
Şekil 3.29 Güzel Sokak güncel görünüm **99**
Şekil 3.30 Kanal Sokak eskizi **101**
Şekil 3.31 İskele Caddesi eskizi **105**
Şekil 3.32 İskele Caddesi güncel görünüm **105**
Şekil 3.33 Emin Bey Evi eskizi **107**
Şekil 3.34 Emin Bey Evi güncel görünüm **107**
Şekil 3.35 Senihe Yılmaz Evi eskizi **109**

Şekil 3.36 Senihe Yılmaz Evi güncel görünüm **109**
Şekil 3.37 Osman Düvenci Evi eskizi **111**
Şekil 3.38 Osman Düvenci Evi güncel görünüm **111**
Şekil 3.39 Mustafa Köksal - Ender Evren Evi eskizi **113**
Şekil 3.40 Mustafa Köksal - Ender Evren Evi güncel görünüm **113**
Şekil 3.41 Şeriye Katibi Ahmet Efendi Evi eskizi **115**
Şekil 3.42 Zafer Sokak eskizi **118**
Şekil 3.43 Zafer Sokak güncel görünüm **118**
Şekil 3.44 Hesapçı Sokak eskizi **120**
Şekil 3.45 Hesapçı Sokak güncel görünüm **120**
Şekil 3.46 Mermerli Banyo Sokak eskizi **122**
Şekil 3.47 Mermerli Banyo Sokak güncel görünüm **122**
Şekil 3.48 Ömer Lütfü Efendi Konağı eskizi **124**
Şekil 3.49 Ömer Lütfü Efendi Konağı güncel görünüm **124**
Şekil 3.50 Kaş, Doğruyol Caddesi eskizi **126**
Şekil 3.51 Doğruyol Caddesi güncel görünüm **126**
Şekil 3.52 Tiryaki Hasan Paşa Sokak eskizi **130**
Şekil 3.53 Tiryaki Hasan Paşa Sokak güncel görünüm **130**
Şekil 3.54 Çıkıllıoğlu Sokak eskizi **132**
Şekil 3.55 Çıkıllıoğlu Sokak güncel görünüm **132**
Şekil 3.56 Tüfekçiler Evi eskizi **134**
Şekil 3.57 Tüfekçiler Evi güncel görünüm **134**
Şekil 3.58 Yeşil Efendi Evi (Müze) eskizi **136**
Şekil 3.59 Yeşil Efendi Evi (Müze) güncel görünüm **136**
Şekil 3.60 Üryanizade Sokak eskizi **140**
Şekil 3.61 Üryanizade Sokak güncel görünüm **140**
Şekil 3.62 Üryanizade Sokak eskizi - 2 ..... **142**
Şekil 3.63 Üryanizade Sokak güncel görünüm - 2 ..... **142**
Şekil 3.64 Berber Muzaffer'in Köşesi eskizi **144**
Şekil 3.65 Berber Muzaffer'in Köşesi güncel görünüm **144**
Şekil 3.66 Artemis Sokak eskizi **148**
Şekil 3.67 Artemis Sokak güncel görünüm **148**
Şekil 3.68 Muharrem Gülümser Evi eskizi **150**
Şekil 3.69 Muharrem Gülümser Evi güncel görünüm **150**
Şekil 3.70 Şirinköy'de Konut eskizi **153**

Şekil 3.71 Şirinköy'de Konut güncel görünüm **153**
Şekil 3.70 Kula'da Konut eskizi **156**
Şekil 4.1 Geleneksel konutlarda yapı ögelerini gösteren şekil **159**
Şekil 4.2 1990'daki Akşehir eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı **161**
Şekil 4.3 1979'daki Kuşadası eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı **163**
Şekil 4.4 1982'deki Tirilye eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı **165**
Şekil 4.5 1975, 1979'daki Antalya eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı **167**
Şekil 4.6 1983'teki Odunpazarı eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı **169**
Şekil 4.7 1985, 1988'deki Kuzguncuk eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı. **171**
Şekil 4.8 1978'deki Şirince eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı **172**
Şekil 4.9 1981'deki Şirinköy eskizinde geleneksel izlerin dağılımı **174**
Şekil 4.10 1980'deki Kula eskizinde geleneksel izlerin dağılımı **176**
Şekil 4.11 1975-1990 yılları arasındaki eskizlerde geleneksel izlerin dağılımı .. **177**
Şekil 4.12 Tüm eskizlerdeki geleneksel izlerin karşılaştırmalı dağılımı **178**
Şekil 4.13 Kavakların Ardındaki Ev **184**
Şekil 4.14 Kavakların Ardındaki Ev yan cephe **184**
Şekil 4.15 Esat Sivri Evi **185**
Şekil 4.16 Esat Sivri Evi bahçe tarafı **185**
Şekil 4.17 Atilla Yurtçu Evi **186**
Şekil 4.18 Atilla Yurtçu Evi bahçe tarafı **186**
Şekil 4.19 Kangotan Evi **187**
Şekil 4.20 İsmailgil Evi ön cephe **188**
Şekil 4.21 İsmailgil Evi giriş kapısı **188**
Şekil 4.22 Prof. Dr. Sümer Pek Evi giriş **189**
Şekil 4.23 Prof. Dr. Sümer Pek Evi arka cephe **189**
Şekil 4.24 Ora Tatil Köyü **190**
Şekil 4.25 Ora Tatil Köyü sokak **190**
Şekil 4.26 Antik Tiyatro Oteli **191**
Şekil 4.27 Antik Tiyatro Oteli balkonlar **191**
Şekil 4.28 Devre Mülk Tesisleri **192**
Şekil 4.29 Devre Mülk Tesisleri havuz yapısı **192**
Şekil 4.30 1973-1996 yılları arasında dokuz yapıda geleneksel izlerin dağılımı **194**

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1 Cengiz Bektaş'ın yazdığı kitaplar **17**
Tablo 2.2 Cengiz Bektaş'ın mimari yarışma projeleri **24**
Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri **25**
Tablo 2.4 Cengiz Bektaş'ın inşa edilmiş yapıları **44**
Tablo 2.5 Cengiz Bektaş'ın restore ettiği yapılar **52**
Tablo 3.1 Akşehir'de Konut – 1 ..... **70**
Tablo 3.2 Akşehir'de Konut – 2 ..... **72**
Tablo 3.3 Akşehir'de Konut – 3 ..... **74**
Tablo 3.4 Akşehir'de Konut – 4 ..... **76**
Tablo 3.5 Akşehir'de Konut – 5 ..... **78**
Tablo 3.6 Akşehir'de Konut – 6 ..... **80**
Tablo 3.7 Akşehir'de Konut – 7 ..... **82**
Tablo 3.8 Akşehir'de Konut – 8 ..... **84**
Tablo 3.9 Akşehir'de Konut – 9 ..... **86**
Tablo 3.10 Kuşadası'nda Konut – 1 ..... **89**
Tablo 3.11 Kuşadası'nda Konut – 2 ..... **91**
Tablo 3.12 Kuşadası'nda Konut – 3 ..... **93**
Tablo 3.13 Kuşadası'nda Konut – 4 ..... **95**
Tablo 3.14 Kuşadası'nda Konut – 5 ..... **97**
Tablo 3.15 Kuşadası'nda Konut – 6 ..... **99**
Tablo 3.16 Kuşadası'nda Konut – 7 ..... **101**
Tablo 3.17 Tirilye'de Konut – 1 ..... **105**
Tablo 3.18 Tirilye'de Konut – 2 ..... **107**
Tablo 3.19 Tirilye'de Konut – 3 ..... **109**
Tablo 3.20 Tirilye'de Konut – 4 ..... **111**
Tablo 3.21 Tirilye'de Konut – 5 ..... **113**
Tablo 3.22 Tirilye'de Konut – 6 ..... **115**
Tablo 3.23 Antalya'da Konut – 1 ..... **118**

Tablo 3.24 Antalya'da Konut – 2 ..... **120**
Tablo 3.25 Antalya'da Konut – 3 ..... **122**
Tablo 3.26 Antalya'da Konut – 4 ..... **124**
Tablo 3.27 Antalya'da Konut – 5 ..... **126**
Tablo 3.28 Odunpazarı'nda Konut – 1 ..... **130**
Tablo 3.29 Odunpazarı'nda Konut – 2 ..... **132**
Tablo 3.30 Odunpazarı'nda Konut – 3 ..... **134**
Tablo 3.31 Odunpazarı'nda Konut – 4 ..... **136**
Tablo 3.32 Kuzguncuk'ta Konut – 1 ..... **140**
Tablo 3.33 Kuzguncuk'ta Konut – 2 ..... **142**
Tablo 3.34 Kuzguncuk'ta Konut – 3 ..... **144**
Tablo 3.35 Şirince'de Konut – 1 ..... **148**
Tablo 3.36 Şirince'de Konut – 2 ..... **150**
Tablo 3.37 Şirinköy'de Konut **153**
Tablo 3.38 Kula'da Konut **156**
Tablo 4.1 1990 yılındaki Akşehir eskizlerinde geleneksel izler **160**
Tablo 4.2 1979 yılındaki Kuşadası eskizlerinde geleneksel izler **161**
Tablo 4.3 1982 yılındaki Tirilye eskizlerinde geleneksel izler **163**
Tablo 4.4 1975 ve 1979 yıllarındaki Antalya eskizlerinde geleneksel izler **165**
Tablo 4.5 1983 yılındaki Odunpazarı eskizlerinde geleneksel izler **167**
Tablo 4.6 1985 ve 1988 yıllarındaki Kuzguncuk eskizlerinde geleneksel izler . **169**
Tablo 4.7 1978 yılındaki Şirince eskizlerinde geleneksel izler..... **171**
Tablo 4.8 1981 yılındaki Şirinköy eskizinde geleneksel izler **173**
Tablo 4.9 1980 yılındaki Kula eskizinde geleneksel izler **174**
Tablo 4.10 1975-1990 yılları arasında çizilen eskizlerdeki geleneksel izler **179**
Tablo 4.11 1973'teki Denizli Kavakların Ardındaki Ev'de geleneksel izler..... **184**
Tablo 4.12 1975'deki Denizli Esat Sivri Evi'nde geleneksel izler **185**
Tablo 4.13 1976'daki Çeşme Atilla Yurtçu Evi'nde geleneksel izler **186**
Tablo 4.14 1977'deki Datça Kangotan Evi'nde geleneksel izler..... **187**
Tablo 4.15 1977'deki Denizli İsmailgil Evi'nde geleneksel izler..... **188**
Tablo 4.16 1984'deki ABD Prof. Dr. Sümer Pek Evi'nde geleneksel izler..... **189**
Tablo 4.17 1990'daki Muğla'daki Ora Tatil Köyü'nde geleneksel izler..... **190**
Tablo 4.18 1994'deki Muğla Antik Tiyatro Oteli'nde geleneksel izler..... **191**
Tablo 4.19 1996'daki Balıkesir Devre Mülk Tesisleri'nde geleneksel izler **192**
Tablo 4.20 1973-1996 yılları arasındaki tasarlanan yapılarda geleneksel izler .. **193**

HARİTA LİSTESİ

Harita 3.1 Cengiz Bektaş'ın tez kapsamında incelenen eskizleri çizdiği yerler... **67**
Harita 3.2 Akşehir hava fotoğrafı - 1 ..... **70**
Harita 3.3 Akşehir hava fotoğrafı - 2 ..... **72**
Harita 3.4 Akşehir hava fotoğrafı - 3 ..... **74**
Harita 3.5 Akşehir hava fotoğrafı - 4 ..... **76**
Harita 3.6 Akşehir hava fotoğrafı - 5 ..... **78**
Harita 3.7 Akşehir hava fotoğrafı - 6 ..... **80**
Harita 3.8 Akşehir hava fotoğrafı - 7 ..... **82**
Harita 3.9 Akşehir hava fotoğrafı - 8 ..... **84**
Harita 3.10 Akşehir hava fotoğrafı - 9 ..... **86**
Harita 3.11 Kuşadası hava fotoğrafı - 1 ..... **89**
Harita 3.12 Kuşadası hava fotoğrafı - 2 ..... **91**
Harita 3.13 Kuşadası hava fotoğrafı - 3 ..... **93**
Harita 3.14 Kuşadası hava fotoğrafı - 4 ..... **95**
Harita 3.15 Kuşadası hava fotoğrafı - 5 ..... **97**
Harita 3.16 Kuşadası hava fotoğrafı - 6 ..... **99**
Harita 3.17 Kuşadası hava fotoğrafı - 7 ..... **101**
Harita 3.18 Tirilye hava fotoğrafı - 1 ..... **105**
Harita 3.19 Tirilye hava fotoğrafı - 2 ..... **107**
Harita 3.20 Tirilye hava fotoğrafı - 3 ..... **109**
Harita 3.21 Tirilye hava fotoğrafı - 4 ..... **111**
Harita 3.22 Tirilye hava fotoğrafı - 5 ..... **113**
Harita 3.23 Tirilye hava fotoğrafı - 6 ..... **115**
Harita 3.24 Antalya Kaleiçi hava fotoğrafı - 1 ..... **118**
Harita 3.25 Antalya Kaleiçi hava fotoğrafı - 2 ..... **120**
Harita 3.26 Antalya Kaleiçi hava fotoğrafı - 3 ..... **122**
Harita 3.27 Antalya Kaleiçi hava fotoğrafı - 4 ..... **124**
Harita 3.28 Antalya Kaş hava fotoğrafı - 5 ..... **126**
Harita 3.29 Odunpazarı hava fotoğrafı - 1 ..... **130**

Harita 3.30 Odunpazarı hava fotoğrafı - 2 ..... **132**
Harita 3.31 Odunpazarı hava fotoğrafı - 3 ..... **134**
Harita 3.32 Odunpazarı hava fotoğrafı - 4 ..... **136**
Harita 3.33 Kuzguncuk hava fotoğrafı - 1 ..... **140**
Harita 3.34 Kuzguncuk hava fotoğrafı - 2 ..... **142**
Harita 3.35 Kuzguncuk hava fotoğrafı - 3 ..... **144**
Harita 3.36 Şirince hava fotoğrafı - 1 ..... **148**
Harita 3.37 Şirince hava fotoğrafı - 2 ..... **150**
Harita 3.38 Şirinköy hava fotoğrafı **153**
Harita 3.39 Kula hava fotoğrafı **156**

ÖZET

Cengiz Bektaş'ın Geleneksel Konut Eskizleri Üzerinden Mimarlığının Değerlendirilmesi

Kaan ÇORBACI

Mimarlık Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Bu tez, Cengiz Bektaş'ın Türkiye'nin farklı yerleşmelerinde geleneksel konut dokusuna ilişkin ürettiği eskizleri, mimarın konuta ve sokak dokusuna bakışını görünür kılan seçici temsiller olarak ele almaktadır. Çalışma, geleneksel konut okumasını yalnızca tipolojik sınıflandırmalar üzerinden değil; eskizin seçiciliğiyle öne çıkan kütle, silüet, cephe hareketleri ve ayrıntı vurguları üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede Bektaş'ın konut dokusunu eskizlerinde nasıl yeniden kurduğu, farklı yerleşmeler arasında hangi mekânsal ve mimari bileşenlerin süreklilik gösterdiği ve bu gözlemlerin mimarın konut ve konaklama işlevli yapıları ile hangi düzeylerde ilişkilendirilebileceği incelenmiştir.

Tezin kapsamı, 1975–1990 yılları arasında Akşehir, Kuşadası, Tirilye, Antalya Kaleiçi ve Kaş, Odunpazarı, Kuzguncuk, Şirince, Şirinköy ve Kula yerleşimlerinden seçilen toplam otuz sekiz konut ve sokak eskizi ile sınırlandırılmıştır. İnceleme yöntemi; eskizlerin katalog birimlerine dönüştürülmesi, güncel durum fotoğraflarıyla eşleştirilmesi ve eskizlerde tekrarlayan mimari ögelerin işaretlenmesi adımlarına dayanmaktadır. Cumba/çıkma, eliböğründe, kat silmesi, hatıl, saçak, pencere oranları ve ritmi, kapı düzeni ve ışıklık, kemerli açıklıklar, korkuluk ve süsleme gibi bileşenler sayısal

tarama için tablolaştırılmış; ayrıca nitel okuma ile yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular, Bektaş'ın farklı dönemlerde tasarladığı öne çıkan konut ve konaklama işlevli yapılarıyla karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular, eskizlerde kaydedilen geleneksel ögelerin ilgili yapılara doğrudan aktarılmadığını; buna karşın çıkma, çatı ve saçak çizgisinin silüet kurucu rolü, cephe hareketleri ve açıklık ritmi gibi bileşenlerde belirgin bir ilkesel süreklilik bulunduğunu göstermektedir. Ayrıntı ölçeğinde ise taşıyıcı ve süsleme ögelerinde seçici bir sadeleşme izlenmiş; geleneksel mirasın motif aktarımı yerine oran duyarlılığı, kütle–boşluk ilişkisi, malzeme geçişleri ile ışık ve gölge etkisi üzerinden çağdaş bir dile dönüştürüldüğü saptanmıştır. Eskiz ile güncel fotoğraf eşleştirmeleri, cephe yenilemeleri, açıklık oranı değişimleri, zemin kat kullanım dönüşümleri ve sokak donatıları gibi katmanları görünür kılarken; parsel ölçeği, sokak genişliği, cephe hareketleri ve saçak çizgisi gibi kurucu kararların birçok örnekte süreklilik taşıdığını ortaya koymuştur. Bu yönüyle tez, eskizleri hem mimari tavrın süreklilik ve dönüşümünü izlemeye yarayan analitik belgeler, hem de geleneksel dokunun zamansal değişimini okumaya imkân veren bir karşılaştırma aracı olarak ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cengiz Bektaş, geleneksel konut, çevre eskizi, konut eskizleri, karşılaştırmalı okuma

ABSTRACT

An Evaluation of Cengiz Bektaş's Architecture Through His Traditional Houses Sketches

Kaan ÇORBACI

Department of Architecture
Master of Science

Supervisor: Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

This thesis examines the sketches produced by Cengiz Bektaş on traditional residential fabric in different settlements across Türkiye as selective representations that elucidate the architect's interpretation of the house and the streetscape. Rather than approaching traditional housing solely through typological classifications, the study aims to evaluate it through the massing, silhouette, façade articulation, and emphasized details that are foregrounded by the selectivity of sketching. Within this framework, the study investigates how Bektaş reconstructs the residential fabric in his sketches, which spatial and architectural components display continuity across different settlements, and to what extent these observations can be related to the architect's residential and hospitality projects.

The scope of the thesis is limited to a total of thirty-eight house and street sketches selected from the settlements of Akşehir, Kuşadası, Tirilye, Antalya Kaleiçi and Kaş, Odunpazarı, Kuzguncuk, Şirince, Şirinköy, and Kula, dating from 1975 to 1990. The method of analysis is based on categorizing the sketches into systematic catalog units, matching them with current-condition photographs, and marking the recurring architectural elements observed in the sketches. Components such as bay window/overhang, timber bracket (eliböğründe), string course, tie beam, eaves, window proportions and rhythm, door layout and transom/light, arched openings,

balustrade/railing, and ornamentation were tabulated for quantitative scanning and additionally interpreted through qualitative reading. The findings were discussed comparatively with Bektaş's prominent residential and hospitality projects designed in different periods.

The findings indicate that the traditional elements recorded in the sketches are not transferred directly to the corresponding buildings; nevertheless, a clear principle-based continuity is observed in components such as bay windows, the silhouette-forming role of the roof and eaves line, façade articulation, and opening rhythm. At the level of detail, a selective simplification is observed in structural and decorative elements; instead of motif transfer, the study identifies a transformation of traditional heritage into a contemporary language through proportional sensitivity, the mass–void relationship, material transitions, and the effects of light and shadow. While the sketch–current photograph matchings reveal layers such as façade renewals, changes in opening proportions, transformations of ground-floor use, and street fixtures, they also demonstrate that formative decisions—such as plot scale, street width, façade articulation, and the eaves line—maintain continuity in many cases. In this respect, the thesis treats the sketches both as analytical documents that enable tracing continuity and transformation in an architectural stance, and as a comparative tool that allows reading the temporal change of traditional fabric.

Keywords: Cengiz Bektaş, traditional house, observational sketch, residential sketches, comparative analysis

1
GİRİŞ

Mimarlıkta eskiz, en yalın tanımıyla tamamlanmış bir son ürün olmaktan ziyade, düşüncenin oluşum hâlini görünür kılan, araştırıcı ve süreç odaklı bir temsil aracıdır. Eskizin tamamlanmamış olması, tasarımcının zihnindeki belirsiz ve çok anlamlı fikirleri kâğıt üzerinde denemeye ve tartışmaya olanak verir (Şekil 1.1). Eskiz, bir yandan anlık kavrayışları hızla dışsallaştırır; öte yandan soyutlama, açıklık ve belirsizlik gibi nitelikleriyle erken tasarım evrelerinde farklı yorumlara açık bir temsil dili kurar (Günaydın, 2025).

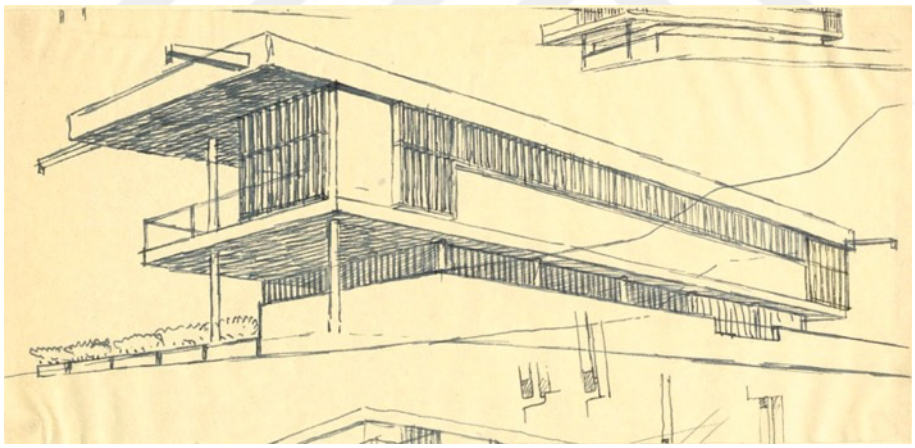

Şekil 1.1 Sedad Hakkı Eldem tarafından çizilen Rıza Derviş Evi tasarım eskizi (Salt Araştırma)

Eskizi yalnızca bir tasarım aracı olarak değil, mimarın çevreyi okuma ve belgeleme pratiğinin temel bir parçası olan çevre eskizi bağlamında da değerlendirmek gerekir. Çevre eskizleri; sokak, meydan, yapı cephesi, kentsel siluet, topoğrafya ilişkisi ve gündelik kullanım gibi bileşenleri yerinde gözlemleyerek anlamayı hedefler. Buradaki amaç çevrenin verilerini birebir kopyalamak değil, mekânsal örgütlenmeyi ve atmosferi seçilmiş ögelerle kavramaktır. Eskizin eksiltici ve seçici doğası çevre eskizinde daha da belirgindir: mimar, sahadaki karmaşık bilgiyi çizgi,

leke, oran ve kısa notlarla ayıklayıp okunur bir düzene dönüştürür (Şekil 1.2). Günaydın'ın eskizin belirsizlik ve açıklık üreten karakterine yaptığı vurgu, çevre eskizlerinde de karşılık bulur; çünkü çevre eskizi çoğu zaman ölçüsel kesinlikten çok mekânın ilişkisel mantığını yakalamaya yönelir (Günaydın, 2025).

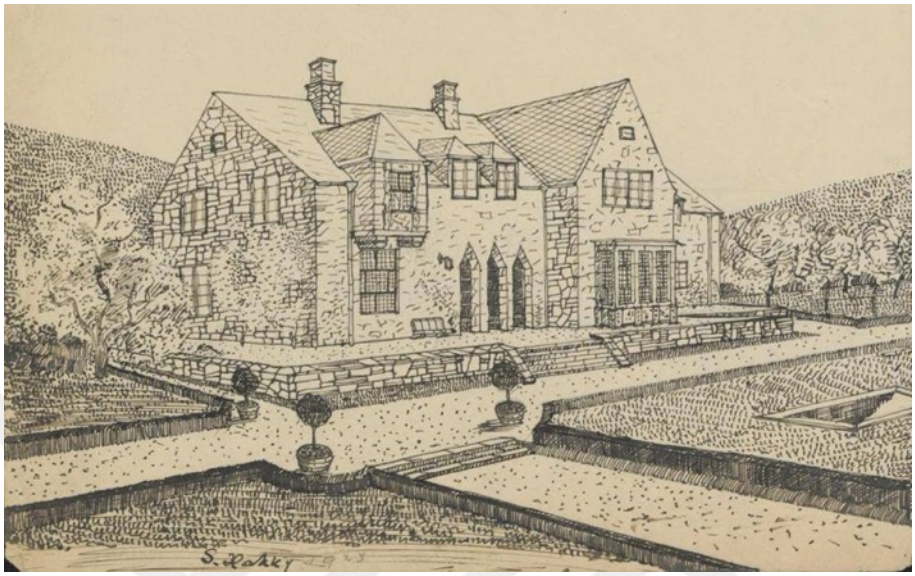

Şekil 1.2 Sedad Hakkı Eldem tarafından çizilen bir konut eskizi (Salt Araştırma)

Çevre eskizlerinin mantığı temelde üç katmanda ele alınabilir. İlk katman, bakışın disipline edilmesidir: yerinde çizim; çizeri hızlı ve yüzeysel bir bakış açısından çıkarır, ayrıntı ile bütün arasında bilinçli bir seçim yapmaya zorlar. İkinci katman, mekânsal verilerin sınıflandırılmasıdır: sokak genişliği ve sürekliliği, kütlelerin ritmi, boşluk–doluluk dengesi, açıklıkların hiyerarşisi, saçak ve çıkma gibi eşikler, topoğrafyaya oturma biçimi gibi ögeler çizim içinde öne alınır. Üçüncü katman ise eşzamanlı yorum üretimidir: çevre eskizi yalnızca kayıt tutmakla kalmaz; çevrenin neden "bu şekilde" kurulduğuna dair varsayımlar geliştiren bir düşünme pratiği olarak işler. Bu nedenle çevre eskizi, mimarın kentsel mekânı okuma becerisini geliştirirken, tasarım zihniyetini besleyen bir öğrenme alanı oluşturur.

Sahada çizim bazen sabit bir noktadan perspektif kurarak başlayabilir ancak yerleşme ve sokak okumalarında ardışık bakışlar, seri eskizler ve açıklayıcı diyagramlar da en az tekil perspektif kadar önemlidir. Sokak, yalnızca bir görünüş değil; yönlenme, eşik dizisi ve dolaşım deneyimi olarak ele alınır. Bu noktada eskizin katmanlı yapısı öne çıkar: çizim üzerine eklenen kısa notlar, ok yönleri, ölçüler, ışık-gölge işaretleri ve malzeme vurguları görsel kaydı analitik bir araca dönüştürür. Günaydın'ın eskizi teknik çizimlerin karşıtı değil, onları tamamlayan

bir temsil türü olarak ele alması da bunu açıklar. Eskiz kavramsal zemini kurar, daha sonra kullanılan sistematik temsil araçları bu zemini teknik açıklığa taşır (Günaydın, 2025).

Bu yaklaşım, mimarların eskiz pratikleri ile üretimleri arasındaki sürekliliği tartışmayı da mümkün kılar. Yılmaz Satılmışoğlu'nun derlemesinde Oscar Niemeyer'in çizimi tasarımın başlangıç noktası olarak görmesi, çevre eskizleriyle de kesişen bir tutuma işaret eder. Niemeyer, bir alana bakıp olanakları düşündüğünde çizimlerin hızla geliştiğini ve biçimin kâğıt üzerinde belirdiğini belirtir. Bu ifade, çevre eskizinin yalnızca geçmişi belgeleyen bir araç olmadığını; yer, olanak ve kısıtlarla kurulan ilişkinin tasarıma dönüşme eşiğini görünür kıldığını düşündürür. Benzer biçimde Frank Gehry'nin hızlı deneme ihtiyacı için eskiz ve maketi birlikte kullanması, eskizi biçim arayışında bir düşünme aracı olarak kullandığını gösterir (Yılmaz Satılmışoğlu, 2022).

Türkiye'deki mimarlık ortamında eskizin kullanımına ilişkin örnekler de bu sürekliliği başka bir açıdan görünür kılar. Durusoy'un çalışmasında Vedat Tek'in not defterlerindeki çizimlerin yanında gündelik bilgiler, adresler ve talimatların da yer alması, eskizin mimar için yalnızca tasarıma dönük bir araç olmadığını; çevreyle temasın süreklileştiği bir çalışma belleği olarak da işlediğini gösterir (Durusoy, 2015).

Bu tür eskizler, çevre eskizinin temel iddiasını güçlendirir. Yerinde gözlemle edinilen bilgi, yalnızca mekânın biçimsel özelliklerini değil, o mekânla kurulan pratik ilişkiyi de kayda geçirir. Buna ek olarak eskizlerin büyük ölçekli üretimlere kaynaklık edebilmesi farklı örneklerle de tartışılır; Durusoy'un derlediği görsel malzemede Santiago Calatrava'nın eskizleri ile yüksek yapı üretimi arasındaki ilişkiye dikkat çeken örnek, eskizin ilk kıvılcım üretme kapasitesini hatırlatır (Durusoy, 2015).

Bu çerçeve, eskizi hem yerinde gözlemin hem de tasarımın kurucu adımlarının ortak zemini olarak ele almayı sağlar. Çevre eskizleriyle gelişen seçici bakış, tasarım eskizlerinde karara dönüşen bir düşünme disiplinine evrilir. Eskiz, gözlemden tasarıma geçişte süreklilik kuran bir aracı olur.

1.1 Literatür Özeti

Cengiz Bektaş'ın mimarlığı, düşünsel dünyası ve yazınsal üretimi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde literatürün ağırlıklı olarak mimarın biyografisi, genel tasarım ilkeleri, yerel kültürle kurduğu ilişki ve ozan-mimar kimliği etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Yüksek lisans tezinde Aksu (2007), Bektaş'ın üretimini yerel kültür bağlamında ele alarak, geleneksel verilerin çağdaş tasarıma aktarımını konut ve kamusal yapılar üzerinden tartışmakta, özellikle halk yapı sanatı kavrayışını merkeze almaktadır. Yüksek lisans tezinde Yılmaz (2008), mimarın mimari tasarım anlayışı ve uygulamalarını irdeleyerek, tasarım sürecinde tümevarımcı yaklaşım, yer–yapı ilişkisi ve malzeme kullanımındaki tutumunu öne çıkarır. Yüksek lisans tezinde Saliha Yılmaz (2020) ise Bektaş'ın hayatı, sanatı ve şiirlerini bütüncül bir biyografik çerçevede ele alarak, çok yönlü kişiliğinin mimari ve edebî üretim üzerindeki etkisini ayrıntılı biçimde ortaya koyar. Bu çalışmaların ortak yönü, Bektaş'ın mimarlığını, kişisel geçmişi ve kültürel ilgi alanlarıyla birlikte okuyan değerlendirmeler sunmalarıdır.

Bektaş'ın söylemini belirli kuramsal çerçeveler üzerinden okuyan metinler, literatürde ayrı bir grup oluşturmaktadır. Doktora tezinde Akyol (2019), mimarın söylemini Anadolululuk, yolculuk ve yerel modernlik kavramları üzerinden tartışarak Batı kökenli eğitim ile Anadolu'nun tarihsel ve kültürel birikimi arasında kurulan ilişkiyi analiz eder ve Bektaş'ın kendini konumlandırma biçimini irdeleyen ayrıntılı bir söylem çözümlemesi sunar. Doktora tezinde Matinpour (2025), Bektaş'ı Turgut Cansever ve Behruz Çinici ile kültürel süreklilik bağlamında ele alır; yapıtlarını göstergebilimsel bir perspektifle okuyarak, yerel referansların modern mimari dil içindeki sürekliliğini ve dönüşümünü sorgular.

Uçman Altınışık (2022) makalesinde Bektaş'ın yazılı metinleri, söyleşileri ve şiirleri üzerinden inşa ettiği ozan-mimar personasına odaklanmakta; mimarın kendi kendini anlatma biçimi ile mimarlık üretimi arasındaki ilişkiyi çözümleyerek, anlatısal yönü güçlü bir mimarlık pratiği tanımlamaktadır. Yapı ölçeğinde odaklanan çalışmalarda ise seçili projelerin ayrıntılı çözümlere konu edildiği görülmektedir. Özcan ve Katuk (2021) makalelerinde, Akdeniz Üniversitesi Olbia Sosyal Merkezi'ni su belleği söylemi çerçevesinde ele alarak; su ögeleri, gölge, topografya ve sosyal kullanım üzerinden Bektaş'ın tasarım yaklaşımını değerlendirirler. Şahin ve Yalçın (2021) makalelerinde, Bektaş'ın Muğla'daki

hamam ve kültür evi gibi yapılarında yerel verilerin tasarıma yansımasını mekânsal kurgu, malzeme ve kentsel bağlam açısından inceleyerek, mimarın yerellik ile çağdaş yapı dili arasında kurduğu ilişkiyi tartışırlar. Şentuna'nın (2016) Türk Evi kitabına yönelik değerlendirmesi, Bektaş'ın geleneksel konut tipolojisini yalnızca betimleyen değil, aynı zamanda çağdaş tasarım için referans alınabilecek bir düşünce zemini olarak kurduğunu vurgular. Bu yapı odaklı literatür, Bektaş'ın belli başlı projelerini ayrıntılı biçimde analiz etmekte ancak bu analizler çoğunlukla inşa edilmiş yapılar üzerinden yürütülmekte, eskizler daha çok yardımcı görsel olarak kullanılmaktadır.

Literatürde Bektaş üzerine yapılan akademik çalışmaların yanı sıra, mimarın bizzat kaleme aldığı ve Anadolu'nun sivil mimari birikimini yerinde belgelediği yayınlar araştırmanın temel birincil kaynaklarını oluşturmaktadır. Bektaş'ın "Halk Yapı Sanatı" başlığı altında sistematize ettiği Anadolu Evleri Dizisi; *Bodrum* (1979), *Antalya* (1980), *Babadağ* (1987), *Şirinköy* (1987), *Akşehir* (1987), *Kuşadası* (1992), *Karacasu* (2008), *Kayaköy/Tersane* (2008), ve *Şirince/Tirilye* (2008) kapsamlı bir envanter çalışması niteliğindedir. Bu eserler, ilgili yerleşmeleri yalnızca fiziksel yapı stoğuyla değil, kültürel yaşam ve üretim biçimleriyle birlikte ele alarak belgelemiştir. Ayrıca *Kuzguncuk* (2003) kitabı, mimarın kendi yaşam ve çalışma çevresindeki koruma pratiğini aktardığı önemli bir belge niteliği taşır.

Saha gözlemlerine dayalı bu yerel analizlerin kuramsal bir çerçeveye oturtulduğu *Türk Evi* (1996) ve *Halk Yapı Sanatı* (2001) adlı eserler ise, Bektaş'ın tümevarım yöntemini ve tasarım ilkelerini formüle ettiği sentez çalışmaları olarak öne çıkar. *Koruma Onarım* (1992) kitabı da mimarın tarihî çevreye müdahale konusundaki etik ve teknik yaklaşımını yansıtması bakımından literatürde belirleyici bir yere sahiptir. Söz konusu yayınlar, içerdikleri metinlerin yanı sıra, Bektaş'ın bir analiz aracı olarak kullandığı ve bu tezin inceleme nesnesini oluşturan eskizleri barındırmaları açısından çalışmanın ana veri kaynağını teşkil etmektedir.

Mevcut literatürde Cengiz Bektaş'ın eskizlerine genellikle metinleri destekleyen görsel belgeler olarak yer verildiği görülmektedir. Çeşitli dergilerde yayınladığı yazılarında eskizler ve fotoğraflar anlatının eşlikçisi olarak kullanılır; ancak neyin çizilip neyin dışarıda bırakıldığı, çizginin nerede yoğunlaştığı ya da sokak–yapı ilişkisinin eskiz üzerinden nasıl kurulduğu çoğu çalışmada sistematik biçimde tartışılmaz. Benzer şekilde Bektaş'ın geleneksel konut ve yerleşme odaklı kitap ve

yazılarında yer alan çizimler, konut tipolojisi ve yaşam kültürü tartışmalarının önemli parçaları olmakla birlikte, bağımsız birer analiz nesnesi olarak ele alınmaz. Bu tez, söz konusu literatürün sunduğu kuramsal ve tarihsel çerçeveyi temel almakla birlikte, Bektaş'ın 1975 yılından 1990 yılına kadar ürettiği konut eskizlerini bir mimari düşünme ve çözümleme aracı olarak merkeze alması; bu çizimlerdeki seçici bakışı konut ve konaklama işlevli yapıları ile karşılaştırmalı olarak okuması bakımından önceki çalışmalardan ayrılmakta ve literatürdeki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

1.2 Tezin Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Bu tez, Mimar Cengiz Bektaş'ın Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde geleneksel konut dokusuna ilişkin çizdiği eskizleri merkezine alıp bu eskizleri Bektaş'ın mimari yaklaşımının izlenebildiği bir okuma alanı olarak ele almaktadır. Bektaş için mimarlık, yalnızca yapı inşa etmekten ibaret değil; şiir, yazı, fotoğraf ve eskizin birlikte ördüğü kültürel bir üretim alanıdır. Bu nedenle onun çizimleri sıradan görsel kayıtlar değil; yerle kurulan temasın, hafızanın ve düşünme sürecinin izlerini taşıyan belgeler olarak değerlendirilir.

Çalışmanın temel amacı, eskizleri ayrıntılı biçimde inceleyerek Bektaş'ın geleneksel konuta ve sokak dokusuna nasıl baktığını ortaya koymak ve bu bakışı, yaşamının farklı dönemlerinde tasarladığı konut ve konaklama işlevli yapıları ile karşılaştırmalı olarak değerlendirmektir. Bu çerçevede tez, şu sorulara yanıt arar: Bektaş geleneksel konut dokusunu eskizlerinde nasıl okur ve yeniden kurar; bu eskizlerde öne çıkan mekânsal, kütlesel ve ayrıntı ölçeğindeki özellikler nelerdir; seçilen konut ve konaklama işlevli yapılarında aynı özellikler hangi durumlarda tekrar eder, hangi durumlarda dönüşerek ya da geri plana çekilerek ortaya çıkar; tüm bu gözlemler Bektaş'ın konut mimarlığına ilişkin düşünsel sürekliliği ve zaman içindeki değişimi hakkında nasıl bir okuma imkânı sunar. Böylece eskizlerde yoğunlaşan mimari duyarlılıkların, tasarlanmış konutlarda hangi biçimlerde yeniden ortaya çıktığı, hangi durumlarda dönüştüğü ya da geri planda kaldığı tartışılır.

Bektaş'ın bazı konut yapılarını, incelenen eskizlerin bir bölümünden daha önce tasarladığı bilinmektedir. Bu nedenle çalışma, kronolojik olarak "önce eskizler, sonra yapılar" şeklinde doğrusal bir etki zinciri kurmayı hedeflemez. Eskizler ve

yapılar, aynı düşünsel dünyaya ait fakat farklı zamanlarda üretilmiş iki ayrı katman olarak ele alınır. Tezin yaklaşımı, eskizler aracılığıyla Bektaş'ın geleneksel konuta ve sokaklara bakışını görünür kılmak; ardından bu bakışın, daha erken ya da daha geç tarihlerde tasarlanan konut ve konaklama işlevli yapıları ile ne ölçüde aynı doğrultuda seyrettiğini veya nerelerde değişip dönüştüğünü tartışmaktır. Böylelikle, çizgisel bir neden-sonuç ilişkisinden ziyade, düşünsel bütünlük ve mimari tavrın sürekliliği üzerinde duran bir okuma önerilir.

Çalışmanın kapsamı bu çerçevede bilinçli olarak sınırlandırılmıştır. Araştırma, Bektaş'ın yalnızca konut dokusuna ve konutla doğrudan ilişkili sokak görünüşlerine odaklanan, 1975 yılından 1990 yılına kadar çizdiği eskizlerden otuz sekiz tanesini ele alır. Konya'da Akşehir, Aydın'da Kuşadası, Bursa'da Tirilye, Antalya'da Kaleiçi ve Kaş, Eskişehir'de Odunpazarı, Üsküdar'da Kuzguncuk, İzmir'de Şirince, Denizli'de Şirinköy ve Manisa'da Kula yerleşimlerinden seçilen bu eskizler; çizimin okunaklı olması, sokak-yapı ilişkisini açık biçimde göstermesi ve güncel Google Street View görüntüsüyle karşılaştırmaya elverişli olması gibi ölçütler doğrultusunda belirlenmiştir. Karşılaştırma için Bektaş'ın tasarladığı temsil gücü yüksek tekil konut ve konaklama işlevli yapıları seçilmiştir.

Yöntem, katalog yöntemi ile oluşturulmuştur. Çizimlerin odaklandığı konut ve sokaklara ilişkin bilgileri sistematik biçimde derleyen bir katalog çalışması hazırlanmıştır. Bu kataloglarda eskizin konusu, bulunduğu yer, eskizin tarihi, katalog numarası, eskizin bulunduğu yayınlar ve açıklamalar gibi tanımlayıcı bilgiler verilmekte; ardından Bektaş'ın eskiz çizimi, aynı yerin Google Street View'daki güncel fotoğrafı ve yerleşmenin Google Earth'teki hava görüntüsü eklenmektedir. Eskiz ile güncel görüntü yan yana getirilerek hem Bektaş'ın çizimlerinde yaptığı seçicilik hem de zaman içinde dokuda meydana gelen değişimler tartışılmıştır. Her eskiz, önceden kesin kategoriler tanımlanmadan bütünsel bir bakışla okunmuştur. Çizimde vurgulanan ve geri plana itilen alanlar, yapı ile sokak arasındaki ilişki, topoğrafya ile kurulan bağ ve silüetin kurulma biçimi tek tek ayrıştırılmadan aynı görsel bütünlük içinde değerlendirilmiştir. Ayrıca eskizlerdeki konutlarda gözlemlenen pencere, kapı, kepenk, kafes, parmaklık, balkon, çıkma/cumba, saçak, çatı, yağmur oluğu, baca, sundurma, merdiven, sahanlık, korkuluk, eliböğründe, kemer gibi mimari detaylar

incelenmiştir. Böylece eskizler herhangi bir şemaya zorlanmadan, mimarın bakışını yansıtan belgeler olarak ele alınmıştır.

Son aşamada, eskiz çözümlemelerinden elde edilen veriler, geleneksel konut mimarisinde tekrar eden ögelerin sistematik olarak işaretlenmesi ve tablolaştırılması üzerinden değerlendirilmiştir. Bu kapsamda cumba/çıkma, eliböğründe, kat silmesi, hatıl, geniş saçak, 1/2 dikdörtgen oranlı pencere, giyotin pencere, kafes, parmaklık, kepenk, kapı ışıklığı, kemerli kapı ve pencere açıklıkları, süslemeler, korkuluk gibi detaylar her eskiz için ayrı ayrı işaretlenmiş ve sayısal bir tarama zemini oluşturacak biçimde tablolaştırılmıştır. Aynı detay listesi, Bektaş'ın farklı dönemlerde tasarlandığı seçili konut ve konaklama işlevli yapıları için de uygulanmış; yapılar cephe düzeni, kütle kurgusu ve dış mekân–iç mekân ara yüzlerinde bu ögelerin bulunup bulunmadığı açısından sistematik biçimde taranmıştır. Bu karşılaştırma, tek tek ögelerin varlığı ya da yokluğu düzeyinde kalmayacak biçimde nitel bir okumayla desteklenmiştir. Ögelerin yapının hangi bölümünde konumlandığı, hangi yoğunlukta tekrar ettiği ve hangi işlevsel/estetik anlamda devreye girdiği; ayrıca eskizlerde vurgulanan kimi ögelerin yapılarda hangi durumlarda soyutlanarak, azaltılarak ya da dönüşerek yeniden kurulduğu birlikte değerlendirilmiştir. Böylece tablolar ve eşlik eden çözümler, eskizler ile yapılar arasında hem süreklilikleri hem de kırılma noktalarını saptamaya yönelik bir okuma aracı olarak kullanılmıştır.

Değerlendirme, üç eksende yapılandırılmıştır: Eskizlerde öne çıkan mimari detayların neler olduğu; aynı detayların konut projelerinde hangi ölçüde görünür olduğu ve doğrudan öykünme yerine ölçü, oran, malzeme ve konum üzerinden dönüştürülmüş çağdaş yorumlar olarak mı kurulduğu; son olarak eskizlerde sık vurgulanmasına karşın projelere sınırlı aktarılan ya da hiç taşınmayan ögelerin varlığı ve bunun Bektaş'ın geleneksel konuta bakışı açısından nasıl okunabileceği. Bu çerçevede eskizler ile yapılar arasındaki ilişki, nedensel bir "eskizde gördüğünü yapıya aynen taşıma" zinciri olarak değil; geleneksel dokudan beslenen ancak çağdaş program, yapı tekniği ve kullanıcı beklentileriyle yeniden biçimlenen mimari tavrın iki farklı üretim alanı olarak ele alınmıştır.

2
CENGİZ BEKTAŞ

2.1 Hayatı

Kendini “ozan, mimar ve yazar” ya da “yüksek mühendis, mimar” olarak tanımlayan Cengiz Bektaş 1934 yılında Denizli’de doğmuştur (Yılmaz, 2020). Çocukluk ve ilk gençlik yıllarını Cumhuriyet döneminin küçük bir Anadolu kenti olan Denizli’de geçirmesi yerel kültür, gündelik yaşam pratikleri ve geleneksel konut dokusuyla erken yaşta temas etmesine olanak sağlamıştır (Şekil 2.1). Bu deneyimler, ilerleyen yıllarda geliştireceği yerellik ve halk yapı sanatı yaklaşımının arka planı olarak değerlendirilmektedir (Aksu, 2007; Akyol, 2019).

Şekil 2.1 Cengiz Bektaş'ın Denizli gezisi sırasında çektiği fotoğraf (Salt Araştırma)

İlkokul eğitimine Denizli’de başlayıp İstanbul’da tamamlayan ve ortaöğrenimine İstanbul Erkek Lisesi’nde devam eden Bektaş, bu dönemde edebiyatla olan bağını güçlendirmiş, şiir ve deneme türlerinde üretmeye başlamıştır (Yılmaz, 2020).

Mimarlıkla şiir arasındaki ilişkiyi sıkça tartışması ve kendisini yazı üzerinden ifade etmesi, daha sonra literatürde ozan-mimar olarak anılmasına zemin hazırlamıştır (Uçman Altınışık, 2022).

Yükseköğrenimine İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde (günümüzde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) başlayan Bektaş, burada mimarlık stüdyolarının yanı sıra farklı sanat disiplinleriyle de temas etmiştir (Yılmaz, 2020). Bu dönem, ileride geleneksel konut dokusunu incelerken yoğun biçimde kullanacağı eskiz, rölöve ve fotoğraf gibi çalışmalarının temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bektaş, mimarlık eğitimine Almanya'da devam ederek Münih Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden 1959 yılında mezun olmuştur (Akyol, 2019; Yılmaz, 2020). Böylece Bektaş'ın mesleki kimliği, sanat ağırlıklı Akademi deneyimi ile modernist Münih formasyonunun birleşimi üzerinden şekillenmiştir.

Bektaş; 1959 yılında Münih Teknik Üniversitesi'ndeki eğitimini tamamladıktan sonra Münih'te 1962 yılına kadar Prof. Dr. Fred Angerer ve Alexander Baron von Branca'nın ortaklaşa kurdukları mimarlık bürosunu yönetmiş, ayrıca serbest mimar olarak da çalışmıştır. (Akyol, 2019; Yılmaz, 2020). Bu dönem, modern mimarlığın üretim pratiklerini, ekip çalışmasını ve yarışma kültürünü yakından tanıdığı bir süreç olmuştur. Yurt dışındaki bu deneyim, Türkiye'ye döndüğünde yerel mimarlık kültürüyle kuracağı ilişki için karşılaştırmalı bir zemin hazırlamış; modernist tasarım dili ile Anadolu kent dokusu arasındaki gerilimi bilinçli biçimde okumaya yöneltmiştir (Aksu, 2007; Matinpour, 2025).

Bektaş'ın Türkiye'ye dönüşü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde üstleneceği görevle ilişkili olarak 1962 yılında gerçekleşmiş; 1962–1963 öğretim yılında ODTÜ'de görev almıştır (Akyol, 2019). ODTÜ İnşaat İşleri Başkanlığı ile ilişkili çalışmaları ve kampüsün fiziksel gelişimi içinde üstlendiği rol, onu çağdaş üniversite yapılanması ve modern mimarlık eğitiminin kurumsallaşma süreciyle doğrudan ilişkilendirmiştir (Matinpour, 2025). Bu deneyimin ardından Ankara'da serbest mimarlık pratiğine yönelmiş, Oral Vural ile 1963-1969 yılları arasında ortak bir mimarlık bürosu kurarak yarışmalar ve çeşitli projeler gerçekleştirmiştir (Akyol, 2019). Bu dönem, Bektaş'ın modern mimarlık dili ile yerel verileri birlikte kullanmaya başladığı ve mesleki görünürlüğünün arttığı bir evre olarak tanımlanmaktadır (Aksu, 2007; Akyol, 2019).

1970'li yıllarla birlikte Bektaş, kendi mimarlık pratiğini sürdürürken Anadolu'nun farklı yerleşmelerinde yürüttüğü belgeleme ve araştırma çalışmalarını belirgin biçimde yoğunlaştırmıştır. Akşehir, Kuşadası, Şirinköy, Babadağ, Tirilye ve Kuzguncuk gibi yerlerde geleneksel konut dokusunu inceleyerek eskizler, rölöveler ve tipolojik çözümlemeler üretmiş; bunları kitaplar ve Mimarlık dergisindeki yazılar aracılığıyla yayımlamıştır (Aksu, 2007; Akyol, 2019). Bu saha çalışmalarında yerel mimariyi yalnızca biçimsel özellikleri üzerinden değil, sosyal ilişkiler, kullanım biçimleri ve gündelik yaşam pratikleriyle birlikte ele alması, onu hem mimar hem yazar kimliğiyle "yerinde gözlem ve anlatma" pratiği geliştiren bir figür olarak öne çıkarmıştır (Şekil 2.2), (Uçman Altınışık, 2022; Yılmaz, 2020).

Şekil 2.2 Bektaş, Anadolu gezisinde tarihi kalıntı üzerinde inceleme yaparken (Salt Araştırma)

1977 yılında Bektaş'ın Ankara'dan taşınıp İstanbul'a yerleşmesi, kendi mimarlık işliğini kurması ve üretimlerini Kuzguncuk merkezli olarak sürdürmesi olgunluk döneminin başlangıcı olarak değerlendirilebilir (Akyol, 2019). Bu evrede mimari projeler üzerinde çalışırken; kent kültürü, koruma ve halk yapı sanatı üzerine yazdığı metinler ve söyleşilerle mimarlık tartışmalarına aktif biçimde katılmıştır (Akyol, 2019; Matinpour, 2025).

Bektaş, İstanbul'da kendi mimarlık pratiğine başladıktan sonra ürettiği mimari projelerle birçok ödül kazanmıştır. Projeleri arasındaki Akdeniz Üniversitesi Olbia Sosyal Merkezi (Şekil 2.3), 2001'de Ağa Han Mimarlık Ödülü ile yerel verileri çağdaş bir mimari dille yorumlama çabasının görünürlük kazandığı önemli bir

örnek haline gelmiştir (Özcan & Katuk, 2021). 2014'te Uluslararası Mimar Sinan Ödülü'ne ve 2016'da Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri'nde Mimar Sinan Büyük Ödülü'ne layık görülmüştür. Türk Dil Kurumu ve Kadın Eserleri Kütüphanesi projeleriyle yapı dalında iki kez Ulusal Mimarlık Ödülü almıştır (Akyol, 2019).

Şekil 2.3 Bektaş'ın tasarladığı Akdeniz Üniversitesi Olbia Sosyal Merkezi (Salt Araştırma)

Bektaş'ın mimarlık, yazı ve şiir alanlarındaki üretimi yaşamı boyunca sürmüştür. Bektaş, 2020 yılında İstanbul'da vefat etmiş; ardında mimari yapılar, projeler, kitaplar, şiirler, çeşitli yayınlar, fotoğraflar ve eskizlerden oluşan geniş bir miras bırakmıştır (Şekil 2.4), (Yılmaz, 2020).

Şekil 2.4 Cengiz Bektaş Üsküdar'daki ofisinde çalışırken (Salt Araştırma)

2.2 Eğitimi ve Mimarlığı

Cengiz Bektaş'ın mimarlık anlayışı, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (DGSA; günümüzde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) ve Münih Teknik Üniversitesi'nde aldığı eğitimin birbirini tamamlayan iki farklı formasyonu olarak değerlendirilebilir. DGSA'daki öğrenimi, onu mimarlık stüdyolarının yanı sıra resim, heykel ve el sanatlarıyla ilişkili çok disiplinli bir ortamla buluşturmuş; bu ortamda el çizimi, maket ve detay üretimi, mimarlık eğitiminde temel araçlar olarak kullanılmıştır (Yılmaz, 2020). Akyol (2019), Akademi'deki bu yapının, Bektaş'ın mimarlığı yalnızca teknik bir meslek değil, düşünsel ve kültürel bir üretim alanı olarak kavramasında belirleyici olduğunu vurgular. DGSA deneyimi, daha sonraki yıllarda geleneksel konut dokusunu incelerken yoğun biçimde kullanacağı eskiz, rölöve ve tipoloji okuma pratiklerinin eğitsel arka planını oluşturmuştur (Aksu, 2007).

Akademi'deki eğitimin ardından devam ettiği Münih Teknik Üniversitesi'ndeki program yapım teknolojisi, taşıyıcı sistem, yapı fiziği ve kent ölçeği gibi konuları modern mimarlığın rasyonel tasarım anlayışı çerçevesinde ele alan bir içerik sunmuştur (Akyol, 2019). 1959'da Münih Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden mezun olan Bektaş, 1960'ta Alman Şehircilik Akademisi kurslarını izlemiştir. 1959-62 yılları arasında Münih'te Prof. Dr. Fred Angerer ve Alexander Baron von Branca'nın ortak oluşturdukları bir büroyu yönetmiş ve serbest mimar olarak çalışmıştır. Matinpour (2025), bu dönemi Bektaş'ın plan şeması, strüktür ve cephe kurgusu arasındaki ilişkiyi sistematik biçimde çözümlediği ve modern mimarlığın kentle ilişkisini kuramsal dersler ve şehircilik tartışmaları üzerinden tanıdığı bir evre olarak yorumlamaktadır. Böylece Bektaş'ın formasyonu, bir yandan el emeğine ve gözleme dayalı sanat ağırlıklı bir eğitim, diğer yandan rasyonel, konstrüksiyon merkezli bir modernist eğitim ekseninde şekillenmiştir.

Literatürde, bu iki farklı eğitsel damarın Bektaş'ın mimarlık anlayışında belirgin bir senteze dönüştüğü vurgulanır. Matinpour (2025), onun mimarlığını kültürel süreklilik ve modern yapım teknikleri arasındaki ilişkiyi sorgulayan bir örnek olarak değerlendirir; geleneksel konut dokusuna yönelik ilgisini, modernist eğitimden gelen çözümleme becerisiyle birleştiren bir tutuma işaret eder. Bu çerçevede Bektaş'ın eğitimi, yalnızca mesleki teknik bilgi birikimi değil, aynı

zamanda yerel yapı kültürünü analitik bir bakışla ele almasını sağlayan bir düşünsel arka plan olarak okunabilir.

Bektaş'ın mimarlık anlayışının merkezinde, yerle ve kullanıcıyla kurulan ilişki bulunmaktadır. Aksu (2007), onun Anadolu'nun farklı yerleşmelerinde yürüttüğü konut araştırmalarını değerlendirirken, yapıların yalnızca biçimsel özellikleri üzerinden değil, topoğrafya, iklim, sokak dokusu ve gündelik yaşam pratikleriyle birlikte ele alındığını vurgular. Akyol (2019) da Bektaş'ın tasarım yaklaşımını, yerel mimariyi doğrudan kopyalamayan; ancak ölçü, oran, mekânsal hiyerarşi ve dolaşım kurgusu gibi ögeleri çağdaş programlarla ilişkilendirerek yeniden üreten bir tavır olarak tanımlar. Bu bağlamda Bektaş'ın mimarlığı, yerelliği biçimsel bir yüzey olarak kullanmak yerine, yerel yapı kültürünü plan şemaları, taşıyıcı sistem ve mekânsal örgütlenme düzeyinde okumaya çalışan bir yaklaşım sergiler.

Bektaş'ın kendi metinleri ve bu metinler üzerine yapılan değerlendirmeler, tasarım sürecini gözleme dayalı ve büyük ölçüde tümevarımlı bir yöntemle yürüttüğünü göstermektedir. *Evler* başlıklı çalışmasında konutu, yaşama biçimiyle birlikte ele alınması gereken bir mekânsal örgütlenme olarak tartışır; sofa, hayat, avlu, geçiş mekânları ve yarı açık alanların gündelik kullanım alışkanlıklarıyla ilişkili olduğunu vurgular (Bektaş, 2012). Şentuna (2016), *Türk Evi* kitabı üzerine değerlendirmesinde, Bektaş'ın geleneksel konut tipolojilerini plan, cephe ve taşıyıcı sistem düzeylerinde sistematik biçimde sınıflandırdığını ve bu sınıflandırmayı tasarım yöntemine dönüştürdüğünü belirtir.

Diğer çalışmalarda, Bektaş'ın mimarlık anlayışının "halk yapı sanatı" ve "anlatıcı mimarlık" kavramları etrafında tartışıldığı görülmektedir. Aksu (2007), onun halk yapı sanatını, anonim ustaların üretimi olarak ortaya çıkan ve yerel koşullarla uyumlu çözümler geliştiren bir birikim olarak değerlendirdiğini; bu birikimi çağdaş tasarım için bir kaynak olarak gördüğünü vurgular. Örmecioğlu ve Er Akan (2022), Bektaş'ın mimarlığını "anlatıcı mimarlık" kavramı çerçevesinde ele alırken, tasarım sürecini yazılı ve sözlü anlatılarla birlikte kurgulayan, yapıyı yalnızca fiziksel bir nesne değil, aynı zamanda bir anlatı taşıyıcısı olarak gören bir yaklaşımı öne çıkarır.

2.3 Kitapları, Yayınları ve Eskizleri

Cengiz Bektaş'ın üretimi, mimarlık pratiğiyle paralel ilerleyen yoğun bir yazın ve yayın faaliyetiyle birlikte değerlendirilir. Bektaş'ın yazarlığa 1950'de Denizli'de bir günlük gazetede köşe yazılarıyla başladığı; 1959'da Münih'te arkadaşlarıyla "Dilmaç" dergisini çıkardığı; Türkiye'de 1960'ta *Türkçe* dergisinde şiirlerini yayımlamaya başladığı ve sonrasında şiir, deneme, inceleme, araştırma ve çocuk yazını gibi farklı türlerde çok sayıda kitabının yayımlandığı belirtilmektedir. Aynı değerlendirmede, Bektaş'ın Evrensel güncesinde haftalık "yaşama kültürü" yazıları kaleme aldığı ve şiirlerini çeşitli dergilerde düzenli yayımladığı bilgisi de yer alır. Bu çerçeve, Bektaş'ın mimarlık alanındaki metin üretiminin, daha geniş bir entelektüel üretimin parçası olarak süreklilik taşıdığını gösterir (Şentuna, 2016).

Bektaş'ın mimarlık alanındaki kitapları, konut ve yerel mimarlık okumalarından kent mekânına, eleştiri ve kuram tartışmalarından "halk yapı sanatı" yaklaşımına uzanan geniş bir alanı kapsar. Bu bağlamda mimarlık düşüncesini derleyen ve tartışmaya açan kitapları arasında *Mimarlık Çalışmaları* (Bektaş, 1979), *Yuva mı Mal mı?* (Bektaş, 1995), *Yaşama Kültürü* (Bektaş, 1996), *Kimin Bu Sokaklar, Alanlar, Kentler* (Bektaş, 1996), *Mimarlığımızın Cumhuriyeti* (Bektaş, 2000), *Mimarlıkta Eleştiri* (Bektaş, 2001) ve *Halk Yapı Sanatı* (Bektaş, 2001) gibi çalışmalar sayılmaktadır. Bu yayın hattı, Bektaş'ın mimarlığı "yalnızca yapı üretimi" olarak değil; kültür, yaşam pratikleri ve kamusal mekânla ilişkili bir düşünce alanı olarak ele aldığını göstermesi bakımından anlamlıdır (Bektaş, 1996; Bektaş, 2001).

Konut ve geleneksel çevre okumalarının daha yoğunlaştığı çalışmalar ise tipoloji, mekânsal kurgu ve yerel üretim bilgisini sistematik bir biçimde ele alır. Örneğin *Bodrum – Anadolu Evleri Dizisi 1* (Bektaş, 2004) ve *Türk Evi* (Bektaş, 2007) başlıklı yayınlar, geleneksel konutun mekânsal örgütlenmesini ve yerel yapı kültürünü daha geniş bir çerçevede tartışmaya açan örnekler olarak konumlanır (Bektaş, 2004; Bektaş, 2007). Bu tür çalışmalar, Bektaş'ın konutu tekil örnekler üzerinden değil; plan şemaları, mekânsal ilişkiler ve yerel yapım bilgisi üzerinden okunabilir bir "mimarlık bilgisi" alanı hâline getirme çabasını görünür kılar (Bektaş, 2007).

Süreli yayınlar ve dergiler ise Bektaş'ın düşüncelerini güncel mimarlık gündemi içinde tartışmaya açtığı, daha kısa ve tematik metinlerle dolaşıma soktuğu bir alan sunar. Bektaş'ın *Mimarlık* Dergisi'nde yayımlanan "Halkın Elinden Dilinden, Halk Yapı Sanatı Açısından Babadağ, Şirinköy, Tirilye, Şu Son Üç Dört Ayda" yazı serileri, "Mimarlıkta Eleştirme, Korumak, Bir Yerli Olmak, " başlıklı yazıları ve *Yapı* dergisinde yayımlanan "Kerpiçle Çağdaş Mimarlık" makalesi dergi ve süreli yayınlardaki üretimlerine örnek gösterilebilirler (Bektaş, 1991; Bektaş, 2005). Bu mecralar, Bektaş'ın mimarlık eleştirisini ve yapı kültürüne ilişkin değerlendirmelerini daha esnek bir yayın ritmi içinde sürdürdüğünü; farklı malzeme, koruma ve çağdaşlaşma tartışmalarına doğrudan eklemlendiğini düşündürür (Bektaş, 1991; Bektaş, 2005).

Eskizler; bu geniş yayın repertuvarı içinde sonradan eklenen görsel malzeme olmaktan çok, metnin kurduğu argümanı destekleyen bir belgeleme ve düşünme aracı olarak işlev görür (Şekilde 2.5). Bektaş'ın süreli yayınlarda "saptama, çizme ve yayımlama" hattını birlikte anması, eskizin sahadaki gözlemi yayın ortamına aktaran temel araçlardan biri olarak konumlandığını düşündürür. Bu nedenle eskiz, Bektaş'ın kitap ve dergi yazılarında çoğu zaman metinle birlikte yer alan; yerel yapı kültürü, mekânsal kurgu ve yapım bilgisini görünür kılan, aynı zamanda mimarlık bilgisinin arşivlenmesini sağlayan bir anlatım bileşeni olarak değerlendirilebilir (Bektaş, 2007; Bektaş, 2020).

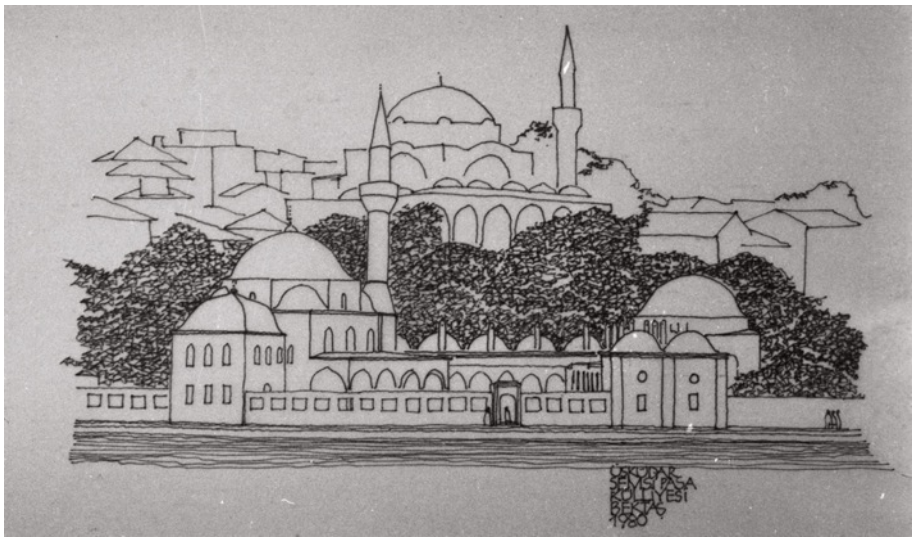

Şekil 2.5 Cengiz Bektaş tarafından çizilen Şemsi Paşa Külliyesi eskizi (Salt Araştırma)

2019 yılında, Bektaş'ın uzun yıllardır gittiği ve gezdiği yerleri kendi yorumuyla kağıda aktardığı desenlerinden oluşan, Nevzat Sayın tarafından hazırlanan kırk eserlik seçki; IMOGA Atölyeleri'nde 42x30 cm boyutlarında dört edisyon olarak çoğaltılmıştır (IMOGA Art Space, 2019). Bu sergi kapsamında hazırlanan yayında Bektaş, düşüncelerini şu sözlerle ifade etmektedir:

> Mavi yolculukta fotoğraf çekiyordum. Filmim bitti. Güngör Dilmen o gezide bacalara takmıştı. Bir baca gördüğünde "Cengiz, çek şunu benim için!" diyordu. Filmim yoktu ki… Zorunlu olarak çizdim bacaları… İşte o gün bugündür, çizmeye başladım yeniden… Az çoktur. Mimarlıkta da, şiirde de, çizgide de… Buna inandım… "Çizmek" olayında birkaç durum var. Birincisi, çizilecek şeyin kendisi güzeldir. Sonuç, o güzelliği aktarabildiğinizce güzel olur… İkincisi, çizginiz güzeldir. Çizmek için seçilen şey o kadar güzel olmasa da çizginiz onu güzel gösterir… Üçüncü durum, çizilecek şey de güzeldir, çizginiz de… Her durumda çiziyorum ve çizdiklerimi hiç unutmuyorum… (IMOGA Art Space, 2019, s. 2)

Bu yayın üretimine eklemlenen bir diğer kanal söyleşilerdir. Söyleşiler, kitap ve dergi yazılarında izlenebilen üretim ilkelerini, dönemsellik ve pratik deneyim üzerinden toparlayan bir "öz değerlendirme" zemini sunar (Bektaş, 2020).

Böylece kitaplar (Tablo 2.1), dergi yazıları, çeşitli yayınlar, söyleşiler, fotoğraflar ve eskizler Bektaş'ın mimarlık söylemini hem belgeleme hem de tanıtma işlevi üstlenen, birbirini tamamlayan üretim alanları olarak okunabilir.

Tablo 2.1 Cengiz Bektaş'ın yazdığı kitaplar

Yıl	**Eser Adı**	**Tür**	**Yayınevi**
1959	*Korkunç Yıllar*	Şiir / Anlatı	Varlık Yayınları
1964	*Kişi*	Şiir	Dost Yayınları
1967	*1 Mimarlıkta Eleştiri*	Deneme / Eleştiri	Dost Yayınları
1968	*Koca Sinan*	Derleme / Biyografi	Doğuş Matbaası
1970	*Akdeniz*	Şiir	Dost Yayınları
1970	*Akdeniz - Dört Kişiydiler Bir De Ben - Ustalarım*	Şiir (Toplu)	Yazko
1974	*Mor*	Şiir	Cem Yayınevi

Tablo 2.1 Cengiz Bektaş'ın yazdığı kitaplar (Devamı)

Yıl	**Eser Adı**	**Tür**	**Yayınevi**
1975	*Dört Kişiydiler Bir De Ben*	Şiir	Cem Yayınevi
1976	*Bedri Rahmi Nakışlı Bir Deneme*	Deneme	Cem Yayınevi
1978	*Yeryüzünün Yüreği*	Şiir	Cem Yayınevi
1978	*Sappho Üzerine Konuşmalar - Şiir Çevirileri*	Çeviri / İnceleme	Cem Yayınevi
1979	*Proje Uygulama 2: Cengiz Bektaş Mimarlık Çalışmaları*	Mimari / Katalog	Yaprak Kitabevi
1979	*Yer Deli Gök Deli*	Şiir	Cem Yayınevi
1980	*Antalya*	İnceleme / Gezi	Basaş / Yazko
1980	*Benim Oğlum Bina Okur*	Deneme	Yazko
1981	*Zeytinli Fırın Sokağı*	Şiir	Cem Yayınevi
1981	*Koca Rıza* (Koca Rıza'nın Kamyonu)	Çocuk Öyküsü	Cem Yayınevi
1981	*Ebemevi*	Çocuk Kitabı	Yazko
1981	*Kimin Bu Sokaklar, Alanlar, Kentler*	Deneme	Alan Yayıncılık
1982	*Duvarların Dışı Da Senin*	Deneme	Dayanışma Yay.
1982	*Tılsımlı Kedi*	Çocuk / Masal	Cem Yayınevi
1983	*Yuva mı Mal mı?*	Deneme	Yazko

Tablo 2.1 Cengiz Bektaş'ın yazdığı kitaplar (Devamı)

Yıl	**Eser Adı**	**Tür**	**Yayınevi**
1983	*Güz Ey*	Şiir	Cem Yayınevi
1987	*Fide*	Şiir	Cem Yayınevi
1988	*Mor: Bütün Şiirler*	Şiir (Toplu)	Doruk Yayınları
1989	*Usta ile Çırak* (Ustaya Çırak)	Çocuk Kitabı	Özer Yayınevi
1990	*Sevgiyle Yap: Mimar Sinan Öyküleri*	Çocuk Öyküsü	Cem Yayınevi
1990	*Onu Birden: Bütün Şiirleri*	Şiir (Toplu)	Cem Yayınevi
1992	*Koruma Onarım*	İnceleme	YEM Yayınları
1993	*Mimarca Mermer*	İnceleme	Işıklar Holding
1994	*Kuş Evleri*	İnceleme	Kültür Yayınları
1994	*Yaşama Kültürü*	Deneme	Literatür Yay.
1994	*Ustalarım, Dışların İçi*	Şiir	Cem Yayınevi
1996	*Kültür Kirlenmesi*	Deneme	Tasarım Yay.
1996	*Hoşgörünün Öteki Adı: Kuzguncuk*	İnceleme / Anı	Tasarım Yay.
1996	*Ev Alma Komşu Al*	Deneme	Tasarım Yay.
1996	*Türk Evi*	Araştırma	Yapı Kredi Yay.
1996	*Kent*	Deneme	Tasarım Yay.
1997	*Poems*	Şiir (Çeviri)	Indiana Univ.

Tablo 2.1 Cengiz Bektaş'ın yazdığı kitaplar (Devamı)

Yıl	**Eser Adı**	**Tür**	**Yayınevi**
1998	*Su Belleği*	Şiir	Doruk Yayınları
1998	*Bak Bak Desinler*	Deneme	Evrensel Basım
1999	*Akdenizli Ozanlar*	Deneme	Evrensel Basım
1999	*Kentli Olmak ya da Olmamak*	Deneme	Evrensel Basım
1999	*Selçuklu Kervansarayları*	Araştırma	YEM Yayınları
2000	*Mimarlığımızın Cumhuriyeti*	Deneme	Mimarlar Odası
2001	*Halk Yapı Sanatı*	Araştırma	Literatür Yay.
2001	*Su Gölgesi*	Şiir	Doğa / Evrensel
2001	*Barış Sofrası*	Deneme	Evrensel Basım
2001	*Mimarlıkta Eleştiri*	Deneme	Literatür Yay.
2002	*Sular Akıyor*	Deneme	Literatür Yay.
2003	*Su İnsan*	Deneme	Literatür Yay.
2003	*İçlerin Dışı*	Şiir	Bileşim Yayınevi
2003	*Sevgi Alnımın Teri: Seçme Şiirler*	Şiir	Evrensel Basım
2004	*Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Bodrum*	İnceleme	Bileşim Yayınevi
2005	*Çağıl Nasıl Mavi Oldu?*	Çocuk Kitabı	Özyürek Yayınevi

Tablo 2.1 Cengiz Bektaş'ın yazdığı kitaplar (Devamı)

Yıl	**Eser Adı**	**Tür**	**Yayınevi**
2005	*Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Antalya*	Araştırma	Bileşim Yayınevi
2006	*Dün Bugün*	Deneme	Evrensel Basım
2006	*Anadolu'lu İnsan Olmak*	Deneme	Ark. ve Sanat
2006	*Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirinköy Evleri*	Araştırma	Bileşim Yayınevi
2006	*Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Babadağ Evleri*	Araştırma	Bileşim Yayınevi
2006	*Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası Evleri*	Araştırma	Bileşim Yayınevi
2006	*Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir Evleri*	Araştırma	Bileşim Yayınevi
2007	*Kentini Yaşamak*	Deneme	Mimarlar Odası
2007	*Kendini Tanı*	Deneme	Mimarlar Odası
2007	*Sevgiyi Paylaşalım*	Deneme	Mimarlar Odası
2007	*Gelecek Biziz*	Deneme	Mimarlar Odası
2008	*Afrodisyas*	İnceleme	Ark. ve Sanat
2008	*Doğuran Doğurtan*	Şiir	Ark. ve Sanat
2008	*Sabır ile Koruk*	Deneme	Ark. ve Sanat
2008	*Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kayaköy/Tersane*	Araştırma	Bileşim Yayınevi

Tablo 2.1 Cengiz Bektaş'ın yazdığı kitaplar (Devamı)

Yıl	Eser Adı	Tür	Yayınevi
2008	*Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince/Tirilye*	Araştırma	Bileşim Yayınevi
2008	*Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Karacasu*	Araştırma	Bileşim Yayınevi
2009	*Aiolya'nın Başkenti: Ayvalık*	İnceleme	Mimarlar Odası
2009	*Manisa Evleri*	Araştırma	Mimarlar Odası
2009	*Herkes İçin Kent*	Deneme	Mimarlar Odası
2010	*Cumartesi Buluşmaları*	Söyleşi	Mimarlar Odası
2010	*Rodos*	İnceleme / Gezi	Ark. ve Sanat
2011	*Sevgidir Her İşin Başı*	Deneme	Ark. ve Sanat
2011	*Denizli*	İnceleme	Ark. ve Sanat
2011	*Köpeksiz Köy*	Deneme	Ark. ve Sanat
2011	*Aigina, Poros, Hydra, Midilli, Sakız*	Gezi / İnceleme	Ark. ve Sanat
2011	*Anlamıyorlarsa Anlatamıyorsun*	Deneme	Ark. ve Sanat
2011	*Kent-Kültür-Demokrasi*	Deneme	Ark. ve Sanat
2011	*Her Şey Bir İnsanı Sevmekle Başlar*	Deneme	Ark. ve Sanat
2011	*İstanbul*	İnceleme	Ark. ve Sanat
2011	*Kuşla Kuş*	Şiir (Çocuk)	Cumhuriyet Kit.

Tablo 2.1 Cengiz Bektaş'ın yazdığı kitaplar (Devamı)

Yıl	**Eser Adı**	**Tür**	**Yayınevi**
2011	*Kuzguncuk*	İnceleme	Literatür Yay.
2012	*Bu Ezgi Kimin?*	Deneme	Ark. ve Sanat
2012	*Kültür Vatanımız*	Deneme	Ark. ve Sanat
2012	*Sevgi Örülünce Yapıda*	Deneme	Ark. ve Sanat
2013	*Can Suyu*	Şiir	Evrensel Basım
2013	*Doğaya Uyumlu Mimarlık*	İnceleme	Ark. ve Sanat
2013	*Yaşanası Kent*	Deneme	Ark. ve Sanat
2013	*Yaz Okulları*	İnceleme	Ark. ve Sanat
2013	*Güre*	İnceleme	Ark. ve Sanat
2014	*Bir Yerli Olmak*	Deneme	Ark. ve Sanat
2015	*Azra Erhat Mektupları 1-2*	Mektup	Ark. ve Sanat
2015	*Füreya Koral'la Söyleşi*	Söyleşi	Ark. ve Sanat
2015	*Kıyılarımızı Yağmalayanlar*	İnceleme	Ark. ve Sanat
2016	*Amerika Amerika Katlar Savaşı*	İnceleme	Ark. ve Sanat
2016	*Nâzım Hikmet'in Mimarlığa Bakışı*	Deneme	YEM Yayınları
2016	*Taş-Ahşap-Cam*	İnceleme	Ark. ve Sanat
2016	*Kültürümüz Kimliğimiz Evrensel Yazıları*	Deneme	Ark. ve Sanat
2017	*Çizmek*	İnceleme	Ark. ve Sanat

2.4 Projeleri ve Yapıları

Cengiz Bektaş'ın mimari proje arşivi incelendiğinde konutlardan eğitim ve kültür yapılarına, müzelerden sanayi tesislerine, diplomatik misyon binalarından kamusal yapılara ve kentsel tasarımlara uzanan yüzlerce projeyi kapsayan çok katmanlı bir üretimle karşılaşılır. Bu projelerin bir bölümü inşa edilmiş, bir kısmı ise yarışma veya öneri aşamasında kalarak mimarın tasarım düşüncesini ve yerle kurduğu ilişkiyi belgeleyen çizim ve paftalar olarak arşivlerde yerini almıştır (Tablo 2.2; Tablo 2.3), (Salt Araştırma, t.y.; Bektaş, 2020).

Tablo 2.2 Cengiz Bektaş'ın mimari yarışma projeleri

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
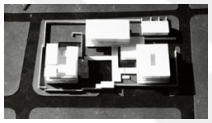	1963	T.C. Lizbon Büyükelçiliği	Portekiz	Kamu / Yönetim
	1964	T.C. Bonn Büyükelçiliği	Almanya	Kamu
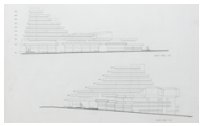	1967	Ulus Çarşı Kompleksi	Ankara	Ticari
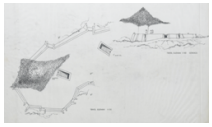	1970	Conkbayırı Mehmetçik Park Anıtı	Çanakkale	Kültür / Kamusal
	1971	Denizli Merkez Bankası	Denizli	Kamu
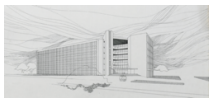	1976	ASU Genel Müdürlük Binası	Ankara	Kamu
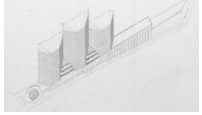	1994	Akdeniz Marmara Plaza	Levent / İstanbul	Ticari

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
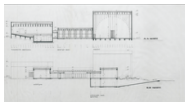	1981	Ahmet Hulusi Efendi Külliyesi	Denizli	Kültürel
	1992	Akşehir Ermeni Kilisesi	Konya	Dini
	1992	Akşehir Evi	Konya	Konut
	1994	Akşehir İlkokulu	Konya	Eğitim
	1997	Altınoluk Evleri	Balıkesir	Konut
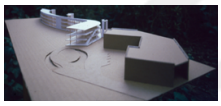	Bilinmi-yor	Antalya Belediye Binası	Antalya	Kamu
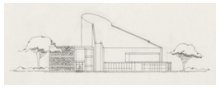	2005	Antalya Bölge Tiyatrosu	Antalya	Kültür / Kamusal
	Bilinmi-yor	Antalya Halkın Evi	Antalya	Konut
	1999	Aslan Bey Evi	Bilinmiyor	Konut
	Bilinmi-yor	Aslanbey Yalısı	Kuzguncuk / İstanbul	Konut
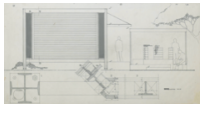	1977	Asmaş Mescidi	İzmir	Dini / Tarihi

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
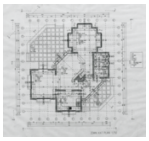	1997	Ata-Ay Evleri	Bilin-miyor	Konut
	1964	Atatürk Orman Çiftliği Marmara Oteli	Ankara	Turizm / Konaklama
	Bilin-miyor	Azim Civata Fabrikası	Denizli	Sanayi / Üretim
	1965	Aziz Nesin Evi	Sultanahmet / İstanbul	Konut
	Bilin-miyor	Aziz Nesin Kütüphanesi ve Çocuk Yurdu	Çatalca / İstanbul	Eğitim
	1969	Bakırköy Yaşlılar Evi	İstanbul	Konut
	Bilin-miyor	Balıkçı Kahvesi	Bilin-miyor	Kültür / Kamusal
	1995	BAL-NAK Merkez Binası	Bilin-miyor	Diğer

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
	Bilin-miyor	Baltutan Ailesi Evi	Bilin-miyor	Konut
	1995	Batı Üniversitesi	Çatalca / İstanbul	Eğitim
	1983	Berberoğlu Evi	Denizli	Konut
	1998	Bergama Çarşısı	İzmir	Ticaret / Ofis
	Bilin-miyor	Bodrum'da İkiz Ev	Muğla	Konut
	1995	Bodrum Yalıkavak Evleri	Muğla	Konut
	1998	Bozcaada Otistik Çocuklar Köyü	Bozcaada	Diğer
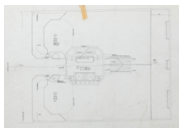	1970	Bulvar İş Hanı	Ankara	Diğer
	1992	Bursa Kayapalı Oteli	Bursa	Turizm

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	Proje Tarihi	Proje Adı	Yer	Proje Türü
	1985	Büyüyebilen Ev	Bilin-miyor	Diğer
	Bilin-miyor	Cem Ticaret ve Sanayi	İstanbul	Ticari
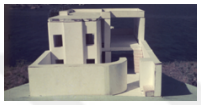	1969	Cevdet Kudret Evi	Bodrum / Muğla	Konut
	Bilin-miyor	Ceyhan Bektaş Evi	Kumburgaz / İstanbul	Konut
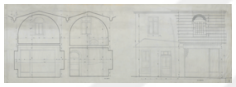	Bilin-miyor	Cihan Bektaş Dükkanı	Fatih / İstanbul	Diğer
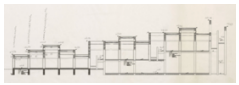	Bilin-miyor	Çatalhöyük Müzesi	Konya	Kültür / Kamusal
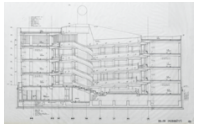	Bilin-miyor	Çavlan Çarşısı	Denizli	Ticaret / Ofis
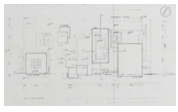	1965	Çocuk Esirgeme Kurumu Anafartalar Büro ve Çarşı Tesisleri	Ankara	Kamu / Ticari
	1969	Dağlarca Müze ve Çocuk Kitaplığı	Bilin-miyor	Kültür / Kamusal

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
	Bilin-miyor	Damgacı Evi	Denizli	Konut
	Bilin-miyor	Darıca Evleri	Kocaeli	Konut
	1998	Davutpaşa Medresesi	Bilin-miyor	Dini / Tarihi
	Bilin-miyor	Denizli'de Bir Apartman	Denizli	Diğer
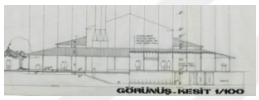	1983	Denizli Ulu Cami Alanı Çevre Düzenlemesi	Denizli	Kentsel Tasarım
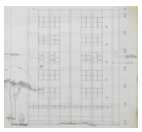	Bilin-miyor	Denizli Yurdu	Ankara	Diğer
	Bilin-miyor	Denteks Üretim Yeri	Denizli	Sanayi
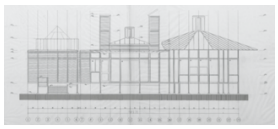	1991	Dr. Umezu Evi	Japonya	Konut
	Bilin-miyor	Ahmet Çımacı Evi	Bodrum / Muğla	Konut

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
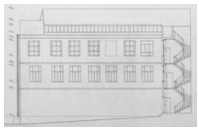	Bilin-miyor	Dünya Gazetesi Binası	Bilin-miyor	Diğer
	1995	Emel Erem Evi	Bilin-miyor	Konut
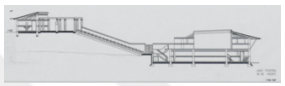	Bilin-miyor	Erciyes Üniversitesi	Kayseri	Eğitim
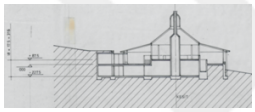	Bilin-miyor	Ergün Savcı Töregen Çiftliği	Bilin-miyor	Diğer
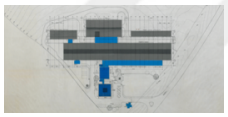	Bilin-miyor	Ergür Kablo Fabrikası	Denizli	Sanayi
	Bilin-miyor	Erman Şahin Evi	Bilin-miyor	Konut
	1987	Eski Datça Mahallesi Özel Projeli Restoran	Muğla	Diğer
	Bilin-miyor	Eskişehir Tarım Sanayi Fuarı	Eskişehir	Kültürel
	1969	Fakir Baykurt Evi	Burdur	Konut

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
	Bilin-miyor	Ferit Ali Küçükağa Evi	Denizli	Konut
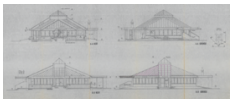	1986	Fethipaşa Korusu Tesisleri	Kuzguncuk / İstanbul	Diğer
	Bilin-miyor	Gevher Sultan Medresesi Kültür Merkezi	İstanbul	Kültür / Kamusal
	Bilin-miyor	Göveçlik İplik Fabrikası	Denizli	Sanayi / Üretim
	1974	Güçsüzler Yurdu Derneği Yaşlılar Evi	Ankara	Konut
	Bilin-miyor	Güneytepe Yayla Evleri	Bilin-miyor	Konut
	Bilin-miyor	Güngör Dilmen Evi	Kuzguncuk / İstanbul	Konut
	1994	Güre Gençlik Lokali	Balıkesir	Diğer
	1996	Güre İskele Çarşısı	Balıkesir	Ticari

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
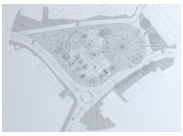	2009	Güre Meydanı Çevre Düzenlemesi	Balıkesir	Kentsel Tasarım
	Bilin-miyor	Güre Otobüs Terminali	Balıkesir	Ulaşım
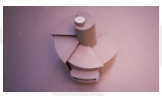	1992	Güre Salyangoz Evi	Balıkesir	Konut
	Bilin-miyor	Güre Yapı Kooperatifi	Balıkesir	Konut
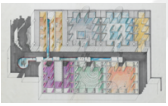	Bilin-miyor	Hamburg Türk Haftası	Almanya	Diğer
	1999	Hindiler Tekkesi	Fatih / İstanbul	Dini
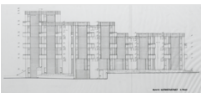	1987	Hotel Toronto	Balıkesir	Turizm
	1986	İki Katlı Ev	Bilin-miyor	Diğer
	Bilin-miyor	İncilipınar Yüzme Havuzu	Denizli	Spor
	1995	İnsan Hakları Bakanlığı	Ankara	Kamu

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
	1991	Kadir Uslu Evi	Denizli	Konut
	2008	Karacasu Araştırma Evi	Aydın	Konut
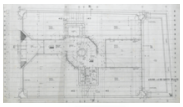	Bilin-miyor	Keskin İş Hanı	Denizli	Diğer
	1997	Koca Camii Önü Kentsel Mekân Düzenlemesi	Balıkesir	Kentsel Tasarım
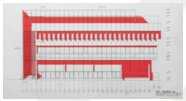	Bilin-miyor	Koru Pazarlama A.Ş. Binası	Denizli	Ticaret / Ofis
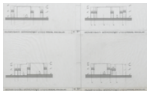	1990	Kralyolu Dinlence Yeri	Denizli	Diğer
	Bilin-miyor	Kuzguncuk Camii Ek Yapı	İstanbul	Dini
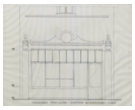	Bilin-miyor	Kuzguncuk Fırını	İstanbul	Ticari
	1985	Kuzguncuk İskele Meydanı	İstanbul	Kentsel Tasarım
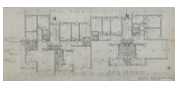	Bilin-miyor	Küçük Apartmanı	Mersin	Konut

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
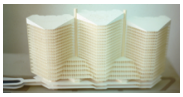	1986	Levent İş Yeri	İstanbul	Ticari
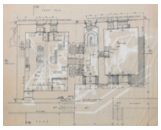	1987	Lokanta	Fatih / İstanbul	Ticari
	2006	Lüleburgaz Belediyesi Mezarlık Düzenlemesi	Kırklareli	Kentsel Tasarım
	2000	Lüleburgaz Belediyesi Sosyal Hizmet ve İşyeri	Kırklareli	Kamu
	1994	Mala Stanica Kültür Merkezi	Makedonya	Kültürel
	1997	Mehmet Öngen Oteli	Bilin-miyor	Turizm
	Bilin-miyor	Mehmet Şen Evi	Bilin-miyor	Konut
	2000	Mermerli Park	Antalya	Kentsel Tasarım
	Bilin-miyor	Meserret Çarşısı	Bilin-miyor	Ticaret / Ofis
	Bilin-miyor	Mimar Sinan Çarşısı Meydanı	Üsküdar / İstanbul	Kentsel Tasarım

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
	1996	Mudanya Kültür Evi	Bursa	Kültürel
	2008	Muğla Evi	Muğla	Konut
	1981	Muğla Halk Meydanı ve Pazarı	Muğla	Kentsel Tasarım
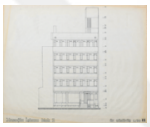	Bilin-miyor	Musoğlu İş Hanı	Denizli	Diğer
	Bilin-miyor	Münih Öğrenci Kenti	Almanya	Eğitim
	Bilin-miyor	Nail Berberoğlu İş Hanı	Denizli	Diğer
	1994	Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı	Beyoğlu / İstanbul	Kültürel
	Bilin-miyor	Nazmi Arıkan Evi	Bilin-miyor	Konut
	1980	New Dandara Yerleşkesi	Mısır	Konut
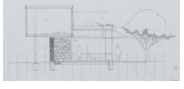	Bilin-miyor	Nihat Kömürcüoğlu Evi	Denizli	Konut

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Proje Adı**	**Yer**	**Proje Türü**
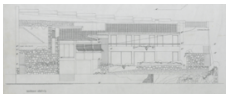	1970	Ömer Sunar Villası	Üsküdar / İstanbul	Konut
	Bilin-miyor	Önen Ailesi Evi	Bilin-miyor	Konut
	Bilin-miyor	Pamukkale Koru Otel	Denizli	Turizm
	Bilin-miyor	Pekcan Evi	İzmir	Konut
	Bilin-miyor	Piko İşleyim Binası	Denizli	Diğer
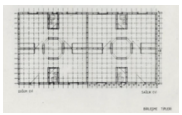	Bilin-miyor	Sağlık Evi-Doğumevi	Bilin-miyor	Konut
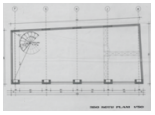	1989	Salih Ergül Evi	Bakırköy / İstanbul	Konut
	1966	Salim Şengil Apartmanı	Ankara	Konut
	1998	Samet Fabrikası	Tekirdağ	Sanayi
	1987	Sanatçı Kahvesi ve Kitle Sanat Galerisi	Fatih / İstanbul	Ticari / Kültürel

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	Proje Tarihi	Proje Adı	Yer	Proje Türü
	Bilin-miyor	Selami Damgacı Çarşısı	Bilin-miyor	Ticari
	Bilin-miyor	Sol Romano Evi	Kuzguncuk / İstanbul	Konut
	1983	Şark Sanayi Yerleşme Birimi	İzmir	Kentsel Tasarım
	Bilin-miyor	Şengün Tesisi	Eskişehir	Diğer
	1989	Şile'de Kreş	İstanbul	Eğitim
	2005	Şükrü Koçoğlu Evi	Afyonkara-hisar	Konut
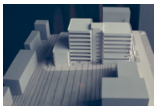	Bilin-miyor	T.C. Ankara Vakıflar Bankası T.A.O. Genel Müdürlük Binası	Ankara	Kamu / Yönetim
	1993	Tandoğan Alanı Gazi Mustafa Kemal Bulvarı Kentsel Tasarımı	Ankara	Kentsel Tasarım
	1986	Tanrıöver Hukuk Bürosu	Bilin-miyor	Ticaret / Ofis

Tablo 2.3 Cengiz Bektaş'ın gerçekleşmeyen mimari projeleri (Devamı)

Proje Görseli	Proje Tarihi	Proje Adı	Yer	Proje Türü
	1978	Tarsus Kilisesi	Hatay	Dini / Tarihi
	Bilin-miyor	Turgay Aksu Evi	Silivri / İstanbul	Konut
	2003	Türkbükü'nde Ev	Muğla	Diğer
	1989	Türk-İsveç Kültür Evi	Büyükada / İstanbul	Kültürel
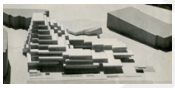	Bilin-miyor	Ulus Çarşısı	Ankara	Ticaret / Ofis
	1992	Urla Evleri	İzmir	Konut
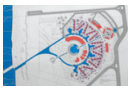	1988	Uyum Tekstil Tatil Köyü	İzmir	Turizm
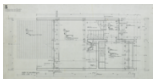	Bilin-miyor	Uzmanlar İş Merkezi	Bilin-miyor	Ticari
	1997	Vehbi Anı Korusu	İstanbul	Diğer
	1992	Yeniköy Benzin İstasyonu	İstanbul	Ticari
	1998	Zafer Başak Evi	Muğla	Konut

Konut ölçeğinde Ege ve Marmara bölgesindeki projeler, Bektaş'ın geleneksel konut tipolojisiyle kurduğu doğrudan bağın izlenebildiği örneklerdir. Denizli'deki Kavakların Ardındaki Ev, Esat Sivri Evi ve İsmailgil Evi, Datça'daki Kangotan Evi gibi tekli konut projelerinde plan örgütlenmesi sofa, hayat, merdiven kovası ve yarı açık teraslar çevresinde kurgulanmakta; iç mekân ile sokak arasına kademeli geçişlere izin veren ara mekânlar yerleştirilmektedir (Aksu, 2007). Çeşme'de Beş Ev, Kartal'da Üç Ev, Bodrum Yalıkavak Evleri gibi küçük konut gruplarında ise, bireysel evler yalnızca parsel sınırları üzerinden değil, ortak avlular, merdivenli sokaklar ve rüzgâr/manzara ilişkisi üzerinden birbirine bağlanır. Aksu (2007) ve Akyol (2019), bu konutlarda çıkma/cumba, saçak, pencere oranı ve sokak–yapı ilişkisine verilen önemin, Bektaş'ın geleneksel konutu incelediği eskiz ve rölövelerle doğrudan ilişkili olduğunu, oran ve mekân ilkelerinin çağdaş kullanım için yeniden kurulduğunu vurgular.

Ticari ve karma kullanımlı yapılar, geleneksel han ve çarşı tipolojisinin modern bir dille yeniden yorumlandığı örnekler sunar. Denizli kent merkezindeki Babadağlılar İş Hanı (Şekil 2.6), yalnızca çok katlı bir ticaret yapısı değil, iç avlu ve galeri fikrini yükseltilmiş kademeler boyunca sürdüren çağdaş bir han olarak okunabilir. Katlar boyunca devam eden iç dolaşım halkaları, düşey boşluklarla görsel ilişki kurar; zemin kotunda çarşı sürekliliği korunurken, üst katlarda kontrollü ama canlı bir iç kamusallık hedeflenir (Akyol, 2019).

Şekil 2.6 Bektaş tarafından Babadağlılar İş Hanı (Salt Araştırma)

Denizli Merkez Bankası (Şekil 2.7), Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlük Binası ve Mertim İş Merkezi gibi yapılarda strüktür ile cephe ritminin uyumu, modüler açıklıklar ve tekrar eden dikey ögeler üzerinden kurulur. Matinpour (2025), bu projeleri, geleneksel ticaret yapılarında gördüğümüz ritmik cephe, iç avlu ve dolaşım sürekliliğinin, modern malzeme ve taşıyıcı sistemle yeniden yorumlandığı örnekler olarak değerlendirir. Balıkesir Katlı Otoparkı'nda da araç dolaşımı, rampalar ve yaya bağlantıları; yalnızca işlevsel değil, kentle kurulan görsel ve mekânsal ilişki gözetilerek düzenlenir.

Şekil 2.7 Bektaş tarafından tasarlanan Denizli Merkez Bankası (Salt Araştırma)

Eğitim ve kültür yapıları, Bektaş'ın kamusal mekân üretimine odaklandığı bir başka önemli gruptur. Halil Bektaş İlkokulu (Şekil 2.8), İngiliz İlkokulu ve İstanbul Erkek Lisesi İlkokulu gibi projelerde derslikler, avlu, oyun alanı ve yarı açık dolaşım mekânlarıyla birlikte düşünülür; koridor mantığından çok açık, yarı açık ve kapalı mekân sürekliliği temel alınır (Akyol, 2019). Bu okullarda çocukların yapıyı bir binadan ziyade avlular, merdivenler ve açık alanlardan oluşan bir bütün olarak deneyimlemesine olanak tanıyan mekânsal kurgular öne çıkar.

Şekil 2.8 Bektaş tarafından tasarlanan Halil Bektaş İlkokulu (Salt Araştırma)

Kadın Eserleri Kütüphanesi restorasyonu ve çevre düzenlemesi, Afrodisias Ek Müzesi gibi kültür yapılarında ise var olan tarihî çevre ve arkeolojik bağlam, yapı kütlesi ve iç organizasyonun başlangıç verisi hâline gelir. Bektaş (2020), Salt söyleşisinde, bu tür projelerde "var olan kabuğa saygı" ile "çağdaş kullanım gereklilikleri" arasında kurmaya çalıştığı dengeyi açıklar; bu denge hem müdahale ölçüsünde hem de malzeme ve detay seçimi düzeyinde hissedilir.

Turizm ve rekreasyon yapılarında özellikle Ege ve Akdeniz kıyılarındaki projeler, Kütükçüoğlu'nun (2023) "Akdenizcilik" söylemiyle ilişkilendirdiği su, topografya ve iklim temalarıyla birlikte okunabilir. Klüp Ora Tatil Köyü (Şekil 2.9), Güre Devremülk Oteli ve Bodrum Antik Tiyatro Oteli gibi yapılarda, kütleler arazi eğimine paralel biçimde kademelenir; teraslar, avlular ve açık dolaşım alanları hem manzara hem rüzgâr hem de gölge üretimi açısından kritik rol oynar.

Şekil 2.9 Bektaş tarafından tasarlanan Kulüp Ora Tatil Köyü (Salt Araştırma)

Kentsel alan düzenlemeleri ve meydan projeleri, Bektaş'ın kamusal mekân ölçeğindeki arayışlarını görünür kılar. Bergama Cumhuriyet Alanı (Şekil 2.10), Haliç'te Çeşme ve Amfi, Güre Amfitiyatro gibi projelerde, oturma basamakları, su ögeleri, ağaç dokusu ve yaya aksları, tarihî ve doğal çevreyle uyumlu bir dille kurgulanır. Kütükçüoğlu (2023), bu tür projelerde Akdeniz kentlerinin gündelik hayatına özgü gölgeli, yarı kamusal ve geçirgen mekânların, modern kentsel tasarım araçlarıyla yeniden üretildiğini vurgular.

Şekil 2.10 Bektaş tarafından tasarlanan Bergama Cumhuriyet Alanı (Salt Araştırma)

Ulusal ve uluslararası ölçekte en çok dikkat çeken yapılarından biri Akdeniz Üniversitesi yerleşkesindeki Olbia Sosyal Merkezi'dir (Şekil 2.11). Olbia,

üniversite kampüsü içinde sosyal, kültürel ve ticari işlevleri bir araya getiren bir merkez olarak avlular, iç sokaklar, rampalar ve su ögeleri etrafında kademelenen bir kütle–boşluk sistemi önerir.

Şekil 2.11 Bektaş tarafından tasarlanan Olbia Sosyal Merkezi (Salt Araştırma)

Özcan ve Katuk (2021), Olbia'yı Bektaş'ın "su belleği" söylemi üzerinden ele alarak; dönerce havuz, su kanalları ve sığ havuz gibi ögelerin hem iklimsel konfor hem de mekânsal bellek üretimi açısından taşıdığı önemi vurgular. Örmecioğlu ve Er Akan (2022) ise aynı yapıyı "anlatıcı mimarlık" kavramı çerçevesinde okuyarak, Bektaş'ın metinlerinde yer alan Akdeniz, su, gölge, sokak ve meydan imgelerinin, Olbia'da mekâna nasıl dönüştüğünü tartışır. Yapının Ağa Han Mimarlık Ödülü ile uluslararası düzeyde tanınması, bu yaklaşımın yalnızca yerel bir yorum değil, aynı zamanda çağdaş mimarlık ortamında karşılığı olan bir öneri olduğunu göstermektedir.

Diplomatik ve kurumsal yapılar, Bektaş'ın temsil ölçeğindeki üretimlerini içerir. T.C. Bonn Büyükelçiliği, Türk Dil Kurumu (Şekil 2.12) ve benzeri kamu yapılarında, kütle dili ve cephe oranları aşırı simgesellikten kaçınan fakat temsil niteliğini taşıyan ölçülü bir modernlik anlayışıyla ele alınır. Matinpour (2025), bu projelerde strüktür, cephe ritmi ve iç mekân hiyerarşisinin, yerel konut ve kamusal alan deneyiminden devralınan ölçü ve oran anlayışıyla uyumlu olduğunu, Bektaş'ın farklı ölçeklerde aynı "ölçülülük" ilkesini sürdürdüğünü belirtir.

Şekil 2.12 Bektaş tarafından tasarlanan Türk Dil Kurumu (Salt Araştırma)

Bektaş'ın mimarlık hayatında tasarımları arasında çok sayıda inşa edilmiş mimari yapısı bulunmaktadır (Tablo 2.4), (Salt Araştırma, t.y.; Bektaş, 2020).

Tablo 2.4 Cengiz Bektaş'ın inşa edilmiş yapıları

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Yapı Adı**	**Yer**	**Yapı Türü**	**Günümüzde Mevcut mu**
	1963-64	İngiliz İlkokulu	Ankara	Eğitim	Tespit Edilemedi
	1992-97	Bergama Domuz Alanı	İzmir	Kentsel	Tespit edilemedi
	1964-65	T.C. Bonn Büyükelçiliği	Alman-ya	Kamu	Hayır
	1964-65	Etimesgut Camii	Ankara	Dini	Evet
	1964-66	Kartal'da Üç Ev	İstanbul	Konut	Tespit edilemedi

Tablo 2.4 Cengiz Bektaş'ın inşa edilmiş yapıları (Devamı)

Proje Görseli	Proje Tarihi	Yapı Adı	Yer	Yapı Türü	Günümüzde Mevcut mu
	1964-67	Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü	Ankara	Ofis	Hayır
	1965-66	Çankaya Komutanlık Lojmanları	Ankara	Konut	Evet
	1965-66	Emir Subayları Lojmanları	Ankara	Konut	Evet
	1969-70	Halil Bektaş İlkokulu	Denizli	Eğitim	Evet
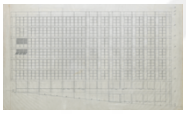	1970	Emin Hattat Oteli	Ankara	Turizm	Tespit edilemedi
	1970-74	Kuyumcu Oteli	Denizli	Turizm	Hayır
	1971-73	Denizli Merkez Bankası	Denizli	Kamu	Evet
	1973	Kasapoğlu Apartmanı	Denizli	Konut	Evet
	1973	Kavakların Ardındaki Ev (Cengiz Bektaş Evi)	Denizli	Konut	Hayır

Tablo 2.4 Cengiz Bektaş'ın inşa edilmiş yapıları (Devamı)

Proje Görseli	Proje Tarihi	Yapı Adı	Yer	Yapı Türü	Günümüzde Mevcut mu
	1973-74	Bin Evler	Edirne	Toplu Konut	Tespit edilemedi
	1973-74	Yaygın Yatım Evi (Gür Evler)	Bodrum / Muğla	Toplu Konut	Tespit edilemedi
	1973-76	Babadağlılar Çarşısı	Denizli	Ticari	Evet
	1973-74	Boya Basma Apre Fabrikası	Denizli	Sanayi	Tespit edilemedi
	1974-75	Cihan Bektaş Evi	İstanbul	Konut	Evet
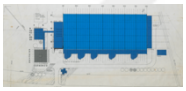	1974	Demsa İplik Yapım Yeri	Denizli	Sanayi	Tespit edilemedi
	1974-78	Türk Dil Kurumu Binası	Ankara	Kamu	Evet
	1974-75	Sarkuysan Elektrolitik Bakır Fab.	İstanbul	Sanayi	Evet
	1975	Esat Sivri Evi	Denizli	Konut	Evet
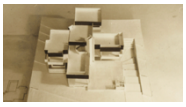	1976	Mete Yurtçu Evi	Çeşme	Konut	Evet
	1976	Mürüvvet Yurtçu Evi	Çeşme	Konut	Evet

Tablo 2.4 Cengiz Bektaş'ın inşa edilmiş yapıları (Devamı)

Proje Görseli	Proje Tarihi	Yapı Adı	Yer	Yapı Türü	Günümüzde Mevcut mu
	1976	Atilla Yurtçu Evi	Çeşme	Konut	Evet
	1977	Kangotan Evi	Datça	Konut	Evet
	1977	İsmailgil Evi	Denizli	Konut	Evet
	1977	Edirne Sosyal Sigortalılar Konut Yapı Kooperatifi	Edirne	Konut	Tespit edilemedi
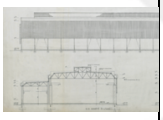	1978-79	Demir Çelik Fabrikası	İzmir	Sanayi	Tespit edilemedi
	1978-80	Turgut Pura Evi	İzmir	Konut	Evet
-	1979	Esat Sivri Evi - 2	Didim	Konut	Evet
	1980	Antalya Cumhuriyet Alanı	Antalya	Kamu	Hayır
	1981	Bayramyeri Meydanı	Denizli	Kents-el	Hayır
	1982	Erbakır Elektrolitik Bakır Fabrikası	Denizli	Sanayi	Tespit edilemedi
	1982	Mustafa Zeytinci Evi	Muğla	Konut	Tespit edilemedi
	1983-93	Mertim İş Merkezi	Mersin	Ticari	Evet
	1984-86	Prof. Dr. Sümer Pek Evi	ABD	Konut	Evet

Tablo 2.4 Cengiz Bektaş'ın inşa edilmiş yapıları (Devamı)

Proje Görseli	Proje Tarihi	Yapı Adı	Yer	Yapı Türü	Günümüzde Mevcut mu
	1984-86	Knidos Tatil Köyü	Datça	Turizm	Tespit edilemedi
	1984-92	Ali Osman Sönmez Meslek Lisesi	Bursa	Eğitim	Evet
	1985	Amos Tatil Köyü ve Kongre Merkezi	Marma-ris	Turizm	Tespit edilemedi
	1986-87	Hasan Baba Çarşısı	Balıke-sir	Ticari	Evet
	1986-88	Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası Şubeleri	Ankara, İstanbul, Bursa	Ticari	Tespit edilemedi
	1988	Türkiye İktisat Bankası Şubeleri	İstanbul, Denizli	Ticari	Tespit edilemedi
	1987-90	Kulüp Ora Tatil Köyü	Muğla	Turizm	Hayır
	1987-94	Antik Tiyatro Oteli	Muğla	Turizm	Evet
	1987-90	Balıkesir Katlı Otoparkı / Yoğurtçular Çarşısı	Balıke-sir	Kamu	Evet
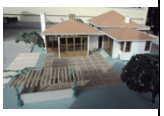	1987-88	Dr. Atalay Tunçdemir Evi	Bartın	Konut	Tespit edilemedi
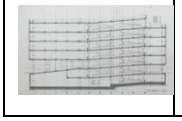	1987-89	Ayfer Yağcı Çarşısı	Balıke-sir	Ticari	Tespit edilemedi

Tablo 2.4 Cengiz Bektaş'ın inşa edilmiş yapıları (Devamı)

Proje Görseli	Proje Tarihi	Yapı Adı	Yer	Yapı Türü	Günümüzde Mevcut mu
	1988	Ceylan Motel	Bod-rum	Turizm	Tespit edilemedi
	1988-92	Kemal Özbilen İş Yeri	Deniz-li	Ticari	Tespit edilemedi
	1990-95	Çanakkale Seramik Kooperatifi	İstan-bul	Toplu Konut	Tespit edilemedi
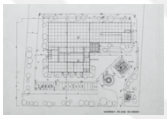	1990	Fe-Farma Tıp Malzeme Fabrikası	Elazığ	Sanayi	Tespit edilemedi
	1990-92	Pişkin Otel	Deniz-li	Turizm	Evet
	1991-96	Bergama Evleri	İzmir	Toplu Konut	Tespit edilemedi
	1992-93	Cihan Bektaş İş Yeri	Laleli	Ticari	Hayır
	1993-97	İstanbul Erkek Lisesi İlkokulu	İstanb ul	Eğitim	Evet
	1993	Güre Amfitiyatro	Balıke -sir	Kamu	Evet
	1993	Güre Yaz Okulu	Balıke -sir	Eğitim	Evet
	1993	Bergama Cumhuriyet Alanı	İzmir	Kentsel	Evet

Tablo 2.4 Cengiz Bektaş'ın inşa edilmiş yapıları (Devamı)

Proje Görseli	Proje Tarihi	Yapı Adı	Yer	Yapı Türü	Günümüzde Mevcut mu
	1994	Polonezköy At Çiftliği	İstanbul	Ticari	Evet
	1995-96	Mesa Etiket Fabrikası	Denizli	Sanayi	Evet
	1996	Güre Kaplıcaları Lokantası	Balıkesir	Diğer	Tespit edilemedi
	1996-97	Bozdoğan Evi	Sapanca	Konut	Tespit edilemedi
	1998-2001	Güre Devremülk Oteli	Balıkesir	Turizm	Evet
	1998-2002	Halil Bektaş İlkokulu 2	Denizli	Eğitim	Evet
	1999	Akdeniz Üniversitesi Olbia Sosyal Özeği	Antalya	Eğitim	Evet
	1999	Akdeniz Üniversitesi Meltem Girişi	Antalya	Kentsel	Hayır
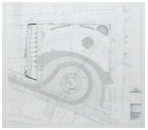	2003	Lüleburgaz İş Merkezi	Lülebur-gaz	Ticari	Tespit edilemedi
-	2004	Esat Sivri Bağbaşı Evleri	Denizli	Konut	Tespit edilemedi
	2005-07	Gülsema Lutz Evi	Bodrum	Konut	Evet

Tablo 2.4 Cengiz Bektaş'ın inşa edilmiş yapıları (Devamı)

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Yapı Adı**	**Yer**	**Yapı Türü**	**Günümüzde Mevcut mu**
	2007	Afrodisias Ek Müzesi	Aydın	Müze	Evet
-	2007-08	Kötekli'de Taş Ev	Muğla	Konut	Evet
	2009	Pamukkale Üniversitesi Sosyal Kültürel Özek	Pamukka-le	Eğitim	Evet
	2010	Çine Arıcılık Müzesi	Aydın	Müze	Evet
	2010-11	Burhaniye Belediye Binası - 2	Balıkesir	Kamu	Evet
	2014	Otizmli Çocuklar Merkezi	Denizli	Eğitim	Evet
	2015-2025	Muğla Bölge Müzesi	Muğla	Müze	Evet

Cengiz Bektaş'ın mesleki üretimi, yeni yapı tasarımlarının yanı sıra mevcut yapıların korunması ve yaşatılmasına yönelik restorasyon uygulamalarını da kapsamaktadır (Tablo 2.5). Bu kapsamda Bektaş, restorasyonu yalnızca fiziksel onarım olarak değil; yapının yerle kurduğu belleği, kullanım sürekliliğini ve yerinde varlığını koruyacak bir yeniden işlevlendirme ve yapım bilgisi aktarımı süreci olarak ele alır. Uygulamalarında mevcut yapının özgün karakterini okunur kılmayı, yerel malzeme ve işçilikle uyumlu müdahaleler geliştirmeyi ve müdahale ölçeğini gereksiz dönüşüm üretmeyecek düzeyde tutmayı önceleyen bir yaklaşım izler.

Tablo 2.5 Cengiz Bektaş'ın restore ettiği yapılar

Proje Görseli	**Proje Tarihi**	**Yapı Adı**	**Yer**	**Yapı Türü**	**Günümüzde Mevcut mu**
Buluna-madı	1978	Cengiz Bektaş Evi	Kuzguncuk / İstanbul	Konut	Tespit edilemedi
	1982	Cengiz Bektaş İşliği	Kuzguncuk / İstanbul	Ofis	Evet
	1984	Soley Padar Evi	Kuzguncuk / İstanbul	Konut	Evet
	1984-85	Muvaffak Güzel Evi/Çarşısı	Kuzguncuk / İstanbul	Konut	Evet
	1985	Ömer Erzeren Evi	Kuzguncuk / İstanbul	Konut	Evet
	1986	Cengiz Bektaş Evi - 2	Kuzguncuk / İstanbul	Konut	Evet
	1986	Ali Üstay Av Köşkü	Arnavutköy / İstanbul	Konut	Evet
	1987	Selahattin Yetmişbir Evi	Yeniköy / İstanbul	Konut	Evet
	1987	Haliç PTT	İstanbul	Kamu	Evet
	1987	Haliç Oyuncak Atölyesi	İstanbul	Kültür el	Evet
	1987	Haliç'te Müze	İstanbul	Kültü-rel	Evet
	1987	Haliç'te Çeşme ve Amfi	İstanbul	Kamu	Evet

Tablo 2.5 Cengiz Bektaş'ın restore ettiği yapılar (Devamı)

Proje Görseli	Proje Tarihi	Yapı Adı	Yer	Yapı Türü	Günümüzde Mevcut mu
	1987	Talatpaşa Konağı	Süleymaniye / İstanbul	Konut	Evet
	1988-90	Kadın Eserleri Kütüphanesi	İstanbul	Kültürel	Evet
	1988	Turgayların Evi (Davit Jeruzaltm, Hahambaşı)	Kuzguncuk / İstanbul	Konut	Evet
	1989	Esin Aksoy/Erzeven Evi	Kuzguncuk / İstanbul	Konut	Evet
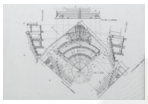	1993	Bergama Yaz Okulu	İzmir	Eğitim	Tespit edilemedi
	1993	Özbekler Tekkesi	İstanbul	Dini	Evet
	1994	İstanbul Erkek Lisesi	Cağaloğlu / İstanbul	Eğitim	Evet
	1994	Egemen Berköz Evi	Kuzguncuk / İstanbul	Konut	Evet
	1994	Dr. Babacan Evi	Çengelköy / İstanbul	Konut	Evet
	1995	Sacit Basmacı Evi	Çengelköy / İstanbul	Konut	Evet
	1999	Mertsoy Evi	Kuzguncuk / İstanbul	Konut	Evet

Tablolarda izlenen proje türleri birlikte değerlendirildiğinde, Cengiz Bektaş'ın mesleki üretiminin omurgasını inşa edilmiş yapılar ile çeşitli proje önerilerinin oluşturduğu görülmektedir; bu iki küme nicelik olarak birbirine yakın bir ağırlık taşırken**,** restorasyon uygulamaları daha sınırlı sayıda olsa da süreklilik gösteren ayrı bir üretim hattı olarak öne çıkar. Yarışma projeleri ise diğer başlıklara kıyasla daha düşük sayıda kalmakta; Bektaş'ın üretim profilinde yarışma pratiğinin, tasarım–uygulama ve mevcut yapıyla çalışma deneyimine göre ikincil bir konumda seyrettiğine işaret etmektedir. Bu dağılım, mimarın bir yandan yeni yapı ve kentsel ölçekli işlerde etkin olurken, diğer yandan özellikle belirli odak alanlarda mevcut yapıların yaşatılması ve yeniden işlevlendirilmesine dönük müdahaleleri de proje repertuvarına dahil ettiğini göstermektedir.

Projelerin coğrafi dağılımı ise belirgin biçimde birkaç kentte yoğunlaşmaktadır. En yüksek yığılma İstanbul ve Denizli'de görülür; bu iki kenti Ankara, Muğla, Balıkesir ve İzmir izler. Yurt dışı projeleri daha sınırlı bir payda kalırken, Aydın, Bursa, Kırklareli ve Konya gibi kentlerde daha düşük yoğunlukta, diğer illerde ise tekil örnekler halinde dağılan bir üretim profili izlenmektedir (Şekil 2.13).

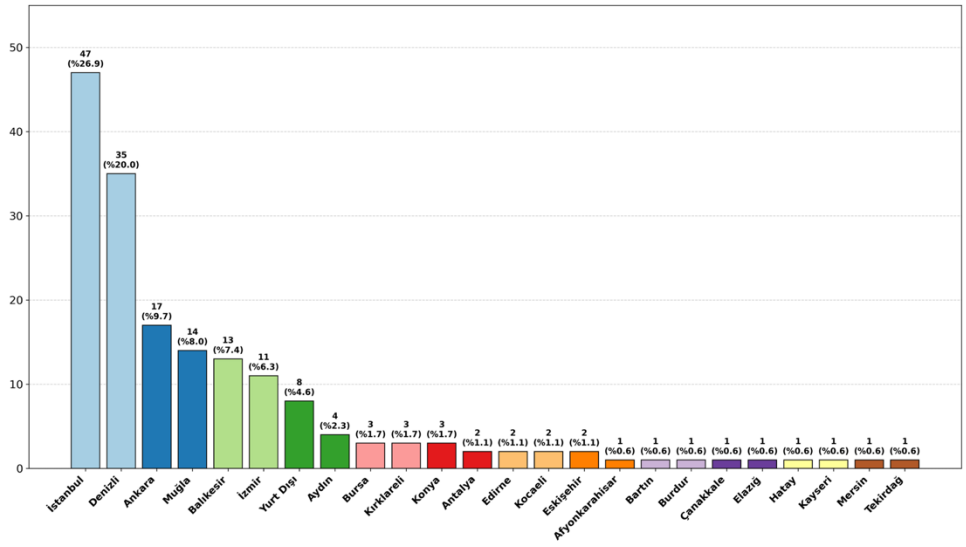

Şekil 2.13 Bektaş'ın tasarladığı mimari projelerin bölgelere göre dağılımları

2.5 Konut Yapıları

Cengiz Bektaş'ın konut ölçeğindeki mimari üretimi, Salt Araştırma arşivinde yer alan proje listeleri ve yazılı kaynaklar birlikte değerlendirildiğinde toplam 79 projeden oluşan geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu projeler, ölçek ve yerleşme biçimine göre üç ana grupta toplanabilir. İlk grubu bireysel kullanıcılar için tasarlanmış tekil konutlar oluşturmaktadır ve bu grupta 57 proje bulunmaktadır. Ahmet Çınarcı Evi, Akşehir Evi, Aziz Nesin Evi, Cengiz Bektaş Evi, Cevdet Kudret Evi, Egemen Berköz Evleri, Esat Sivri Evi, İsmailgil Evi, Kavakların Ardındaki Ev, Sümer Pek Evi, Datça'da Ev ve Türkbükü'nde Ev gibi proje örnekleri bu grubun farklı dönem ve coğrafyalarını temsil etmektedir.

İkinci grup, çoklu konut yerleşkeleri ve küçük ölçekli grup evlerden oluşur. Altınoluk Evleri, Bergama Evleri, Bodrum Evleri, Bodrum Yalıkavak Evleri, Çeşme'de Satılık Evler, Darıca Evleri, Şirinköy Evleri ve Urla Evleri gibi projeler birden fazla konut birimini ortak bir yerleşme kurgusu içinde ele alan tasarımlardır. Üçüncü grupta ise apartman ve kooperatif ölçeğindeki yapılar yer almaktadır: Denizli'de Bir Apartman, Kasapoğlu Apartmanı, Küçük Apartmanı ve Salim Şengil Apartmanı bu sınıfta değerlendirilir. Bu sınıflandırma temel alındığında Bektaş'ın konut tasarımlarının büyük kısmını %72,5 oran ile tekil konut projeleri oluştururken, bunu %21 oran ile çoklu konut projeleri ve %6,5 oran ile sınırlı sayıdaki apartman projeleri izlemektedir.

Kaynaklarda izlenebildiği kadarıyla bu projelerin önemli bir bölümü tasarım ve proje aşamasında kalmış, bir kısmı ise farklı dönemlerde inşa edilmiştir. İnşa edilen tekil konutlar arasında; Kavakların Ardındaki Ev (1973), Denizli'de Esat Sivri Evi (1975), Çeşme Atilla Yurtçu Evi (1976), Denizli'de İsmailgil Evi (1977), Datça Kangotan Evi (1977) ve ABD'de Sümer Pek Evi (1986) öne çıkan örnekler arasındadır.

Kavakların Ardındaki Ev (literatürde Denizli Cengiz Bektaş Evi olarak da anılır), Cengiz Bektaş'ın Denizli'de kendi kullanımı için tasarladığı konut örneklerindendir. Yapının 1973'te tasarlandığı, daha sonraki yıllarda yıkıldığı ve bu nedenle günümüzde yerinde gözlem imkânının bulunmadığı belirtilmektedir (Şekil 2.14), (Akmil Kahraman, 2022).

Şekil 2.14 Bektaş tarafından tasarlanan Kavakların Ardındaki Ev ön cephe (Salt Araştırma)

Konutun mekânsal kurgusu tek katlı bir düzlemde çözülür, plan şeması simetrik bir L-plan tipi olarak tarif edilir. Girişin batı yönünden alındığı, ana yaşam hacmi olarak salonun ve ebeveyn yatak odasının plan içinde belirgin kapalı mekânlar oluşturduğu aktarılır. Servis hacimleri (mutfak ve banyo) planın köşe bölgesinde konumlanır; bu birimlerin cephelerinin daha kontrollü ve kapalı bir karakter gösterdiği, mutfakta dar-dikey bir pencereyle gün ışığı/bağlantı arandığı ve bu açıklığın vitray ile niteliklendirildiği vurgulanır (Akmil Kahraman, 2022).

Yapı, dış mekân ilişkisini kuran veranda üzerinden okunur. Verandanın, iç mekândan doğrudan çıkılarak ulaşılan ve yarı-açık kullanımları taşıyan bir açık alan olarak ele alındığı, yaşam alanıyla süreklilik kurduğu ifade edilir. Verandaya açılan yüzeylerde ahşap kırıcıların kullanılması, gün ışığı ve mahremiyetin mimari elemanlarla yönetildiğini gösteren bir karar olarak öne çıkar. İç mekânda oturma düzeninin sedir ile tanımlandığı, ocak/şömine ögesinin ise hem yaşam alanından hem verandadan kullanılabildiği belirtilerek kapalı–yarı açık mekân sürekliliğinin işlevsel olarak da desteklendiği anlaşılır (Akmil Kahraman, 2022).

Yapım tekniği ve malzeme düzeyinde konutun yığma sistemde, tuğla malzeme ile tasarlandığı; üst örtüde tek yöne eğimli ahşap çatı çözümünün benimsendiği aktarılır. Bu veriler, konutun plan netliği ile ara-mekân (veranda), gölgeleme ve

sabit donatı (sedir/ocak) üzerinden iklimsel ve gündelik kullanım odaklı bir konut kurgusunu birlikte ürettiğine işaret eder (Şekil 2.15), (Akmil Kahraman, 2022).

Şekil 2.15 Bektaş tarafından tasarlanan Kavakların Ardındaki Ev arka cephe (Salt Araştırma)

Denizli'de yer alan Esat Sivri Evi, Cengiz Bektaş'ın Denizli yöresindeki konut üretimini, yerel mekân kurgusunu çağdaş bir konut programına dönüştürerek sınadığı örneklerden biridir. Yapı, yerleşimde sokakla doğrudan, açık bir ilişki kurmak yerine kütleyi L biçiminde örgütleyerek arka bahçe tarafında bir avlu/kademeli dış mekân üretir; böylece kamusal sınır (sokak) ile gündelik yaşamın çekirdeği (bahçe–yaşam mekânları) arasında kontrollü bir geçiş tasarlanır. Girişin güneydoğudan alınması ve girişte duvar elemanı ile tanımlı bir karşılama alanı oluşturulması hem yönlenmeyi netleştirir hem de içe dönük bahçe kurgusunu güçlendirir. Giriş bölümüne sonradan eklenen pergola da bu eşik mekânının okunurluğunu artıran bir tamamlayıcı olarak değerlendirilir (Şekil 2.16), (Akmil Kahraman, 2023).

Şekil 2.16 Bektaş tarafından tasarlanan Esat Sivri Evi ön cephe (Salt Araştırma)

Plan organizasyonunda bodrum, zemin ve birinci kat düzlemleri birlikte çalışır; topografya ve bahçe kotlarıyla kurulan ilişki, yalnızca dışarıda değil içeride de kademelenmeler ve kot farkları üzerinden sürdürülür. Bu kademelenme, ana yaşam alanının mekânsal etkisini artıran bir araçtır. Zemin kattaki ana oturma mekânı çift hacimli kurgulanır ve odağında giriş aksının karşısında yer alan büyük ocak/şömine yer alır. Ocak yüzeyindeki "hayat ağacı" çinisi ise bu odak elemanına simgesel bir katman ekler. Yaşam mekânının bahçeye yönlenen cephesinde iki çıkma bulunması, iç mekânda hem görüş derinliğini hem de oturma nişleri gibi çalışan sabit alanları destekler. Yaşam mekânından arka bahçeye altı basamakla inilen geçiş, iç–dış sürekliliğini bir "eşik sekansı" olarak kurar (Akmil Kahraman, 2023).

Evin iç mekân kurgusunda "hayat" fikri, açık bir sofa taklidinden ziyade, ana oturma mekânının kapalı bir hayat yorumu olarak ele alınmasıyla okunur. Ayrıca zemin ve birinci katta ana hacme bakan küçük oturma ara mekânları bir tür sofa niteliğinde çalışır ve konut içinde hem görsel ilişkiyi hem de farklı ölçeklerde geçişi sağlar. Mutfak ve yemek ilişkisi, gündelik kullanımın akışına uygun biçimde yakın komşuluk üzerinden çözümlenir; servis kapısının bahçeye açılmasıyla da işlevsel bir dış mekân bağlantısı sağlanır. Yapım sistemi ve kabuk kararlarında ise çatı kurgusunun betonarme döşeme ile kurulması; bunun üzerinde iki kademeli, parapet arkasında gizlenen bir ahşap çatı ile tamamlanması, kütlenin siluetini sadeleştiren ve bahçe cephesindeki açıklıklarla birlikte "ağır–hafif" dengesini yöneten bir karar olarak öne çıkar (Akmil Kahraman, 2023).

Bahçe tasarımı, yapının yerleşim fikrini destekleyen ikinci bir katman oluşturur. Arka bahçede iki çeşme ile tanımlanan avlu sınırı ve bahçedeki sekizgen çeşme–havuz ilişkisi, suyun hem mekân kurucu hem de gündelik yaşama eşlik eden bir öge olarak ele alındığını gösterir. Havuzdan taşan suyun sulamada kullanılmasına dönük düzenleme, peyzajın işleyiş boyutunu da tasarımın parçası hâline getirir. Pergola altında üç yönden sedirle çevrili bir oturma alanının dördüncü yönde ocakla tanımlanması ise, dış mekânda da "oda" fikrinin sürdürülmesine imkân verir (Şekil 2.17), (Akmil Kahraman, 2023).

Şekil 2.17 Bektaş tarafından tasarlanan Esat Sivri Evi yan cephe (Salt Araştırma)

Atilla Yurtçu Evi, 1976 yılında İzmir'in Çeşme ilçesinde tasarlanmış, geniş bir bahçe ve yüzme havuzu ile birlikte ele alınmış iki katlı tekil bir konut olup, kütlesel parçalanma ve cephe düzeni üzerinden okunan bir tasarım dili sergiler. Yapı, birbirine eklemlenen beyaz sıvalı prizmatik hacimlerden oluşur; bu hacimleri kat hizalarında dolanan yatay silmeler ve koyu renkli saçak bandı bütünleştirir. Cephelerde zemin katta bahçeye açılan geniş kapı ve pencere açıklıkları, üst katta ise köşe vurgulu ve yatay doğrultuda devam eden şerit pencereler yer alır. Ahşap doğramalar ve panjurlu kepenkler, hem güneş ve mahremiyet kontrolü sağlar hem de modern geometrik kompozisyon içinde geleneksel mimarideki ahşap elemanları çağrıştıran bir etki üretir (Şekil 2.18).

Şekil 2.18 Bektaş tarafından tasarlanan Çeşme Atilla Yurtçu Evi ön cephe (Salt Araştırma)

Dışa taşan balkon ve teraslar, çiçeklikler ve parapet içi saksılı bordürlerle birlikte iç mekân ile bahçe kullanımı arasında süreklilik kurar. Kütlelerin birleşim noktasında konumlanan şömine (Şekil 2.19), içte ocak/şömine işlevine işaret ederken dışta yapının düşey aksını tanımlayan belirgin bir odak oluşturur; böylece konut, kütle oranları, açıklık–doluluk dengesi ve ahşap–beyaz sıva karşıtlığı üzerinden okunabilen, dış mekânla ilişkisi güçlü bir mimari karakter kazanır.

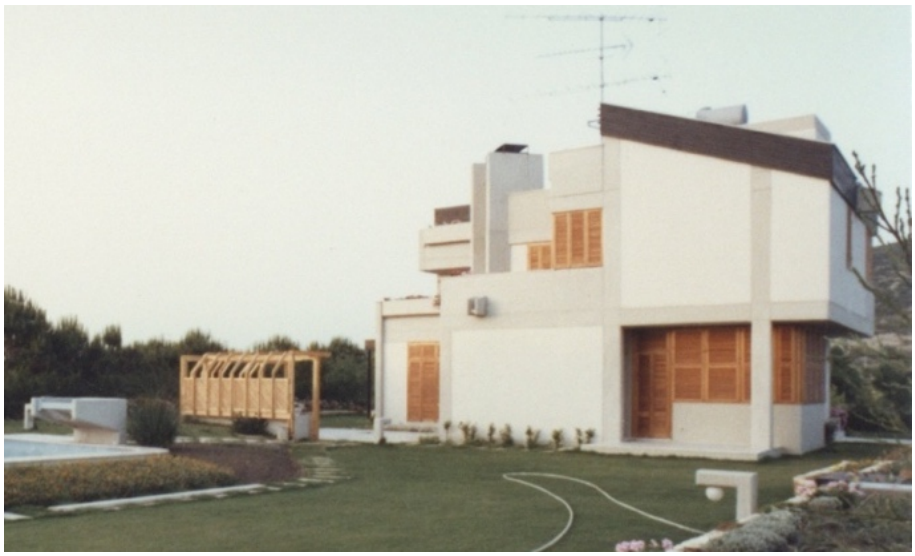

Şekil 2.19 Bektaş tarafından tasarlanan Çeşme Atilla Yurtçu Evi yan cephe (Salt Araştırma)

Denizli'de 1977 yılında tasarlanan İsmailgil Evi, Cengiz Bektaş'ın konut üretiminde iç mekân kurgusunu yönlenme, kütle düzeni ve dış mekânla süreklilik üzerinden kurduğu örneklerden biridir. Yapı üç katlı bir organizasyona sahiptir.

Yaşam alanları ağırlıklı olarak zemin katta toplanırken, yatak odaları üst katta, servis işlevleri ise bodrumda çözülür (Şekil 2.20), (Akmil Kahraman, 2023).

Şekil 2.20 Bektaş tarafından tasarlanan İsmailgil Evi ön cephe (Salt Araştırma)

Yerleşim ve kütle kurgusunda girişin kuzeyden alınmasına karşın, ana mekânların ve bahçe kullanımının güneye yönlendirildiği belirtilmektedir. Kütle, giriş holü ile salon odağındaki ocak ekseni etrafında iki kola ayrılarak simetrik bir düzen üretir. Zemin kattaki ana oturma mekânının bir buçuk kat yüksekliğinde ve eğimli üst örtüyle tanımlanması, iç mekâna olduğu kadar dış siluete de belirgin bir vurgu kazandırır. Yapının zaman içinde eklerle değiştiği, özellikle mutfak yönündeki eklentinin bahçeye doğru büyüyerek bütüncül kütle etkisini zayıflattığı ifade edilir (Akmil Kahraman, 2023).

Cephe kararları, özellikle bahçe yönünde yoğunlaşan açıklıklar ve bunlara eşlik eden ahşap güneş kırıcılar üzerinden okunur. Oturma mekânına bağlanan çıkmalı yüzeylerin özgün tasarımda sedir ile ilişkilendirildiği, ancak yerinde bu ögelerin izlenemediği aktarılır. Peyzajda ise ana yaşam mekânından ulaşılan, kot farkıyla ayrışan sert zeminli bir avlu kurgusu öne çıkar. Avlunun karşı sınırı sabit bir oturma elemanı ve üzerini örten pergola ile tanımlanır; bahçenin kalan bölümünün ağaçlık bırakıldığı belirtilir (Akmil Kahraman, 2023). Bu düzenleme, konutun ocak odağını dış mekâna taşıyan ve günlük kullanımın yarı açık alanlar üzerinden genişlemesine imkân veren bir yerleşim mantığı kurar (Şekil 2.21).

Şekil 2.21 Bektaş tarafından tasarlanan İsmailgil Evi yan cephe (Salt Araştırma)

Datça'da 1977 yılında uygulanan Kangotan Evi, Cengiz Bektaş'ın yerel dokuya saygıyı çağdaş yorumla birlikte ele alan konut yaklaşımını okumaya elverişli bir örnektir. Yapı, Datça'nın dokusuna aykırı düşmeden, kente uğrayanların kolaylıkla ayırt edebileceği ölçüde belirgin bir yorum dili kurar; kullanım sürecinde bazı açık alanların pencere ile kapatılmasına rağmen ana mekânsal kurgusunu koruyan bir üretim olarak aktarılır (Şekil 2.22), (Uçman Altınışık, 2022).

Şekil 2.22 Bektaş tarafından tasarlanan Datça Kangotan Evi (Salt Araştırma)

Konutun tasarım mantığı, iklimsel verilerin mekân dizilişini doğrudan belirlediği bir kurguya dayanır. Güneşlenme ve hava hareketleri, açık, yarı açık ve kapalı hacimlerin birbirini izleyeceği sıralamayı tanımlayan yarım kat çözümünü yönlendirir; bu çözüm, kütle oranlarının çevre ile uyumlu bir bütün oluşturmasını hedefler (Uçman Altınışık, 2022).

Plan şemasında iç ve dış mekân sürekliliği, yalnızca dolaşım organizasyonu üzerinden değil, yaşama pratiklerini yöneten mekânsal kararlar üzerinden de kurulur (Şekil 2.23). Yüzeylerdeki nişlerin iç mekân düzenini biçimlendirmesi ve açık ocaklı oturma düzeni gibi ögeler, hem gündelik kullanımın merkezini tarif eder hem de mekânsal katmanlaşmayı güçlendirir. Bu okumada, konutun çevresel konforu gölge, güneş ve hava akımları arasındaki denge üzerinden kurduğu; yarım kat kurgusunun da bu dengeyi taşıyan temel araçlardan biri olduğu vurgulanır (Uçman Altınışık, 2022).

Şekil 2.23 Bektaş tarafından tasarlanan Datça Kangotan Evi iç mekan (Salt Araştırma)

Kütle kurgusu ve cephe dili, seçilen mimari ögelerin bütüncül bir söz dağarcığına dönüşmesiyle belirginleşir. Kolonlar, bant pencerelerle birlikte cephede süreklilik ve ritim üretir. Çakıl taşı kaldırım hem eşik mekânını tanımlar hem de malzeme ve detay üzerinden okunabilen bir süreklilik duygusu kurar (Uçman Altınışık, 2022).

Yapının kullanım sonrası dönüşümleri, tasarımın bazı ögelerinin konfor beklentileriyle karşılaşma biçimini görünür kılar. Kullanıcının bazı açık alanları sonradan kapatması ve özellikle açık ocaklı oturma bölümünün kapatılmak istenmesi üzerinden yaşanan anlaşmazlık, bu konuttaki kimi mekânsal kararların salt işlevsel olmaktan çok, geçmişe referans veren bir yorum düzlemi taşıdığını düşündürür. Bu durum, Bektaş'ın yerellik ve çağdaşlık ilişkisinde detaylara yüklediği anlamı güçlendirirken, aynı zamanda tarihsel referansların gündelik

kullanım pratikleriyle her zaman tam örtüşmeyebileceğini de gösterir (Şekil 2.24), (Uçman Altınışık, 2022).

Şekil 2.24 Bektaş tarafından tasarlanan Datça Kangotan Evi ön ve yan cephe (Salt Araştırma)

Sümer Pek Evi'nin mekânsal organizasyonu, tüm yaşam birimlerinin ortak bir çekirdek etrafında toplandığı merkezcil bir plan şeması üzerine kurgulanmıştır. Bektaş, geleneksel Türk konut mimarisindeki "hayat" veya "sofa" kavramını, bu yapıda dairesel bir geometri içerisinde ve modern malzeme teknikleriyle yeniden yorumlamıştır. Bu kurguda, mahrem alanlar (yatak odaları, çalışma odaları) ile yarı kamusal alanlar arasındaki sirkülasyon, yapının kalbinde yer alan ve sosyal bir toplanma alanı olarak işlev gören bu merkezi boşluk üzerinden sağlanmaktadır (Şekil 2.25), (Harmanbaşı, Anıktar, Sağdıç, 2022).

Şekil 2.25 Bektaş tarafından tasarlanan Sümer Pek Evi ön cephe (Salt Araştırma)

Bektaş'a (1988) göre bu merkezi hol, birimleri birbirine bağlayan pasif bir geçiş alanı olmanın ötesinde, hane halkının bir araya gelmesini teşvik eden ve ev içi iletişimi güçlendiren bir "meydan" niteliğindedir. Dairesel form tercihi, köşelerin yarattığı hiyerarşiyi ortadan kaldırarak mekânın her noktasının merkeze eşit mesafede olmasını sağlamış ve topluluk hissini pekiştirmiştir (La Piana, 1995).

İç mekânın atmosferik kalitesi, çatıda yer alan bir ışıklık vasıtasıyla merkeze alınan doğal ışıkla zenginleştirilmiştir (Şekil 2.26). Işığın merkezden çeperlere doğru yayıldığı bu kurgu, zemin kotunda yer alan bir su ögesi ile desteklenerek mekânın odak noktası vurgulanmıştır (Harmanbaşı, Anıktar, Sağdıç, 2022).

Şekil 2.26 Bektaş tarafından tasarlanan Sümer Pek Evi çatı ışıklığı (Salt Araştırma)

Yapısal olarak beton, ahşap, alüminyum ve cam malzemelerin bir arada kullanıldığı proje, bulunduğu arazinin fiziksel verileriyle de güçlü bir diyalog kurmaktadır (Mimdap, 2010). Arazide bulunan 25-30 metre yüksekliğindeki yoğun ağaç dokusunu ve doğal zemin karakterini koruma ilkesiyle hareket edilen tasarımda, kütle topografyanın eğimine paralel olarak kademelenerek yükselmektedir. Salt Araştırma arşivlerindeki uygulama projeleri ve kesit çizimleri, yapının tek düzlemde değil, kot farklarından yararlanılarak zenginleşen bir kesit yapısında çözümlendiğini ve merdiven detaylarının bu düşey hareketliliğin heykelsi bir parçası olduğunu doğrulamaktadır (Şekil 2.27), (Salt Araştırma, t.y.).

Şekil 2.27 Bektaş tarafından tasarlanan Sümer Pek Evi yan cephe (Salt Araştırma)

3
KONUT ESKİZLERİ KATALOĞU

Bu bölümde; Cengiz Bektaş'ın Türkiye'nin farklı bölgelerinde 1975 yılından 1990 yılına kadar geleneksel konut dokusuna ilişkin çizdiği eskizler, oluşturulan kataloglar aracılığıyla sistematik biçimde incelenmektedir. Konya Akşehir'den dokuz, Aydın Kuşadası'ndan yedi, Bursa Tirilye'den altı, Antalya Kaleiçi ve Kaş'tan toplam beş, Eskişehir Odunpazarı'ndan dört, İstanbul Kuzguncuk'tan üç, İzmir Şirince'den iki, Denizli Şirinköy'den bir ve Manisa Kula'dan bir eskizle toplam otuz sekiz adet konut eskiz bulundukları yerleşmelerin niteliğini ve Bektaş'ın konut ve sokak dokusuna bakışını temsil edebilecek bir örneklem olarak değerlendirilmiştir (Harita 3.1).

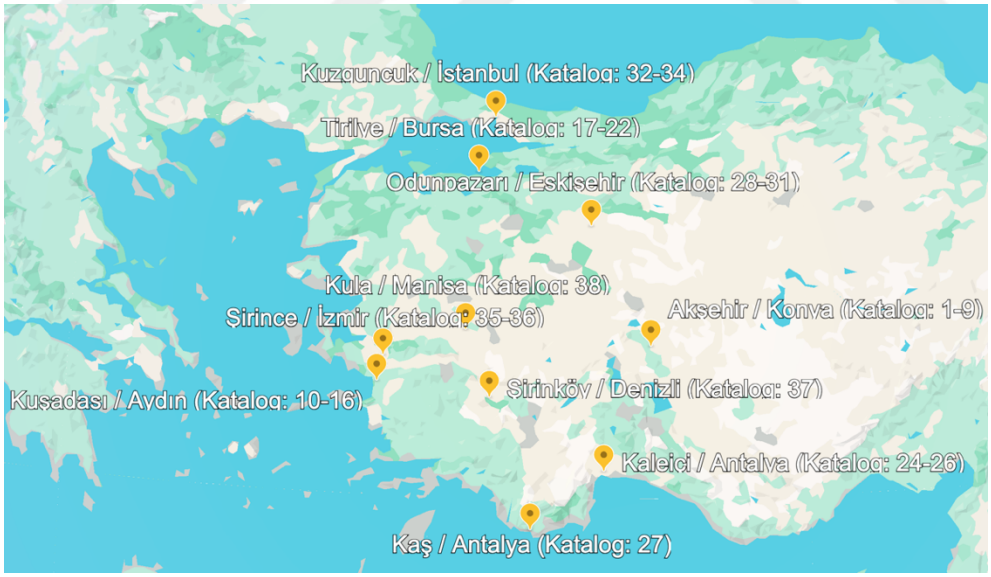

Harita 3.1 Cengiz Bektaş'ın tez kapsamında incelenen eskizleri çizdiği yerler (Kaan Çorbacı, 2025)

Her eskiz için katalogda eskizin konusu, bulunduğu yer, eskizin tarihi, katalog numarası, eskizin bulunduğu yayınlar gibi tanımlayıcı bilgiler verilmekte; ardından Bektaş'ın eskiz çizimi, aynı yerin güncel fotoğrafı ve yerleşmenin hava görüntüsü

bir araya getirilerek bu bilgilere dair açıklamalar verilmektedir. Bu sayede çizim, güncel durum ve kentsel bağlam tek bir çerçeve içinde okunabilir hale getirilmektedir. Eskiz, yalnızca soyut bir çizim değil, belirli bir sokak, yapı ve topoğrafya ilişkisine referans veren somut bir belge olarak konumlanır.

Katalogların metinsel kısmı bu görsel birlikteliğin yorumuna ayrılmıştır. Açıklama metinlerinde kadrajın seçimi, yapı ile sokak arasındaki mesafe, topoğrafyayla kurulan ilişki, silüetin kuruluş biçimi, konutların detayları ve eskiz ile güncel fotoğraf arasındaki fark birlikte değerlendirilir. Metin içerisinde pencere ve kapı açıklıkları, cephe detayları (denizlik, kepenk, kafes, parmaklık, balkon, çıkma, cumba vb.), saçak ve çatı çözümleri, merdiven, sahanlık, korkuluk, eliböğründe, kemer, kalemişi gibi yapısal ve süsleyici elemanlar da incelemeye dahil edilmiştir.

Bu katalog yapısı, bir yandan Bektaş'ın çeşitli yerleşmelerde ürettiği konut eskizlerini ve yerleşmelerin günümüz hallerini ortak bir zemin üzerinde karşılaştırılabilir kılmakta, diğer yandan Bektaş'ın konut ve konaklama işlevli yapılarıyla ilişki kurmak için gerekli ayrıntılı okumayı mümkün kılmaktadır.

3.1 Akşehir Geleneksel Konut Mimarisi

Akşehir'in geleneksel mimarisi, Sultan Dağları eteklerindeki eğimli yerleşime uyum sağlayan sokak ve konut düzeni ile İç Anadolu'nun karasal iklimine göre biçimlenen yapı çözümleriyle tanımlanır. Tarihi konutlar, hafif engebeli arazide çoğunlukla parsel doğrultusunda ve bitişik nizam olarak yerleşir; sokaklar dardır, organik bir hat izler ve yapıların birbirini gölgelemesi gözetilir (Dişli ve Duysak Mankır, 2021). Avlulu yerleşim yaygındır; yüksek avlu duvarları hem mahremiyet hem de rüzgârdan korunma sağlar (Dişli ve Duysak Mankır, 2021). Bu dokuda geleneksel konutlar, sokakla kurdukları ölçekli ilişki ve cephe sürekliliğiyle bütüncül bir sivil mimarlık dokusu oluşturur. Sokak, parsel ve yapı üçlüsü, topoğrafyaya uyumlu kademelenme ve yaya ölçeğini önceleyen dar kesitler üzerinden okunur. Böylece Akşehir'in tarihsel merkezinde süreklilik gösteren bir sokak silueti ortaya çıkar (Gençer, 1995).

Yapı malzemesi olarak taş, kerpiç ve ahşap birlikte kullanılır; bodrum ve zemin katta taş duvar, üst katlarda kerpiç ve hımış duvarlar görülür. Dış yüzeyler saman katkılı çamur sıva ve kireç badana ile kaplanarak ısıl konfora katkı sağlar (Dişli ve

Duysak Mankır, 2021). Geleneksel evler uzun süre düz toprak damla örtülmüş, 20. yüzyıl başlarında ise kırma ve beşik çatılı, kiremit kaplı üst örtüler yaygınlaşmıştır.

Şiddetli rüzgâra maruz kalan cephelerde sac kaplama uygulamaları da görülür (Gençer, 1995). Dam köşelerindeki ahşap çörtenler, yağmur ve kar sularını yapıdan uzağa taşıyan önemli detaylar olarak hem teknik hem de görsel bir vurgu oluşturur.

Plan düzleminde zemin kat genellikle ahır, kiler, odunluk ve depo gibi servis işlevlerine ayrılırken, asıl yaşam birimleri üst katta sofa ve odalar çevresinde örgütlenir (Gençer, 1995, akt. Dişli ve Duysak Mankır, 2021). Sofa, odalar arasında dolaşımı sağlayan basit bir koridor olmanın ötesinde, aile bireylerinin gündelik yaşantıda bir araya geldiği ortak mekân niteliği taşır; iç sofa, dış sofa ve bazen de orta sofa çözümleri, parselin konumu ve sokakla ilişki biçimine göre çeşitlenir (Gençer, 1995). Kışlık ve yazlık oda ayrımı, ocak ve yüklüklerin konumu, gusülhane ve niş gibi sabit elemanların yerleşimi, iklimsel koşullar ve mahremiyet kaygılarıyla birlikte ele alınan bir iç mekân hiyerarşisine işaret eder (Dişli ve Duysak Mankır, 2021).

Cephelerde iç sofa düzeni dışa yansır; pencereler yatay ve dikey eksende simetrik sıralanır, çıkmalar ve geniş saçaklar cephe kompozisyonunun belirleyici ögeleri hâline gelir (Gençer, 1995). Çıkmalar bağdadi konsollar, ahşap ve madeni payandalar ya da kolonlar ile taşınır; üzerleri sıvalı ahşap iskelet dolgu duvarlardır (Çavdar, 2009). Sokak cephesinde daha az sayıda ve kafesli küçük pencerelerle mahremiyet korunurken, arka cephelerde pencere açıklıkları ve sayısı artar (Gençer, 1995). Taş ya da ahşap söveli pencereler, demir parmaklıklar, merdivenli girişler ve belirgin kapı önü açıklıkları, Akşehir konut mimarisinin karakteristik cephe elemanları olarak öne çıkar. Kapı tokmakları, ahşap doğramalarda basit profillemeler, saçak altı silmeleri ve yer yer görülen kitabeler ise süsleme ögelerinin genellikle yapının strüktürüyle uyumlu, ölçülü bir ifade taşıdığını gösterir (Dişli ve Duysak Mankır, 2021).

Tablo 3.1 Akşehir'de Konut – 1

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 1	**Katalog No:** 1a
Bulunduğu Yer: Taşoluk Sk. Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 06.05.1990
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.1 Taşoluk Sokak eskizi	**Şekil 3.2** Taşoluk Sokak güncel görünüm – 1 (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir, Anadolu Evleri Dizisi - 5. s.39. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.2 Akşehir hava fotoğrafı - 1 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.1 Akşehir'de Konut - 1 (Devamı)

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 1	**Katalog No:** 1b
Bulunduğu Yer: Taşoluk Sk. Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 06.05.1990

Açıklamalar: Eskiz, Konya ili Akşehir ilçesindeki Taşoluk Sokak'ta yer alan bir sokak perspektifi ve konut eskizidir (Tablo 3.1). Cengiz Bektaş tarafından 06.05.1990 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.1). Eskizde bakış doğrultusu sokağın ucundaki beşik çatılı eve yöneldiği için sokak, girişte çıkmaz sokak izlenimi vermekte ancak hava fotoğrafı ve güncel görüntü yolun bu noktadan sonra sağa kıvrılarak devam ettiğini göstermektedir (Şekil 3.2; Harita 3.2).

Bektaş'ın eskizinde Taşoluk Sokak; dar kesitli, iki yanından konut cepheleriyle sınırlanan bir sokaktır. Sol tarafta çatısındaki bacayla beraber bir giriş kapısı ve kapının üzerinde küçük bir penceresi olan konut, sağda ise masif bir zemin kat duvarı üzerinde eliböğründeler ile taşınan, ön cephesinde pencereleri olan bir çıkmaya sahip iki katlı başka bir konut yer alır. Sokak üzerinde solda ve sağda yer alan bu konutlar kontur çizgileriyle ana hatları belli olacak şekilde çizime işlenmiştir. Silüette yer alan diğer yapıların çatıları, dağ ve ince bir ağaç, kontur çizgileriyle sade biçimde ifade edilmişlerdir. Eskizin merkezindeki iki katlı beşik çatılı konut, zemin kat ile çatı katından oluşmaktadır. Çatı kiremit örtülü olup saçak hattı çizgiyle tanımlanmıştır. Konuta giriş, sol taraftaki iki kanatlı ahşap kapıdan sağlanmaktadır. Kapı yüzeyindeki ahşap işlemeler ve üst kısımdaki metal doğramalı ışıklık, çizimde hassasiyetle detaylandırılmıştır. Kapının solunda ince, dikey bir ışıklık vardır. Sağındaki pencereler ise yaklaşık 1/2 oranlı dikdörtgen açıklıklardır; doğrama bölüntüleri ve parmaklık çizgileri, ahşap işçiliği ve koruma elemanları dikkatlice işlenmiştir. Zemine yakın kısımda küçük havalandırma boşluğu çizilmiştir. Üst katın iki bölmeli penceresi de doğramalarıyla beraber verilmiştir.

Şekil 3.1 ve Şekil 3.2 karşılaştırıldığında, Taşoluk Sokak'ın genişlik, yapı yüksekliği ve genel siluet açısından benzer özellikler taşıdığı, sokak kesitinin ve beşik çatılı konut kütlelerinin korunduğu görülmektedir. Odak konutun cephesinde ise güncel durumda yüzeylerin yenilendiği, pencere ve kapı doğramalarının değişip demir parmaklıkların kaldırıldığı, eskizde küçük havalandırma boşluğu olarak gösterilen açıklığın farklılaştığı, sokak zemininin değiştiği izlenmektedir. Buna karşın konutun konumu, kütle oranları ve çatının temel biçimi aynı kalmış; böylece sokak ölçeğinde geleneksel doku ile Bektaş'ın kaydettiği siluet arasında süreklilik sağlanmıştır (bkz. Şekil 3.1; bkz. Şekil 3.2).

Tablo 3.2 Akşehir'de Konut - 2

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 2	**Katalog No:** 2a
Bulunduğu Yer: Taşoluk Sk. Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 06.05.1990
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
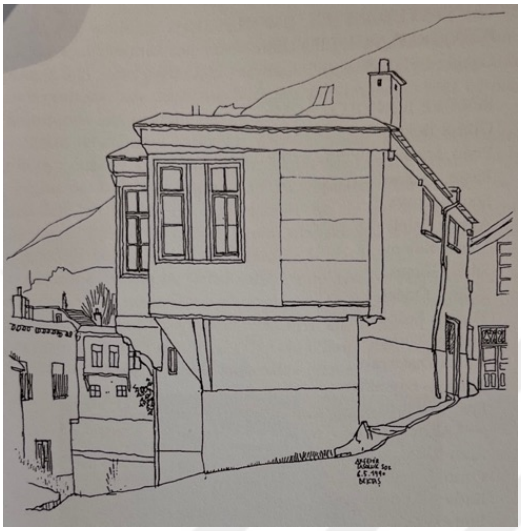	
Şekil 3.3 Taşoluk Sokak - 2 eskizi	**Şekil 3.4** Taşoluk Sokak güncel görünüm - 2 (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir, Anadolu Evleri Dizisi - 5. s.7. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.3 Akşehir hava fotoğrafı - 2 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.2 Akşehir'de Konut – 2 (Devamı)

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 2	**Katalog No:** 2b
Bulunduğu Yer: Taşoluk Sk, Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 06.05.1990

Açıklamalar: Eskiz, Konya ili Akşehir ilçesindeki Taşoluk Sokak'ta köşe parselde yer alan iki katlı bir konutu, iki farklı sokağı, arka planda kalan konutları ve dağ silüetini kaydeder (Tablo 3.2). Cengiz Bektaş tarafından 06.05.1990 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.3). Harita 3.3'te işaretlenen konum, yapının sokak kavşağını tanımlayan bir köşe ev olarak yerleştiğini ve dar sokak dokusu içindeki konumunun güncel durumda da korunduğunu göstermektedir (Şekil 3.4; Harita 3.3).

Bektaş'ın eskizinde bakış doğrultusu, sokağın kırıldığı noktada konumlanan çıkmalı konuta yönelmiştir. Kademeli bir zemin kat üzerinde yükselen ana kütle, sokağa uzayan çıkmalar ile tanımlanır. Çıkmalar, altlarındaki diyagonal ahşap destek elemanları (eliböğründe) ile taşınmaktadır. Eliböğründelerin üzerinde yatay bir hat boyunca uzanan ahşap silme yer alır. Çıkma cephelerindeki pencereler, yaklaşık 1/2 oranlı dikey dikdörtgen açıklıklar hâlinde verilmiş, kanatlar ve kayıtlar dikkatle işlenerek ahşap doğramanın oranları vurgulanmıştır. Üst katın cephesindeki malzeme geçişleri yatay çizgilerle ifade edilmiştir. Zemin kat daha masif bir duvar bandı olarak bırakılmış, zemin katın üst sokaktaki cephesinde konuta giriş kapısı ile üst katın küçük ve yüksek iki adet penceresi, denizlikleri ve çatıdan yağmur iniş borusu çizilmiştir. Zemin katın sol tarafındaki cephede ise çok küçük bir açıklık yüksek bir noktada konumlanmıştır. Zemin katın cephesindeki boya farkı tek bir yatay çizgiyle ifade edilmiştir. Kırma çatı; saçak ve kiremit örtüyü ima eden çizgiler ve baca ile tanımlanırken, arka plandaki dağ silueti ve komşu yapıların çatı hatları daha seyrek, serbest çizgilerle verilerek derinlik duygusu sağlanmıştır. Odaktaki yapının solunda ve sağında arka planda kalan yapıların pencere, parmaklık, kapı, çıkma, eliböğründe ve baca elemanları daha yalın bir şekilde çizilmiştir.

Şekil 3.3 ve Şekil 3.4 karşılaştırıldığında odaktaki konutun köşe parseldeki konumu, kütle gabarisi, çıkma formu, eliböğründelerin yerleşimi, baca konumunun ve doğrama detaylarının büyük ölçüde korunduğu görülmektedir. Konuta giriş cephesindeki yağmur iniş borsunun kaybolduğu, sokak zemininde eskizdeki toprak/taş dokusunun yerini parke taşı kaplamanın aldığı gözlenir (bkz. Şekil 3.3; bkz. Şekil 3.4). Konutun zemin katı farklı şekilde boyanmıştır. Arka planda yer alan yapıların da restore edildikleri gözlemlenmektedir.

Tablo 3.3 Akşehir'de Konut - 3

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 3	**Katalog No:** 3a
Bulunduğu Yer: Taşoluk Sk. Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 05.05.1990
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.5 Afife Volkan Evi eskizi	**Şekil 3.6** Afife Volkan Evi güncel görünüm (Google Street View, 2023)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir, Anadolu Evleri Dizisi - 5. s.54. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.4 Akşehir hava fotoğrafı - 3 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.3 Akşehir'de Konut - 3

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 3	**Katalog No:** 3b
Bulunduğu Yer: Taşoluk Sk, Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 05.05.1990

Açıklamalar: Eskiz, Konya ili Akşehir ilçesi Taşoluk Sokak'ta yer alan Afife Volkan Evi'ni kaydeder (Tablo 3.3). Cengiz Bektaş tarafından 05.05.1990 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir kitabı içinde yayımlanmıştır (Şekil 3.5). Afife Volkan Evi Harita 3.1'de işaretlenen konum, yapının sokak kavşağını tanımlayan bir köşe ev olarak yerleştiğini ve konumunun güncel durumda da korunduğunu göstermektedir (Şekil 3.6; Harita 3.4).

Eskizde konut; bir bahçe duvarı, beşik çatılı ana cephesi ve eğimli çatıyla örtülmüş daha alçak cephesiyle sokağa yönelir. Ana cephede konuta giriş, zemin kotunda kaldırımdan başlayan ve dönerek ilerleyen birkaç basamakla ulaşılan kemerli giriş açıklığı ile sağlanır. Konutun girişi; basamaklarla çıkılan bir sahanlık, süslemeli bir demir korkuluk, iki kanatlı ahşap kapı ve kanatların üzerindeki kayıtlar, kapının yanında yer alan dikey ince ışıklıklar ve kapının üzerindeki eğrisel ahşap panellerle birlikte detaylıca çizilmiştir. Sağ taraftaki iki pencere, yaklaşık 1/2 oranlı dikey dikdörtgen açıklıklar hâlinde verilmiş; doğrama bölüntüleri ayrıntılandırılmıştır. Beşik çatı, malzeme farklarını gösteren çizgilerle geniş bir saçakla cepheyi sonlandırmaktadır. Bahçe duvarı, daha alçak cephe ve cephedeki pencere yalın çizgilerle ifade edilmiştir. Alçak cephenin çatısındaki ahşap silme ve kiremit kaplama çizime işlenmiştir.

Şekil 3.5 ve Şekil 3.6 karşılaştırıldığında konutun tek katlı kütle şeması, beşik çatı formu ve girişin konumu korunmakla birlikte cephe detaylarının yenilendiği görülmektedir. Güncel durumda giriş açıklığı daha geniş bir sahanlık ile yeniden düzenlenmiş, korkuluk ve basamak geometrisi değiştirilmiştir (bkz. Şekil 3.5; bkz. Şekil 3.6). Pencere açıklıklarının boyut ve konumu büyük ölçüde eskizle örtüşmektedir ancak ahşap doğramalar yenilenmiştir. Alçak cephenin çatısı sokağa doğru taşmış ve saçak altındaki pencere açıklığı yeniden düzenlenmiştir. Bahçe duvarı daha alçak olacak şekilde yeniden inşa edilmiştir. Cephe yüzeyi, eskizde tek çizgi ile işaretlenen sıva dokusuna karşılık, güncel durumda beyaz sıva ile kaplanmış; sokak zemininde ise toprak/taş izlenimi veren çizgisel ifade yerini parke döşeme kaplamasına bırakmıştır.

Tablo 3.4 Akşehir'de Konut - 4

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 4	**Katalog No:** 4a
Bulunduğu Yer: Değirmen Sk. Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 04.05.1990
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.7 Hilmi Alpan Evi eskizi	**Şekil 3.8** Hilmi Alpan Evi güncel görünüm (Google Street View, 2015)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Akşehir Anadolu Evleri Dizisi - 5. s.62. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.5 Akşehir hava fotoğrafı - 4 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.4 Akşehir'de Konut – 4 (Devamı)

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 4	**Katalog No:** 4b
Bulunduğu Yer: Değirmen Sk, Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 04.05.1990

Açıklamalar: Eskiz, Konya ili Akşehir ilçesinde Değirmen Sokak'ta yer alan Hilmi Alpan Evi'ni sokak kotundan, ön ve yan cepheyi gösterir şekilde kaydeder (Tablo 3.4). Cengiz Bektaş tarafından 05.05.1990 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.7). Harita 3.5'te işaretlenen konum yapının sokak dokusu içindeki yerini gösterirken, yapının 2015 yılındaki görünümü Şekil 3.8'de izlenmektedir (Şekil 3.8; Harita 3.5).

Bektaş'ın eskizinde konut; bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç katlı beşik çatılı olarak okunur. Bodrum kotunda kemerli, iki kanatlı, camlı bir kapı açıklığı ve hemen yanında yine kemerli belli belirsiz bir açıklık kontur çizgileriyle belirtilir. Konutun ana girişi, sol tarafta sokak kotundan başlayıp dönerek ilerleyen merdivenle ulaşılan ızgaralı bir korkulukla tanımlanmış bir sahanlık üzerinden, iki kanatlı ahşap kapıyla kurulmuştur. Kapının üzerindeki ışıklık ve yanındaki ince, dikey pencere demir parmaklık ile kapatılmıştır. Bu pencerenin altında dairesel bir bezeme/rozet benzeri öge yer alır. Ana giriş kapısına sahip zemin katın sağ tarafında dört dikey bölmeli geniş bir pencere açıklığı görülür. İkinci katta ön cephede çıkma/cumba ögesi ve yarı açık bir balkon cepheyi sokağa doğru taşır; çıkmanın altı, diyagonal ahşap destekler (eliböğründe) ve ahşap silmeler ile tanımlanmıştır. Izgara demir bir korkuluğa sahip balkon sahanlık kotundan yükselen dikmelerle taşınır ve dikmeler kemerli bir şekilde birbirine bağlanır. Bu dikmeler cumbanın çatısıyla aynı hizaya kadar devam ederek cumbayla ortak ara bir çatı oluşturur. Cumbanın ön cephesinde dört bölmeli geniş bir pencere ve pencerenin altındaki ahşap bölmelerde çeşitli süslemeler yer alır. Cumbanın yan cephesinde ise 1/2 düşey oranlı dikdörtgen pencereler yer alır. Balkona açılan cephenin doğramaları biraz daha yalın çizgilerle belirtilmiştir. Konutun sağ yan cephesinde birinci ve ikinci katta 1/2 oranlı dikey dikdörtgen pencereler yer alır. Bu pencerelerden birinci kattaki demir parmaklık ile örtülmüştür. Yağmur iniş borusu iki cephenin kenar noktasında düşey bir hat olarak gösterilmiştir. Beşik çatı ve ön cephedeki üçgen alınlık yalın çizgilerle ifade edilmiştir.

Konut 2015 yılından sonra yıkılmıştır. Eskiz ve 2015 yılındaki görsel (bkz. Şekil 3.8) karşılaştırıldığında konutun ana giriş hattı, üst kattaki çıkma kurgusu ve geniş saçak hattı gibi ana kütle özelliklerinin korunduğu görülmektedir. Güncel fotoğrafta girişe çıkan merdiven ve sahanlık düzeni devam ederken, birinci kattaki geniş pencere açıklığının demir parmaklıkla kapatıldığı izlenmektedir. Bodrum katına sokak kotundan açılan kapı açıklığı korunmakla birlikte pencere açıklığında boyut ve doğrama değişikliği olmuştur. Cephe yüzeyinde boya, çatlak ve yer yer yüzey kayıplarının bulunduğu gözlenmektedir. Ayrıca güncel durumda kablo ve çeşitli teknik donatı elemanları cephe üzerinde görünmektedir.

Tablo 3.5 Akşehir'de Konut - 5

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 5	**Katalog No:** 5a
Bulunduğu Yer: Dibekbaşı Sk, Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 05.05.1990
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.9 Dibekbaşı Sokak eskizi	**Şekil 3.10** Dibekbaşı Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Akşehir Anadolu Evleri Dizisi - 5. s.50. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.6 Akşehir hava fotoğrafı - 5 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.5 Akşehir'de Konut – 5 (Devamı)

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 5	**Katalog No:** 5b
Bulunduğu Yer: Dibekbaşı Sk, Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 05.05.1990

Açıklamalar: Eskiz, Konya ili Akşehir ilçesindeki Dibekbaşı Sokak üzerinde sıralanan konutlardan, çıkmalı bir evi ve bitişik düzenli komşu yapıları kayda geçirir (Tablo 3.5). Cengiz Bektaş tarafından 05.05.1990 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.9). Hava fotoğrafında işaretlenen konum ve güncel görünüm, sokak dokusunun günümüzde de dar, doğrusal ve iki yana sıralanan konut cepheleriyle tanımlandığını göstermektedir (Şekil 3.10; Harita 3.6).

Eskizin odağındaki yapı, sokağa açılan zemin kat üzerinde yükselen iki katıyla birlikte toplam üç katlı bir kütle olarak betimlenmiştir. İkinci kat, sokağa doğru uzayan çıkma ile tanımlanır; çıkmanın ahşap tabanı ve çıkma altındaki eliböğründeler kalın çizgilerle vurgulanmıştır. İkinci katta çıkmanın ön cephesindeki pencereler, yaklaşık 1/2 oranlı dikey dikdörtgen açıklıklar hâlinde ve ikişerli dizi olarak çizilmiş; kanatlar, kayıtlar ve denizlik çizgileri doğrama düzenini okuyacak şekilde işlenmiştir. Bu pencereler birinci katta da aynı hizada ve aynı boyutta devam eder fakat doğrama kayıtları farklılaşır. Çatı hattı sıralı çizgilerle ifade edilmiştir ve çatıdan birinci katın zeminine kadar uzanan bir yağmur iniş borusu cepheye işlenmiştir. Zemin katta giriş kapısı iki ahşap kanattan oluşmaktadır ve kanatlar üzerindeki kayıtlar detaylıca çizime aktarılmıştır. Sokak, sağ tarafa doğru daha alçak konutların cepheleriyle devam eden ve perspektifte kaybolan sürekli bir hat olarak gösterilmiştir. Sağ taraftaki komşu konutun geniş saçağı belirgin şekilde belirtilmiştir. Silüetteki dağ ve üzerindeki yeşil doku çizimde belli belirsiz olarak gözükmektedir. Sokaktaki kaldırım ve yol çizgileri de yalın bir şekilde çizime işlenmiştir.

Şekil 3.9 ve Şekil 3.10 karşılaştırıldığında, söz konusu konutun genel kütle oranı, ikinci kattaki çıkma ve taşıyıcı konsollar ile pencere diziliminin korunduğu görülmektedir. Birinci katta ise çizimdeki pencereler korunmakla birlikte bu pencerelerin yanına kare formda yeni bir pencere eklendiği gözükmektedir. Güncel görünümde cephe sıvasının eskidiği ve yer yer döküldüğü görülmektedir (bkz. Şekil 21.2). Sokak zemininin eskizdeki çizgisel betimlemeden farklı olarak parke taşı kaplama ile tanımlandığı; yağmur iniş borusunun zemine kadar devam ettirildiği, çeşitli kablo ve işaretlemelerin cepheye eklendiği görülür.

Tablo 3.6 Akşehir'de Konut - 6

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 6	**Katalog No:** 6a
Bulunduğu Yer: Yeşil Kapı Sk, Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 1990
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.11 Yeşil Kapı Sokak eskizi	**Şekil 3.12** Yeşil Kapı Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Akşehir Anadolu Evleri Dizisi - 5. s.46. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.7 Akşehir hava fotoğrafı – 6 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.6 Akşehir'de Konut – 6 (Devamı)

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 6	**Katalog No:** 6b
Bulunduğu Yer: Yeşil Kapı Sk. Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 1990

Açıklamalar: Eskiz, Konya ili Akşehir ilçesinde, Yeşil Kapı Sokak'a açılan konut ve ticari işlevli bir yapının cephelerini kaydeder (Tablo 3.6). Cengiz Bektaş tarafından 1990 yılında çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.11). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, yapı dizisinin yoğun bir doku içinde, sokak hattını belirleyen bir cephe sırası oluşturduğunu göstermektedir. Sokağın sağa doğru kıvrılarak devam ettiği görülmektedir (Şekil 3.12; Harita 3.7).

Eskizde, sol tarafta birbirine bitişik iki konut yapısı vardır. Bu konutlar iki katlıdır ve konutların üst katının sokağa doğru uzayan çıkmalarla çözüldüğü, bu çıkmalarda ahşap silmeler ve eliböğründelerle belirgin bir bant oluştuğu görülür. Çıkmaların ön cephelerinde, 1/2 oranlı dikey dikdörtgen pencereler yan yana üç adet olarak sıralanmaktalar. Bazı çıkmaların yan cephelerinde ise özdeş ama daha dar pencerelerden yer almaktadır. Bu pencerelerin ahşap doğramaları ayrıntılı biçimde işlenmektedir. Alt katta konutlara sokaktan girişi sağlayan iki kapıda kapı kanatları, üstlerindeki dikdörtgen ışıklıklar ve demir parmaklıklı pencere açıklıkları detaylı olarak belirtilmiştir. Soldaki kapının yanında üst kattakilerle özdeş fakat demir doğramalı iki adet pencere yer alır. Çatı hattı ve geniş saçak belirgin biçimde ifade edilmiştir. Bu konutların devamında tek katlı bir ticari yapı vardır. Yapının cepheleri büyük açıklıklara sahip doğramalarla çizilmiştir. Beşik çatı hattı ifade edilmiştir. Sağ tarafta ise yine çıkmalı bir konut vardır, bakış açısından dolayı çıkmanın alt yüzeyindeki ahşap kısım ve eliböğründeler eskize işlenmiştir. Ayrıca zemin kattaki kapı ve önündeki kaldırım detayı belirtilmiştir.

Şekil 3.11 ve Şekil 3.12 birlikte değerlendirildiğinde, sol taraftaki iki katlı konutlardan ikinci sıradakinin olanının yıkıldığı gözükmektedir. Diğer yapıların, sokak ölçeğinin, çıkma derinlikleri ve pencere dizilimlerinin genel olarak korunduğu; ancak doğrama ve parmaklık detayların değiştiği anlaşılıyor. Zeminde eskizdeki toprak/taş yüzeyin yerini parke taş kaplamanın aldığı, tek katlı yapıdaki doğrama ve kepenk detaylarının değiştiği, ayrıca sokak donatısı ve altyapı elemanlarının (aydınlatma direkleri, elektrik kutusu, kablolar vb.) sokağa eklendiği görülmektedir.

Tablo 3.7 Akşehir'de Konut - 7

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 7	**Katalog No:** 7a
Bulunduğu Yer: Ulucami Cd. Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 1990
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	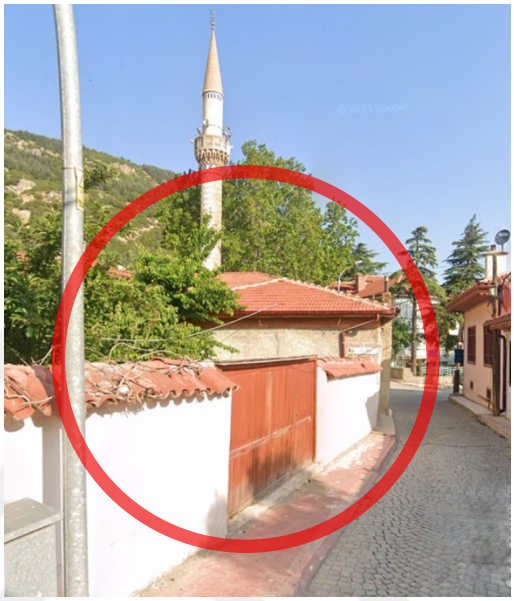
Şekil 3.13 Tekkelioğlu Kadir Evi eskizi	**Şekil 3.14** Tekkelioğlu Kadir Evi güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Akşehir Anadolu Evleri Dizisi - 5. s.58. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.8 Akşehir hava fotoğrafı – 7 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.7 Akşehir'de Konut – 7 (Devamı)

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 7	**Katalog No:** 7b
Bulunduğu Yer: Ulucami Cd. Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 1990

Açıklamalar: Eskiz, Konya ili Akşehir ilçesinde Ulucami Caddesi üzerinde yer alan Tekkelioğlu Kadir Evi'ni ve yakın çevresini kaydeder (Tablo 3.7). Cengiz Bektaş tarafından 1990 yılında çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.13). Harita 3.8'de işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu, sokağın devamında yer alan çam ağacı ve minare silüetini göstermektedir (Şekil 3.14; Harita 3.8).

Eskizde konut; bahçeli, iki katlı ve kırma çatılı bir kütle olarak tanımlanmıştır. Konutun üst katının kısa kenarı sokağa doğru çıkma yapmaktadır. Uzun kenarında üç adet 1/2 oranlı dikey dikdörtgen pencere sıralanmakta; ahşap doğrama bölüntüleri, kanat çizgileri ve parmaklık izleri detaylı biçimde işlenmektedir. Zemin sokaktan katta konutun bahçesine girilen bir giriş kapısı ve yüksek bir bahçe duvarı vardır. Duvarın üstündeki kiremitler ve bahçedeki ağaçlar çizime işlenmiştir. Giriş kapısı dikdörtgen kesitli çift kanatlı bir kapı açıklığı ve onu çevreleyen basit söve çizgileriyle belirtilmiştir. Çatı, geniş saçağı ile vurgulanmış; çatı arkasında yükselen minare şerefesi detaylandırılmış çizgilerle kentsel siluetin önemli bir ögesi olarak kompozisyona dâhil edilmiştir. Konutun sağ tarafında, sokağın devamında betimlenen ağaçlar, konut ile peyzaj arasında süreklilik kuran arka plan elemanları olarak yer alır. Tekkelioğlu Kadir Evinin karşısında biri alçak diğeri yüksek iki konut yapısı basit çizgilerle ifade edilmiştir. Daha alçak olan yapının saçağı ve penceresi sokak cephesine işlenmiştir.

Şekil 3.13 ve Şekil 3.14 karşılaştırıldığında, Tekkelioğlu Kadir Evi'nin günümüzde var olmadığı görülmektedir. Konutun bahçesi varlığını sürdürmektedir fakat bahçe kapısı ve bahçe duvarı değişikliğe uğramıştır. Sokağın ucundaki çam ağacı, silüette gözüken minare ve sağ taraftaki tek katlı yapı varlığını sürdürmektedir. Sokak zemininin parke taş kaplama ile düzenlendiği, ayrıca minare çevresinde ve sokak boyunca yeni altyapı elemanları ve sokak donatılarının eklendiği gözlenir.

Tablo 3.8 Akşehir'de Konut – 8

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 8	**Katalog No:** 8a
Bulunduğu Yer: İbre Sk. Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 1990
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.15 Şeriye Katibi Ahmet Efendi Evi eskizi	**Şekil 3.16** Şeriye Katibi Ahmet Efendi Evi güncel görünüm (Google Street View, 2023)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Akşehir Anadolu Evleri Dizisi - 5. s.56. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.9 Akşehir hava fotoğrafı – 8 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.8 Akşehir'de Konut – 8 (Devamı)

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 8	**Katalog No:** 8b
Bulunduğu Yer: İbre Sk. Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 1990

Açıklamalar: Eskiz, Konya ili Akşehir ilçesinde, İbre Sokak üzerinde köşe parselde konumlanan Şeriye Kâtibi Ahmet Efendi Evi'ni kaydeder (Tablo 3.8). Cengiz Bektaş tarafından 1990 yılında çizilen bu eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.15). Yapı, iki sokağa birden cephe veren üç katlı bir konut olarak tanımlanmakta, üst kattaki çıkmalar vurgulanmaktadır (Şekil 3.16; Harita 3.9).

Eskizde konut, sokak kotunda yalnızca giriş kapısının tanımlandığı masif bir zemin kattan oluşur. Zemin katta iki kanatlı ahşap giriş kapısı belirgin konturla vurgulanmış; kapı üzerinde yatay bölümlenmiş küçük açıklık, ışıklık olarak işlenmiştir. Birinci katta, ön cephede giriş kapısının sol tarafında yer alan düşey oranlı pencere ile yan cephedeki iki pencere, üst katla kıyaslandığında daha sınırlı açıklıklar olarak tanımlanır. İkinci kat, iki cepheye dağılan üç ayrı çıkma ile hareket kazanır: sol cephede uçta yer alan daha dar çıkma ve ön cephede daha geniş bir bant oluşturan diğer iki çıkma. Çıkmaların altındaki ahşap kat silmesi konutu çevreler. Çıkmalar kavisli ahşap destekler (eliböğründe) ve yer yer düşey taşıyıcılarla taşınmaktadır. Çıkma yüzeylerinde 1/2 oranlı düşey dikdörtgen pencereler ritmik biçimde sıralanmıştır. Pencere kanat bölünmeleri, doğrama kayıtları ve denizlik çizgileri belirginleştirilmiş; üstte geniş saçaklı kırma çatı, saçak hattı ve saçak altı çizgileriyle net bir bitiş oluşturmuştur. Arka planda sokak dokusuna ait kütle izleri verilmiştir.

Şekil 3.15 ve Şekil 3.16 karşılaştırıldığında; yapının üç katlı kütle düzeninin, zemin katta girişin tek belirleyici öge olarak okunmasının, birinci katta kapı üstü ışıklık ve ön cephedeki pencere ile yan cephedeki pencere dizisinin, ikinci katta ise çıkmalarla kurulan cephe hareketinin genel olarak korunduğu görülmektedir (bkz. Şekil 3.15; bkz. Şekil 3.16). Üst kattaki pencere ritmi ve oranları eskizle büyük ölçüde örtüşmekle birlikte doğramaların yenilendiği anlaşılmaktadır. Zemin kattaki giriş kapısının konumu korunurken, birinci kattaki ışıklık ve pencere çerçevelerinin yenilendiği gözlemlenmektedir. Çatı örtüsünün değişip geniş bir saçak yaptığı görülür. Ayrıca konuta sağ taraftan iki katlı ayrı bir ek yapı ilave edildiği ve sokak zemininin parke ile kaplandığı görülmektedir.

Tablo 3.9 Akşehir'de Konut – 9

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 9	**Katalog No:** 9a
Bulunduğu Yer: Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 1990
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
 Şekil 3.17 Müstantik Rasim Evi eskizi	Bulunamadı.
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Akşehir Anadolu Evleri Dizisi - 5. s.60. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
 Harita 3.10 Akşehir hava fotoğrafı – 9 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.9 Akşehir'de Konut – 9 (Devamı)

Eskizin Konusu: Akşehir'de Konut - 9	**Katalog No:** 9b
Bulunduğu Yer: Akşehir, Konya	**Eskizin Tarihi:** 1990

Açıklamalar: Eskiz, Konya ili Akşehir ilçesinde, köşe parselde konumlanan Müstantik Rasim Evi'ni kaydeder (Tablo 3.9). Cengiz Bektaş tarafından 1990 yılında çizilen bu eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.15). Yapı, bitişik parselde yer alın yapıları kaydeder.

Eskizde odak, üç katlı beşik çatılı bir konut yapısındadır. Bu konutun solunda ve sağındaki yapılar belli belirsiz olarak kontur çizgileriyle ifade edilmişlerdir. Konutun zemin katında iki kanatlı geniş bir giriş kapısı yer almaktadır. Kapı kanatlarının üst tarafında bir ışıklık yer alır. Kapı üzerindeki bölüntülerle çizime detaylıca işlenmiştir. Bu giriş kapısının sağında, konutun zemin katında küçük bir kare pencere kontur hatlarıyla belirtilmiştir. Konutun birince katında dört adet pencere yer alır. Pencereler birbirlerine bitişik şekilde ikili olarak sıralanmışlardır. Pencereler kemerli giyotin pencerelerdir. Üzerlerindeki parmaklık ve doğramalar detaylıca işlenmiştir. Konutun ikinci katı bir çatı katıdır. Ön cephenin en üst noktasında bu ikinci katı aydınlatan küçük kemerli bir dikdörtgen pencere yer almaktadır. Çatı geniş saçak ile biten bir beşik çatıdır. Yan cephede çatıdan zemine kadar inen bir yağmuş iniş borusu yer almaktadır.

Sokağın ve konutların günümüzdeki güncel görünümleri ve hava fotoğraflarındaki konumları tespit edilememiştir.

3.2 Kuşadası Geleneksel Konut Mimarisi

Kuşadası'nda geleneksel konut dokusu, kent topoğrafyası ve sosyo-ekonomik yapı ile sıkı ilişki içinde biçimlenmiştir. Konutlar hem içe dönük bahçe kurgusu hem de sokağa açılan cephe diliyle Osmanlı dönemi kıyı yerleşmelerinin karakteristik bir örneğini sunar. Kale içinden Dağ ve Camii-Kebir mahallelerine doğru gelişen yerleşme, eğimli araziye uyumlu, yer yer merdivenli ve kıvrılarak ilerleyen sokak örgüsüyle tanımlanır. Bu sokaklar boyunca dizilen konutlar, kademelenen bahçeler ve deniz yönüne açılan manzaralarla birlikte okunur (Üçer, 2011).

Geleneksel Kuşadası evi çoğunlukla iki katlıdır; alt katta taş duvarlı, üst katta bağdadi tekniğinde hafif bir gövde yer alır. Sokak doğru uzayan çıkmalar, geniş saçaklar ve profilli çıkma altları cepheye hareket kazandırırken, yüksek bahçe duvarları ve sınırlı sayıda açıklık mahremiyetin korunmasını sağlar. Cepheler pencere düzeni, kepenk, kafes ve demir parmaklık gibi ögelerle zenginleşir; kapı söveleri, denizlikler ve köşe taşları, kısıtlı süslemeye rağmen yapıya ölçülü bir plastik etki katar. Plan şemasında hayat, sofa ve taşlık gibi ortak yaşama alanları belirleyici olup, iç mekân dizilişi sokakla kurulan ilişkiyi kadar bahçe ve avluyla kurulan ilişkiyi de gözetir (Levi Akyüz, 2000; Bektaş, 2006).

Son dönem çalışmaları, bu özgün dokunun turizm odaklı dönüşümler karşısında nasıl değiştiğini de ortaya koymaktadır. Dağ ve Camii-Kebir mahallelerinde yürütülen incelemeler, geleneksel konutların büyük bölümünde kat ilavesi, cephe kaplamalarının yenilenmesi, pencere oranlarının bozulması ve özgün malzemenin yerini endüstriyel ürünlerin alması gibi müdahalelerin yaygınlaştığını göstermektedir (Mahmutoğlu, 2011; Üçer, 2011). Buna rağmen, sokak dokusunun sürekliliği, parsel ölçeği, çıkma ve saçak karakteri ile bahçe kurgusu varlığını büyük ölçüde sürdürmekte; bu da Kuşadası'nı, geleneksel Ege konut mimarisinin önemli ve korunması gereken örneklerinden biri hâline getirmektedir (Levi Akyüz, 2000).

Tablo 3.10 Kuşadası'nda Konut - 1

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 1	**Katalog No:** 10a
Bulunduğu Yer: Anıt Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.18 Anıt Sokak eskizi	**Şekil 3.19** Anıt Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2018)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası, Anadolu Evleri Dizisi - 6. s.33. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.11 Kuşadası hava fotoğrafı – 1 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.10 Kuşadası'nda Konut - 1 (Devamı)

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 1	**Katalog No:** 10b
Bulunduğu Yer: Anıt Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979

Açıklamalar: Eskiz, Aydın ili Kuşadası ilçesinde, geleneksel konut dokusunun yer aldığı Anıt Sokak üzerindeki bir parselle sınırlı konutu ve önündeki bahçe duvarını kaydeder (Tablo 3.9). Cengiz Bektaş tarafından 1979 yılında çizilen bu eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.17). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu ve sokağın devamında yer alan yapıları göstermektedir (Şekil 3.18; Harita 3.10).

Eskizde bakış doğrultusu, sokağın sağa doğru daralarak devam ettiği bir perspektif kurgusu içinde kurulmuştur. Sokak kotunda uzanan yüksek bir bahçe duvarı çizimin ana sınır elemanı olarak yer alır; duvar yüzeyinde dikey tarama çizgileriyle vurgulanan tek kanatlı bir kapı bulunur. Duvarın gerisinde, ön cephesi duvarla hem yüz olacak şekilde geniş saçaklı kırma çatıyla örtülü iki katlı bir konut kütlesi görülür. Ön cephede, biri duvarın devamı olan zemin katta, diğeri birinci katta olmak üzere iki pencere açıklığı çizilmiştir; zemin kattaki pencere dikey doğrama kayıtlarıyla bölümlenirken birinci kattaki kepenk etkisi veren taramalarla ifade edilmiştir. Zemin kattaki pencerenin yanında bir kapı açıklığı kenar çizgileriyle soyut olarak gösterilmiştir. Konutun sol yan cephesindeki birinci katta üç farklı pencere açıklığı yer alır: ilki kepenk etkisi veren taramayla, ikincisi doğrama kayıtlarıyla, üçüncüsü ise yalnızca dış kenarlarıyla belirtilmiştir. Sağ tarafta sokak doğrultusunda geri planda ikinci bir konut cumba/çıkması ve eliböğründeleri ile çizilmiştir. Daha ileride sokak boyunca sıralanan yapı cepheleri ise daha seyrek çizgilerle derinlik oluşturacak biçimde verilmiştir. Zeminde sokağın eğimini ve yüzey süreksizliklerini ima eden çizgisel izler bulunur. Duvarın arkasındaki ve konutun devamındaki bahçede ağaçlar, sokakta ise küçük bitki kümeleri ifade edilmişlerdir.

Şekil 3.17 ve Şekil 3.18 karşılaştırıldığında, sokak boyunca uzanan bahçe duvarının sürekliliğinin ve duvar gerisindeki konut kütlesinin genel yerleşiminin korunduğu görülmektedir. Ancak duvarın sol kısmında yer alan kapı açıklığı kapatılmıştır. Eskizde ön cephede iki pencere açıklığıyla tanımlanan konutun, güncel görünümde de benzer açıklık düzeniyle okunduğu ancak pencere doğramalarının ve yüzey bitişlerinin yenilenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Sokak zemininde sert kaplama uygulandığı gözlemlenmektedir.

Tablo 3.11 Kuşadası'nda Konut – 2

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut – 2	**Katalog No:** 11a
Bulunduğu Yer: Anıt Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.20 Anıt Sokak -2 eskizi	**Şekil 3.21** Anıt Sokak – 2 güncel görünüm **(**Google Street View, 2018)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Kuşadası Anadolu Evleri Dizisi - 6. s.22. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.12 Kuşadası hava fotoğrafı – 2 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.11 Kuşadası'nda Konut – 2 (Devamı)

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 2	**Katalog No:** 11b
Bulunduğu Yer: Anıt Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979

Açıklamalar: Eskiz, Aydın ili Kuşadası ilçesinde Anıt Sokak üzerinde, sokak boyunca uzanan bahçe duvarı ve arkasındaki konut kütlesini kaydeder (Tablo 3.10). Cengiz Bektaş tarafından 1979 yılında çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.19). Eskiz, Tablo 3.9'da incelenen konutu sokağın diğer tarafından bir bakışla ele almaktadır. Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.20; Harita 3.11).

Eskizde ön planda, sokak kotunda uzanan yüksek bir bahçe duvarı ana sınır elemanı olarak yer alır; duvarın sağında bir eşikle geçilen dikey ve düşey doğramalı bir kapı açıklığı vardır. Kapının devamında girişi örtecek şekilde kiremit kaplı bir üst örtü çizilmiştir. Duvarın devamında konutun zemin kat cephesini oluşturan kısmında bir pencere açıklığı çizilmiştir. Bu pencerenin ilerisinde bahçe kapısı dış çerçevesiyle belirtilmiştir. Duvar gerisinde konut, geniş saçaklı kırma çatı ile örtülü bir kütle olarak çizilmiştir. Üst katın pencereleri, kepenkleri kapalı bir biçimde çizime işlenmiştir. Yan cephede gerideki pencere kütlenin içe doğru kademelenmesinden sonra çizilmiştir. Duvarın sağ üstünde bir ağaç ve sol tarafında topoğrafyayı ima eden çizgisel konturlar ve ağaçlar yer almakta; zeminde ise sokak yüzeyini ve kot farklılıklarını belirten çizgisel izler bulunmaktadır. Ayrıca yakın planda bakış açısına bir eski çağ kolonu girmiştir.

Şekil 3.19 ve Şekil 3.20 karşılaştırıldığında, bahçe duvarının sokak boyunca sürekliliğinin ve duvar gerisindeki iki katlı konut kütlesinin temel oranlarının korunduğu görülmektedir. Güncel fotoğrafta duvarın kapı açıklığının konumu ve düşey oranı sürmekte; kapı kanadının yenilendiği ve sol tarafına bir kutu yerleştirildiği izlenmektedir. Eskizde duvar yüzeyindeki pencerenin güncel durumda da duvar üzerinde okunduğu; üst kattaki pencere açıklıklarının yerleşim ve oran bakımından genel olarak eskizle uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın duvarın devamındaki kapı açıklığı kapatılmıştır. Ayrıca sokak zemininde sert kaplama uygulandığı ve güncel teknik elemanların (hat/donatı) sokak siluetine yeni katmanlar eklediği görülmektedir.

Tablo 3.12 Kuşadası'nda Konut – 3

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 3	**Katalog No:** 12a
Bulunduğu Yer: Uğurlu Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**

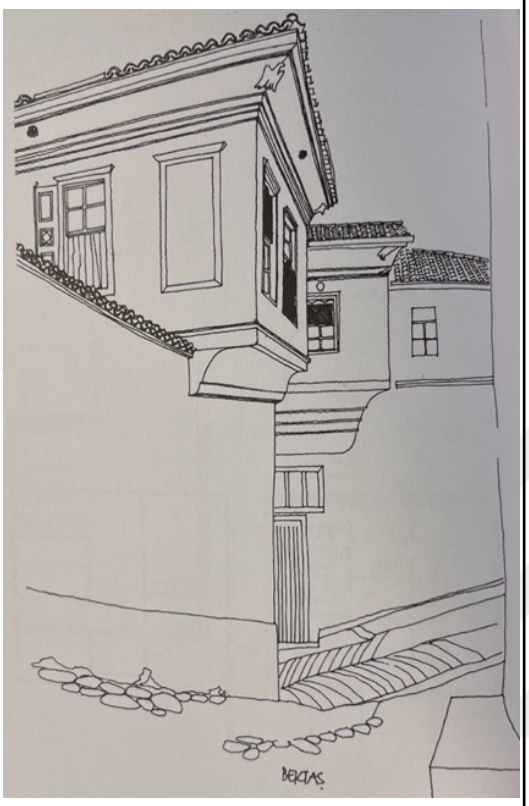

Şekil 3.22 Çalıkuşu'nun Evi eskizi

Şekil 3.23 Çalıkuşu'nun Evi yan sokaktan güncel görünüm (Google Street View, 2020)

Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Kuşadası Anadolu Evleri Dizisi - 6. s.56. İstanbul: Bileşim Yayınevi

Harita 3.13 Kuşadası hava fotoğrafı – 3 (Google Earth, 2025)

Tablo 3.12 Kuşadası'nda Konut – 3 (Devamı)

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 3	**Katalog No:** 12b
Bulunduğu Yer: Uğurlu Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979

Açıklamalar: Eskiz, Aydın ili Kuşadası ilçesinde Uğurlu Sokak'ta, dar bir sokak kesiti içinde yer alan ve üst kat çıkmasıyla sokağa doğru uzayan Çalıkuşu'nun Evi'ni konu alır (Tablo 3.11). Cengiz Bektaş tarafından 1979 yılında çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.21). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.22; Harita 3.12).

Eskizde bakış doğrultusu, sokağın eğimli yüzeyi boyunca ilerleyen bir perspektif kurgusu içinde kurulmuştur. Konut, geniş saçaklı kırma çatı ve belirgin saçak altı çizgileriyle bir hat oluşturur; çatı örtüsü, kiremit dokusunu ima eden tekrar eden çizgilerle verilmiş ve çatı saçağında çeşitli figürler gösterilmiştir. Sokak cepheli, üzeri kiremit kaplı bahçe duvarının hemen üzerinden, konutun üst katından sokağa doğru uzayan çıkma kütlesi ana cephe elemanı olarak öne çıkar; çıkmanın altı kavisli bir alt yüzey çizgisiyle tanımlanmış, alt sınırı kalın konturla vurgulanmıştır. Üst katın yan cephesinde soldaki pencere doğrama kayıtları ve kepengiyle, yanındaki pencere ise yalnızca çerçevesiyle çizilmiştir. Çıkmanın ön cephesinde kafesli iki pencere daha görülür; doğrama çerçeveleri ve kanat bölünmeleri eskize işlenmiştir. Arka plandaki sokakta, benzer bir çıkmaya sahip iki katlı, geniş bir konut daha yer alır. Zemin katta konuta giriş kapısı düşey taramalarla belirginleştirilmiş, kapı üstünde yatay oranlı küçük bir ışıklık çizilmiştir. Sokak yüzeyi, eğimi ve kaplama süreksizliklerini belirten taramalarla; kenardaki taş dizileri ve bordür hattı ise serbest çizgilerle ifade edilmiştir. Kapının üzerindeki çıkma; eğrisel bir çıkma altı, doğramaları belirgin bir pencere, saçak ve kiremit kaplı çatıyla kadraja girmiş; çıkmanın yanında arka planda kalan cephedeki bir pencere de basit çizgilerle belirtilmiştir.

Eskizle aynı açıdan görsele ulaşılamamış fakat konutun ön cephesi ve arka plandaki konutu gösteren hali bulunmuştur. Şekil 3.21 ve Şekil 3.22 karşılaştırıldığında, konutun sokak köşesindeki konumu, üst katın sokağa uzayan çıkma kurgusu ve geniş saçaklı çatı bitişinin güncel durumda da sürdüğü görülmektedir. Çıkmanın ön cephesinde iki adet pencere açıklığının ahşap kepenklerle birlikte daha belirgin okunduğu görülmektedir. Arka plandaki konutun da kütle hiyerarşisini korunduğu, ancak iki konutta da cephe yüzeylerinin yıprandığı görülmektedir. Ayrıca güncel durumda sokak zeminin parke taşıyla kaplandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.13 Akşehir'de Konut - 4

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 4	**Katalog No:** 13a
Bulunduğu Yer: Kaynak Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
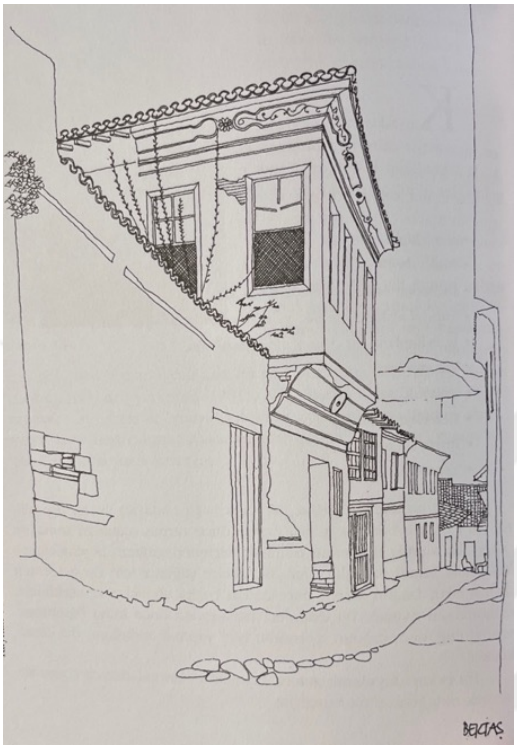	
Şekil 3.24 Kaynak Sokak eskizi	**Şekil 3.25** Kaynak Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2020)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası, Anadolu Evleri Dizisi - 6. s.68. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.14 Kuşadası hava fotoğrafı – 4 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.13 Kuşadası'nda Konut – 4 (Devamı)

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 4	**Katalog No:** 13b
Bulunduğu Yer: Kaynak Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979

Açıklamalar: Eskiz, Aydın ili Kuşadası ilçesinde Kaynak Sokak'ta, eğimli bir sokak doğrultusu içinde üst katta çıkma yapan bir konutu ve sokak boyunca ardışık biçimde sıralanan yapıları kaydediyor (Tablo 3.12). Cengiz Bektaş tarafından 1979 yılında çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.23). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun diğer yapılar arasındaki bitişik nizam konumu göstermektedir (Şekil 3.24; Harita 3.13).

Eskizde bakış doğrultusu, sokağın eğimli yüzeyi boyunca ilerleyen bir perspektif üzerine kurgulanmıştır. Sol tarafta odakta yer alan konut, zemin katta sokak duvarı üzerinde yükselen ve üst katta sokağa uzayan bir çıkma ile tanımlanır. Çıkmanın altı, kalın konturla belirginleştirilmiş bir konsol yüzeyi ve alt kenarda oluşturulan yatay hatla okunur; çıkma yüzeyinin altında, taşıyıcı etkiyi güçlendiren diyagonal/kavisli çizgilerle ifade edilen eliböğründe görülür. Üst katta geniş saçaklı kırma çatı, kiremit dokusunu tekrar eden çizgiler ve saçak altını belirleyen yoğun konturla üstte bir bitiş hattı oluşturur. Ayrıca konutun saçağı çeşitli motiflerle süslenmiştir. Üst katın yan cephesinde, iki pencere doğrama bölünmeleri ve taramalarla verilen kafes etkisi; ön cephede ise daha yalın bir doğrama düzeni yer alır. Çıkmanın altında zemin katta yüksek bir kapı açıklığı ve sağında küçük bir pencere açıklığı belirtilmiştir. Sol tarafta ise duvarın arkasındaki bahçeye geçilebilen bir açıklık düşey çizgiler ve lentosuyla birlikte belirtilmiştir. Bahçeden yükselen bitkiler de duvarında arkasında gözükmektedir. Sokak boyunca devam eden diğer konutlar, daha küçük açıklıklar, pencere kepenkleri ve çatı hatlarıyla ardışık biçimde sıralanmış; arka planda topoğrafyayı ima eden çizgisel konturlar ve sokak kenarında serbest çizgilerle verilen taş dizileriyle mekânsal derinlik kurulmuştur.

Şekil 3.23 ve Şekil 3.24 karşılaştırıldığında, sokağın eğimli doğrultusunun ve dar kesitli mekânsal karakterinin güncel durumda da sürdüğü; sokak boyunca ardışık kütle dizisinin perspektif etkisini koruduğu görülmektedir. Buna karşın güncel fotoğrafta, eskizde odakta yer alan çıkmalı konutun yerinde olmadığı, bahçe duvarının ise hasar aldığı görülmektedir. Ayrıca güncel durumda elektrik direği ve havai hatlar, çatı üstü elemanlar ve çeşitli teknik donatıların sokak siluetine eklemlendiği; sokak zemininde sert kaplama uygulandığı gözlemlenmektedir.

Tablo 3.14 Kuşadası'nda Konut - 5

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 5	**Katalog No:** 14a
Bulunduğu Yer: Anıt Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**

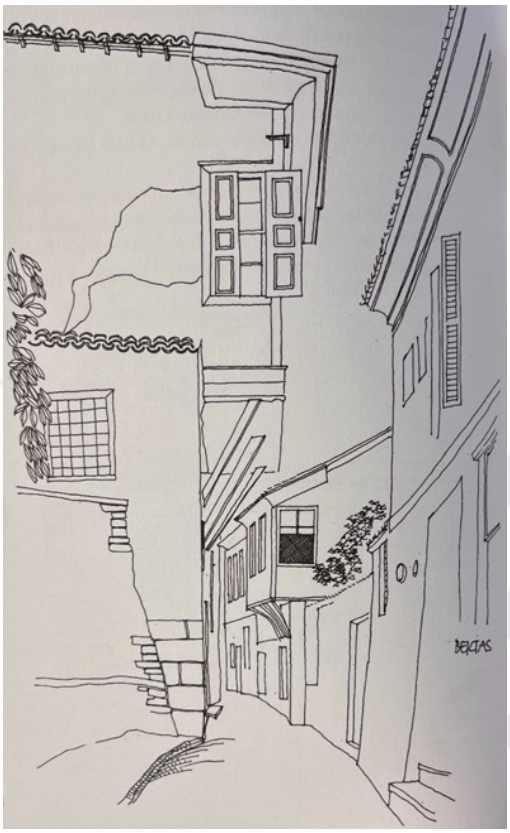

Şekil 3.26 Anıt Sokak – 3 eskizi

Şekil 3.27 Anıt Sokak – 3 güncel görünüm (Google Street View, 2020)

Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası, Anadolu Evleri Dizisi - 6. s.32. İstanbul: Bileşim Yayınevi

Harita 3.15 Kuşadası hava fotoğrafı – 5 (Google Earth, 2025)

Tablo 3.14 Kuşadası'nda Konut – 5 (Devamı)

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 5	**Katalog No:** 14b
Bulunduğu Yer: Anıt Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979

Açıklamalar: Eskiz, Aydın ili Kuşadası ilçesinde Anıt Sokak'ta, dar bir sokak doğrultusu içinde karşılıklı cephe sürekliliğini ve sokak boşluğuna uzayan üst kat kütlelerini kaydeden bir sokak perspektifidir (Tablo 3.13). Cengiz Bektaş tarafından 1979 yılında çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.25). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.26; Harita 3.14).

Eskizde bakış doğrultusu, sokağın daralarak ilerlediği ve sola doğru devam ettiği bir perspektif kurgusu içinde kurulmuştur. Odaktaki iki katlı konutun eskizde görünen yan cephesine, sol taraftan gelen bir bahçe duvarı cepheye yapışarak sonlanmaktadır. Konutun yan cephesinin zemin duvarı yığma taş ile inşa edilmiş ve üstü kiremit ile örtülmüştür. Yan cephenin zemin katında bahçe duvarının üst hizasına gelecek şekilde kareye yakın oranı ve içindeki ızgara çizgileriyle bir pencere yer alır. Üst katta çıkma, geniş saçaklı kırma çatı ve saçak altı konturları belirgin bir bitiş hattı oluşturur. Çıkma yüzeyinde kepengiyle beraber çizilmiş bir pencere açıklığı yer alır. Çıkmanın altı, diyagonal taşıyıcılarla (eliböğründe) taşınır biçimde ifade edilmiş; çıkma alt sınırı ve kat silmesi yatay hatlarla okunur hâle getirilmiştir. Konutun üst katındaki sıva çatlamış halde işlenmiştir. Sokak boyunca diğer yapılarda kat silmesi, çıkma, kafes, kepenk ve geniş saçak altında süsleme detayları verilmiştir. Yine bu yapılarda cepheye yaslanan bitki dokusu çizgisel olarak çizime işlenmiştir.

Şekil 3.25 ve Şekil 3.26 karşılaştırıldığında, sokağın dar kesitli mekânsal karakterinin, sol taraftaki köşe konutun üst kat çıkmasıyla sokak boşluğuna uzayan kütle etkisinin ve çıkmayı taşıyan eliböğründelerin güncel durumda da okunabildiği görülmektedir. Güncel fotoğrafta sol yapı kütlesinin alt kotta taş örgü yüzeyle daha belirginleştiği; eskizde ızgara etkisiyle gösterilen alt pencerenin demir parmaklıklı bir açıklık olarak sürdüğü izlenmektedir. Üst katta çıkma cephesi yüzeylerinde sıva katmanlarının yer yer dökülerek farklı malzeme tabakalarını görünür kıldığı anlaşılmaktadır. Sağ cephe hattında sokak boyunca devam eden yapılardan çıkmaya sahip olanın yerinde olmadığı, diğerlerinin ise varlıklarını sürdürdüğü görülmektedir. Ayrıca sokak zemininde sert kaplama uygulandığı, havai hatlar ve direk gibi teknik donatıların sokağa eklendiği görülmektedir.

Tablo 3.15 Kuşadası'nda Konut – 6

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 6	**Katalog No:** 15a
Bulunduğu Yer: Güzel Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
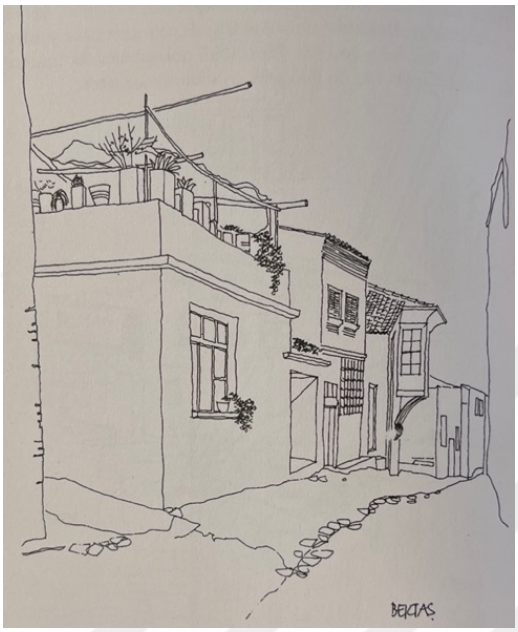	
Şekil 3.28 Güzel Sokak eskizi	**Şekil 3.29** Güzel Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2019)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Kuşadası Anadolu Evleri Dizisi - 6. s.34. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.16 Kuşadası hava fotoğrafı – 6 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.15 Kuşadası'nda Konut – 6 (Devamı)

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 6	**Katalog No:** 15b
Bulunduğu Yer: Güzel Sk. Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979

Açıklamalar: Eskiz, Aydın ili Kuşadası ilçesinde Güzel Sokak'ta, dar sokak dokusu içinde ardışık konut cephelerini ve ön planda teraslı bir konutun sokakla kurduğu ilişkiyi kaydeden bir sokak perspektifidir (Tablo 3.14). Cengiz Bektaş tarafından 1979 yılında çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.27). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.22; Harita 3.12).

Eskizde bakış doğrultusu, sokağın sağa doğru uzayıp daralarak devam ettiği perspektif kurgusu içinde kurulmuştur. Sol ön planda yer alan konut, teras ve bunu çevreleyen parapet duvarı ile tanımlanır. Parapet üstünde yer alan ince dikmeler ve yatay elemanlar, teras üst örtüsü/pergola izlenimi verir. Teras yüzeyinde bitki dokusu ve küçük nesne kümeleri, seyrek çizgilerle belirtilmiştir. Bu kütlenin sokak cephesinde, düşey oranlı bir pencere açıklığı doğrama kayıtlarıyla işlenmiş; pencere önünde ince bir denizlik çizgisi ve üstünde bitki kümeleri yer almıştır. Cephe yüzeyi, bir kat silmesi ile vurgulanmış köşe hattı belirginleştirilmiştir. Konuta terasın devamında bulunan ve sokağa daha alçak bir cepheyle açılan kapı açıklığından girilmektedir. Sokağın devamında, dar kapı açıklıkları ve küçük pencerelerle tanımlanan daha küçük konutlar sıralanır; üst kotlarda kırma çatılar, geniş saçak hatları, çıkma, eliböğründe ve parmaklık gibi mimari ögeler perspektif boyunca devam eder. Açıklıklar ve çatı hatları giderek küçülerek derinlik etkisi oluşturmuştur. Sağ tarafta sokak çizgisi boyunca ilerleyen cephe daha sade çizilmiştir. Sokak zemini, ortada tek bir kaçış çizgisi ve taş dizileriyle yüzey sürekliliğini ve eğimi ima edecek biçimde verilmiştir.

Şekil 3.27 ve Şekil 3.28 karşılaştırıldığında, sokağın dar kesitli doğrultusunun ve sol ön planda köşe yapan kütlenin sokak boşluğunu tanımlayan konumunun korunduğu görülmektedir. Güncel fotoğrafta, eskizde teraslı üst düzlem olarak okunan kütlenin parapet duvarı ve üstteki pergolanın aynı şekilde sürdürüldüğü izlenmektedir. Eskizde doğrama kayıtlarıyla verilen pencere açıklıklarının demir parmaklıklarla kapatıldığı görülmektedir. Sokak boyunca ardışık kütle dizisi ve çatı/saçak sürekliliği devam etmekle birlikte, güncel durumda havai kablo hatlarının ve çeşitli teknik donatıların sokak boşluğuna eklendiği; zemin yüzeyinin ise sert kaplama ile devam ettirildiği gözlemlenmektedir.

Tablo 3.16 Kuşadası'nda Konut – 7

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 7	**Katalog No:** 16a
Bulunduğu Yer: Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
 Şekil 3.30 Kanal Sokak eskizi	Bulunamadı.
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Kuşadası Anadolu Evleri Dizisi - 6. s.35. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
 Harita 3.17 Kuşadası hava fotoğrafı – 7 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.16 Kuşadası'nda Konut – 7 (Devamı)

Eskizin Konusu: Kuşadası'nda Konut - 7	**Katalog No:** 16b
Bulunduğu Yer: Kuşadası, Aydın	**Eskizin Tarihi:** 1979

Açıklamalar: Eskiz, Aydın ili Kuşadası ilçesinde dar sokak dokusu içinde köşe parselde yer alan bir konutu kaydeder (Tablo 3.14). Cengiz Bektaş tarafından 1979 yılında çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.27).

Eskizde, eğimli bir sokak dokusu içinde köşe parselde konumlanan iki katlı bir konut kütlesi görülmektedir. Zemin katta sokağın yükselerek devam ettiği yan cephede çift kanatlı, ışıklıklı ahşap bir giriş kapısı yer almaktadır. Bu kapının solunda kepenkli kare bir pencere yer alır. Zemin katın ön cephesinde farklı boyutlarda üç adet pencere sıralanmaktadır. Konutun birinci katının yan cephesinde kütle geriye doğru çekilerek bir balkon alanı tanımlanmıştır. Balkonda, konutun zemin kat cephesi birinci katta da bir miktar devam ederek korkuluk görevi üstlenmiştir. Balkon kısmına açılan üç adet açıklık gözükmektedir. Ön cephede ikişerli halde sıralanan toplam dört adet pencere açıklığı yer alır. Bu dört pencere iki farklı kepenk ile kapatılmıştır. Çizimde konutun cephesindeki malzeme dokusu detaylıca işleniştir. Kimi yerlerde yıpranmalar gözükür. Konut geniş bir saçakla tamamlanmaktadır. Saçak yüzeyinde çeşitli süsleme elemanları görülür. Çatının kiremit dokusu da çizime işlenmiştir. Konuta komşu yapılar basit kontur hatlarıyla silüette yerlerini almışlardır. Sokak zemininin yapısı da basit çizgiler ve taramalarla aktarılmıştır.

Sokağın ve konutların günümüzdeki güncel görünümleri ve hava fotoğraflarındaki konumları tespit edilememiştir.

3.3 Tirilye Geleneksel Konut Mimarisi

Geleneksel Tirilye yerleşmesi, Marmara kıyısında konumlanan topografyası ve çok katmanlı tarihsel arka planı ile, özellikle 19. yüzyıldan itibaren oluşan sivil mimari dokusuyla öne çıkar. Rum ağırlıklı nüfusun yaşadığı bu kasabada konutlar; dönemin sermaye, malzeme ve yapı teknolojisi olanaklarıyla uyumlu, ancak çevresel ve kültürel koşullara göre yerel nitelikler kazanmış yapılardır. 1855 depremleri sonrasında önemli ölçüde zarar gören yerleşmede, bugün görülen geleneksel konut stokunun büyük bölümü bu dönemin sonrasında inşa edilmiş ya da onarılmış yapılardan oluşur (Akgün, 1995; Doğan Tavas, 2021).

Tirilye evleri, eğimli arazi üzerinde bitişik nizamda konumlanan, yığma temeller üzerinde yükselen hımış sistemli, çok katlı yapılardır. Duvar örgüsünde taş ve tuğla ile birlikte ahşap karkas kullanılması, açıklık boyutları, kat yükseklikleri ve çatıda ahşap makas–kiremit örtü sistemi, bu evleri "özgün Anadolu sentezi" bölgesindeki 19. yüzyıl hımış konut geleneği içinde konumlandırır. Taşıyıcı aksların bütün katlarda aynı hizada devam etmesi, dar parseller ve sınırlı kat alanlarıyla ilişkili rasyonel bir strüktürel kurguya işaret eder. Cephelerde sık ve büyük pencereler, zaman zaman sokağa taşıp hacmi genişleten çıkmalar ve balkonlarla birlikte, sokak ölçeğinde süreklilik ve hareket etkisi yaratır (Doğan Tavas, 2021).

Mekânsal organizasyon açısından Tirilye evleri, Osmanlı/Türk evi şemasından ayrışan özgün özellikler gösterir. Zemin katta çoğu zaman taşlık ya da açık ara mekân yerine mutfak, depo veya dükkân gibi servis hacimlerinin yer aldığı; giriş holünün ise katlar arası dolaşımı örgütleyen temel mekân olduğu belirtilir. Üst katlarda odalar, doğrudan sokağa yönelen cephelerde konumlanmakta; odalar arası ilişki, geleneksel sofa kavramıyla tam olarak örtüşmeyen, daha çok dar bir iç dolaşım mekânı üzerinden kurulmaktadır (Akgün, 1995; Doğan Tavas, 2021). Bu nedenle Tirilye evlerinde sofa, ortak yaşam alanı olmaktan çok, odaları birbirine bağlayan ve merdiveni barındıran işlevsel bir dolaşım boşluğu olarak değerlendirilir. Hareketli mobilya tercihleri nedeniyle sedir gibi gömme elemanların sınırlı kullanılması da bu konutların 19. yüzyıl sonu yaşam kültürüne uyumlu, fakat klasik Osmanlı konut tipolojisinden kısmen kopuk bir çizgi izlediğini göstermektedir (Doğan Tavas, 2021).

Kısacası, geleneksel Tirilye mimarisi; Rum cemaatinin çok kültürlü toplumsal yapısı, Marmara kıyısına yerleşen sıkışık parselli topoğrafya ve 19. yüzyılın hımış yapı teknolojisinin birleşimiyle şekillenen özgün bir konut dokusu ortaya koyar. Çok katlı, bitişik düzen, hımış taşıyıcı sisteme sahip bu evler; zemin katta hizmet ve ticaret, üst katlarda ise sokağa açılan odalar ve dolaşım mekânı üzerinden kurulan yaşam kurgusuyla hem yerel konut geleneğini hem de geç dönemde dönüşen Osmanlı konut tipolojisini anlamak açısından önemli bir örnek alan sunmaktadır (Akgün, 1995; Doğan Tavas, 2021).

Tablo 3.17 Tirilye'de Konut – 1

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 1	**Katalog No:** 17a
Bulunduğu Yer: İskele Cd. Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
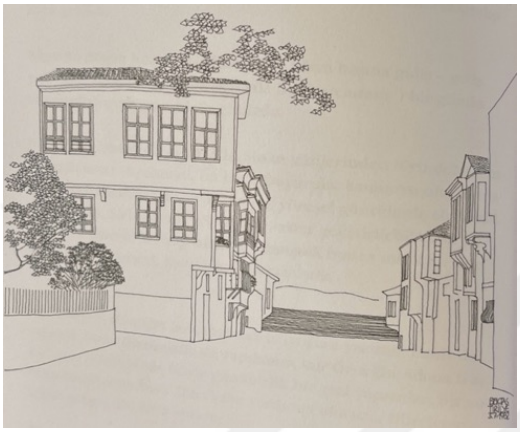	
Şekil 3.31 İskele Caddesi eskizi	**Şekil 3.32** İskele Caddesi güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince / Tirilye, Anadolu Evleri Dizisi - 9. s.34. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.18 Tirilye hava fotoğrafı – 1 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.17 Tirilye'de Konut – 1 (Devamı)

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 1	**Katalog No:** 17b
Bulunduğu Yer: İskele Cd. Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982

Açıklamalar: Eskiz, Bursa ili Mudanya ilçesi Tirilye'de, İskele Caddesi üzerinde yer alan bir üç katlı bir köşe konutunu ve karşılıklı cephe dizisini kaydeder (Tablo 3.15). Cengiz Bektaş tarafından 03.07.1982 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince/Tirilye kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.29). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.30; Harita 3.16).

Eskizde Bektaş, bakış doğrultusunu cadde boyunca ilerleyen doğrusal bir perspektif kurgusuyla inşa etmiştir. Sol ön planda odakta yer alan konut, zemin katı masif bir duvar bandı ve bunun üzerinde yükselen iki katlı ana kütle ile tanımlanır. Zemin katın caddeye bakan cephesinde konuta giriş ve küçük pencereler yalın çizgilerle belirtilmiştir. Birinci kat İskele Caddesi'ne doğru çıkma yapar, ikinci kat ise hem İskele Caddesi'ne hem de yan sokağa doğru çıkma yapar. Üst katlarda ritmik biçimde dizilen pencere açıklıkları cepheyi düzenleyen temel ögedir. Konutun en üst katı olan ikinci katta önce iki sonra üç pencere yan yana dizilmiş, her birinde düşey ve dikey bölünmeli doğrama kayıtları işlenmiştir. İkinci katın zemininde bir ahşap silme kat boyunca devam eder ve çıkmayı eliböğründeler taşımaktadır. Birinci katta ise daha küçük ölçekte, yine düşey oranlı üç adet pencere (fotoğrafta dört) yer almaktadır. Çatı örtüsü, düşük eğimli bir kırma çatıdır ve geniş saçak hattı belirgin bir konturla çizilmiş, kiremit taramaları yapılmıştır. Sol tarafta, konuta doğru ilerleyen alçak bir duvar ve ağaçlar çizilerek cepheyi kısmen örten bir peyzaj ögesi oluşturulmuştur. Sağ tarafta ise cadde boyunca sıralanan yapılar çıkma, eliböğründe, geniş saçak gibi kütle konturları ve küçük açıklıkları örten parmaklıklarla giderek küçülen ölçekte verilmiş; uzak planda denizle ilişki ve perspektif derinliği tanımlanmıştır.

Şekil 3.29 ve Şekil 3.30 karşılaştırıldığında, konutun köşe konumunun ve caddeyi tanımlayan ana kütle oranlarının güncel durumda da korunduğu ama deniz kıyısınız uzaklaştığı görülmektedir. Odaktaki konutun zemin katının yan cephesinde eskizden farklı olarak kapı ve küçük bir pencere vardır. Pencerelerin altına ve birinci katın zeminine ahşap silme elemanı eklenmiştir. Cadde kaldırım ekleniş, duvar tasarımı değiştirilmiştir. Ayrıca çeşitli teknik donatıların caddeye eklendiği, çevredeki yapıların kısmen farklılaştığı gözlenmiştir.

Tablo 3.18 Tirilye'de Konut – 2

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 2	**Katalog No:** 18a
Bulunduğu Yer: Cami Sk. Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.33 Emin Bey Evi eskizi	**Şekil 3.34** Emin Bey Evi güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince / Tirilye, Anadolu Evleri Dizisi - 9. s.81. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.19 Tirilye hava fotoğrafı – 2 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.18 Kuşadası'nda Konut – 2 (Devamı)

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 2	**Katalog No:** 18b
Bulunduğu Yer: Cami Sk. Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 1982

Açıklamalar: Eskiz, Bursa ili Mudanya ilçesi Tirilye'de, Cami Sokak'taki Emin Bey Evi'ni kaydeder (Tablo 3.16). Cengiz Bektaş tarafından 03.07.1982 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince/Tirilye kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.31). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.32; Harita 3.17).

Eskizde üç katlı konut, köşesinden algılanan bir bakışla iki cepheyi birlikte gösterecek biçimde çizilmiştir. Zemin kat, masif bir duvar bandı olarak ele alınmış; cephe boyunca yatay hatıl çizgileriyle katmanlandırılmıştır. Konuta giriş zemin katta üzerinde uzun bir lentoya sahip geniş, iki kanatlı kapıdan bir eşik ile sağlanır. Birinci katta ön cephede biri ızgaralı iki adet kare pencere ifade edilmiştir. Birinci katın üzerinde, ikinci katın sokağa doğru uzayan iki kademeli çıkması belirginleşir. Çıkmalar, alt kotta eş aralıklı dizilmiş kavisli taşıyıcı elemanlarla (eliböğründe) taşınır; bu elemanlar, çıkma alt sınırındaki yatay ahşap silmenin altına dizilmişlerdir. Üst katın ön cephesinde kapı üzerindeki çıkmada düşey oranlı üç adet dikdörtgen pencere ritmik biçimde sıralanmış, bu çıkmanın yan tarafında ise bir adet pencereye yer verilmiştir. Diğer çıkmanın ön cephesinde bir adet kareye yakın formda bir pencere yer alırken yan cephesinde daha geniş dikdörtgen formda bir pencere yer alır. Bazı pencerelerin üzerinde kare formda ahşap süsleme elemanları yer alır. Yapının sol yan cephesinde birinci kattan itibaren iki adet diyagonel eleman tarafından taşınan bir baca yükselir. Konut kütlesi bacadan sonra kademelenir ve ikisi birinci katta, diğer ikisi ikinci katta olmak üzere dört adet küçük kare formda pencere açıklığı verilmiştir. Çatı, geniş saçaklı kırma çatı olarak kiremit dokusunu ifade eden eden çizgilerle verilmiş; saçak altındaki taşıyıcı elemanlar ve çatı kenar çizgileri kalın konturla vurgulanmıştır. Zemin kotunda, sol yanda eski bir yapı kalıntısı ve sağ yanda bir duvar görülür.

Şekil 3.31 ve Şekil 3.32 karşılaştırıldığında, konutun genel kütle oranlarının korunduğu ancak detaylı bir restorasyondan geçtiği anlaşılmaktadır. Güncel fotoğrafta zemin kat yüzeyinin taş örgü olarak okunur hâle geldiği izlenmektedir. Konutun ön cephesinde zemin ve birinci kattaki açıklıklar korunurken, ikinci katın sol çıkmasına bir adet daha pencere ilave edilip tüm pencerelerin üstlerine ahşap süslemeler yerleştirilmiştir. Çatı taşıyıcısı farklılaşmış, baca yapının içine alınmıştır. Köşelere yağmur iniş boruları yerleştirilmiştir. Sokak parke taşı ile kaplanmıştır.

Tablo 3.19 Tirilye'de Konut – 3

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 3	**Katalog No:** 19a
Bulunduğu Yer: İskele Cd. Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
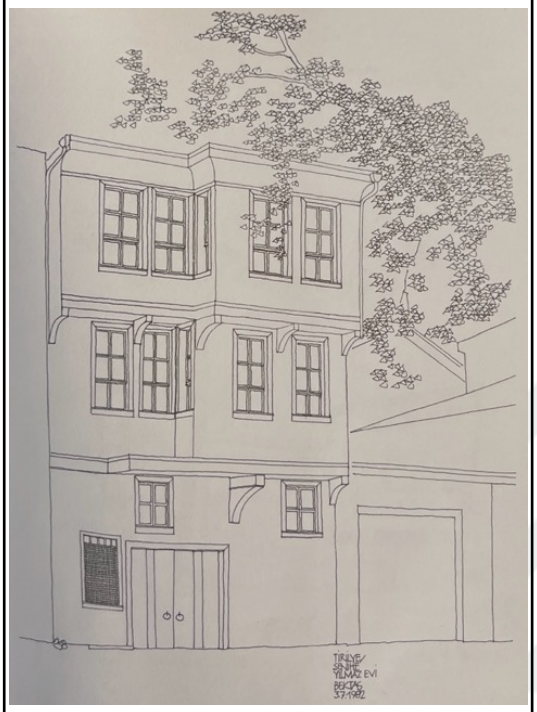	
Şekil 3.35 Senihe Yılmaz Evi eskizi	**Şekil 3.36** Senihe Yılmaz Evi güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Şirince / Tirilye Anadolu Evleri Dizisi - 9. s.79. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.20 Tirilye hava fotoğrafı – 3 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.19 Tirilye'de Konut – 3 (Devamı)

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 3	**Katalog No:** 19b
Bulunduğu Yer: İskele Cd. Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982

Açıklamalar: Eskiz, Bursa ili Mudanya ilçesi Tirilye'de, İskele Caddesi üzerinde yer alan Senihe Yılmaz Evi'nin cadde cephesini kaydeder (Tablo 3.17). Cengiz Bektaş tarafından 03.07.1982 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince/Tirilye kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.33). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun diğer yapılar arasındaki bitişik nizam konumu göstermektedir (Şekil 3.34; Harita 3.18).

Eskizde konut, üç kademeli gibi gözükmektedir fakat dört katlıdır. Zemin kat, çift kanatlı geniş bir giriş kapısı ve solunda kareye yakın oranlı ızgaralı bir pencere açıklığı ile tanımlanmıştır. Zemin katın sağ bölümünde, komşu yapının cephe genişliği boyunca daha büyük bir açıklık yer alır. Birinci katta iki adet kare formlu doğrama ve denizlikleri okunabilen pencere ve ikinci katın çıkmasını taşıyan eliböğründeler ile okunur. İkinci kat zemininde kat silmesi devam eder. İkinci kattaki çıkmanın ön cephesinde 1/2 oranlı iki adet dikdörtgen pencere ve yan cephesinde bir adet ince bir dikdörtgen pencere yer alır. Çıkmanın yanındaki yüzeyde de iki adet 1/2 oranlı dikdörtgen pencere yer almaktadır. Konutun üçüncü katı yine ahşap silme ve eliböğründelerle ikinci katın hizasından ve bitişiğindeki yapıdan biraz daha öne uzayarak caddeye doğru çıkma yapar. Pencereler ikinci kat ile aynı şekilde üçüncü kata da yerleştirilmiştir. Tüm pencereler doğrama detayları ve denizlikleriyle belirtilmiştir. Çatıda kalın ve geniş bir saçak hattı kademeli çizgilerle çizime işlenmiştir. Eskizin sağında yoğun yaprak dokusuyla çizilmiş büyük bir ağaç cepheyi kısmen örter. Sol ve sağ tarafta ise komşu kütlelerin yalnız konturla verilen kenar çizgileri perspektife eklenmiştir.

Şekil 3.33 ve Şekil 3.34 karşılaştırıldığında, yapının zemin–üst kat kademelenmesi, çıkma düzeni ve pencere yerleşimlerinin güncel durumda büyük ölçüde korunduğu görülmektedir. Güncel fotoğrafta üst katın caddeye doğru uzayan kütlesi ve çıkma altındaki kavisli taşıyıcı elemanlar okunabilirliğini sürdürmekte; pencere açıklıklarının sayısı ve dizilimi eskizle örtüşmektedir. Buna karşın zemin katın kullanımının değiştiği; giriş bölümünün ticari işlevi işaretleyen vitrin/kapı düzeni, tabela ve donatılarla yeniden tanımlandığı izlenmektedir. Ayrıca güncel durumda kaldırım kotu, dış mekân oturma elemanları, araç parkı ve kablo hatları gibi unsurların eklendiği, sağdaki komşu yapıya bir adet kat ilave edildiği görülmektedir.

Tablo 3.20 Tirilye'de Konut – 4

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 4	**Katalog No:** 20a
Bulunduğu Yer: Sebzeci Sk. Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.37 Osman Düvenci Evi eskizi	**Şekil 3.38** Osman Düvenci Evi güncel görünüm (Google Street View, 2022)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek Şirince / Tirilye Anadolu Evleri Dizisi - 9. s.83. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.21 Tirilye hava fotoğrafı – 4 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.20 Tirilye'de Konut – 4 (Devamı)

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 4	**Katalog No:** 20b
Bulunduğu Yer: Sebzeci Sk. Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982

Açıklamalar: Eskiz, Bursa ili Mudanya ilçesi Tirilye yerleşiminde Sebzeci Sokak üzerinde konumlanan Osman Düvenci Evi'ni ve yapının sokakla kurduğu ilişkiyi kaydeder (Tablo 3.18). Cengiz Bektaş tarafından 03.07.1982 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince / Tirilye kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.35). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.36; Harita 3.19).

Eskizde, eğimli bir topoğrafya üzerinde yer alan dört katlı konut; arka plandaki yamaç silueti, yakın çevredeki alçak konut çatıları ve bitki örtüsüyle birlikte sokak perspektifi içinde ele alınmıştır. Konuta giriş, sokağın sola doğru alçalan kısmındaki dikey çizgilerle tanımlanmış ahşap kapıdan sağlanır. Kapı, üzerindeki kemerli ışıklık ile birlikte süslemeli formuyla detaylıca çizime işlenmiştir. Giriş kapısının hemen yanında bodrum kata referans veren iki adet kemerli ve demir parmaklıklı açıklık yer alır. Birinci katın ön cephesinde bir adet ve yan cephesinde iki adet olmak üzere kare formlu üç adet geniş pencere çizime doğrama ve denizlikleriyle detaylıca işlenmiştir. İkinci kat hem ön cephede hem de cephede çıkma yapmaktadır. Çıkma altındaki iki farklı tipteki eliböğründeler detaylıca aktarılmıştır. Giriş kapısının ve yan cephenin uzak köşesinin üzerinde balkonlar yer almaktadır. Balkonların süslemeli korkulukları ve kenar dikmeleri belirginleştirilmiştir. Üçüncü katın çıkması, ikinci katın bir kademe daha ilerisine doğru uzamaktadır. İkinci ve üçüncü kattaki pencereler dikey oranlı dikdörtgenler hâlinde düzenlenmiş; süslemeli çerçeveler, doğramalar ve denizlikler belirtilmiştir. Pencere altlarında dekoratif pano yüzeyleri işaretlenmiş, kat hizalarında yatay silmelerle cephe katmanları ayrıştırılmıştır. Kırma çatı geniş bir saçakla tamamlanmış, saçak altı detayları ve süslemelerle üst bitiş belirginleştirilmiştir. Beşik çatılı tek katlı komşu yapı kontur çizgileriyle belirtilmiştir.

Şekil 3.35 ile Şekil 3.36 karşılaştırıldığında, yapının köşe parseldeki konumu, kütle oranları, kat sayısı ve ana cephe kurgusu (kemerli giriş, giriş üzerindeki balkon ve üst kat pencere ritmi) güncel durumda da büyük ölçüde korunduğu görülmektedir. Ancak cephe yüzeylerinde yıpranma, malzeme kaybı ve yer yer onarım izleri dikkat çekmektedir. Cepheye yağmur iniş borusu ile kablolar gibi yeni katmanların eklendiği izlenmektedir. Zemin kotunda konutun önüne kaldırım eklendiği, sokağın parke kaplama ile düzenlendiği gözlemlenmektedir.

Tablo 3.21 Tirilye'de Konut – 5

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 5	**Katalog No:** 21a
Bulunduğu Yer: Cami Cd. Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
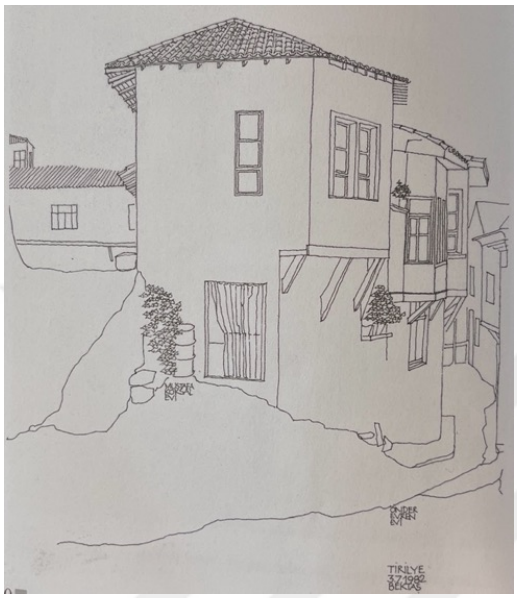	
Şekil 3.39 Mustafa Köksal - Ender Evren Evi eskizi	**Şekil 3.40** Mustafa Köksal - Ender Evren Evi güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince / Tirilye, Anadolu Evleri Dizisi - 9. s.60. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.22 Tirilye hava fotoğrafı – 5 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.21 Tirilye'de Konut – 5 (Devamı)

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 5	**Katalog No:** 21b
Bulunduğu Yer: Cami Cd. Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982

Açıklamalar: Eskiz, Bursa ili Mudanya ilçesine bağlı Tirilye'de, Camii Caddesi üzerindeki eğimli sokak dokusu içinde konumlanan Önder Evren Evi'ni ve yapının sokakla kurduğu kot ilişkisini kaydeder (Tablo 3.19). Cengiz Bektaş tarafından 03.07.1982 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince/Tirilye kitabı içinde yer almaktadır (Şekil 3.37). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.38; Harita 3.20).

Eskizdeki iki katlı konut, topografya çizgileriyle belirtilmiş biri yükselen ve diğeri alçalan iki sokağın birleşimindeki bir köşe parselde yer alır. Konut, alçalan ve daralan sokak kesitinde yan cephede okunan çıkma düzeniyle öne çıkar. Konuta, köşe cephesindeki eğimli bir zeminle ulaşılan ve düşey çizgilerle belirtilen kapıdan girilir. Kapının solunda küçük bir bitki vardır. Zemin katta alt sokağa bakan küçük bir pencere açıklığı vardır. Konutun birinci katı ön cephede zemin kat ile hem yüz devam ederken yan cephesi eliböğründeler ile taşınan ahşap bir silmenin üzerinden sağdaki sokağa doğru çıkma yapar. Birinci katın ön cephesinde ince, uzun bir pencere, çıkma üzerinde ise daha geniş kare formlu bir pencere doğramaları ile belirtilmiştir. Kiremit kaplı kırma çatı, taşıyıcılar ve geniş saçak kütlenin bitişini belirginleştiren temel elemanlar olarak çizilmiştir. Sol arka plandaki yapı; çatı taraması, pencere çerçevesi ve kat silmesiyle gösterilmiştir. Sağ sokaktaki komşu konut da çıkması, pencereleri ve çatısı ile beraber diğer silüetteki yapılara göre daha detaylı işlenmiştir. Sokak uzaklaştıkça diğer yapıların detayları azalmış, yalın çizgilerle konturlar çizilmiştir.

Şekil 3.37 ile Şekil 3.38 karşılaştırıldığında, sokağın eğimli sürekliliğinin, konutun çıkmalı kütlesinin ve çatısının hala okunduğu ancak giriş cephesinin oldukça değiştiği gözlemlenmektedir. Giriş cephesine yeni bir teraslı kütle ve üst örtü eklenmiştir. Bu kütlenin önünde çeşitli bitkilerle küçük bir bahçe oluşturulmuştur. Konutun girişi alt sokaktan girilecek şekilde yeni bir kapı ve pencere ile tanımlanmıştır. Zemin kaplamasının parkeli dokuya dönüştüğü ve havai hatlar gibi altyapı katmanlarının sokak siluetine eklendiği izlenmektedir. Sokak boyunca sıralanan konutlarda saçak çizgisi ve üst katın sokağa yaklaşan kütle davranışı genel karakter olarak sürerken, cephe yüzeylerinde yenileme izleri dikkat çeker.

Tablo 3.22 Tirilye'de Konut – 6

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 6	**Katalog No:** 22a
Bulunduğu Yer: Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
 Şekil 3.41 Şeriye Katibi Ahmet Efendi Evi eskizi	Bulunamadı.
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince / Tirilye, Anadolu Evleri Dizisi - 9. s.59. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
 Harita 3.23 Tirilye hava fotoğrafı – 6 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.22 Tirilye'de Konut – 6 (Devamı)

Eskizin Konusu: Tirilye'de Konut - 6	**Katalog No:** 22b
Bulunduğu Yer: Tirilye, Bursa	**Eskizin Tarihi:** 03.07.1982

Açıklamalar: Eskiz, Bursa ili Mudanya ilçesine bağlı Tirilye'de, dar bir sokak dokusu içinde karşılıklı konumlanan konutları ve silüette kalan yapıları kaydeder (Tablo 3.22). Cengiz Bektaş tarafından 03.07.1982 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince/Tirilye kitabı içinde yer almaktadır (Şekil 3.37). Konutun güncel görünümü ve haritadaki konumu bulunamamıştır (Harita 3.38).

Eskiz, sokak kotundan bir bakışla yüksek duvarlı bir bahçe duvarını ve çıkmalı bir konut yapısını çizimin odağına almıştır. Konutun yan cephesine temas eden bahçe duvarının ön cephesinden sundurmalı bir kapı eşliğinde bahçeye girilir. Konutun zemin katında pencere ve kapı açıklıkları tek kontur çizgileriyle belirtilmiştir. Konut sokağa doğru eliböğründeler ile taşınan bir çıkma yapar. Eliböğründeler çıkmanın zemininde ahşap silme ile birleşmektedir. Çıkmanın yan cephesinde kepenkli bir 1/2 dikdörtgen pencere yer almaktadır. Konutun diğer çıkmasının da yan cephesinde belli belirsiz gözüken bir pencere yer almaktadır. Geniş bir saçak ve kiremit örtüsüyle çatı sonlanmaktadır.

Sokağın ve konutların günümüzdeki güncel görünümleri ve hava fotoğraflarındaki konumları tespit edilememiştir.

3.4 Antalya Geleneksel Konut Mimarisi

Geleneksel Antalya konut dokusu Kaleiçi, Balbey ve Haşim İşcan mahalleleri çevresinde yoğunlaşan Osmanlı dönemi yerleşme örüntüsüyle tanımlanır. Kentin tarihsel çekirdeğini oluşturan Kaleiçi ile bunun kuzey ve doğusunda konumlanan Balbey ve Haşim İşcan, sivil mimarlık örnekleri üzerinden Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan kentsel belleğin izlenebildiği başlıca alanlardır. Bu bölgelerde sokak dokusu çoğunlukla organik bir kurgu sergiler; topoğrafyaya uyumlu, parsel sınırlarına bağlı, bahçeli ve avlulu konutlarla birlikte okunur. Özellikle Balbey'de bahçelerin büyüklüğü ve gündelik üretime eklemlenmesi, dokunun ayırt edici bileşenleri arasında değerlendirilir (Azitepe, 2020).

Antalya konutlarında plan şeması, Türk evi geleneğiyle uyumlu biçimde sofanın konumuna göre şekillenir. Sofa, odaları birbirine bağlayan temel dağıtım mekânı olmasının yanı sıra ortak yaşama alanı olarak da çalışır; bu nedenle sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı tiplerin kentteki örneklerde izlenmesi mümkündür. Balbey'de dış sofalı planların sokak ve bahçe ile kurduğu geçişken ilişkiyi güçlendirdiği, Haşim İşcan'da ise iç sofalı planların daha içe dönük ve derli toplu bir yaşam kurgusuna işaret ettiği belirtilir. Urfalıoğlu'nun Antalya, Isparta ve Burdur örneklerini birlikte değerlendiren çalışmasında, iç sofalı plan şemasının cephede çoğu kez orta aksa yerleşen sıvasız ahşap çıkma olarak ya da sofanın üzerinde üçgen veya yuvarlak alınlıkla okunur hale geldiği vurgulanır (Azitepe, 2020; Urfalıoğlu, 2010).

Cephe düzeni ve malzeme kullanımı açısından Antalya evleri, zemin katta taş yığma, üst katta bağdadi ahşap karkas ve kiremit çatının birlikteliğiyle karakter kazanır. Zemin katın daha basık ve daha sınırlı açıklıklara sahip kurgulanmasına karşılık, üst katın çoğu örnekte asıl yaşam katı olarak öne çıkması cephe hareketliliğini bu düzlemde yoğunlaştırır. Sokak köşelerinde pahlı köşe duvarları dar sokak örgüsü içinde görüşü rahatlatan bir çözüm olarak kullanılırken çıkmalar, cumbalar ve geniş saçaklar cepheye derinlik ve gölge üreten bir ritim kazandırır. Urfalıoğlu, cephe karakterinin yalnızca çıkma ve pencere düzeniyle değil, kalem işi uygulamalar, köşe dikmeleri ve alçı gibi bezeme bileşenleriyle de güçlendiğini belirtir (Azitepe, 2020; Öztürk, 2017; Urfalıoğlu, 2010).

Tablo 3.23 Antalya'da Konut – 1

Eskizin Konusu: Antalya'da Konut - 1	**Katalog No:** 23a
Bulunduğu Yer: Zafer Sk. Kaleiçi, Antalya	**Eskizin Tarihi:** 13.10.1979
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
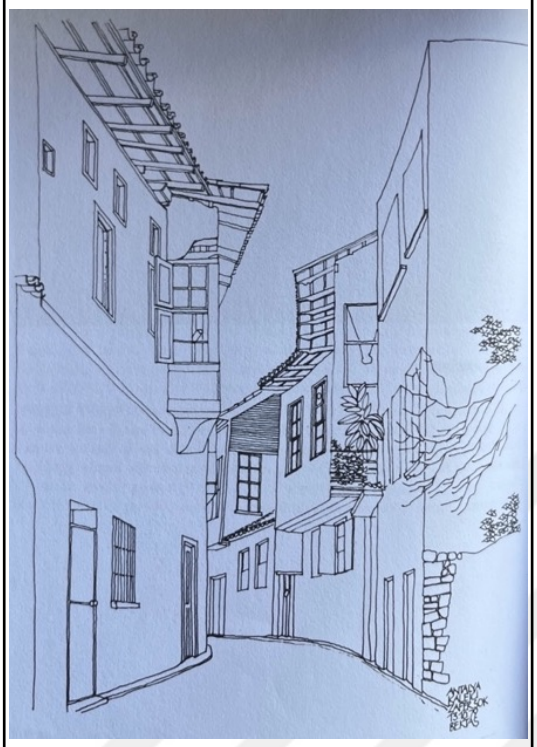	
Şekil 3.42 Zafer Sokak eskizi	**Şekil 3.43** Zafer Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2014)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2005). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Antalya, Anadolu Evleri Dizisi - 2. s.122. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.24 Antalya Kaleiçi hava fotoğrafı – 1 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.23 Antalya'da Konut – 1 (Devamı)

Eskizin Konusu: Antalya'da Konut - 1	**Katalog No:** 23b
Bulunduğu Yer: Zafer Sk. Kaleiçi, Antalya	**Eskizin Tarihi:** 13.10.1979

Açıklamalar: Eskiz, Antalya ili Muratpaşa ilçesinde Kaleiçi yerleşimi içinde Zafer Sokak'ta daralan ve hafif kıvrılarak ilerleyen bir hattı, iki yandaki konut cepheleriyle birlikte kaydeder (Tablo 3.20). Cengiz Bektaş tarafından 13.10.1979 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Antalya kitabında yer almaktadır (Şekil 3.39). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutların diğer yapılarla aralarındaki bitişik nizam konumlarını göstermektedir (Şekil 3.40; Harita 3.21).

Eskizde bakış yönü, sokak ekseni boyunca ilerleyen cephe çizgileri, saçak izdüşümleri ve çıkmalarla üretilen gölge bantları üzerinden kuvvetlendirilmiştir. Sol taraftaki konutun zemin katında iki adet kapı ve bunların ortasında ızgaralı bir pencere bulunmaktadır. Kapıların önündeki eşik konut boyunca devam eder. Konutun zemin ile birinci katını ayıran bir kat silmesi elemanı vardır. Birinci kat bir çıkma yapar. Çıkma kavisli bir formla taşınır ve yer yer sıva dökülmeleri gözükür. Çıkmanın yan cephesinde ince, uzun bir pencere; doğrama ve kepengiyle birlikte çizilmiştir. Çıkmanın hemen yanında konutun birinci kat sokak cephesinde bir pencere daha vardır. Bu pencerenin devamında da bir pencere vardır ve bu iki pencerenin üzerinde toplam 4 küçük açıklık görülür. Çatı taşıyıcıları geniş saçağın altında görünür haldedir. Çatı üzerinde kiremit taramaları yapılmıştır. Sağ taraftaki bitki örtüsünden sonra basit konturlarla çizilmiş üç katlı bir yapı yer alır. Yapı üzerindeki ardışık kapı ve pencereler belirtilmiştir. Bu yapıdan sonra yine çıkmalı bir konut yapısı geniş saçağı ve çatının taşıyıcılarıyla uzak perspektifte detaylı olarak çizilmiştir. Devamında da diğer yapılar sıralanmakta ve sokak sola doğru kıvrılarak devam etmektedir.

Şekil 3.39 ile Şekil 3.40 karşılaştırıldığında, sokak kesitinin darlığı, iki yandaki yüksek duvar etkisi ve saçakların sokağı örten sürekliliği büyük ölçüde korunmaktadır. Güncel görünümde soldaki konutta cephede zemin kotunda süreklilik gösteren taş örgü bandı ile üstteki sıvalı yüzey ayrımı belirginleşmiş; ahşap kapıların ve pencerenin doğramaları değişmişlerdir. Üst kat ve çatıda kütle düzeni sabit kalmasına karşın doğramalar ve kaplamalar restore edilmiştir. Sokağın devamındaki yapıların da kütlelerine değişmemesine rağmen yüzeyleri oldukça farklılaşmışlardır.

Tablo 3.24 Antalya'da Konut – 2

Eskizin Konusu: Antalya'da Konut - 2	**Katalog No:** 24a
Bulunduğu Yer: Hesapçı Sk. Kaleiçi, Antalya	**Eskizin Tarihi:** 13.10.1979
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.44 Hesapçı Sokak eskizi	**Şekil 3.45** Hesapçı Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2005). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Antalya, Anadolu Evleri Dizisi - 2. s.116. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.25 Antalya Kaleiçi hava fotoğrafı - 2 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.24 Antalya'da Konut – 2 (Devamı)

Eskizin Konusu: Antalya'da Konut - 2	**Katalog No:** 24b
Bulunduğu Yer: Hesapçı Sk. Kaleiçi, Antalya	**Eskizin Tarihi:** 13.10.1979

Açıklamalar: Eskiz, Antalya Kaleiçi'nde Hesapçı Sokak üzerinde, sokak çizgisi boyunca uzanan yüksek bir bahçe duvarı arkasında yükselen konutu kaydeder (Tablo 3.21). Cengiz Bektaş tarafından 13.10.1979 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Antalya kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.41). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.42; Harita 3.22).

Eskizde konut, zemin kottaki duvar düzlemi, duvarın arkasındaki bahçe ve duvarın üzerinden sokağa çıkan üst kat kurgusuyla tariflenir. Alt kottaki geniş duvar bandı üzerindeki sınırlı boşluklar üzerinden okunur. Sol tarafta kemerli açıklık içinde iki kanatlı bir bahçe giriş kapısı, onun devamında dar bir dikdörtgen kapı, sağ tarafta ise duvar yüzeyine gömülü, üç adet pencere açıklıkları yer alır. Bunlardan ilki dikdörtgen, diğerleri kemerli açıklıklardır. Duvarın arkasındaki bahçede bir bitki ve konutun iki kademeli cephesi görünmektedir. Ön kademedeki cephede küçük kare bir pencere, arkadakinde bir dikdörtgen pencere yer alır. Konutun uzun üst kat kütlesi bahçeye doğru çıkma yapmaktadır ve çizimde farklı taramalarla bu çıkmanın altı kısmı belirgin hale geitirlmiştir ve bir eliböğründe gözükmektedir. Ayrıca uzun kütle, bahçe duvar çizgisinin dışına uzayan bir cumba ile konutu belirginleştirir. Cumbanın altı eğrisel bir taşıyıcı ile belirginleşir. Bu uzun kütlenin yan cephesi 1/2 dikdörtgen oranlı toplam beş adet pencere doğramaları ile işlenmiş altlarına ve üstlerine bir hatıl çizilmiştir. Ön cephede bir adet, cumbanın ön cephesinde iki adet ve yan cephesinde bir adet 1/2 oranlı dikdörtgen pencereler devam ettirilmiştir. Kütlenin kiremit kaplı geniş çatısı cumbayı öretecek şekilde sokağa doğru devam eder. Konutun cephesinde yer yer sıva dökülmeleri görülmektedir.

Şekil 3.41 ile Şekil 3.42 birlikte değerlendirildiğinde, yapının çıkma kurgusunun ve köşede belirginleşen üst kat hacminin günümüzde de korunduğu görülür. Güncel görünümde cephe yüzeylerinin sıva ile yenilendiği; ahşap doğramaların restore edildiği izlenmektedir. Zemin kotta ise yapı çevresinin bir bahçe düzeni ve yoğun bitkisel doku ile tanımlandığı ve sokağa taşan oturma–servis donatılarıyla kullanımın kamusallaştığı anlaşılmaktadır. Bu müdahalelere karşın, kütle oranları, çıkma altındaki taşıyıcı mantık ve açıklık düzeninin ana karakteri büyük ölçüde süreklilik göstermektedir. Sokak zemininde sert zemin uygulaması yapılmıştır.

Tablo 3.25 Antalya'da Konut – 3

Eskizin Konusu: Antalya'da Konut - 3	**Katalog No:** 25a
Bulunduğu Yer: Mermerli Banyo Sk. Antalya	**Eskizin Tarihi:** 14.10.1979
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.46 Mermerli Banyo Sokak eskizi	**Şekil 3.47** Mermerli Banyo Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2005). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Antalya, Anadolu Evleri Dizisi - 2. s.144. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.26 Antalya Kaleiçi hava fotoğrafı – 3 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.25 Antalya'da Konut – 3 (Devamı)

Eskizin Konusu: Antalya'da Konut - 3	**Katalog No:** 25b
Bulunduğu Yer: Mermerli Banyo Sk. Antalya	**Eskizin Tarihi:** 14.10.1979

Açıklamalar: Eskiz, Antalya'da Mermerli Banyo Sokak üzerinde yer alan köşe konutunu, eğimli sokak dokusunu ve sokağın devamında konumlanan diğer konutları topoğrafya ile birlikte kaydeder (Tablo 3.22). Cengiz Bektaş tarafından 14.10.1979 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Antalya kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.43). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.44; Harita 3.23).

Eskizde sokak, kot farkını görünür kılan kıvrımlı bir hat ve duvarlarla sınırlandırılmıştır. Kütleler bu eğime oturan kademeli bir yerleşim mantığıyla birbirine eklemlenmiştir. Ön planda sol tarafta yer alan köşe konut yer alıyor. Konut kırma çatı ve geniş saçak hattı ile tanımlanır; çatı örtüsündeki kiremitler çizgisel taramalarla okunur kılınırken, saçak altı kalın bir konturla vurgulanmıştır. Konutun zemin kat cephesi tamamen sağır gözükürken birinci kattaki düşey oranlı pencere açıklıkları ritmik bir düzen içinde yer alır; pencere söveleri ve doğrama çerçeveleri sade fakat ölçülü bir çizgi ekonomisiyle belirtilmiştir. Ayrıca üst kat sokağa doğru hafif bir çıkma yapar. Odaktaki konut ile arka plandaki ikinci konut arasında bir duvar ve bitki ögesi yer alır. İkinci konutta sokağa doğru uzayan bir üst kat çıkma izi okunur, çıkmanın altında kemerli bir giriş açıklığı yer alır. Sokağın devamında daralıp ilerleyen sokak algısı güçlenir. Konutlar yalınlaşarak sokak boyunca devam eder. Sol kısımda ve sağda yer alan bitki örtüsü ve ağaç çizimleri, yapı kütlelerinin sert geometrisini yumuşatan bir arka plan ögesi olarak kompozisyona eklenmiştir.

Şekil 3.43 ile Şekil 3.44 karşılaştırıldığında, sokağın eğimi ve doğrultusu ile kütlelerin sokak hattına yakın konumlanışı büyük ölçüde korunmaktadır. Odaktaki konutun birinci katı ana hatları sabit kalarak restore edilse de zemin katı ticari işleve göre yeniden düzenlenmiştir, konut duvarında geniş açıklıklar açılmıştır. Sokağın devamında da diğer konutlar benzer değişimlere maruz kalmıştır. Güncel görünümde zemin kaplamasının blok parke olarak düzenlendiği; sokak aydınlatma elemanları, yönlendirme/işletme tabelaları ve araç parkı gibi yeni kullanım katmanlarının eklendiği izlenmektedir.

Tablo 3.26 Antalya'da Konut - 4

Eskizin Konusu: Antalya'da Konut – 4	**Katalog No:** 26a
Bulunduğu Yer: Kaledibi Sk. Antalya	**Eskizin Tarihi:** 30.04.1975
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.48 Ömer Lütfü Efendi Konağı eskizi	**Şekil 3.49** Ömer Lütfü Efendi Konağı güncel görünüm (Google Street View, 2016)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (1978). Mimarlık Dergisi 78/3. s.3. İstanbul	

Harita 3.27 Antalya Kaleiçi hava fotoğrafı – 4 (Google Earth, 2025)

Tablo 3.26 Antalya'da Konut – 4 (Devamı)

Eskizin Konusu: Antalya'da Konut – 4	**Katalog No:** 26b
Bulunduğu Yer: Kaledibi Sk. Antalya	**Eskizin Tarihi:** 30.04.1975

Açıklamalar: Eskiz, Antalya ili Muratpaşa ilçesi Kaleiçi yerleşiminde Kaledibi Sokak üzerinde konumlanan Ömer Lütfü Efendi Konağı'nı ve yapının sokakla kurduğu köşe ilişkisini kaydeder (Tablo 3.23). Cengiz Bektaş tarafından 30.04.1975 tarihinde çizilen eskiz, Mimarlık dergisinin 78/3 sayısında yayımlanmıştır (Şekil 3.45). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.46; Harita 3.24).

Eskizde bakış noktası, yapıyı köşeden algılayan düşük kotlu bir perspektif kurgusu üzerinden kurulmuştur. Kompozisyon, üst kat kütlesinin sokağa doğru uzayan karakterini ve bunu çevreleyen geniş saçak hattını öne çıkaracak biçimde sadeleştirilmiş konturlar ve tarama alanlarıyla okunur. Bektaş, özellikle geniş saçak altı yüzeyini ve üst katın gölge etkisini diyagonal taramalarla yoğunlaştırarak kütle derinliğini belirginleştirir, böylece üst katın çıkma yapan hacmi (cumba) ön plana çıkar. Mimari açıdan yapı, kagir zemin kat ve ahşap/bağdadi üst kat düzeninin belirgin bir örneği olarak temsil edilir. Zemin katta, sokağa açılan basık kemerli giriş açıklığı ana odak noktasıdır; kemer çevresi ve söve etkisi çizimde net bir hatla ayrıştırılmıştır. Zemin kat pencerelerinde demir parmaklıklı açıklıklar, cephe yüzeyini ritimleyen boşluklar olarak işlenmiştir. Konutun zemin katının köşesi pahlı bir şekilde belirtilmiştir. Üst katta ise pencere açıklıkları 1/2 dikdörtgen oranlı, yan yana dizilen bir düzen içinde verilmiş; doğrama bölünmeleri, kepenk ve kafes izleri aktarılmıştır. Konutun üst katı sokağa doğru iki adet cumbayla, yan cephesi ise bir adet cumbayla çıkma yapar. Konutun sol tarafına eklemlenen yüksek bir duvar sokak boyunca devam eder ve duvarın arkasında ağaçlar gözükmektedir.

Şekil 3.45 ile Şekil 3.46 birlikte değerlendirildiğinde, yapının köşe parseldeki konumu**,** üst katın sokağa uzayan kütle kurgusu ve geniş saçak karakterinin güncel durumda da büyük ölçüde sürdüğü görülür. Buna karşılık güncel görünümde zemin kattaki taş ve sıva yüzeylerinde dökülme/kayıplar ve cepheye eklemlenen bitki örtüsü (sarmaşık) gibi zaman katmanları belirginleşmiştir. Üst kat pencerelerinde bazı açıklıklarda kanatların açık ya da eksik göründüğü; sokak kotunda ise aydınlatma elemanları, saksı/peyzaj düzenlemeleri ve taşıt varlığı gibi yeni çevresel bileşenlerin yapının algısını etkilediği izlenmektedir.

Tablo 3.27 Antalya'da Konut - 5

Eskizin Konusu: Antalya'da Konut - 5	**Katalog No:** 27a
Bulunduğu Yer: Doğruyol Cd. Kaş, Antalya	**Eskizin Tarihi:** 1975
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
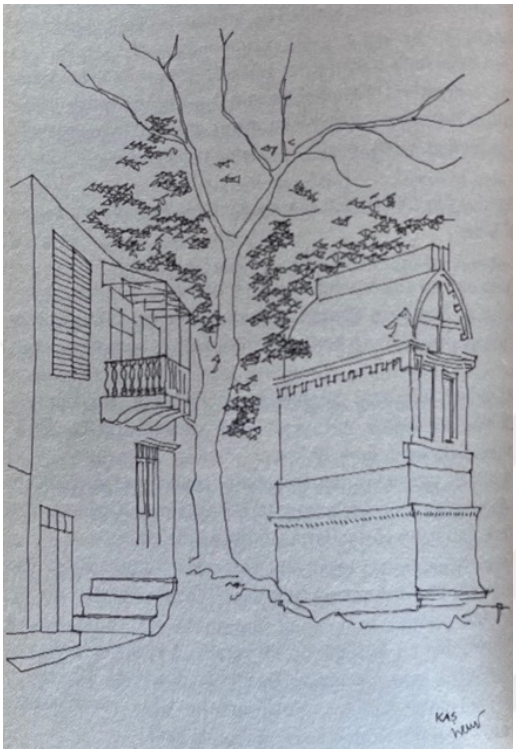	
Şekil 3.50 Kaş, Doğruyol Caddesi eskizi	**Şekil 3.51** Doğruyol Caddesi güncel görünüm (Google Street View, 2020)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2011). Anlamıyorlarsa Anlatamıyorsun. s.86. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları	
	
Harita 3.28 Antalya Kaş hava fotoğrafı (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.27 Antalya'da Konut – 5 (Devamı)

Eskizin Konusu: Antalya'da Konut - 5	**Katalog No:** 27b
Bulunduğu Yer: Doğruyol Cd. Kaş, Antalya	**Eskizin Tarihi:** 1975

Açıklamalar: Eskiz, Antalya ili Kaş yerleşiminde Doğruyol Caddesi üzerindeki köşe konutu ve çevresindeki ağaç, anıt mezar ilişkisini birlikte kaydeder (Tablo 3.24). Cengiz Bektaş tarafından 1975 yılında çizilen eskiz, Anlamıyorlarsa Anlatamıyorsun kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.47). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.48; Harita 3.25).

Eskizde, sol tarafta yer alan iki katlı köşe konutun zemin katına giriş için iki adet kapı vardır. Kapılardan biri diğerine göre daha alçak kotta yer alır. İki kanatlı kapı, kontur çizgileri ve üzerindeki ışıklık detayıyla birlikte yalın bir dille ifade edilmiştir. Bu kapının önündeki kaldırımdan üç basamakla bir üst kota çıkılır ve diğer kapı açıklığı gelir. Bu kapı da yine benzer şekilde konturları ve üzerindeki ışıklık belli olacak şekilde çizilmiştir. Konutun birinci katında cephenin orta noktasına gelecek şekilde belirli bir cumba ya da balkon çıkıntısı vardır. Bu cumba eliböğründeler ile taşınmaktadır. Süslemeli bir korkuluğa sahiptir ve üzeri dikmelerin taşıdığı eğimli bir üst örtü ile örtülüdür. Birinci kattan balkona çıkılan kapı basit çizgilerle ifade edilmiştir. Cumbanın sağında ve solunda toplam iki adet dikey pencere yer alır. Sağdaki pencere sadece konturlarıyla belirtilmiştir. Soldaki pencere ise kapalı bir şekilde duran kepengiyle ifade edilmiştir. Konutun çatısı düz çatı olarak sonlanmaktadır. Sol yanında tek katlı bir yapı olduğuna referans veren çizgiler devam etmektedir. Konutun sağında büyük bir ağaç; dalları, yaprakları ve köküyle birlikte çizime detaylıca işlenmiştir. Ağacın yanındaki eski çağlardan kalan tarihi anıt kral mezarı da çizimin ana odaklarından biri olarak katmanları ve üzerindeki süslemelerle detaylıca işlenmiştir. Arazinin hafif engebeli yapısı ifade edilmiştir.

Şekil 3.47 ile Şekil 3.48 karşılaştırıldığında, konutun köşe yerleşiminin, ağacın ve anıt mezarın korunduğu görülmektedir. Ancak konutun zemin katların güncel kullanımda daha ticari bir yüzeye dönüştüğü izlenir. Zemin kattaki açıklıklar doğramalarıyla beraber korunmuştur. Birinci kattaki cumbanın korkuluk ve üst örtüsü daha düz formlarla ahşap olarak değiştirilmiştir. Güncel fotoğrafta komşu yapılarda vitrin düzenleri, tente–saçak uzantıları, klima dış üniteleri ve cepheye eklenen donatılar görülmekte ve sokak zemininin parke ile kaplandığı tespit edilmektedir.

3.5 Odunpazarı Geleneksel Konut Mimarisi

Geleneksel Odunpazarı yerleşimi, Eskişehir kentinin güney yamaçlarında, Kurşunlu Külliyesi çevresinde gelişmiş bir sivil doku olarak tanımlanır. Yer seçimi hem Porsuk Çayı taşkınlarından korunma gereksinimi hem de külliye çevresinde yoğunlaşan dinsel ve ticari işlevlerle ilişkilidir (Ertin, 1994; Uçkan ve Uçkan, 2002). Bu tarihsel çekirdekte sokaklar topoğrafyaya uyumlu, dar ve kıvrımlı bir örgü içinde gelişmiş; parseller zaman içinde veraset ve satış yoluyla bölünerek küçük, düzensiz adalar oluşturmuştur (Sönmez, 1984; Kıvılcım, 2008).

Odunpazarı evleri, genel olarak iki katlı, alt katı kâgir, üst katı ahşap bağdadi duvarlarla çözümlenmiş yapılardır. Tek katlı örneklerde basit kerpiç duvarlar görülürken, iki katlı konutlarda ahşap iskelet, oymalı payandalar ve bağdadi konsollarla desteklenir (Ertin, 1994). Çıkmalar, hem sokağa doğru uzayan hacimleriyle yaşam katını genişletir hem de iç mekânın doğal aydınlatmasını artıran temel cephe ögelerinden biri olarak vurgulanır; alt katın masif duvarı ile üst katın ahşap cephesi arasındaki geçişi de bu çıkmaların ritmi kurar (Uçkan ve Uçkan, 2002; İşcan, 2009; Atıcı, 2017).

Plan kurgusunda zemin katlar daha çok servis işlevlerine ayrılmıştır. Taşlık, depo, ahır, mutfak ve çamaşırlık gibi mekânlar topografyaya ve sokak çizgisine uyumlu, düzensiz bir şema içinde yer alırken; asıl yaşam katı üst katta, sofayı merkez alan daha düzenli bir şema ile tanımlanır. Sofa konumuna göre dış sofalı ve iç sofalı plan tipleri yaygındır; bitişik nizam parseller nedeniyle orta sofalı konutlara daha sınırlı sayıda rastlanır (Acar, 1981; Sönmez, 1984). Sokak cephesinde mahremiyet gereği pencereler daha sınırlı ve küçük boyutludur; buna karşılık bahçe veya avluya açılan arka cephelerde daha geçirgen bir açıklık düzeni görülür (Sönmez, 1984).

Cephe kompozisyonu; kapı, pencere, çıkma, saçak ve köşe dikmelerinin birlikteliğiyle biçimlenir. Acar (1981) ve Özüdoğru (2002), Odunpazarı konutlarını zengin cepheli, sade cepheli ve yalnızca yapım tekniğiyle geleneksel karakter taşıyan tipler olarak üç grupta toplar; zengin cepheli örneklerde ahşap süslemeli çıkmalar, profilli saçaklar, kafesli pencereler ve bezemeli kapılar öne çıkar (Özkut ve Yılmaz, 2011). Kapılar, eve giriş ve bahçe kapıları olarak iki ana grupta ele alınır; tek ya da çift kanatlı, çoğu zaman tepe pencereli olarak tasarlanır ve demir tokmak ile çiviler işlevsel olmanın yanı sıra cepheye bezeme niteliği kazandırır

(Acar, 1981; Sönmez, 1984). İç mekânda ise ahşap tavanlarda çıtalı ve tekne tavan çözümleri, oda hiyerarşisini ve ev sahibinin ekonomik gücünü yansıtan önemli bir süsleme alanı oluşturur (Sönmez, 1984; Özkut ve Yılmaz, 2011).

Odunpazarı bölgesi, 1981'de sit alanı, 1986'da kentsel sit olarak tescil edilmiş; 2000'li yıllarda yürütülen cephe sağlıklaştırma projeleriyle sokak siluetinin ölçek, malzeme ve renk bakımından özgün karakterine yakın bir bütünlük içinde korunması amaçlanmıştır (Uçkan ve Uçkan, 2002; Özkut ve Yılmaz, 2011; Kıvılcım, 2008). Böylece geleneksel Odunpazarı konutları, hem Osmanlı dönemi Anadolu kent dokusunun temsil gücü yüksek bir örneği, hem de güncel koruma politikalarının odağında yer alan sivil mimari miras alanlarından biri hâline gelmiştir.

Tablo 3.28 Odunpazarı'nda Konut - 1

Eskizin Konusu: Odunpazarı'nda Konut - 1	**Katalog No:** 28a
Bulunduğu Yer: T. Hasan Paşa Sk. Eskişehir	**Eskizin Tarihi:** 30.09.1983
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
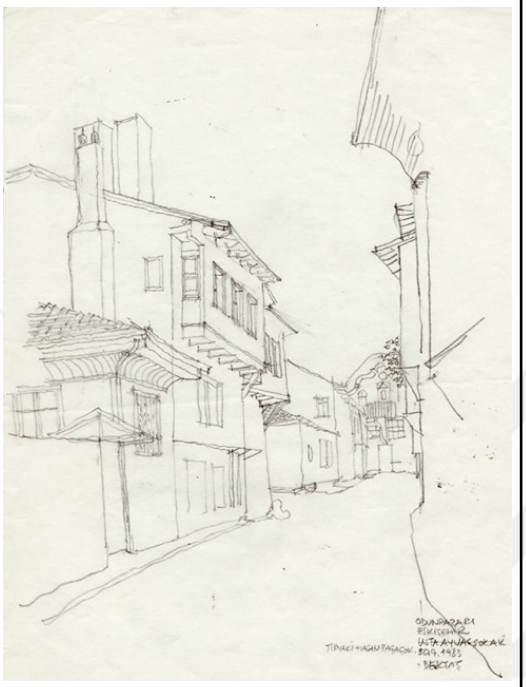	
Şekil 3.52 Tiryaki Hasan Paşa Sokak eskizi	**Şekil 3.53** Tiryaki Hasan Paşa Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2024)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2011). Anlamıyorlarsa Anlatamıyorsun. s.27. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları	
	
Harita 3.29 Odunpazarı hava fotoğrafı – 1 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.28 Odunpazarı'nda Konut – 1 (Devamı)

Eskizin Konusu: Odunpazarı'nda Konut - 1	**Katalog No:** 28b
Bulunduğu Yer: T. Hasan Paşa Sk. Eskişehir	**Eskizin Tarihi:** 30.09.1983

Açıklamalar: Eskiz, Eskişehir Odunpazarı'nda Tiryaki Hasan Paşa Sokak üzerinde sıralanan konut cephelerini kaydetmektedir (Tablo 3.25). Cengiz Bektaş tarafından 30.09.1983 tarihinde çizilen eskiz, Anlamıyorlar Anlatamıyorsun kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.49). Haritada ve güncel görünüm, konutun köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.50; Harita 3.26).

Eskizde bakış noktası sokak kotundan alınmış; sol tarafta bitişik nizam yapıların ardışık kütleleri, saçak ve çatı çizgileriyle peş peşe sıralanmışlardır. Ön planda, sol taraftaki üç katlı ve çıkmalı konut vardır. Odaktaki bu konuttan önce tek katlı geniş saçaklı bir yapı gelmektedir. Bu komşu yapı bir bahçeye sahiptir ve bahçeye sokağa bakan sundurmalı bir kapıdan girilmektedir. Odaktaki konutun sokağa bakan zemin katında ardışık olarak pencereler belli belirsiz konturlarla dizilmiştir. Pencerelerin devamında konuta giriş kapısı gelmektedir, kapıdan sonra zemin kat masif bir duvar yüzeyi olarak devam eder. Konutun birinci katı sokağa doğru hafif bir çapraz çıkma yapar. Birinci katın çıkması üzerinde yine yalın konturlarla belirtilen pencere açıklıkları vardır. Konutun ikinci katı iki adet çıkma yapar, birincisi Tiryaki Hasan Paşa Sokak'a doğru düz bir şekildedir, ikinci çıkma ise iki sokağın birleştiği köşeden çapraz bir çıkma şeklindedir. Bu çıkmaların taşıyıcı kirişleri cephede görünür kılınmıştır. İkinci kat boyunca ahşap kat silmesi devam eder. İlk çıkmanın yan cephesindeki bir adet ve ön cephesindeki üç adet 1/2 oranlı dikdörtgen pencere doğramalarıyla beraber işlenmiştir. Diğer çıkmadaki pencereler ise konturlarıyla beraber verilmiştir. Konutun yan cephesinde de bir adet küçük bir pencere çerçevesiyle belirtilmiştir. Yine yan cephede konuta dıştan bağlanan geniş bir baca çatının üzerine doğru devam eder. Beşik çatı sokağa doğru geniş bir saçak yapar ve saçak altındaki taşıyıcılar görünür. Çatının üzerinde farklı iki adet baca daha vardır. Sokağın sağındaki ve devamındaki yapılar da dış konturları ve belli belirsiz pencere, kapı detaylarıyla verilmişlerdir.

Şekil 3.49 ile Şekil 3.50 birlikte değerlendirildiğinde, odaktaki konutun genel hatlarıyla korunduğu ancak yan cephesindeki bacanın kaldırıldığı, cepheye yağmur iniş boruları eklendiği ve pencere doğramaları ve çıkma altlarının restore edildiği görülür. Soldaki komşu yapının bahçe duvarı ve cephesi ve saçak büyük oranda değişmiştir. Sokağın devamındaki yapıların genel olarak korundukları görünür. Sokaktaki asfalt kaplama güncel katman olarak okunur.

Tablo 3.29 Odunpazarı'nda Konut - 2

Eskizin Konusu: Odunpazarı'nda Konut - 2	**Katalog No:** 29a
Bulunduğu Yer: Çıkıllıoğlu Sk. Eskişehir	**Eskizin Tarihi:** 30.09.1983
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
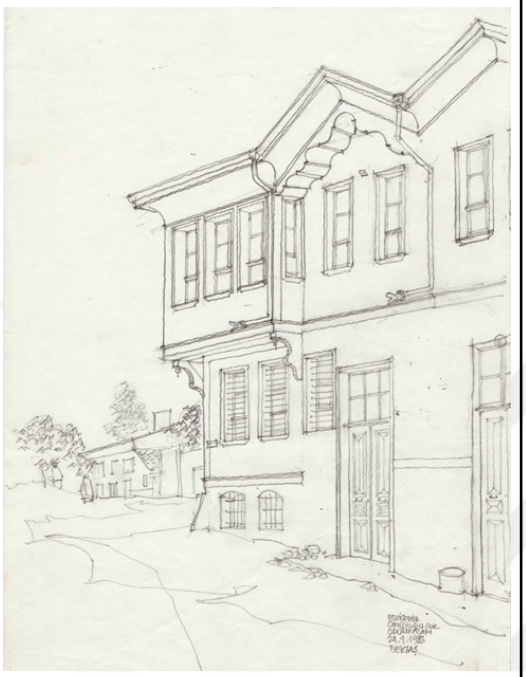	
Şekil 3.54 Çıkıllıoğlu Sokak eskizi	**Şekil 3.55** Çıkıllıoğlu Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2024)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Sabır İle Koruk. s.11. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları	
	
Harita 3.30 Odunpazarı hava fotoğrafı – 2 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.29 Odunpazarı'nda Konut – 2 (Devamı)

Eskizin Konusu: Odunpazarı'nda Konut - 2	**Katalog No:** 29b
Bulunduğu Yer: Çıkıllıoğlu Sk. Eskişehir	**Eskizin Tarihi:** 30.09.1983

Açıklamalar: Eskiz, Eskişehir Odunpazarı'nda Çıkıllıoğlu Sokak üzerinde, sokağın kıvrılarak devam ettiği noktada konumlanan üç katlı bir konut kütlesini ve bu kütlenin sokakla kurduğu cephe ilişkisini kaydetmektedir (Tablo 3.26). Cengiz Bektaş tarafından 30.09.1983 tarihinde çizilen eskiz, Sabır ile Koruk kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.51). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.52; Harita 3.27).

Eskizde konut, bodrum kat, zemin kat ve birinci kattan oluşmak üzere üç katlı iki özdeş yapıdan oluşmaktadır. Konutlara iki farklı özdeş giriş kapısı vardır. Giriş kapıları çift kanatlıdır ve doğramaları detaylı olarak işlenmiştir. Kapıların üzerinde dikdörtgen ışıklıklar yer alır ve bu ışıklıklar da doğramalarıyla işlenmiştir. Soldaki kapının solunda iki adet kemerli açıklık parmaklık ile kapalı halde bodrum kat pencerelerini oluşturur. Bu pencerelerin üzerinde hatıl yer alır. Hatıl giriş kapıları arasında da devam eder. Hatılın üzerinde zemin katına denk gelen üç adet 1/2 oranlı dikdörtgen pencere parmaklık, kafes ve doğrama detaylarıyla çizime işlenmiştir. Birinci kat, zemin kattaki pencerelerin üzerinden, konutun köşesinden sokağa doğru çıkma yapar. Çıkma iki adet eliböğründe ile taşınmaktadır. Eliböğründelerin üzerinde ahşap kat silmesi devam eder. Çıkmanın ön cephesinde üç adet 1/2 oranlı dikdörtgen pencere doğrama detaylarıyla verilmiştir. Çıkmanın yan cephesinde daha ince bir pencere yer almaktadır. Yine birinci katta giriş kapısının hizasında iki adet daha dikdörtgen pencere yer alır. Çatının geniş saçağı çıkma üzerinde düz devam ederken giriş kapılarının hizasına gelen yerlerde üçgen bir şekilde devam eder. Burada saçak daha süslü ahşap kesitlerle ifade edilmişlerdir. Çatıdan birinci kat hizasına doğru iki adet yağmur oluğu iner. Sol arka planda komşu yapılar ve ağaçlar daha soyut bir şekilde ifade edilmişlerdir.

Şekil 3.51 ile Şekil 3.52 birlikte değerlendirildiğinde, konutun üç katlı düzeni, üst kattaki çıkmalı bölüm, pencere dizilimi ve saçak formunun güncel görünümde de karşılık bulduğu görülür. Güncel fotoğrafta farklı olarak cephe yüzeyinde bodrum ve zemin kat ayrımı hatılla belirginleştirilmiştir. Cepheye çeşitli tabela ve elektrik kutuları bağlanmıştır. Yağmur iniş boruları zemine kadar indirilmişlerdir. Sokak zemininde kaldırım ve parke uygulaması yapılmış, sokak üzerinde havai kablolar eklenmiştir. Sol arka planda kalan yapılar ve ağaçlar korunmuştur.

Tablo 3.30 Odunpazarı'nda Konut – 3

Eskizin Konusu: Odunpazarı'nda Konut - 3	**Katalog No:** 30a
Bulunduğu Yer: Kurşunlu Cami Sk. Eskişehir	**Eskizin Tarihi:** 08.08.1983
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
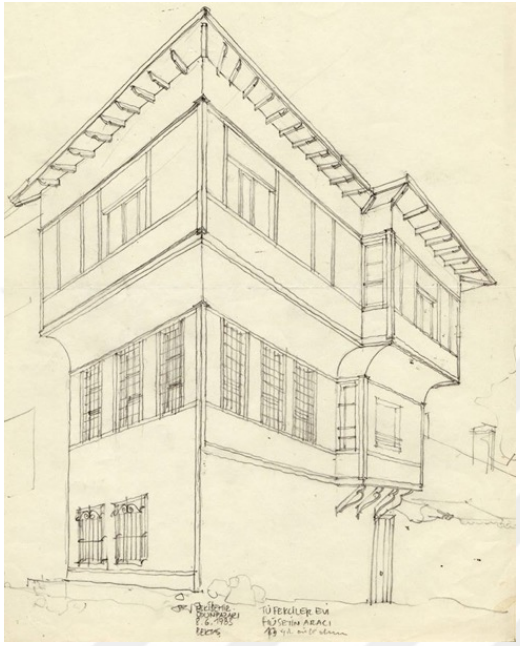	
Şekil 3.56 Tüfekçiler Evi eskizi	**Şekil 3.57** Tüfekçiler Evi güncel görünüm (Google Street View, 2024)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Sabır İle Koruk. s.69. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları	
	
Harita 3.31 Odunpazarı hava fotoğrafı - 3 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.30 Odunpazarı'nda Konut – 3 (Devamı)

Eskizin Konusu: Odunpazarı'nda Konut - 3	**Katalog No:** 30b
Bulunduğu Yer: Kurşunlu Cami Sk. Eskişehir	**Eskizin Tarihi:** 08.08.1983

Açıklamalar: Eskiz, Eskişehir Odunpazarı'nda Kurşunlu Cami Sokak üzerinde konumlanan Tüfekçiler Evi'nin köşe konumunu, iki cepheyi birlikte algılayan bir bakışla kaydetmektedir (Tablo 3.27). Cengiz Bektaş tarafından 08.08.1983 tarihinde çizilen eskiz, Sabır ile Koruk kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.53). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.54; Harita 3.28).

Eskizdeki konut iki sokağın birleştiği köşede üç kattan oluşmaktadır. Konutun sağ tarafında eğimli çatı ile örtülü tek kattan oluşan bir devam yapısı vardır. Tek cepheli ve tek katlı bu yapıya, sokakla doğrudan ilişkili bir kapıdan girilmektedir. Ahşap tek kanattan oluşan kapı konuta girişi sağlamaktadır. Konutun yan cephesinde iki adet parmaklıklı pencere çizimde detaylı olarak işlenmiştir. Konutun birinci katının ön cephesinde bir ahşap silme vardır. Ayrıca birinci kat ön cephede sokağa doğru bir çıkma yapar ve bu çıkma dört adet eliböğründe ile taşınmaktadır. Çıkmanın ön cephesinde bir adet geniş pencere konturlarıyla işlenmiştir. Yan cephesindeki ince dikdörtgen pencere doğramalarıyla verilmiştir. Çıkmanın itibaren pencerelerin altına ve üstüne gelecek şekilde ahşap bir hatıl kat boyunca devam eder. Çıkmanın devamında ön cephede üç ve yan cephede de üç adet 1/2 oranlı parmaklıklı pencere yer alır. Yapının ikinci katı hem ön cephede hem de yan cephede kavisli bir zeminle çıkma yapar. Kat silmesi kat boyunca devam eder. İkinci kat birinci kattaki çıkmanın hizasında sokağa doğru tekrar bir çıkma yapar. Bu çıkmanın ön cephesinde bir adet kare biçiminde geniş bir pencere doğramalarıyla yalın olarak ifade edilmiştir. Bu çıkmanın yan cephesinde ise bir adet dikdörtgen pencere yer alır. Pencerelerin altında ve üstünden ahşap hatıl kat boyunca devam ederek diğer pencereleri de tarifler. Ön cephede çıkmadan sonra bir adet dikdörtgen ve kare, yan cephede ise bir adet kare ve dikdörtgen pencere doğramalarıyla yalın olarak ifade edilmişlerdir. Çatının geniş saçağı ve altındaki taşıyıcılar detaylıca belirtilmiştir. Komşu yapılar silik çizgilerle arka planda ifade edilmişlerdir.

Şekil 3.53 ile Şekil 3.54 birlikte değerlendirildiğinde, yapının büyük oranda korunduğu görülür., Zemin ve birinci kata ahşap hatıllar eklenmiştir. İkinci katın pencereleri birinci katla özdeş olacak şekilde değiştirilmiştir. Parmaklık tasarımları değiştirilmiştir, saçak altı ahşapla kaplanmıştır. Yağmur iniş boruları, sokak döşemesi ve cepheye eklenen elemanlar güncel katmanlardır.

Tablo 3.31 Odunpazarı'nda Konut - 4

Eskizin Konusu: Odunpazarı'nda Konut - 4	**Katalog No:** 31a
Bulunduğu Yer: Yeşil Efendi Sk. Eskişehir	**Eskizin Tarihi:** 29.09.1983
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.58 Yeşil Efendi Evi (Müze) eskizi	**Şekil 3.59** Yeşil Efendi Evi (Müze) güncel görünüm (Google Street View, 2020)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Kaya, İ. (t.y.). X platformu paylaşımı. X. https://x.com/IsmailKaya26/status/1155420650040958976 (Erişim tarihi: 12.10.2025)	
	
Harita 3.32 Odunpazarı hava fotoğrafı – 4 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.31 Odunpazarı'nda Konut – 4 (Devamı)

Eskizin Konusu: Odunpazarı'nda Konut - 4	**Katalog No:** 31b
Bulunduğu Yer: Yeşil Efendi Sk. Eskişehir	**Eskizin Tarihi:** 29.09.1983

Açıklamalar: Eskiz, Eskişehir Odunpazarı yerleşiminde Yeşil Efendi Sokak üzerinde, sokağın sol kısmında yer alan konutu sokak perspektifi içinde kaydeder (Tablo 3.28). Cengiz Bektaş tarafından 29.09.1983 tarihinde çizilmiştir (Şekil 3.55). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun diğer yapılarla arasındaki bitişik nizam konumunu göstermektedir (Şekil 3.56; Harita 3.29).

Eskizde odaklanılan konut, sokağa paralel uzanan iki katlı bir kütle olarak ele alınmıştır. Konutun girişi sokak kotundan birkaç basamakla çıkılan, konutun zemin katının cephesindeki boşluğun ardından gelen kapı ile sağlanır. Bu giriş boşluğunun lentosu eliböğründeler ile taşınmaktadır. Girişin boşluğunun sağ yan tarafında konutun zemin katını gösteren bir pencere parmaklığı ile ifade edilmiştir. Konutun ön cephesinin zemin katında bir çizgi cephedeki renk farkını belli eder. Girişin boşluğunun solunda bir adet ve sağında üç adet olmak üzere toplam dört adet özdeş 1/2 oranlı parmaklıklı dikdörtgen pencere yer alır. Ön cephedeki üç adet pencerenin üzerinden konutun birinci katı çıkma yapar. Bu çıkma dört adet eliböğründe ile taşınmaktadır ve ahşap kat silmesi eliböğründelerin üzerinden kat boyunca devam etmektedir. Çıkmanın ön cephesinde üç adet 1/2 oranlı dikdörtgen pencere doğramalarıyla ifade edilmiştir. Çıkmanın yan cephesinde daha dar bir pencere yine doğramarıyla ifade edilmiştir. Çıkmanın sol tarafında cephede özdeş üç pencere daha yer alır. Çatının saçağı, kavisli ve geniştir. Sokağın solunda ve sağında komşu yapılar devam etmektedir. Bu yapılar saçakları, çıkma ve eliböğründe gibi detayları belli olacak şekilde daha soyut çizgilerle ifade edilmişlerdir. Sokağın ilerisinde geniş bir ağaç da görülmektedir.

Şekil 3.55 ile Şekil 3.56 karşılaştırıldığında, yapının genel hatlarıyla korunup restore edildiği görülmektedir. Zemin katın cephesine bir ahşap hatıl ilave edilmiştir. Konutun giriş basamakları cephe hizasının dışına doğru uzatılmıştır. Konutun karşısında bir otopark boşluğu yaratılmıştır. Güncel görünümde sokak kotunda kaldırım ve kaplama düzeni, cephe önünde bayrak direkleri ve giriş yakınında levha/tabela gibi ek elemanlar izlenmektedir.

3.6 Kuzguncuk Geleneksel Konut Mimarisi

Geleneksel Kuzguncuk mimarisi, İstanbul Boğazı'nın Anadolu yakasında, vadinin içine yerleşmiş küçük ve görece kapalı bir mahalle dokusu içinde şekillenmiştir. Semtin güneyde İcadiye Mahallesi ve Fethi Paşa Korusu, kuzeyde Nakkaş Mezarlığı ve çevre yolu, batıda Boğaz kıyısı ile tanımlanan konumu, yeni yerleşim alanlarından görece yalıtılmış bir morfoloji oluşturur ve tarihsel dokunun günümüze kadar bütünlüklü biçimde taşınmasına imkân verir. Kuzguncuk, Osmanlı döneminden itibaren Yahudi, Ermeni, Rum ve Müslüman nüfusun bir arada yaşadığı kozmopolit mahallelerden biri olarak tanımlanır; bu çokkültürlü yapı, konut tipolojileri ve cephe diline de yansımıştır (Akıncı, 2020; Dursun, 2018).

Mahalle kimliğinin omurgasını, günlük yaşamın aktığı İcadiye Caddesi ve ona bağlanan dar, eğimli sokaklar oluşturur. Orta sınıf konutları ağırlıklı bu dokuda yapılar, düzgün olmayan parseller üzerine çoğunlukla bitişik nizamda yerleşir; arka bahçeler ve iç avlular, topografya ile birlikte üç boyutlu bir sokak silueti üretir (Akıncı, 2020; Saraçoğlu, 2017). 18. ve 19. yüzyıllarda biçimlenen bu doku, cumbalı ahşap konutları, kahvehaneleri ve küçük esnaf birimleriyle tipik bir Osmanlı şehri görünümü sunar (Demirarslan, 2010).

Kuzguncuk konutlarının yapısal kurgusu, zemin ve bodrum katlarda kagir, üst katlarda ahşap taşıyıcı sistemin kullanıldığı karma bir konstrüksiyona dayanır. Tekil evler genellikle 2–4 katlı, sıra ev karakterinde ve merdivenin orta aksta konumlandığı dikdörtgen plan şemasına sahiptir; ön ve arka cephe boyunca odalar sıralanır. Büyük İstanbul yangınları sonrasında ana cadde üzerindeki birçok ahşap yapının kagir olarak yenilenmesi, İcadiye Caddesi çevresinde taş cepheli yapıların, arka sokaklarda ise ahşap konutların yoğunlaşmasına yol açmıştır; böylece malzeme kullanımındaki farklılık, mahallenin yangın deneyimiyle doğrudan ilişki kurar (Akıncı, 2020; Saraçoğlu, 2017).

Cephe düzeni, geleneksel Türk Evi'nden farklı olarak mahremiyetten ziyade sokağa açılan, dışa dönük bir karakter taşır. Sokaktan doğrudan bir giriş holü ile ulaşılan konutlarda, pastel tonlar ve aşı boyasıyla boyanmış cephe yüzeyleri, ahşap cumbalar, balkonlar ve çıkmalarla hareket kazanır; kapı-pencere oranları, kafesler, panjurlar ve yer yer bezeme panoları cepheye ince bir süsleme katmanı ekler. Payanda ve konsollarla desteklenen çıkmalar, dar sokak kesitinde hem gölge

oluşturarak iklimsel konforu artırır, hem de karşılıklı cepheler arasında ritmik bir sokak perspektifi üretir (Akıncı, 2020).

İç mekânda ise plan organizasyonu, orta sınıf ölçeğini yansıtan sade ve işlev odaklı bir kurguyla tanımlanır. Zemin katlarda servis ve depolama işlevleri, üst katlarda ise yaşam odaları yoğunlaşır; merdiven, katlar arası düşey dolaşımı kompakt bir düzen içinde çözer. Tavan bezemeleri, ahşap döşemeler, iç kapı ve doğrama detayları, konutun temsil ettiği sınıfsal konumla uyumlu, gösterişten uzak ama nitelikli bir işçilik sergiler. Bu tekrar eden mimari ögeler, Kuzguncuk konutlarının tipolojik olarak ortak bir dile sahip olduğunu ve 19. yüzyıl sonu İstanbul konut kültürünün özgün bir varyantını temsil ettiğini ortaya koyar (Akıncı, 2020).

Günümüzde işlevsel dönüşümler, kimi konutların kafe, atölye ya da ofise dönüştürülmesine yol açsa da sokak dokusunun, yapı yüksekliklerinin, kütle oranlarının ve birçok cephe ögesinin korunmuş olması, Kuzguncuk'u kentsel bellek açısından güçlü bir referans mekân hâline getirir (Akıncı, 2020; Bektaş, 2011). Böylece geleneksel Kuzguncuk mimarisi, hem kozmopolit mahalle kültürünün somut bir taşıyıcısı, hem de İstanbul'daki ahşap ve kagir karma konut mirasının önemli bir örnek alanı olarak değerlendirilebilir.

Tablo 3.32 Kuzguncuk'ta Konut - 1

<table>
<tr><td>Eskizin Konusu: Kuzguncuk'ta Konut - 1</td><td>Katalog No: 32a</td></tr>
<tr><td>Bulunduğu Yer: Üryanizade Sk. Kuzguncuk</td><td>Eskizin Tarihi: 1988</td></tr>
<tr><td>Eskiz

Şekil 3.60 Üryanizade Sokak eskizi</td><td>Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü

Şekil 3.61 Üryanizade Sokak güncel görünüm (Kaan Çorbacı, 2025)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2011). Anlamıyorlarsa Anlatamıyorsun. s.39. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları</td></tr>
<tr><td colspan="2">
Harita 3.33 Kuzguncuk hava fotoğrafı – 1 (Google Earth, 2025)</td></tr>
</table>

Tablo 3.32 Kuzguncuk'ta Konut - 1 (Devamı)

Eskizin Konusu: Kuzguncuk'ta Konut - 1	**Katalog No:** 32b
Bulunduğu Yer: Üryanizade Sk. Kuzguncuk	**Eskizin Tarihi:** 1988

Açıklamalar: Eskiz, İstanbul ili Üsküdar ilçesi Kuzguncuk semtinde Üryanizade Sokak üzerinde konumlanan konutun dar cepheli kütlesini ve sokağa uzayan üst kat çıkmasını öne çıkaran bir bakışla kaydeder (Tablo 3.29). Cengiz Bektaş tarafından 1988 tarihinde çizilen eskiz, Anlamıyorlarsa Anlatamıyorsun kitabında yer almaktadır (Şekil 3.57). Haritada ve güncel görünüm, konutun bitişik nizam konumunu göstermektedir (Şekil 3.58; Harita 3.30).

Eskizdeki dört katlı konut, bitişik nizam bir cephe parçası olarak ele alınmış, zemin kotunda birkaç basamakla ulaşılan bir giriş düzeni gösterilmiştir. Giriş, cephe hattından geriye çekilerek kurgulanmıştır. Konutun cephesinde sağ tarafta bodrum katına referans veren iki adet kemerli pencere açıklığı parmaklıkla kapatılmıştır. Konutun giriş kapısı ahşap detaylarıyla birlikte detaylıca işlenmiştir ve üzerinde bir ışıklık yer alır. Kapının sağında iki adet 1/2 oranlı dikdörtgen pencere parmaklıklarıyla beraber verilmiştir. Pencereler hafif kemerli açıklıklarla cepheye yerleşmişlerdir. Giriş kapısının yanında bodrum ve zemin katın cephesi ilk pencerelerden sonra hafif kırılarak devam eder. Bodrum katının üstünde bir kat silmesi yer alır ve silmenin üstünden birinci kata kadar düşey kenar hattı süslemelidir. Konutun yatay çizgilerle belirtilen ahşap kaplamalı birinci katı dışarıya sokağa doğru çapraz bir şekilde çıkma yapar. Birinci kat cephesinde 1/2 oranlı iki adet dikdörtgen pencere çerçevesi ve doğramalarıyla detaylıca işlenmişlerdir. Konutun kademeli bir şekilde geniş bir saçağı vardır. Konutun üçüncü katı sokak cephesinden geri doğru çekilerek önünde bir teras alanı yaratılmıştır. Çizimde bu katın çatısı, penceresinin üst tarafı ve korkuluk detayı kısmen gözükmektedir. Cephenin solunda ve sağında birinci kata kadar ulaşan sarmaşık yer alır. Komşu yapılar kontur çizgileriyle soyut olarak belirtilmişlerdir. Kaldırımdaki taşlar ve bordür detaylıca belirtilmiştir.

Şekil 3.57 ile Şekil 3.58 karşılaştırıldığında, konutun genel olarak korunduğu görünür. Çıkma yüzeyinde koyu renkli yatay ahşap kaplama ve derin saçak/çıkma üst örtüsü belirgindir; zemin katta basamaklı giriş, ahşap kapı ve kemerli üst bitişli pencereler ile demir parmaklıklar seçilmektedir. Güncel cephede ayrıca zemin kotunda tuğla örgü görünümlü bir kaplama bandı, pencere önlerinde saksı düzenlemeleri, tabela, yağmur iniş borusu ve kablo hatları gibi ek ögeler izlenmektedir.

Tablo 3.33 Kuzguncuk'ta Konut - 2

Eskizin Konusu: Kuzguncuk'ta Konut - 2	**Katalog No:** 33a
Bulunduğu Yer: Üryanizade Sk. Kuzguncuk	**Eskizin Tarihi:** 1988
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.62 Üryanizade Sokak eskizi - 2	**Şekil 3.63** Üryanizade Sokak güncel görünüm - 2 (Kaan Çorbacı, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Sabır İle Koruk. s.36. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları	
	
Harita 3.34 Kuzguncuk hava fotoğrafı - 2 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.33 Kuzguncuk'ta Konut – 2 (Devamı)

Eskizin Konusu: Kuzguncuk'ta Konut - 2	**Katalog No:** 33b
Bulunduğu Yer: Üryanizade Sk. Kuzguncuk	**Eskizin Tarihi:** 1988

Açıklamalar: Eskiz, İstanbul Kuzguncuk'ta Üryanizade Sokak'ın kıvrılarak ilerleyen aksını ve bu aksın sol tarafındaki konutu kaydeder (Tablo 3.30). Cengiz Bektaş tarafından 1988'de çizilen eskiz, Sabır ile Koruk kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.59). Haritada ve güncel görünüm, konutun bitişik nizam konumunu göstermektedir (Şekil 3.60; Harita 3.31).

Eskiz, sokağın sağındaki yer alan yapının ikinci kat hizasından kurulan bir perspektife sahiptir. Perspektife, içinde bulunulan konutun çıkması da girmiştir ve çıkma üzerindeki pencere denizlik ve doğramalarıyla detaylıca işlenmiştir. Sokağın solunda odaklanılan dört katlı, bitişik nizam ikiz iki adet konuttur. Bu konutların hemen yanındaki komşu yapı soyut bir şekilde üzerinde sarmaşıklarla gösterilmiştir. İkiz konutların girişleri ayrı ayrı ama özdeştir. Giriş zemin katta bir niş açılıp bu nişe yerleştirilen ve birkaç basamakla çıkılan kapıdan sağlanmaktadır. Kapıların sağındaki cephede birer adet parmaklıklı pencereler yer almaktadır ve bu pencerelerin altından bir hatıl devam eder. Bu pencerelerin atlında bodrum katına referans veren birer adet parmaklıklı küçük pencere vardır. Konutların birinci katları çapraz bir şekilde çıkma yaparlar. Çıkma altından kat silmesi iki konutta da devam eder. Birinci katta cephe üzerinde birer adet ve çapraz çıkmalarda iki adet olmak üzere 1/2 oranlı dikdörtgen pencereler doğramalarıyla birlikte çizime detaylıca işlenmiştir. Birinci kat üzerinde de kat silmesi devam eder. İkinci kat da birin kat ile özdeştir, sadece pencerelerin doğrama tasarımları farklılaşır. Konutların çatısı geniş bir saçak yapar ve saçağın altında eliböğründeler vardır. Çatının katmanları ve üzerindeki kiremit detaylıca işlenmiştir. Konutlara zemin kattan tırmanan iki adet sarmaşık bitkisi gözükür. Sokaktaki kaldırım zemini çakıl taşlarıyla özel olarak örülmüştür. Arka planda bir adet dört katlı bir yapı gözükmektedir ve kontur çizgileriyle ifade edilmiştir.

Şekil 3.59 ile Şekil 3.60 birlikte değerlendirildiğinde, sokağın kıvrımlı aksı ile sol cephedeki konut sıralanmasının genel kütle sürekliliği ve cephe ritmi güncel görünümde de izlenmektedir. Zemin kotunda taş kaplama etkisi veren bir alt bant, giriş kapıları ve dar kaldırımla birlikte sokağın kenarını tanımlar; cephe diplerinde bitkisel ögeler ve sarılıcı bitkiler güncel görüntüde de yer almaktadır. Yol kotunda parke taş kaplama ve sokak boyunca devam eden kıvrım, eskizdeki perspektif kurguyla aynı bakış doğrultusunda birlikte görünür.

Tablo 3.34 Kuzguncuk'ta Konut - 3

Eskizin Konusu: Kuzguncuk'ta Konut - 3	**Katalog No:** 34a
Bulunduğu Yer: İcadiye Cd. Kuzguncuk	**Eskizin Tarihi:** 1985
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.64 Berber Muzaffer'in Köşesi eskizi	**Şekil 3.65** Berber Muzaffer'in Köşesi güncel görünüm (Google Street View, 2018)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2003). Kuzguncuk. s.143. İstanbul: Literatür Yayınları	
	
Harita 3.35 Kuzguncuk hava fotoğrafı – 3 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.34 Kuzguncuk'ta Konut – 3 (Devamı)

Eskizin Konusu: Kuzguncuk'ta Konut - 3	**Katalog No:** 34b
Bulunduğu Yer: İcadiye Cd. Kuzguncuk	**Eskizin Tarihi:** 1985

Açıklamalar: Eskiz, İstanbul ili Üsküdar ilçesi Kuzguncuk semtinde İcadiye Caddesi üzerinde yer alan "Berber Muzaffer'in Köşesi" olarak adlandırılan köşe yapıyı ve çevresini perspektif bir bakışla kaydeder (Tablo 3.31). Cengiz Bektaş tarafından 1985 yılında çizilen eskiz, Kuzguncuk kitabı içinde yayımlanmıştır (Şekil 3.61). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.62; Harita 3.32).

Eskizde cadde, bir köşe noktasında genişleyerek iki yöne açılan bir sokak kurgusu içinde ele alınmıştır. Kompozisyonun odağında, köşe parselde konumlanan çok katlı bir yapı yer alır; yapının köşesi pahlanarak vurgulanmış, bu köşe yüzeyinde ve yan cephelerde katlar boyunca düzenli pencere dizileri gösterilmiştir. Konut etrafında kaldırım devam eder. Zemin katta bir ticaret işlevi yer alır ve yapının ön cephesindeki köşeden kemerli bir süslemeye sahip ahşap kapıdan bu ticari mekana girilir. Kapı yanında solda ve sağda zemin katta devam eden vitrin şeklinde pencereler vardır. Konutun asıl girişi sağ yan sokaktaki kapıdan sağlanır. Yapının birinci ve ikinci katı köşeden öne doğru pahlı bir şekilde çıkma yapar, üçüncü kat geride çatıya kadar devam eder. Zemin kattan sonra çıkma arkasındaki kütle birinici kattan çatıya kadar ahşaptır. Çıkmada birinci katta kat boyunca devam eden silme vardır. Çıkma üzerinde birinci katta üç ve ikinci katta da üç toplam özdeş altı adet dikey dörtgen pencere doğramalarıyla verilmiştir. Eskizde çıkma arkasında gözüken dördüncü kat çatıya kadar devam eder ve çatı üçgen bir alınlıkla sonlanır. Köşe yapının iki yanında cadde boyunca sıralanan bitişik nizam yapılar, farklı yükseklik ve cephe ritimleriyle arka planda katmanlanır; cadde boyunca ağaç gövdeleri ve dallar, hem ön planda hem orta planda mekân derinliğini tarif edecek biçimde çizime dâhil edilmiştir.

Şekil 3.61 ile Şekil 3.62 birlikte okunduğunda, caddenin karakteri ile köşe yapının konumunun sürdüğü izlenmektedir. Güncel görünümde köşe yapının pahlanmış köşe kurgusu, katlara dağılan pencere düzeni okunabilir durumdadır ve çıkma üzerinde sağlı sollu olarak birinci katta iki ve ikinci katta iki adet olmak üzere toplam dört pencere eklendiği görülür. Cadde zemininde taş döşeme ve çeşitli sokak donatıları (babalar/direkler) görülür; yol boyunca ağaçlar ve bitkisel doku, eskizdeki gibi cephe önünde ve sokak çizgisinde yer alır. Güncel fotoğrafta zemin kat düzeyinde vitrin/kapı açıklıkları, tabela ve tente gibi ek katmanlar seçilmektedir.

3.7 Şirince Geleneksel Konut Mimarisi

Geleneksel Şirince konut dokusu, yerleşmenin topoğrafyasıyla kurduğu sıkı ilişki ve bu ilişkiyi mekânsal örgütlenmeye taşıyan konut tipolojileriyle öne çıkar. İzmir'in Selçuk ilçesine bağlı olan köy, iki yamaç arasında, vadi tabanına yerleşen lineer bir yerleşme şeması gösterir. Konutlar çoğunlukla yamaçlara oturur ve birbirlerinin manzarasını kesmeyecek biçimde kademeli olarak sıralanır. Bu yerleşme biçimi, hem güneşlenme ve hâkim rüzgârlardan yararlanma gibi iklimsel koşullara uyumu, hem de köy silüetinde süreklilik gösteren teraslanmış çatı çizgilerini mümkün kılar. Organik sokak dokusu, eğime paralel ya da eğimi en az hissedecek şekilde kıvrılarak ilerleyen, yer yer merdivenlerden oluşan dar geçitlerden oluşur; böylece yaya ölçeğini önceleyen, taşıt trafiğinden bağımsız bir dolaşım sistemi ortaya çıkar (Sağdıçoğlu, 2020).

Konutlar genellikle iki ya da üç katlıdır; alt katlar, topoğrafyaya gömülü kısımlarda kâgir duvarlarla ve tonozlu ya da düz tavanlı hacimlerle çözümlenmiş servis ve depo mekânlarını barındırırken, üst katlarda ahşap karkas sistem ve bağdadi dolgu üzerinde kireç sıvalı beyaz cepheler hâkimdir. Zemin kat çoğu zaman sokakla daha kapalı bir ilişki kurar; küçük açıklıklar ve sağlam taş duvarlar, hem nem ve iklim koşullarına uyum hem de mahremiyet arayışının sonucu olarak okunabilir. Üst katlarda ise yaşama mekânlarının sokağa ve manzaraya açılmasıyla birlikte pencere oranları artar; ritmik yerleşmiş dikdörtgen açıklıklar, ahşap doğramalar, kepenkler ve yer yer kafes elemanları geleneksel Şirince cephelerinin karakteristik bileşenlerini oluşturur (Sağdıçoğlu, 2020). Saçakların sokağa doğru taşması, kırma çatılı kiremit örtüyle birlikte güçlü bir gölge yaratır ve cephe ile sokak arasındaki ilişkiyi yumuşatır.

Plan düzeyinde, evler çoğunlukla merkezî bir sofa ya da koridor etrafında örgütlenen odalardan meydana gelir; bu örgütlenme hem aile içi mahremiyet kurgusunu hem de manzara ve ışık olanaklarının en iyi değerlendirildiği yönlere dönük oda yerleşimlerini mümkün kılar. Üst katlarda cumba/çıkmalar, sokağa doğru kontrollü bir taşma sağlayarak hem iç mekânın genişlemesine hem de alttaki dar sokak kesitinin gölgelenmesine katkıda bulunur. Arka cephelerde ya da yan parsellerde yer alan küçük avlular, taşlıklar ve bahçeler; zeytin, incir ve diğer meyve ağaçlarıyla birlikte konutun üretim ve gündelik yaşamla ilişkisini sürdürür;

iç–dış, özel–yarı kamusal mekân sürekliliği bu ara mekânlar üzerinden kurulur (Sağdıçoğlu, 2020).

Şirince'nin geleneksel konut dokusu, köyün günümüzde kırsal turizmle kurduğu ilişkinin de temel zeminini oluşturur. Ekonomik dönüşümler sonucunda pek çok konutun pansiyon ya da küçük ölçekli konaklama birimleri olarak yeniden işlevlendirildiği, buna karşın yamaç dokusunu, sokak ölçeğini ve cephe karakterini belirleyen ana ilkelerin büyük ölçüde korunduğu görülmektedir (Çolak, 2009; Sağdıçoğlu, 2020). Bu durum, bir yandan geleneksel mimari kimliğin köyün "otantik" imajının önemli bir parçası hâline geldiğini, diğer yandan da konutların yeni kullanımlar doğrultusunda iç mekân düzeyinde geçirdiği dönüşümlerin izlenebilir olduğunu göstermektedir (Alimanoğlu, 2018). Dolayısıyla Şirince, geleneksel malzeme ve yapım tekniklerini, topografyayla uyumlu yerleşim şemasını ve insan ölçeğini büyük ölçüde korurken, aynı zamanda bu mimari mirasın turizm eksenli yeniden kullanım ve yorumlanma süreçlerini gözlemleme olanağı sunan bir örnek niteliği taşımaktadır.

Tablo 3.35 Şirince'de Konut – 1

Eskizin Konusu: Şirince'de Konut - 1	**Katalog No:** 35a
Bulunduğu Yer: Artemis Sk. Şirince, İzmir	**Eskizin Tarihi:** 09.04.1978
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.66 Artemis Sokak eskizi	**Şekil 3.67** Artemis Sokak güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince / Tirilye, Anadolu Evleri Dizisi - 9. s.16. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.36 Şirince hava fotoğrafı – 1 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.35 Şirince'de Konut – 1 (Devamı)

Eskizin Konusu: Şirince'de Konut - 1	**Katalog No:** 35b
Bulunduğu Yer: Artemis Sk. Şirince, İzmir	**Eskizin Tarihi:** 09.04.1978

Açıklamalar: Eskiz, İzmir ili Selçuk ilçesi Şirince yerleşiminde Artemis Sokak üzerinde yer alan, sokağa cephe veren iki katlı bir konutu kaydeder (Tablo 3.32). Cengiz Bektaş tarafından 09.04.1978 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince / Tirilye kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.63). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun bulunduğu köşe konumu göstermektedir (Şekil 3.64; Harita 3.33).

Eskizde konut, zemin katında daha masif bir görüntü verirken birinci katındaki mimari elemanlarla hareketli bir görünüm kazanmaktadır. Konutu giriş zemin katın ön cephesindeki kemerli bir açıklık içerisindeki çift kanatlı ahşap kapıdan sağlanmaktadır. Bu kemerli açıklığın sağında çıkmanın altına gelecek şekilde bir dikdörtgen kontur ve onun üzerinde parmaklıklı küçük kare bir pencere yer alır. Zemin katın yan cephesinde herhangi bir açıklık görünmez, zemindeki arazi çizgileri yan cephede devam eder. Konutun birinci katı hem ön cepheden hem de yan cepheden aynı kütle ile sokağa doğru çıkma yapar. Çıkma ön cephede üç adet eliböğründe ile taşınmaktadır. Yan cephede çıkmaya üç adet dikme saplanmıştır, dikmelerin, pazar örtüsünü sabitlemek amacıyla eklendiği tahmin edilmektedir. Çıkmanın ön cepheye bakan yüzünde 2 adet 1/2 oranlı kepenkli dikdörtgen pencere yer almaktadır. Çıkmanın yan cephesinde ise yine aynı tipte bir adet pencere vardır. Bu pencere kepenki açık şekilde çizilmiştir ve denizliğinin üzerindeki ahşap korkuluk belirtilmiştir. Bu yan cephenin devamında küçük kare bir açıklık da basit olarak gölge çizgileriyle belirtilmiştir. Ayrıca yapıya sol taraftan vuran güneş sağ cepheyi gölgede bırakmıştır. Çıkmanın solunda çıkmadaki gibi özdeş ve aynı hizada üç adet pencere yer alır. Çatı saçağı kavisli bir şekilde genişçe yükselir. Konutun kırma çatısı kiremit kaplama ile örtülüdür. Konutun sağ arkasında bir adet ağaç gözükmektedir.

Şekil 3.63 ve Şekil 3.64 karşılaştırıldığında, yapının genel kütle oranlarının, kırma çatı–geniş saçak karakterinin ve üst kat pencere dizisinin korunduğu izlenmektedir. Zemin katta sokakla ilişki, ticari kullanımın etkisiyle vitrinleşme, tente ve dışa taşan sergileme elemanları üzerinden yeniden kurulmuş; bu durum giriş açıklıklarının algısını değiştirmiştir. Sokak zemininde kaplama ve donatıların yenilenmesi ile birlikte, havai hatlar ve tabelalar gibi çağdaş katmanlar, eskizde sadeleştirilen çevresel arka planın güncel temsilini yoğunlaştırmıştır.

Tablo 3.36 Kuşadası'nda Konut – 2

Eskizin Konusu: Şirince'de Konut - 2	**Katalog No:** 36a
Bulunduğu Yer: Mağara Dere Sk. Şirince, İzmir	**Eskizin Tarihi:** 09.04.1978
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
	
Şekil 3.68 Muharrem Gülümser Evi eskizi	**Şekil 3.69** Muharrem Gülümser Evi güncel görünüm (Google Street View, 2025)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2008). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince / Tirilye, Anadolu Evleri Dizisi - 9. s.24. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.37 Şirince hava fotoğrafı – 2 (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.36 Şirince'de Konut – 2 (Devamı)

Eskizin Konusu: Şirince'de Konut - 2	**Katalog No:** 36b
Bulunduğu Yer: Mağara Dere Sk. Şirince, İzmir	**Eskizin Tarihi:** 09.04.1978

Açıklamalar: Eskiz, İzmir ili Selçuk ilçesi Şirince yerleşiminde Mağara Dere Sokak üzerinde konumlanan Muharrem Gülümser Evi'ni kaydeder (Tablo 3.33). Cengiz Bektaş tarafından 09.04.1978 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince / Tirilye kitabında yer almaktadır (Şekil 3.65). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, konutun yamaçtaki konumunu göstermektedir (Şekil 3.66; Harita 3.34).

Eskizde konut, kademeli bir arazi üzerinde yükselen iki katlı bir ana gövde ve sokak cephesine doğru uzayan üst kat çıkmasıyla tariflenir. Zemin katta çıkıntılı bir kemerle tanımlanan giriş açıklığı ve açık kapı kanadı, konutun içini kısmen görmemizi sağlar. Tarama çizgileriyle konutun içi kısmen gizlenmiştir. Kapının sağında sadece çerçevesiyle verilmiş bir açıklık daha gözükmektedir. Zemin katın duvarında sıva dökülmeleriyle beraber taş dokusu görünür hale gelmiştir. Birinci katta çıkma altı, düzenli aralıklarla yerleştirilen kavisli eliböğründelerle taşınmakta, eliböğründeler üzerindeki ahşap silme kat ayrımını güçlü bir şekilde belirginleştirmektedir. Birinci katta, cephe boyunca ritmik biçimde dizilmiş dört adet 1/2 oranlı dikdörtgen pencere damlalık, denizlik, korkuluk ve kepenkleriyle detaylı olarak çizilmişlerdir. Pencere oranları ve düşey aks sürekliliği, cepheyi yatay saçak çizgisiyle dengeler. Saçak altındaki katmanlar tarama ile vurgulanmıştır. Saçak geniştir ve üzerinde vazodan taşan bitkileri gösteren bir kalem işi süsleme vardır. Çatı kiremit kaplama ile örtülüdür. Konutun arkasında sokağın devamındaki komşu yapılar ve arazi basit kontur çizgileriyle ifade edilmiştir.

Şekil 3.65 ile Şekil 3.66 karşılaştırıldığında, yapının genel kütle oranlarının, geniş saçak çatı bitişinin, çıkma hattının ve üst katta süreklilik gösteren pencere ritminin korunduğu izlenmektedir. Saçaktaki kalem işi süsleme korunurken eskizdeki yatay tarama çizgilerinin karşılığı güncel görünümde bulunamamıştır. Güncel görünümde cephe yüzeylerinin açık renk sıva ile yenilendiği, panjurların koyu tonla boyanarak cephe kompozisyonunda daha baskın bir ögeye dönüştüğü görülür. Zemin katta eskizden farklı olarak kapının solunda kepenkli bir dikdörtgen pencere daha görülür. Sokağa, havai hatlar ve sokak donatıları eskizde yer almayan güncel katmanlar olarak eklenmiştir.

3.8 Şirinköy Geleneksel Konut Mimarisi

Denizli, İç Ege'de yer alan, yazları sıcak ve kurak, kışları görece ılık ve yağışlı geçen geçiş iklimine sahip bir kenttir. İklimin gündüz–gece sıcaklık farklarının belirgin, yaz güneş kazanımlarının yüksek olması, geleneksel konutlarda kalın yığma duvarlar, gölgeli sokaklar, derin saçaklar ve avlu–hayat gibi yarı açık mekânların önemini artırmıştır (Küçükaydın, 2009). Bu iklimsel koşullar, özellikle güneş kontrolü ve doğal havalandırma üzerinden okunan mekânsal kurguyu belirleyen temel etkenlerdendir.

Geleneksel Denizli konutları, Batı Anadolu'daki birçok yerleşmeyle benzer biçimde, çoğunlukla eğimli topografya üzerinde konumlanan, zemin katta taş, üst katlarda ahşap karkas ve dolgu duvarlardan oluşan yapım sistemiyle tanımlanır. Sokak dokusu genellikle organik bir çizgi izler; parseller, topoğrafyaya uyumlu olarak dar ve uzun biçimde düzenlenir. Konutlar iki ya da üç katlıdır; zemin katta hizmet mekânları ve depolama birimleri, üst katlarda ise sofa etrafında örgütlenen yaşam mekânları yer alır. Sofa–hayat örgüsü, hem iç mekânlar arası dolaşımı kuran hem de avlu, bahçe ve sokakla ilişkiyi yöneten ara bir katman olarak öne çıkar. Pencere oranları, cephelerdeki dolu–boş dengesi ve çıkmalar, hem iç mekânın iklimsel konforunu sağlamaya hem de sokak ölçeğinde süreklilik hissi yaratmaya hizmet eder (Küçükaydın, 2009).

Yakın çevrede yer alan Şirinköy gibi yerleşmeler, Denizli'nin kırsal nitelikli konut dokusunun apartmanlaşma süreciyle karşı karşıya kaldığı alanlar olarak önem taşır. Bu tür yerleşmelerde, avlulu, hayatlı, iki katlı geleneksel konutların yerine betonarme apartman bloklarının geçmesi hem silüeti hem de gündelik yaşamın mekânsal örgütlenmesini değiştirmektedir. Enerji performansı ve kentsel iklim açısından yapılan değerlendirmelerde, yeni yapı tiplerinin gölge–rüzgâr ilişkilerini ve dolayısıyla mikroklimayı geleneksel dokudan farklı biçimde etkilediği belirtilmektedir (Küçükaydın, 2009). Bu çerçevede Denizli'deki geleneksel konut mimarisi, yalnızca tarihsel bir miras değil, aynı zamanda güncel dönüşümlerin ölçülebileceği karşılaştırmalı bir zemin olarak da okunmaktadır.

Tablo 3.37 Şirinköy'de Konut

Eskizin Konusu: Şirinköy'de Konut	**Katalog No:** 37a
Bulunduğu Yer: Şirinköy, Denizli	**Eskizin Tarihi:** 24.05.1981
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
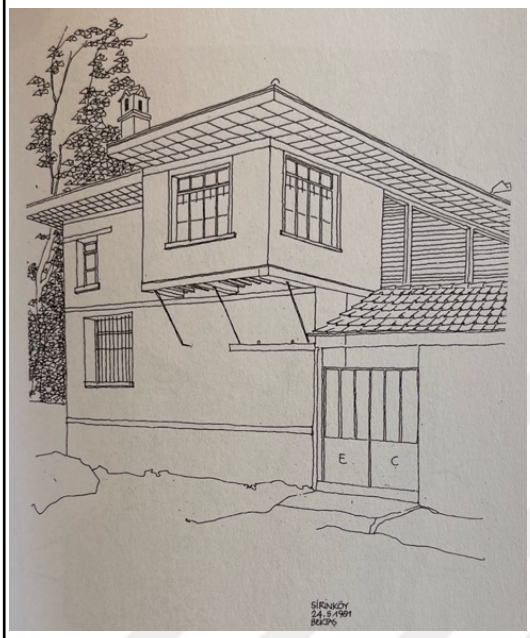	
Şekil 3.70 Şirinköy'de Konut eskizi	**Şekil 3.71** Şirinköy'de Konut güncel görünüm (Google Street View, 2024)
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirinköy, Anadolu Evleri Dizisi - 4. s.43. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
 Harita 3.38 Şirinköy hava fotoğrafı (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.37 Şirinköy'de Konut (Devamı)

Eskizin Konusu: Şirinköy'de Konut	**Katalog No:** 37b
Bulunduğu Yer: Şirinköy, Denizli	**Eskizin Tarihi:** 24.05.1981

Açıklamalar: Eskiz, Denizli ili Şirinköy (Merkezefendi) yerleşiminde konumlanan bir konutu, sokak kotundan algılanan köşe bakışıyla iki cepheyi birlikte gösterecek biçimde kaydeder (Tablo 3.34). Cengiz Bektaş tarafından 24.05.1981 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirinköy kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.67). Haritada işaretlenen konum ve güncel görünüm, kıvrımlı bir sokaktaki konumu göstermektedir (Şekil 3.68; Harita 3.35).

Eskizde konut, zemin katta daha yalın bir duvar kütlesi ve üst katta sokağa doğru uzayan bir çıkma ile tanımlanmıştır. Zemin katta konutun sokağa açılan cephesinde iki kanatlı , geniş bir demir kapı yer alır. Bu kapı tahminen konutun bahçesine açılmaktadır. Kapının üzerinde yer alan ve sağa doğru devam eden tek katlı kütle, sokağa eğimli, kiremit kaplı bir çatı ile örtülmüştür. Bu çatı ana konut kütlesinin yan cephesine temas etmektedir. Kapının orta noktasından konutun köşesine doğru ilerleyen bir hatıl cephede yerini almıştır. Kapının solunda; kare formlu, parmaklıklı ve denizlikli büyük bir pencere yer alır. Konutun birinci katına geçerken cephede bir ahşap silme gözükür. Bu ahşap silmenin üzerinde birinci kat sokağa doğru uzun bir çıkma yapar. Çıkma üç adet demir eliböğründe ile taşınmaktadır. Çıkma ön ve yan cephelerinde özdeş formlu dört bölmeli kare formlu geniş iki adet pencere yer alır. Pencereler doğrama ve denizlikleriyle detaylı olarak işlenmiştir. Çımanın solunda birinci kat sokak cephesinin köşesinde dikdörtgen oranlı küçük bir pencere lento, denizlik ve doğramalarıyla cepheye işlenmiştir. Çıkmanın arkasında konutun birinci katına denk gelen teras benzeri bir yarı açık alan olduğu görülmektedir. Bu noktada çatı iki adet dikme ile taşınmaktadır. Konut geniş bir saçak ve çatı ile sonlanmaktadır. Saçak altı ızgaralı bir şekilde ifade edilmiştir. Sokak zemini ve soldaki ağaç çizime işlenmiştir.

Şekil 3.67 ile Şekil 3.68 karşılaştırıldığında, köşe çıkmasının hacimsel okunurluğu, geniş saçaklı çatı ve üst kattaki çok bölmeli pencere düzeni gibi belirgin elemanların korunduğu gözlemlenmektedir. Eskizde çizime işlenmeyen doğal taş yüzeyler görselde ön plana çıkmaktadır. Zemin kotundaki bahçe kapısı sürgülü bir kapı olacak şekilde değiştirilmiştir. Çatı ve saçak zamanla yıpranmıştır. Birinci kattaki yarı açık teras alanı perde ile örtülmüştür. Çıkmanın yanına sokak üzerine bir elektrik direği konulmuştur. Zemin sert kaplama ile düzenlenmiştir. Arkadaki ağaç varlığını sürdürmektedir.

3.9 Kula Geleneksel Konut Mimarisi

Kula'nın geleneksel konut dokusu, tarihsel merkezde korunmuş mahalle örgüsü ve yoğun tescilli sivil mimarlık yapılarıyla Batı Anadolu'da ayırt edici bir yerleşim örneği sunar. Yerleşme 1979'da tescillenmiş; Osmanlı dönemi konutları, çarşı dokusu ve anıtsal yapıları içeren tarihsel merkez 1993'te kentsel sit alanı ilan edilmiştir. Kula konut tipolojisi, Türk-Müslüman ve Rum nüfusun tarihsel birlikteliğiyle oluşan kültürel katmanlar üzerinden de okunur. Literatürde "Sakız tipi ev" olarak adlandırılan örnekler ile geleneksel Türk evi şemaları bir arada değerlendirilir (Derin, 2019).

Sokak, parsel ve yapı ilişkisi çoğu örnekte avlu duvarı ve avlu etrafında örgütlenen mekân kurgusu üzerinden belirginleşir. Dar ve yer yer çıkmaz sokaklardan oluşan düzensiz doku içinde konutlar genellikle avluya açılır; yüksek avlu duvarı mahremiyet katmanı oluşturur. Sakız tipi evlerde ise dikdörtgen parsel üzerinde daha düzenli bir plan-cephenin ve sokağa paralel, masif bir kütlenin öne çıktığı; avlu/bahçe için ayrı giriş kapısının ayırt edici olduğu vurgulanır (Derin, 2019).

Yapım tekniğinde zemin katta yığma taş, üst katta taş dolgulu ahşap karkas (hımış) sistem yaygındır; döşemeler ve taşıyıcı kirişler ahşap karakterdedir. Avluda kayrak taşı döşeme, duvarlarda yerel taşların kullanımı, dış yüzeyde sıva, geniş saçak ve alaturka kiremit örtü, Kula konutlarının malzeme-tektonik bütünlüğünü kuran başlıca bileşenlerdir (Derin, 2019; Öztürk, 2020). Plan düzleminde zemin katın servis işlevlerine, üst katın ise yaşam mekânlarına ayrıldığı iki katlı düzen baskındır. Üst katta hayat/sofa çevresinde odalar ve eyvanla kurulan şema yaygınlaşır; iç sofalı örneklerde sofa, eyvan ve merdivenle birlikte merkezî bir dolaşım ve ortak kullanım çekirdeği oluşturur. Bazı yapılarda kış kullanımıyla ilişkilendirilen ara kat çözümleri de görülür (Derin, 2019).

Cephe kurgusunda çıkmalar, geniş saçak ve pencere düzeni belirleyicidir. Sakız tipi evlerde orta aksa yerleşen cumba ve daha "düzenli" cephe kompozisyonu öne çıkarken, bazı örneklerde yüksek girişler ve üçgen alınlıkların neo-klasik etkilerle ilişkilendirildiği aktarılır (Derin, 2019). İç mekânda ise ocak, yüklük, gusülhane, dolap ve gözenek gibi sabit elemanlar ile kapı, tavan ve dolaplarda yoğunlaşan ahşap işçilik, geleneksel konutun hem kullanım hem temsil katmanını birlikte kurar (Öztürk, 2020).

Tablo 3.38 Kula'da Konut

Eskizin Konusu: Kula'da Konut	**Katalog No:** 38a
Bulunduğu Yer: Kula, Manisa	**Eskizin Tarihi:** 01.06.1980
Eskiz	**Eskizin Yapıldığı Yerin Güncel Görünümü**
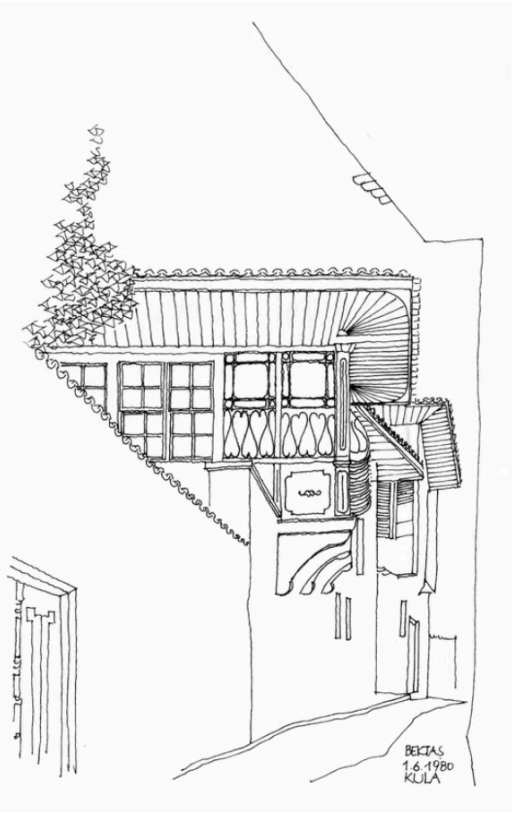	Bulunamadı.
Şekil 3.72 Kula'da konut eskizi	
Eskizin Bulunduğu Yayınlar: Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatı. s.3. İstanbul: Bileşim Yayınevi	
	
Harita 3.39 Kula hava fotoğrafı (Google Earth, 2025)	

Tablo 3.38 Kula'da Konut (Devamı)

Eskizin Konusu: Kula'da Konut	**Katalog No:** 38b
Bulunduğu Yer: Kula, Manisa	**Eskizin Tarihi:** 01.06.1980

Açıklamalar: Eskiz, Manisa ili Kula yerleşiminde konumlanan ardışık iki konutu, sokak kotundan algılanan bakışıyla iki cepheyi birlikte gösterecek biçimde kaydeder (Tablo 3.38). Cengiz Bektaş tarafından 01.06.1980 tarihinde çizilen eskiz, Halk Yapı Sanatı kitabında yayımlanmıştır (Şekil 3.70). Konutun güncel görünümü ve haritadaki konumu bulunamamıştır (Harita 3.38).

Eskizde sokak duvarı üzerinden sokağa doğru çıkma yapan iki katlı bir konut yapısı görünmektedir. Yüksek sokak duvarının arkasında içerisinden ağaç yükselen bir bahçe yer almaktadır. Bu bahçeye duvarda oluşturulan kapı açıklığıyla sokak kotundan girilmektedir. Bahçe kapısı üzerindeki işlemelerle detaylıca çizime işlenmiştir. Konutların zemin katları bakış açısından dolayı görünmemektedir. Birinci katlar eliböğründeler ile taşınan çıkmalar ile sokağa uzanmaktadır. İlk konutun yan cephesinde ardışık 1/2 dikdörtgen oranlı giyotin pencereler yer almaktadır. Bu pencereler doğramalarıyla detaylı olarak çizime işlenmiştir. Çıkmanın yan cephesinde çeşitli süslemeler yer almaktadır. Konutlar geniş saçaklara sahiptir. Çatı kiremit ile örtünmüştür. İlk sıradaki konutun zemin katında sokağa bakan iki yüksek ve küçük pencere kontur hatlarıyla belirtilmiştir. İkinci sıradaki konut yapısının sokağa açılan bir kapısı ve bir adet küçük penceresi mevcuttur. Sokak zemini ve bakış açısına giren sokağın karşısında yapı basit çizgilerle ifade edilmişlerdir.

Sokağın ve konutların günümüzdeki güncel görünümleri ve hava fotoğraflarındaki konumları tespit edilememiştir.

4
DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, Cengiz Bektaş'ın geleneksel konut dokusuna ilişkin eskizleri ile farklı dönemlerde tasarladığı konut ve konaklama işlevli yapılarıyla arasında kurulabilecek ilişkiler, mimari detaylar üzerinden karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir. Çalışmanın önceki bölümlerinde kataloglar halinde derlenen, 1975 yılından 1990 yılına kadar uzanan toplam otuz sekiz geleneksel konut eskizinde tespit edilen ögeler hem sayısal hem niteliksel açıdan çözümlenmiş; ardından Denizli Kavakların Ardındaki Ev (1973), Denizli Esat Sivri Evi (1975), Çeşme Atilla Yurtçu Evi (1976), Datça Kangotan Evi (1977), Denizli İsmailgil Evi (1977), ABD Prof. Dr. Sümer Pek Evi (1984) Muğla Ora Tatil Köyü (1990), Muğla Antik Tiyatro Oteli (1994) ve Balıkesir Güre Devre Mülk Tesisleri (1996) gibi farklı coğrafya ve koşullarda tasarlanan yapılarıyla karşılaştırılmıştır. Böylece Bektaş'ın geleneksel konuta yönelik çizgisel gözlemlerinin mimari tasarım kararlarına ne ölçüde yansıdığı, hangi durumlarda dönüştüğü ya da geri planda kaldığı ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Değerlendirme, öncelikle eskizlerde tekrar eden geleneksel konut ögelerinin belirlenmesi üzerine kuruludur. Cumba/çıkma, eliböğründe, kat silmesi, hatıl, geniş saçak, 1/2 dikdörtgen oranlı pencere, giyotin pencere, kafes, parmaklık, kepenk, kapı ışıklığı, kemerli kapı ya da pencere, süsleme, korkuluk ögeleri her eskiz için ayrı ayrı işaretlenmiş ve tablolaştırılmıştır (Şekil 4.1). Aynı detay listesi yani toplam on dört öge, Bektaş'ın tasarladığı öne çıkan konut ve konaklama işlevli yapılarına da uygulanmış, yapılar bu geleneksel ögelerin bulunup bulunmadığı açısından sistematik biçimde taranmıştır. Bu karşılaştırma, tek tek ögelerin varlığı veya yokluğu kadar, bunların yapının hangi kısmında, hangi yoğunlukta ve hangi işlevsel/estetik anlamda kullanıldığına odaklanan nitel bir okumayla desteklenmektedir.

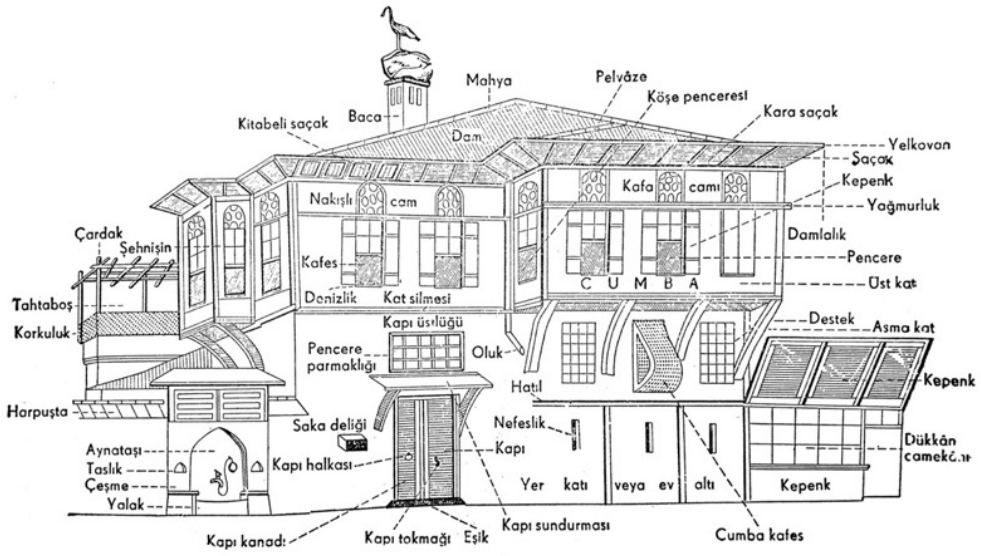

Şekil 4.1 Geleneksel konutlarda yapı ögelerini gösteren şekil (Arseven, 2017)

Bu çerçevede bölüm, iki temel soruya yanıt arar: Bektaş'ın geleneksel konut eskizlerinde öne çıkan mimari detaylar nelerdir ve aynı detaylar tasarladığı konut ve konaklama işlevli yapılarında hangi ölçüde ortaya çıkmaktadır? Doğrudan öykünme niteliğinde mi, yoksa ölçü, oran, malzeme veya konum üzerinden dönüştürülmüş çağdaş yorumlar olarak mı karşımıza çıkmaktadır? Eskizlerde sıkça vurgulanmasına karşın tasarladığı yapılarda sınırlı biçimde aktarılan ya da hiç taşınmayan ögeler var mıdır ve bu durum Bektaş'ın geleneksel konuta bakışı açısından nasıl okunabilir?

Eskizler ile tasarladığı yapılar arasındaki ilişki, eskizde görülenin yapıya doğrudan ve eksiksiz aktarılması şeklinde doğrusal bir neden sonuç zinciri olarak ele alınmamaktadır. Bunun yerine, geleneksel dokudan beslenen ancak çağdaş program, yapı tekniği ve kullanıcı gereksinimleriyle yeniden biçimlenen bir mimari tavrın iki farklı üretim alanında nasıl karşılık bulduğu incelenmektedir. Bu doğrultuda değerlendirme, Bektaş'ın geleneksel konuta ilişkin gözlemlerinin, konut ve konaklama işlevli yapılarında hangi ilkeler düzeyinde süreklilik kazandığını, hangi noktalarda uzaklaştığını ya da farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Akşehir'de üretilen dokuz konut eskizinde en çok tekrar eden ögeler 1/2 oranlı dikdörtgen pencere düzeni ile geniş saçaktır ve her ikisi de sekiz eskizde işaretlenmiştir. Cumba/çıkma, eliböğründe ve giyotin pencere yedi eskizde tekrarlanarak kütlenin sokakla kurduğu ilişkiyi belirleyen temel bileşenler olarak öne çıkar; parmaklık ve kapı ışıklığı da yedi eskizde görülür. Buna karşılık kat

silmesi yalnızca bir eskizde kaydedilmiştir. Kemerli kapı ya da pencere üç eskizde, süsleme (ahşap ya da kalemişi) iki eskizde ve korkuluk iki eskizde yer alır. Ayrıca hatıl, kafes ve kepenk ögeleri dokuz eskizin hiçbirinde işaretlenmemiştir. Bu dağılım, Akşehir eskizlerinde ana vurgunun kütle hareketi, çıkma ve pencere oranları etrafında toplandığını göstermektedir (Tablo 4.1), (Şekil 4.2).

Tablo 4.1 1990 yılındaki Akşehir eskizlerinde geleneksel izler

Katalog No	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Cumba/Çıkma	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	
Eliböğründe	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	
Kat Silmesi								✓	
Hatıl									
Geniş Saçak	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
1/2 Dikdörtgen Pencere	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Giyotin Pencere	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓
Kafes									
Parmaklık	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓
Kepenk									
Kapı Işıklığı	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓
Kemerli Kapı ya da Pencere			✓	✓					✓
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)			✓	✓					
Korkuluk			✓	✓					

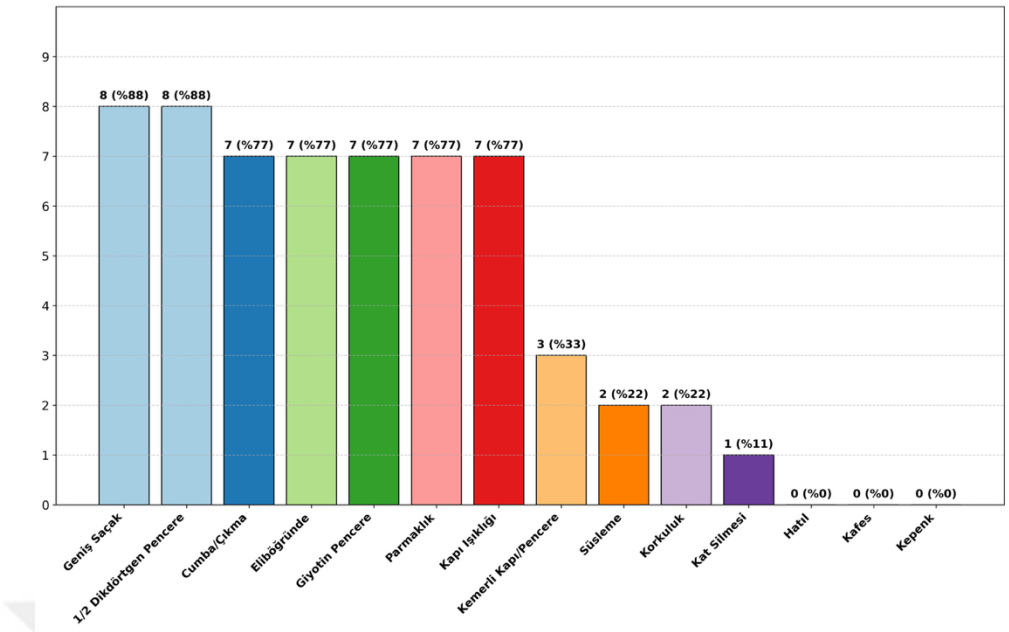

Şekil 4.2 1990'daki Akşehir eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı

Kuşadası'na ait yedi konut eskizinde geniş saçak ile 1/2 oranlı dikdörtgen pencere düzeni tüm eskizlerde tekrarlanmıştır. Cumba/çıkma ve kat silmesi beş eskizde görülür. Kepenk altı eskizde, parmaklık dört eskizde işaretlenmiştir. Eliböğründe, giyotin pencere, kafes ve süsleme (ahşap ya da kalemişi) üç eskizde kaydedilmiş; hatıl iki eskizde yer almıştır. Kapı ışıklığı iki eskizde görülür. Buna karşılık kemerli kapı ya da pencere ile korkuluk ögeleri bu yerleşme grubundaki eskizlerin hiçbirinde işaretlenmemiştir. Kuşadası eskizleri; saçak, açıklık oranları, doğrama elemanları ve cepheyi yatayda toparlayan çizgiler üzerinden okunan bir temsil ağırlığına işaret etmektedir (Tablo 4.2), (Şekil 4.3).

Tablo 4.2 1979 yılındaki Kuşadası eskizlerinde geleneksel izler

Katalog No	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**
Cumba/Çıkma	✓		✓	✓	✓	✓	
Eliböğründe	✓				✓	✓	
Kat Silmesi	✓		✓	✓	✓	✓	
Hatıl	✓	✓					

Tablo 4.2 1979 yılındaki Kuşadası eskizlerinde geleneksel izler (Devamı)

Katalog No	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**
Geniş Saçak	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1/2 Dikdörtgen Pencere	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Giyotin Pencere			✓	✓	✓		
Kafes			✓	✓	✓		
Parmaklık	✓	✓			✓	✓	
Kepenk	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Kapı Işıklığı			✓				✓
Kemerli Kapı ya da Pencere							
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)			✓	✓	✓		
Korkuluk							

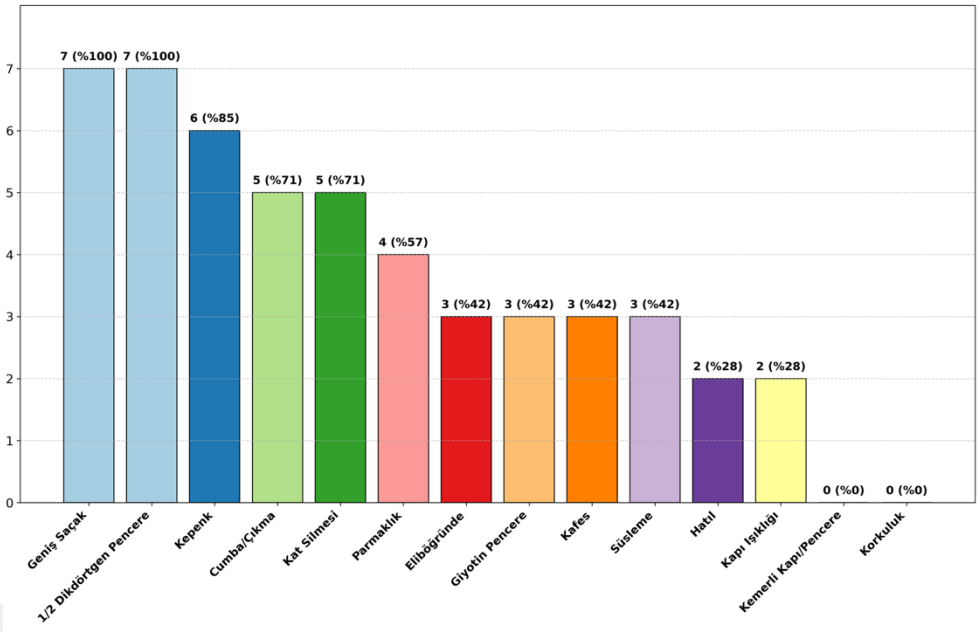

Şekil 4.3 1979'daki Kuşadası eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı

Tirilye'ye ilişkin altı konut eskizinde cumba/çıkma, eliböğründe, geniş saçak ve 1/2 oranlı dikdörtgen pencere düzeni tüm eskizlerde birlikte tekrarlanmıştır. Kat silmesi ve giyotin pencere beş eskizde görülür. Parmaklık dört eskizde kaydedilmiş; hatıl yalnızca bir eskizde işaretlenmiştir. Kapı ışıklığı ile kemerli kapı ya da pencere birer eskizde görülür. Süsleme iki eskizde, korkuluk bir eskizde yer alır. Buna karşılık kafes ögesi bu yerleşme grubundaki eskizlerin hiçbirinde işaretlenmemiştir. Bu tablo, Tirilye'de cephe karakterinin çıkma kurgusu, kat hizaları, saçak ve açıklık oranları üzerine odaklanılan bir şema mantığıyla okunduğunu göstermektedir (Tablo 4.3), (Şekil 4.4).

Tablo 4.3 1982 yılındaki Tirilye eskizlerinde geleneksel izler

Katalog No	**17**	**18**	**19**	**20**	**21**	**22**
Cumba/Çıkma	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Eliböğründe	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kat Silmesi	✓	✓	✓	✓	✓	
Hatıl		✓				

Tablo 4.3 1982 yılındaki Tirilye eskizlerinde geleneksel izler (Devamı)

Katalog No	**17**	**18**	**19**	**20**	**21**	**22**
Geniş Saçak	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1/2 Dikdörtgen Pencere	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Giyotin Pencere	✓	✓	✓	✓	✓	
Kafes						
Parmaklık	✓	✓	✓	✓		
Kepenk						✓
Kapı Işıklığı				✓		
Kemerli Kapı ya da Pencere				✓		
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)		✓		✓		
Korkuluk				✓		

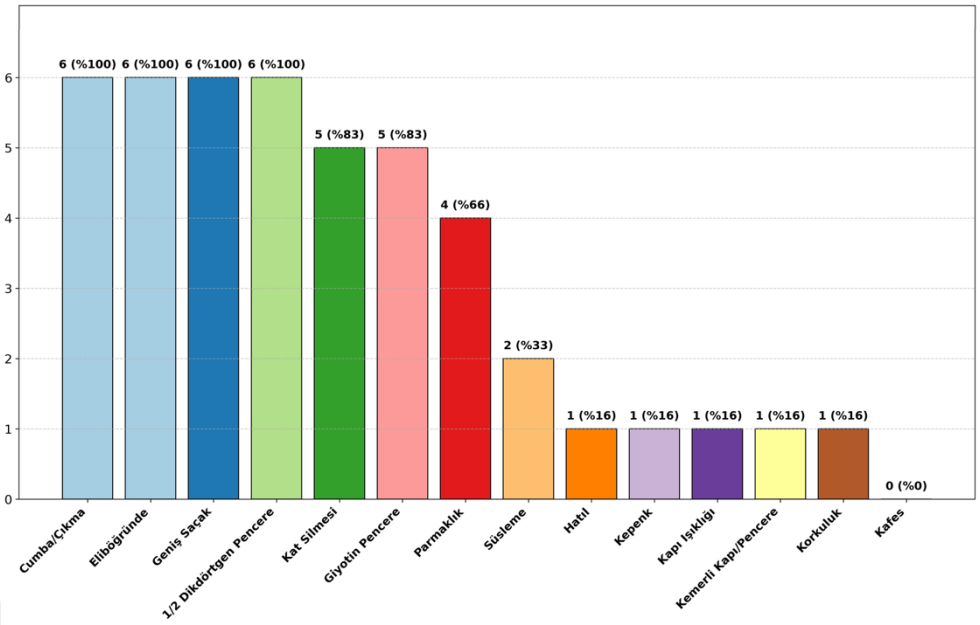

Şekil 4.4 1982'deki Tirilye eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı

Antalya Kaleiçi'ne ait dört ve Kaş'a ait bir olmak üzere toplam beş eskizde cumba/çıkma ile 1/2 oranlı dikdörtgen pencere düzeni tüm eskizlerde yer alır. Geniş saçak, kat silmesi, giyotin pencere ve parmaklık dört eskizde tekrarlanmıştır. Kepenk ile kemerli kapı ya da pencere üç eskizde görülür; eliböğründe ve kapı ışıklığı iki eskizde işaretlenmiştir. Hatıl, kafes ve süsleme birer eskizde kaydedilmiştir. Buna karşılık korkuluk ögesi bu yerleşme grubundaki eskizlerin hiçbirinde işaretlenmemiştir. Bu dağılım, Antalya eskizlerinde cepheyi tanımlayan ana gözlemin çıkma, saçak ve açıklık düzeniyle kurulduğunu; kemerli açıklıkların ise belirli örneklerde tamamlayıcı bir öge olarak öne çıktığını göstermektedir (Tablo 4.4), (Şekil 4.5).

Tablo 4.4 1975 ve 1979 yıllarındaki Antalya eskizlerinde geleneksel izler

Katalog No	**23**	**24**	**25**	**26**	**27**
Cumba/Çıkma	✓	✓	✓	✓	✓
Eliböğründe		✓			✓
Kat Silmesi	✓	✓	✓	✓	

Tablo 4.4 1975 ve 1979 yıllarındaki Antalya eskizlerinde geleneksel izler (Devamı)

Katalog No	**23**	**24**	**25**	**26**	**27**
Hatıl		✓			
Geniş Saçak	✓	✓	✓	✓	
1/2 Dikdörtgen Pencere	✓	✓	✓	✓	✓
Giyotin Pencere	✓	✓	✓	✓	
Kafes				✓	
Parmaklık	✓	✓		✓	✓
Kepenk	✓		✓		✓
Kapı Işıklığı	✓				✓
Kemerli Kapı ya da Pencere		✓	✓	✓	
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)				✓	
Korkuluk					

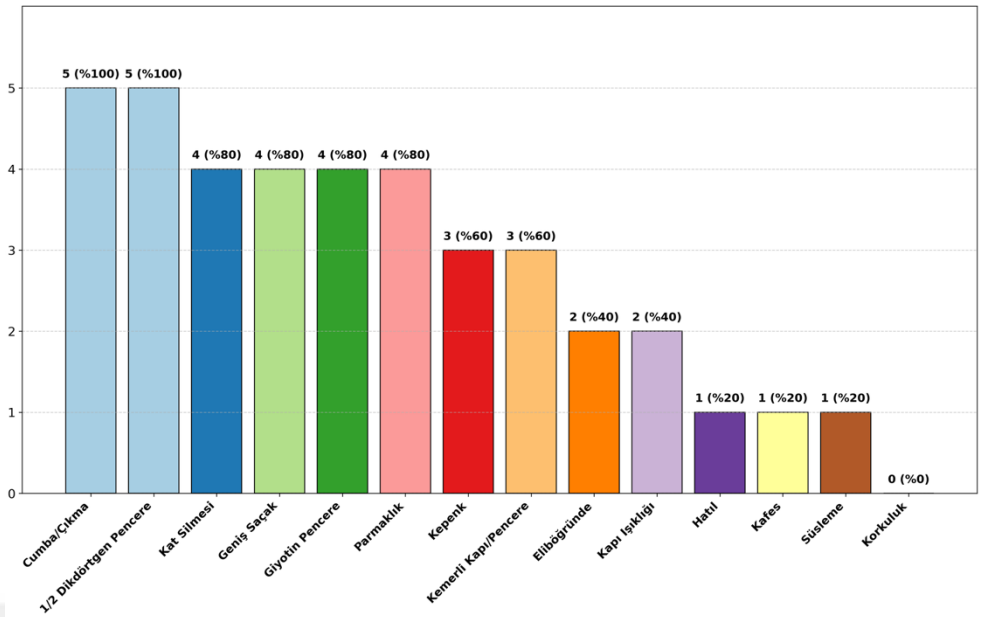

Şekil 4.5 1975, 1979'daki Antalya eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı

Odunpazarı'na ait dört konut eskizinde cumba/çıkma, geniş saçak, 1/2 oranlı dikdörtgen pencere, giyotin pencere ve parmaklık dört eskizin tamamında tekrarlanmıştır. Eliböğründe ve kat silmesi üç eskizde görülür. Hatıl, kapı ışıklığı, kemerli kapı ya da pencere ve süsleme iki eskizde işaretlenmiştir. Korkuluk bir eskizde yer alır. Buna karşılık kafes ve kepenk ögeleri bu yerleşme grubundaki eskizlerin hiçbirinde işaretlenmemiştir. Bu sonuçlar, Odunpazarı eskizlerinde çıkma ile üst kat etkisinin, parmaklık ve pencere oranlarıyla birlikte, cephe sürekliliğini kuran başat bileşenler olarak ele alındığını göstermektedir (Tablo 4.5), (Şekil 4.6).

Tablo 4.5 1983 yılındaki Odunpazarı eskizlerinde geleneksel izler

Katalog No	**28**	**29**	**30**	**31**
Cumba/Çıkma	✓	✓	✓	✓
Eliböğründe		✓	✓	✓
Kat Silmesi		✓	✓	✓

Tablo 4.5 1983 yılındaki Odunpazarı eskizlerinde geleneksel izler (Devamı)

Katalog No	**28**	**29**	**30**	**31**
Hatıl		✓	✓	
Geniş Saçak	✓	✓	✓	✓
1/2 Dikdörtgen Pencere	✓	✓	✓	✓
Giyotin Pencere	✓	✓	✓	✓
Kafes				
Parmaklık	✓	✓	✓	✓
Kepenk				
Kapı Işıklığı		✓		✓
Kemerli Kapı ya da Pencere	✓	✓		
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)		✓		✓
Korkuluk	✓			

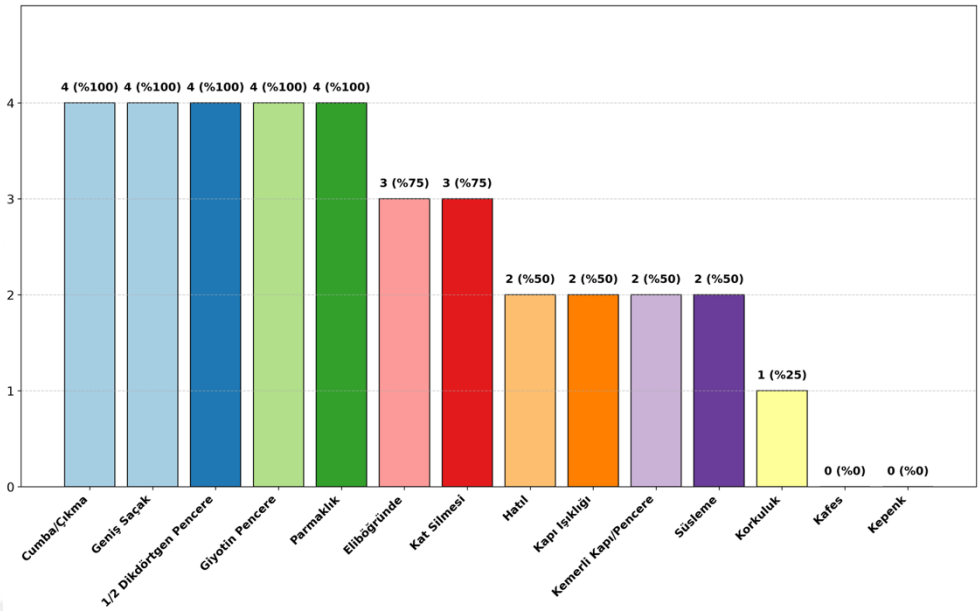

Şekil 4.6 1983'teki Odunpazarı eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı

Kuzguncuk'a ilişkin üç konut eskizinde cumba/çıkma, kat silmesi, geniş saçak, 1/2 oranlı dikdörtgen pencere ve giyotin pencere tüm eskizlerde işaretlenmiştir. Eliböğründe, hatıl, parmaklık, kemerli kapı ya da pencere ve süsleme iki eskizde yer alır. Kapı ışıklığı ile korkuluk birer eskizde görülür. Buna karşılık kafes ve kepenk ögeleri bu yerleşme grubundaki eskizlerin hiçbirinde işaretlenmemiştir. Bu dağılım, Kuzguncuk eskizlerinde çıkma ve saçak birlikteliğiyle kurulan cephe etkisinin ve açıklık oranlarının süreklilik taşıdığını göstermektedir (Tablo 4.6), (Şekil 4.7).

Tablo 4.6 1985 ve 1988 yıllarındaki Kuzguncuk eskizlerinde geleneksel izler

Katalog No	**32**	**33**	**34**
Cumba/Çıkma	✓	✓	✓
Eliböğründe		✓	✓
Kat Silmesi	✓	✓	✓
Hatıl		✓	✓

Tablo 4.6 1985 ve 1988 yıllarındaki Kuzguncuk eskizlerinde geleneksel izler (Devamı)

Katalog No	**32**	**33**	**34**
Geniş Saçak	✓	✓	✓
1/2 Dikdörtgen Pencere	✓	✓	✓
Giyotin Pencere	✓	✓	✓
Kafes			
Parmaklık	✓	✓	
Kepenk			
Kapı Işıklığı	✓		
Kemerli Kapı ya da Pencere	✓		✓
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)	✓		✓
Korkuluk	✓		

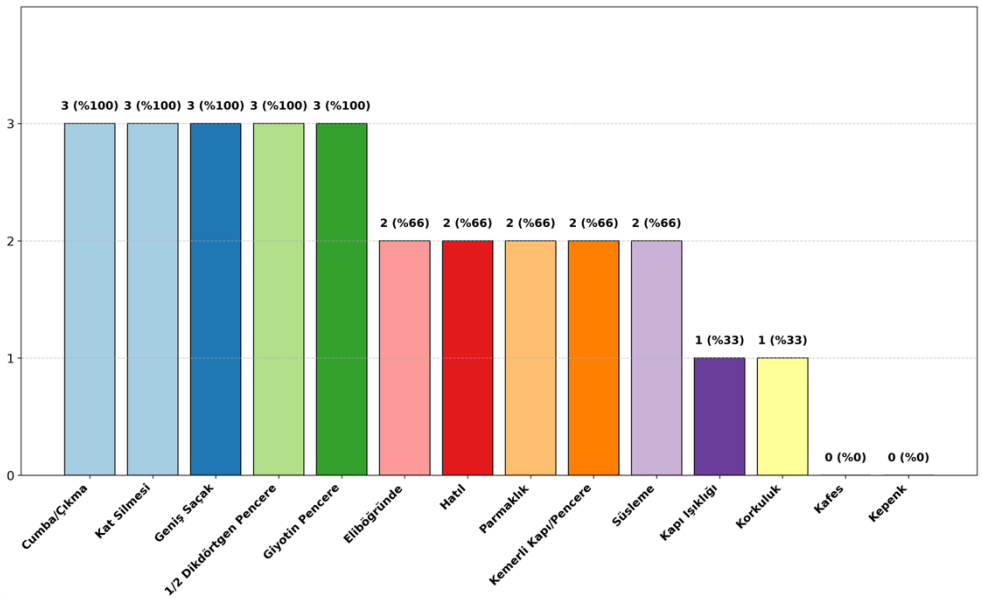

Şekil 4.7 1985, 1988'deki Kuzguncuk eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı

Şirince'de çizilen iki konut eskizinde cumba/çıkma, eliböğründe, geniş saçak, 1/2 oranlı dikdörtgen pencere, kepenk ve kemerli kapı ya da pencere iki eskizin tamamında birlikte görülür. Kat silmesi, kapı ışıklığı, süsleme ve parmaklık ise yalnızca birer eskizde kaydedilmiştir. Buna karşılık hatıl, giyotin pencere, kafes ve korkuluk ögeleri Şirince eskizlerinin hiçbirinde işaretlenmemiştir. Bu tablo, Şirince eskizlerinde çıkma ve taşıyıcı desteklerin yanı sıra kemerli açıklıklar ve kepenk gibi elemanların temsil içinde daha görünür bir yer tuttuğunu göstermektedir (Tablo 4.7), (Şekil 4.8).

Tablo 4.7 1978 yılındaki Şirince eskizlerinde geleneksel izler

Katalog No	**35**	**36**
Cumba/Çıkma	✓	✓
Eliböğründe	✓	✓
Kat Silmesi		✓
Hatıl		
Geniş Saçak	✓	✓

Tablo 4.7 1978 yılındaki Şirince eskizlerinde geleneksel izler (Devamı)

Katalog No	35	36
1/2 Dikdörtgen Pencere	✓	✓
Giyotin Pencere		
Kafes		
Parmaklık	✓	
Kepenk	✓	✓
Kapı Işıklığı		✓
Kemerli Kapı ya da Pencere	✓	✓
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)		✓
Korkuluk		

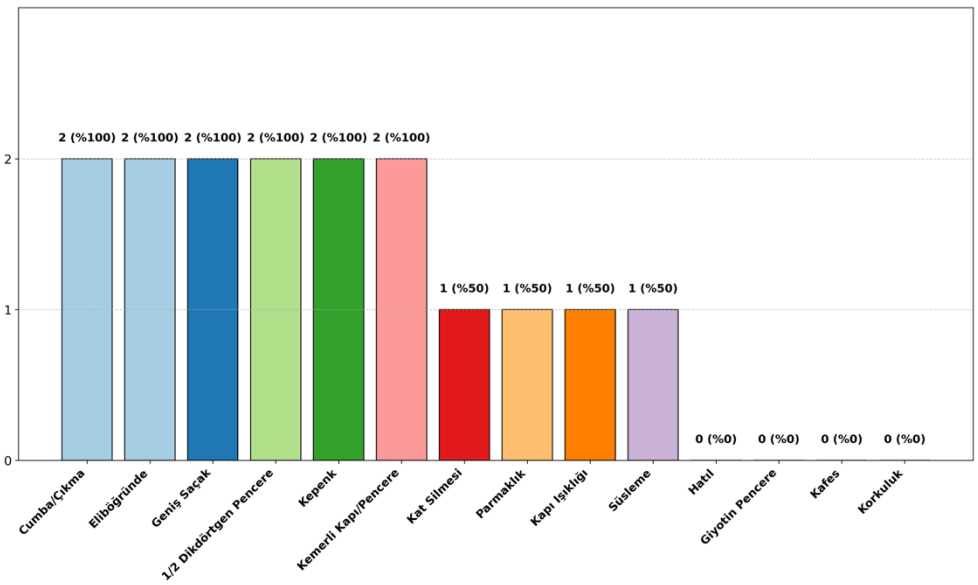

Şekil 4.8 1978'deki Şirince eskizlerinde geleneksel izlerin dağılımı

Şirinköy'e ait tek eskizde cumba/çıkma, eliböğründe, kat silmesi, hatıl, geniş saçak, 1/2 oranlı dikdörtgen pencere ve parmaklık birlikte işaretlenmiştir. Buna karşılık giyotin pencere, kafes, kepenk, kapı ışıklığı, kemerli kapı ya da pencere, süsleme (ahşap ya da kalemişi) ve korkuluk ögeleri bu eskizde yer almamaktadır. Tek eskizin içerdiği bu ögeler, kütlenin çıkma yapan üst kat kurgusu ile yatay hatların ve taşıyıcı izlerin birlikte okunur kılındığı bir cephe tarifine işaret etmektedir (Tablo 4.8), (Şekil 4.9).

Tablo 4.8 1981 yılındaki Şirinköy eskizinde geleneksel izler

Katalog No	**37**
Cumba/Çıkma	✓
Eliböğründe	✓
Kat Silmesi	✓
Hatıl	✓
Geniş Saçak	✓
1/2 Dikdörtgen Pencere	✓
Giyotin Pencere	
Kafes	
Parmaklık	✓
Kepenk	
Kapı Işıklığı	
Kemerli Kapı ya da Pencere	

Tablo 4.8 1981 yılındaki Şirinköy eskizinde geleneksel izler (Devamı)

Katalog No	**37**
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)	
Korkuluk	

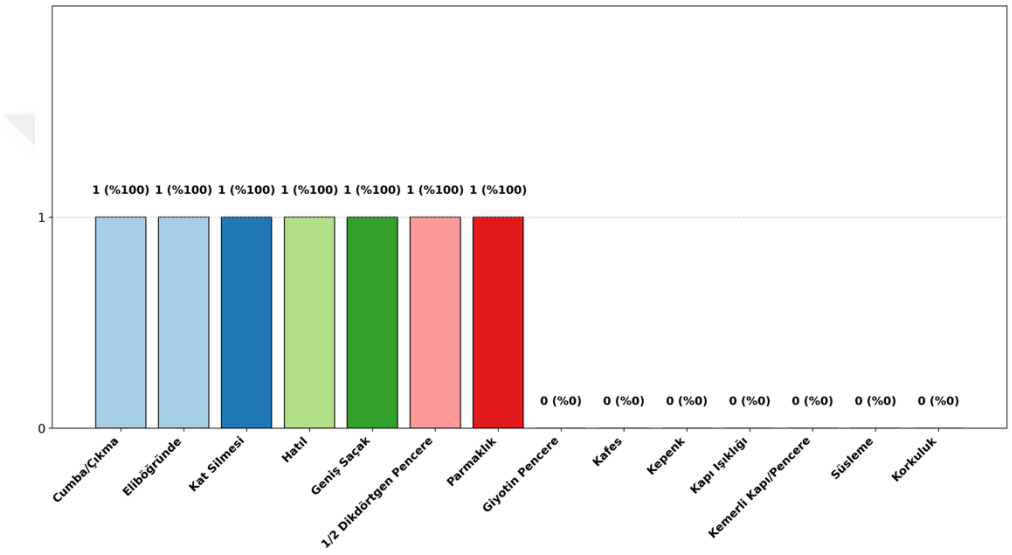

Şekil 4.9 1981'deki Şirinköy konut eskizinde geleneksel izlerin dağılımı

Kula'ya ait tek eskizde cumba/çıkma, eliböğründe, geniş saçak, 1/2 oranlı dikdörtgen pencere, giyotin pencere, parmaklık ve süsleme birlikte işaretlenmiştir. Bu örnekte kat silmesi, hatıl, kepenk, kapı ışıklığı, kemerli kapı ya da pencere ve korkuluk gibi ögeler yer almamaktadır. Tek eskizin içerdiği bu ögeler, kütlenin çıkma yapan üst kat kurgusu ile pencere ve süsleme detaylarının ön plana çıktığı gözükmektedir (Tablo 4.9), (Şekil 4.10).

Tablo 4.9 1980 yılındaki Kula eskizinde geleneksel izler

Katalog No	**38**
Cumba/Çıkma	✓
Eliböğründe	✓

Tablo 4.9 1980 yılındaki Kula eskizinde geleneksel izler (Devamı)

Katalog No	**38**
Kat Silmesi	
Hatıl	
Geniş Saçak	✓
1/2 Dikdörtgen Pencere	✓
Giyotin Pencere	✓
Kafes	
Parmaklık	✓
Kepenk	
Kapı Işıklığı	
Kemerli Kapı ya da Pencere	
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)	✓
Korkuluk	

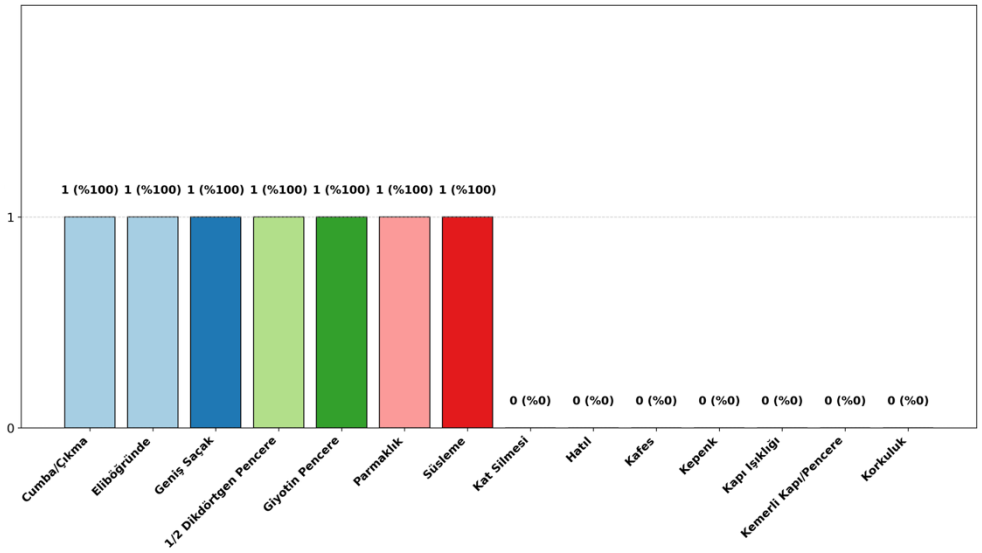

Şekil 4.10 1980'deki Kula eskizinde geleneksel izlerin dağılımı

Tablo 4.10'da sekiz yerleşmeden derlenen toplam otuz sekiz konut eskizinde hangi geleneksel mimari ögelerin işaretlendiği her katalog numarası için izlenebilmektedir. Bu işaretlere göre yapılan sayımda, 1/2 dikdörtgen pencere oranı otuz yedi eskizde görülmekte ve 37/38 ile %97,4'e karşılık gelmektedir. Geniş saçak otuz altı eskizde %94,7 (36/38), cumba/çıkma otuz dört eskizde %89,5 (34/38), parmaklık yirmi sekiz eskizde %73,7 (28/38), eliböğründe yirmi yedi eskizde %71,1 (27/38) ve kat silmesi yirmi üç eskizde %60,5 (23/38) oranında işaretlenmiştir. Orta ve düşük tekrar düzeylerinde ise kapı ışıklığı on altı eskizde %42,1 (16/38), süsleme (ahşap ya da kalemişi) on beş eskizde %39,5 (15/38), kemerli kapı ya da pencere on üç eskizde %34,2 (13/38) ve kepenk on iki eskizde %31,6 (12/38) oranında kaydedilmiştir. Hatıl dokuz eskizde %23,7 (9/38), korkuluk beş eskizde %13,2 (5/38), kafes dört eskizde %10,5 (4/38) ve giyotin pencere bir eskizde %2,6 (1/38) ile daha düşük tekrar sayılarıyla tabloda yer almaktadır (Şekil 4.11).

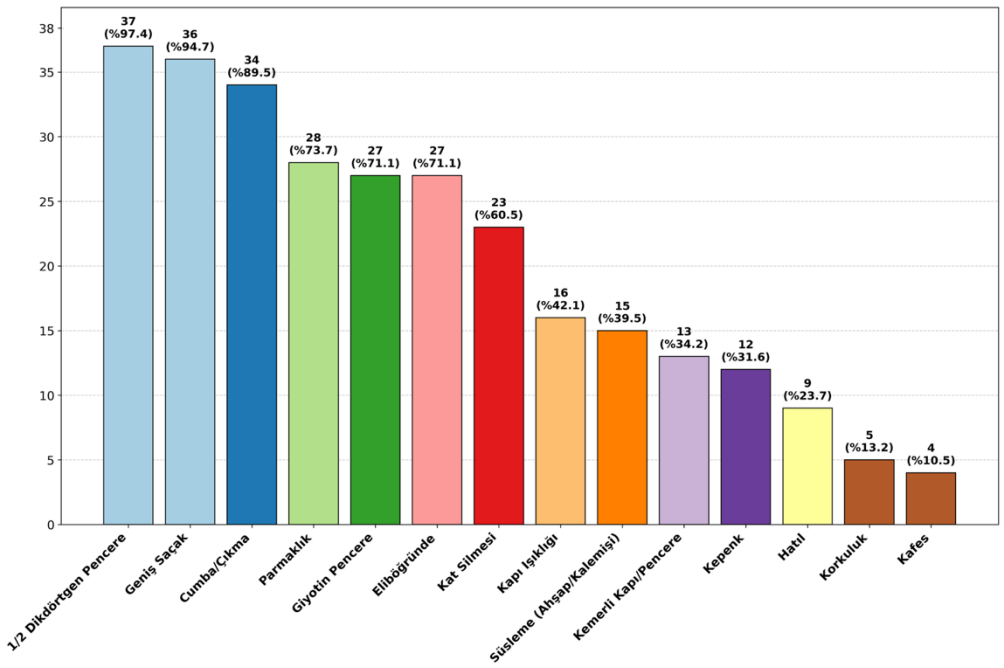

Şekil 4.11 1975-1990 yılları arasındaki eskizlerde geleneksel izlerin dağılımı

Bu genel dağılım, en yüksek oranlarla izlenen ögelerin açıklık düzeni, saçak, cepheden çıkan kütle hareketi ve cepheyi katmanlaştıran çizgiler etrafında toplandığını göstermektedir. 1/2 dikdörtgen pencere oranının büyük çoğunlukta yer alması (%97,4) ile geniş saçak (%94,7) ve cumba/çıkmanın (%89,5) yüksek oranlarda işaretlenmeleri, cephe okumasında pencere oranı, çıkma yapan kütle elemanları ve saçağın sürekli izlenen bileşenler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ögelerle birlikte eliböğründe (%71,1), parmaklık (%73,7) ve kat silmesi (%60,5) gibi cepheyi tanımlayan ikincil bileşenlerin de yüksek oranlarda kaydedilmiş olması, eskizlerde cephe düzeninin hem kütle hareketi hem de açıklık ve sınır elemanları üzerinden takip edildiğine işaret etmektedir. Buna karşılık, hatıl (%23,7), kafes (%10,5), korkuluk (%13,2) ve giyotin pencere (%2,6) gibi sınırlı sayıda eskizde yer alan ögeler ile süsleme (%39,5) gibi bezemeye dönük kayıtlar, tabloda daha düşük oranlarla temsil edilmektedir. Kepenk (%31,6), kapı ışıklığı (%42,1) ve kemerli kapı ya da pencere (%34,2) ise orta düzey tekrar ile, cephe tanımını destekleyen tamamlayıcı ögeler olarak görünmektedir (Şekil 4.12).

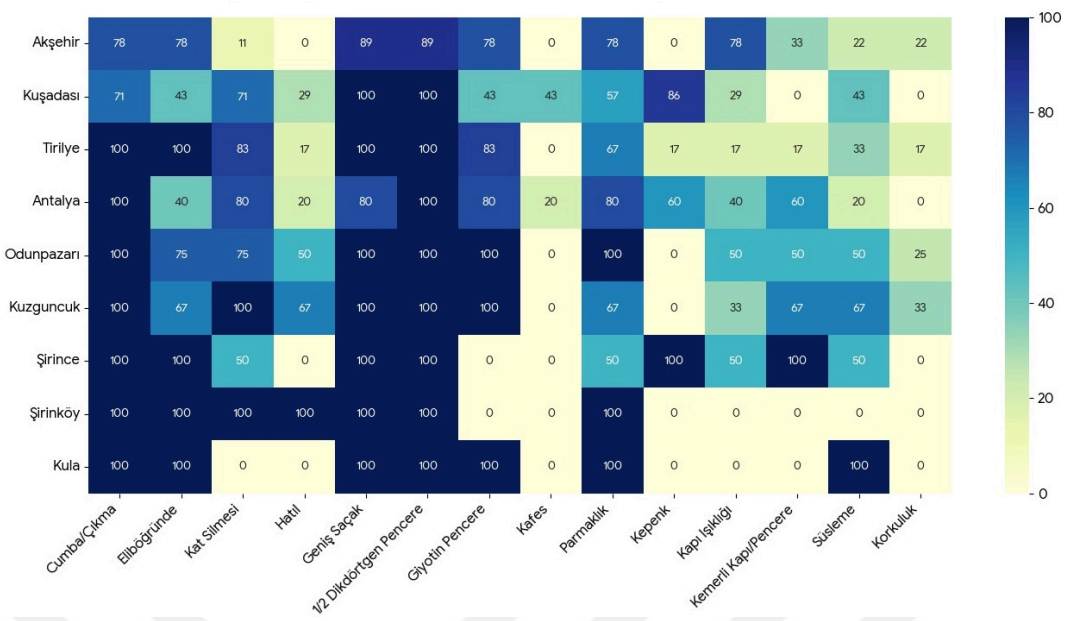

Şekil 4.12 Tüm eskizlerdeki geleneksel izlerin karşılaştırmalı dağılımı

Tablo 4.10 1975-1990 yılları arasında çizilen eskizlerdeki geleneksel izler

Katalog No	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
Cumba/ Çıkma	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Eliböğründe	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓				✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kat Silmesi								✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Hatıl										✓	✓							✓						✓					✓	✓			✓	✓			✓	
Geniş Saçak	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1/2 Dikdörtgen Pencere	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Giyotin Pencere	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓
Kafes												✓	✓	✓												✓												
Parmaklık	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓
Kepenk										✓	✓	✓	✓	✓		✓						✓	✓		✓		✓								✓	✓		
Kapı Işıklığı	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓			✓				✓				✓			✓				✓		✓		✓	✓				✓		
Kemerli Kapı ya da Pencere			✓	✓					✓											✓				✓	✓	✓		✓	✓			✓		✓	✓	✓		
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)			✓	✓								✓	✓	✓		✓		✓		✓						✓			✓		✓	✓		✓		✓		✓
Korkuluk			✓	✓																✓								✓			✓						

Bektaş'ın konut ve konaklama işlevli yapılarına ilişkin mimari öge tespit ve işaretlemeleri, Bektaş'ın geleneksel konut ögelerini projelerine doğrudan bir biçimin kopyası olarak aktarmaktan çok, seçerek ve yeni bağlam içinde yeniden kurarak kullandığını göstermektedir.

Denizli'de Kavakların Ardındaki Ev (1973), tek katlı ve L planlı bir kurguya sahiptir; iç mekân ile dış mekân ilişkisi, verandanın kurduğu yarı açık geçiş alanı üzerinden tanımlanır. Tablo 4.11'de kepenk ve kapı ışıklığının birlikte işaretlenmesi, bu yapıda geleneksel izlerin üst kat taşması gibi kütle hareketlerinden çok, çatı çizgisinin belirlediği üst sınır, girişin okunurluğu ve açıklıkların denetimi üzerinden taşındığını göstermektedir (Tablo 4.11). Kepenk, açıklıkların gün ışığı ve mahremiyet açısından denetlenmesine işaret ederken; kapı ışıklığı işareti, geleneksel konutlarda ahşap kapıların girişte ışık ihtiyacını artırması nedeniyle başvurulan ışıklık çözümünün, bu yapıda cam kapı gibi daha geçirgen bir giriş düzeniyle karşılanabildiğini ve "ışıklık" etkisinin kapı açıklığının kendi kurgusu içinde yeniden kurulduğunu düşündürür. Böylece cephede görülen bu ögeler, tek başına bir görüntü benzerliği üretmekten ziyade, planın dışa açılma biçimiyle birlikte anlam kazanarak iç–dış geçişini düzenleyen mekânsal kurgunun parçası hâline gelir.

Denizli Esat Sivri Evi'nde (1975) Tablo 4.12'de cumba/çıkma, geniş saçak, kat silmesi, kepenk ve kapı ışıklığının birlikte işaretlenmesi, geleneksel cephe kurgusunun tek bir ögeye indirgenmeden; çıkma, gölge üreten saçak ve kat hizasını belirginleştiren kat silmesi üzerinden kurulduğunu göstermektedir (Tablo 4.12). Kepengin varlığı, açıklıkların yalnızca oran ve dizilimle değil, gün ışığı ve mahremiyet açısından denetlenen bir kapatma elemanı üzerinden ele alındığını düşündürür. Kapı ışıklığı işareti ise, geleneksel konutta girişin aydınlatılmasına yönelik ışıklık çözümünün bu projede daha geçirgen kapı düzeniyle karşılanabildiğini ve ışık alma ihtiyacının giriş açıklığı içinde yeniden çözüldüğünü ima eder. Bu çerçevede yapıda geleneksel izlerin artışı, süslemeci bir çoğalma olarak değil, plan ile cephe arasında geçişi düzenleyen ve denetim üreten eşik ögelerinin güçlenmesi olarak okunabilir; böylece Esat Sivri Evi, Bektaş'ın geleneksel konutu yalnız dış kabuk üzerinden değil, ara mekânlar ve geçişler üzerinden değerlendirme eğilimini daha belirgin biçimde yansıtır.

Çeşme Atilla Yurtçu Evi'nde (1976) Tablo 4.13'te cumba/çıkma, geniş saçak, kepenk ve kat silmesinin işaretlenmesi, yapıda geleneksel izlerin sınırlı sayıda öge üzerinden kurulduğunu göstermektedir (Tablo 4.13). Bu sınırlılık, gelenekselden bütünüyle vazgeçişten çok, cephe kurgusunu taşıyan bazı kararların seçilmesi olarak okunabilir; nitekim çıkma yapan üst kütle parçaları ile geniş saçak ve kat silmesinin birlikte oluşturduğu düzen, cephede temel etkiyi belirler. Kepenk vurgusu, açıklıkların gün ışığı ve mahremiyet açısından denetlenmesine işaret ederken; kafes ya da kapı ışıklığı gibi eşik ögelerinin bulunmaması, iç–dış geçişinin daha az katmanla çözüldüğünü düşündürür. Bu durumda projede gelenekselin mekânsal geçiş mantığı zayıflarken daha çok siluet ve kütle hareketi üzerinden okunabilen bileşenleri öne çıkar.

Datça Kangotan Evi'nde (1977) Tablo 4.14'te cumba/çıkma, kat silmesi, kepenk ve kafesin birlikte işaretlenmesi, geleneksel izlerin iki düzlemde yoğunlaştığını göstermektedir: bir yandan taşma yapan kütle parçası ile kat hizasını belirginleştiren yatay çizgiler cephe düzenini kurmakta, diğer yandan kepenk ve kafes açıklıklarda mahremiyet ve gölgeleme denetimini sağlayan ara elemanlar olarak öne çıkmaktadır (Tablo 4.14). Kepenk ve kafesin varlığı, açıklıkların yalnızca kütle kompozisyonu içinde bir boşluk olarak değil, iç mekânın dışa açılmasını geçirgenlik ve mahremiyet dengesi içinde kontrol eden bir yüzey olarak ele alındığını düşündürür. Buna karşılık parmaklık, kapı ışıklığı gibi ögelerinin bulunmaması, denetim fikrinin bu projede tek bir araç üzerinden yoğunlaştığını ve her projede aynı öge bileşiminin tekrar edilmediğini ortaya koymaktadır.

Denizli İsmailgil Evi'nde (1977) Tablo 4.15'te cumba/çıkma, kat silmesi ve kepengin birlikte işaretlenmesi, cephe kurgusunun temel olarak kütle taşması ve kat hizasını belirginleştiren yatay çizgiler üzerinden kurulduğunu göstermektedir (Tablo 4.15). Bu projede kepenk, açıklıkların gün ışığı, iklim etkileri ve mahremiyet açısından denetlenmesinde başlıca araç olarak öne çıkarken; kafesin yer almaması, iç mekânın dışa açılmasının daha geçirgen bir ara elemanla değil, daha doğrudan bir kapatma ve kontrol elemanıyla çözüldüğünü düşündürür. Eliböğründe, hatıl ya da süsleme gibi ögelerin bulunmaması da geleneksel izlerin bu yapıda ayrıntı düzeyinde çoğaltılmadığını; daha çok kütle hareketi, çatı çizgisinin kurduğu üst sınır ve yatay cephe düzeni üzerinden ele alındığını ortaya koymaktadır.

ABD'de yer alan Prof. Dr. Sümer Pek Evi (1984), merkezcil bir plan şeması ve geleneksel hayat ile sofa kavramının dairesel bir geometri üzerinden yeniden yorumlandığı bir projedir. Bu yapı, geleneksel izlerin cephede çoğaltılması yerine, daha çok plan kurgusu ve mekânsal örgütlenme düzeyine taşınması bakımından belirgin bir kırılma üretir. Tablo 4.16'da cumba/çıkma, geniş saçak, kapı ışıklığı ve korkuluğun işaretlenmesi, cephede geleneksel izlerin sınırlı fakat seçilebilir bir öge grubu üzerinden sürdürüldüğünü; özellikle geniş saçakla siluet ve gölgeleme kararlarının öne çıktığını göstermektedir (Tablo 4.16). Korkuluğun tekil bir vurgu olarak belirmesi, yarı açık kullanım alanlarının cephede okunur kılınmasına işaret ederken, kapı ışıklığı girişin tanımlanmasını destekleyen bir öge olarak devam etmektedir. Buna karşılık 1/2 oranlı pencere, parmaklık, kemerli açıklık ve süsleme gibi eskizlerde öne çıkan göstergelerin yer almaması, bu projede geleneksel izlerin daha çok mekânsal kurgu ve geçiş düzeni üzerinden ele alındığını; planın geometrisine taşınan bu yaklaşımın ise cephe oranları ve yapım izlerini ikinci plana ittiğini düşündürmektedir.

Muğla'da Ora Tatil Köyü (1990) projesinde Tablo 4.17'de cumba/çıkma, giyotin pencere, kapı ışıklığı ve 1/2 oranlı dikdörtgen pencerenin birlikte işaretlenmesi, geleneksel referansın bu projede kütle taşması ve açıklık düzeni üzerinden eş zamanlı kurulduğunu göstermektedir (Tablo 4.17). Kapı ışıklığı vurgusu, giriş eşiğinin okunurluğunu artıran bir ara çözümün sürdürüldüğüne işaret ederken, 1/2 oranlı pencerenin yeniden görünür olması, açıklık oranlarına ilişkin ölçü duyarlılığının bu projede cephe kurgusuna geri döndüğünü düşündürmektedir. Böylece Ora Tatil Köyü, önceki konut örneklerinde daha çok üst sınır ve kütle hareketi üzerinden izlenen geleneksel izlere, açıklık oranı ve doğrama dili üzerinden ek bir katman eklemektedir.

Muğla'daki Antik Tiyatro Oteli (1994) projesinde Tablo 4.18'de 1/2 oranlı dikdörtgen pencere, kepenk, kat silmesi ve korkuluğun işaretlenmesi, geleneksel izlerin bu kez hem açıklık oranları hem de cepheyi yatayda toplayan çizgiler üzerinden kurulduğunu göstermektedir (Tablo 4.18). Kepenk işareti, açıklıkların yalnızca oran ve dizilimle değil, mahremiyet ve gün ışığı denetimini sağlayan bir kapatma elemanı üzerinden de ele alındığını; korkuluk ise yarı açık kullanım alanlarının cephede okunur kılındığını düşündürür. Bu bileşim, otel işlevinin

gerektirdiği dolaşım ve açık alan ilişkilerinin, geleneksel cephe bileşenleriyle daha belirgin bir biçimde eşleştirildiğine işaret eder.

Balıkesir'de Güre Devre Mülk Tesisleri (1996) projesinde Tablo 4.19'da 1/2 oranlı dikdörtgen pencere, giyotin pencere, geniş saçak ve kat silmesinin birlikte işaretlenmesi, cephe karakterinin açıklık oranı ile üst sınır ve yatay hatların beraberliği üzerinden kurulduğunu göstermektedir (Tablo 4.19). Geniş saçak, iklimsel denetim ve gölgeleme kararının cephede belirleyici bir üst sınır ürettiğini; kat silmesi ise kütleyi yatayda katmanlaştıran çizgisel sürekliliğin sürdürüldüğünü düşündürür. Bu projede çıkma/cumba gibi kütle taşması göstergelerinin yer almaması, geleneksel izlerin, kütle hareketinden çok açıklık oranı ve saçak çizgisiyle tanımlanan daha "düzlemsel" bir cephe mantığına kaydığını ortaya koymaktadır.

Yapılarda geleneksel izlerin ağırlık merkezi, çoğunlukla kütle kompozisyonu, çatının belirlediği üst sınır ve cepheyi yatayda düzenleyen ana kararlarda yoğunlaşır. Tablo 4.20'de dokuz yapının altısında çıkma/cumba ve kat silmesi işaretlenirken; giyotin pencere ve kepenk beşer yapıda, geniş saçak ve kapı ışıklığı dörder yapıda, 1/2 oranlı dikdörtgen pencere üç yapıda, kafes ve korkuluk ikişer yapıda görülmektedir (Tablo 4.20), (Şekil 4.30). Buna karşılık eliböğründe, hatıl ve parmaklık ile kemerli kapı ya da pencere ve ahşap ya da kalem işi süsleme hiçbir yapıda işaretlenmemiştir. Bu tablo, eskizlerde sık kaydedilen bazı ögelerin yapılarda aynı yoğunlukta tekrarlanmadığını; bir bölümünün iklim gibi işlevsel gerekçelerle korunurken bir bölümünün tasarım gündemine hiç girmediğini göstermektedir. Özellikle eliböğründe ve hatılın tüm yapılarda sıfır düzeyinde kalması, konut tasarımlarında yalnızca ayrıntıların azaltılmasına dayalı bir sadeleşmeden çok, gelenekselin taşıyıcı düzenini dışarıdan okunur kılan göstergelerin betonarme üretim koşullarında karşılık bulamadığını; bu nedenle tasarım dilinin taşıyıcı izlerden uzaklaşıp daha çok kütle ve üst sınır kararları üzerinden kurulduğunu düşündürmektedir.

Tablo 4.11 1973'teki Denizli Kavakların Ardındaki Ev'de geleneksel izler

Şekil 4.13 Kavakların Ardındaki Ev (Salt Araştırma)

Şekil 4.14 Kavakların Ardındaki Ev yan cephe (Salt Araştırma)

Kapı Işıklığı (Katalog No: 26a)	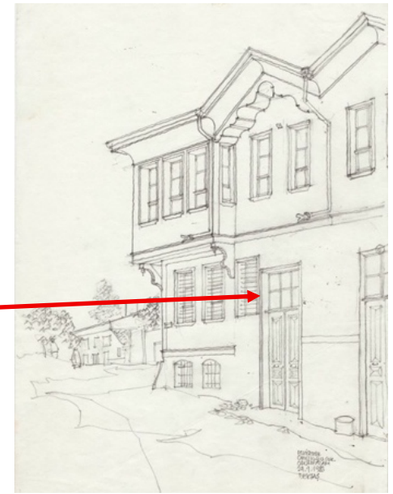
Kepenk (Katalog No: 13a)	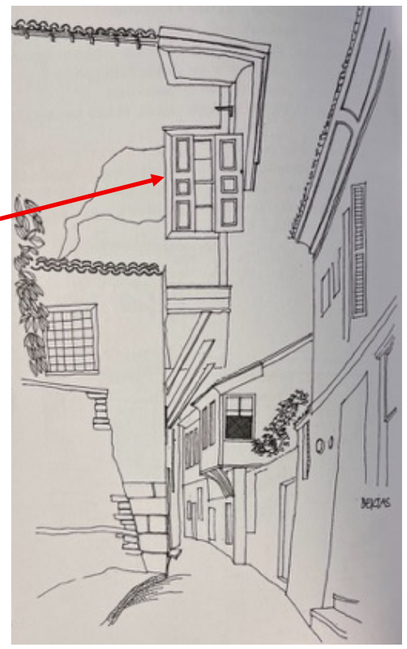

Tablo 4.12 1975'deki Denizli Esat Sivri Evi'nde geleneksel izler

Şekil 4.15 Esat Sivri Evi (Salt Araştırma)

Şekil 4.16 Esat Sivri Evi bahçe tarafı (Salt Araştırma)

Cumba/ Çıkma (Katalog No: 28a)	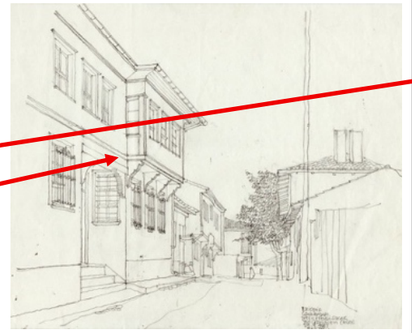	**Geniş Saçak** (Katalog No: 16a)	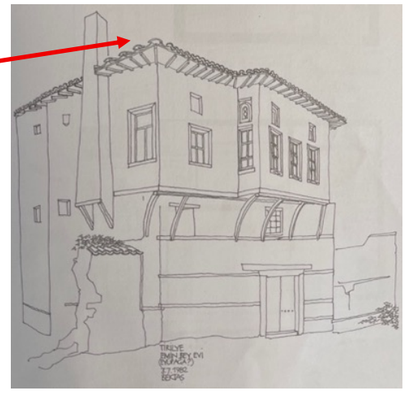
Kat Silmesi (Katalog No: 8a)		**Giyotin Pencere** (Katalog No: 3a)	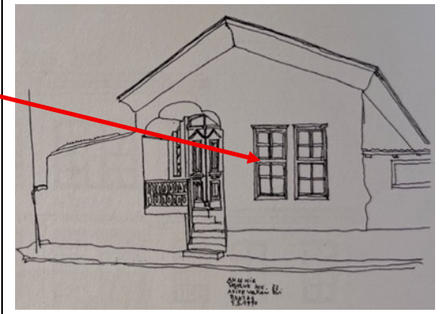
Kepenk (Katalog No: 33a)	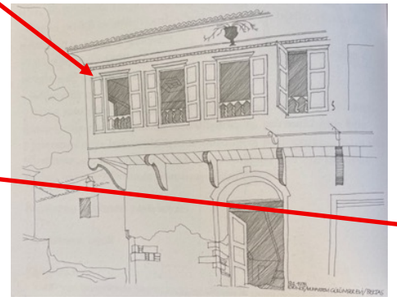	**Kapı Işıklığı** (Katalog No: 6a)	

Tablo 4.13 1976'daki Çeşme Atilla Yurtçu Evi'nde geleneksel izler

Şekil 4.17 Atilla Yurtçu Evi (Salt Araştırma) 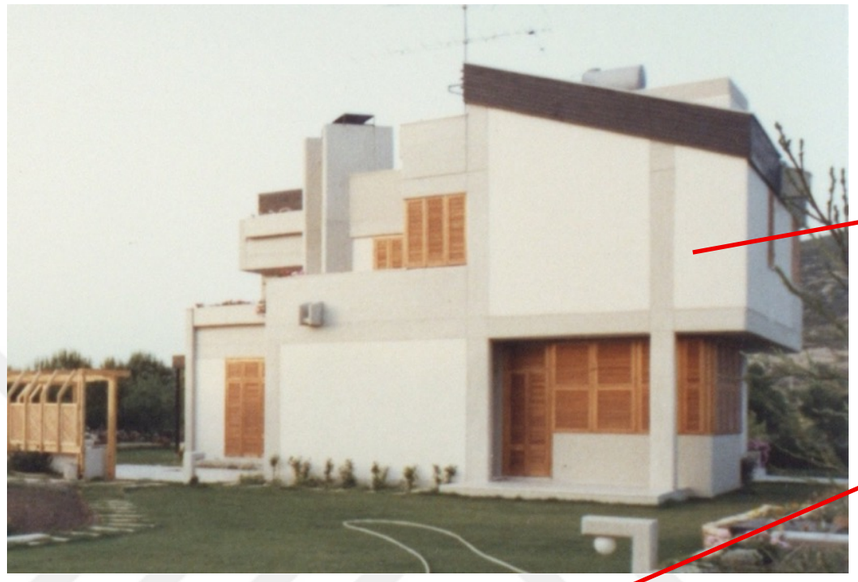 **Şekil 4.18** Atilla Yurtçu Evi bahçe tarafı (Salt Araştırma) 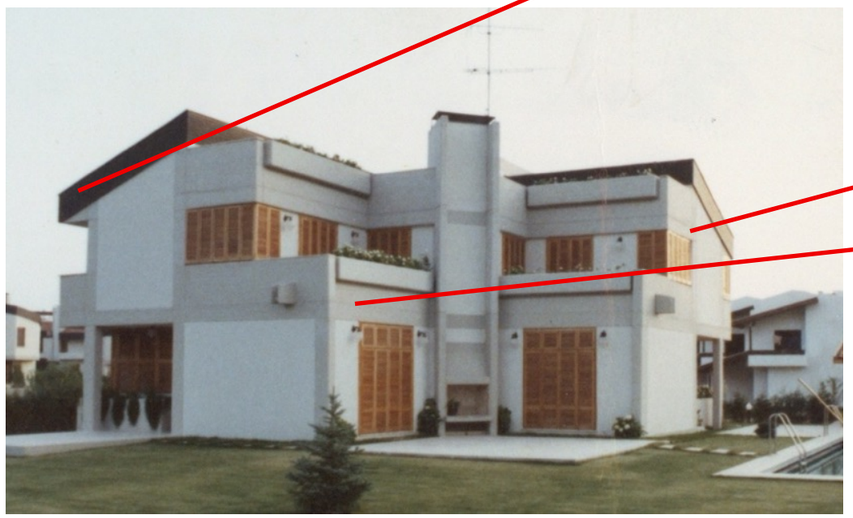	**Cumba/ Çıkma** (Katalog No: 34a)	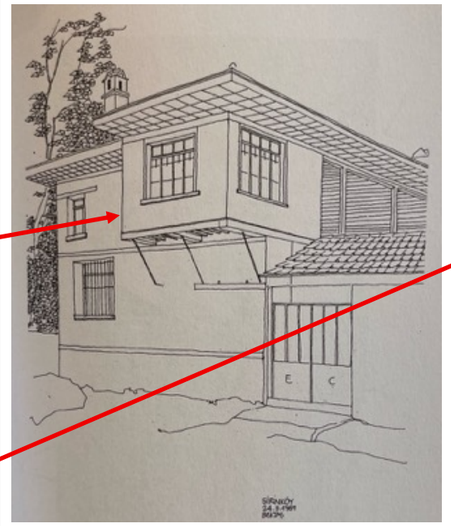	**Geniş Saçak** (Katalog No: 29a) 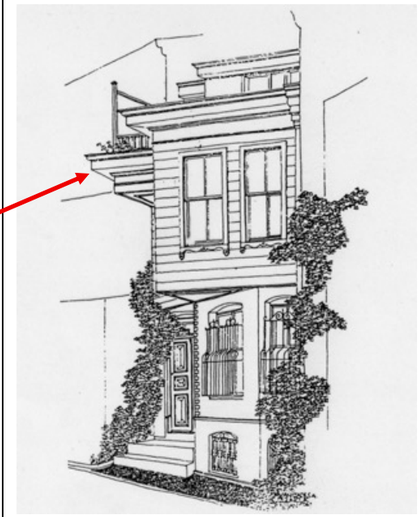
	Kepenk (Katalog No: 32a)	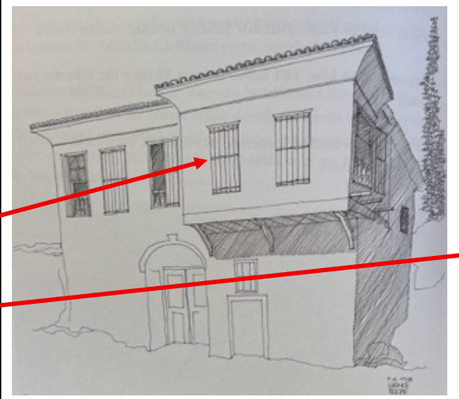	**Kat Silmesi** (Katalog No: 30a) 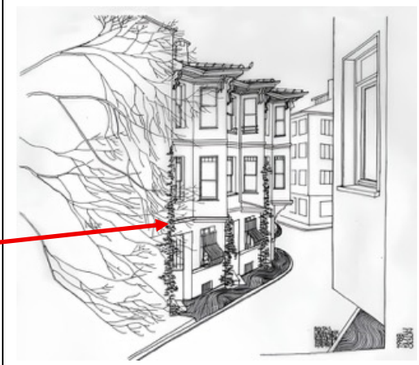

Tablo 4.14 1977'deki Datça Kangotan Evi'nde geleneksel izler

Şekil 4.19 Kangotan Evi (Salt Araştırma)

Cumba/ Çıkma

(Katalog No: 25a)

Kepenk

(Katalog No: 24a)

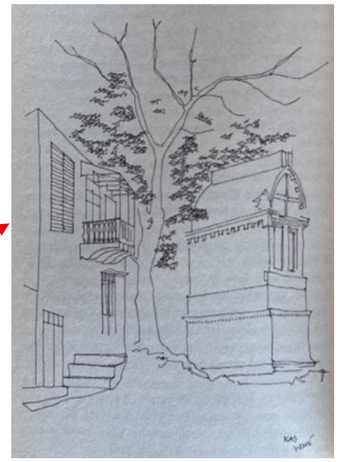

Kat Silmesi

(Katalog No: 27a)

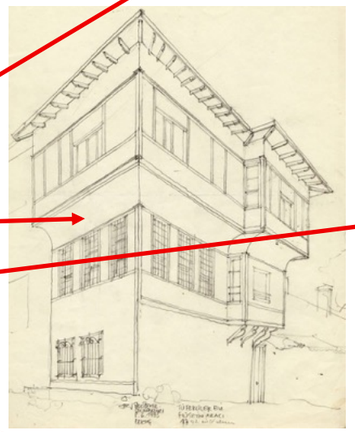

Kafes

(Katalog No: 12a)

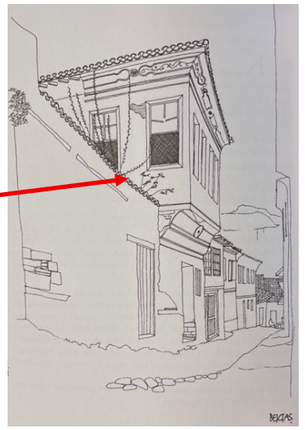

Giyotin Pencere

(Katalog No: 3a)

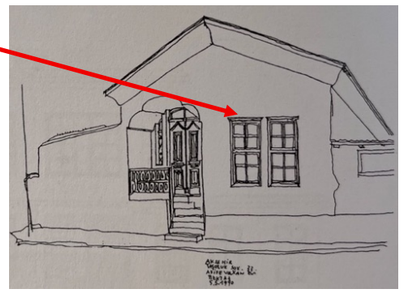

Tablo 4.15 1977'deki Denizli İsmailgil Evi'nde geleneksel izler

Şekil 4.20 İsmailgil Evi ön cephe (Salt Araştırma)

Şekil 4.21 İsmailgil Evi giriş kapısı (Salt Araştırma)

Cumba/ Çıkma (Katalog No: 20a)		**Kat Silmesi** (Katalog No: 18a)	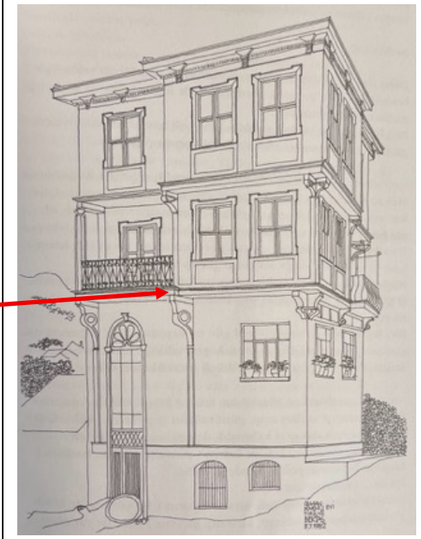
Kepenk (Katalog No: 9a)	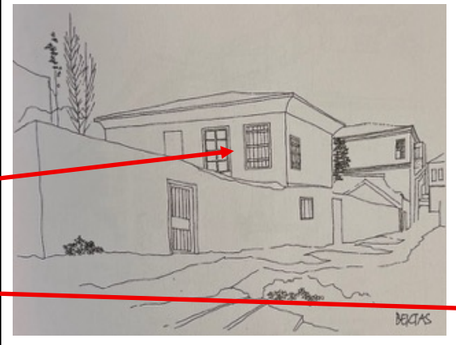	**Giyotin Pencere** (Katalog No: 38a)	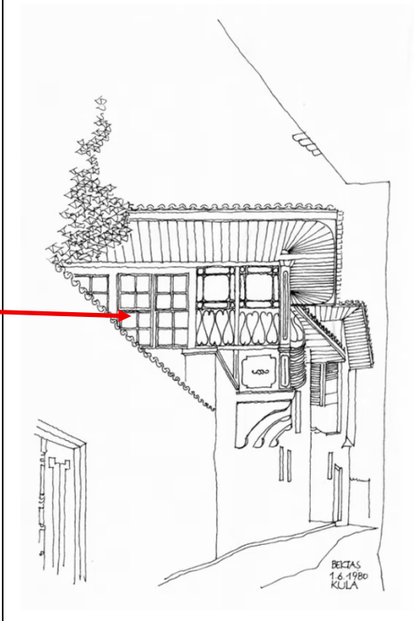

Tablo 4.16 1984'deki ABD Prof. Dr. Sümer Pek Evi'nde geleneksel izler

Şekil 4.22 Prof. Dr. Sümer Pek Evi giriş (Salt Araştırma)

Şekil 4.23 Prof. Dr. Sümer Pek Evi arka cephe (Salt Araştırma)

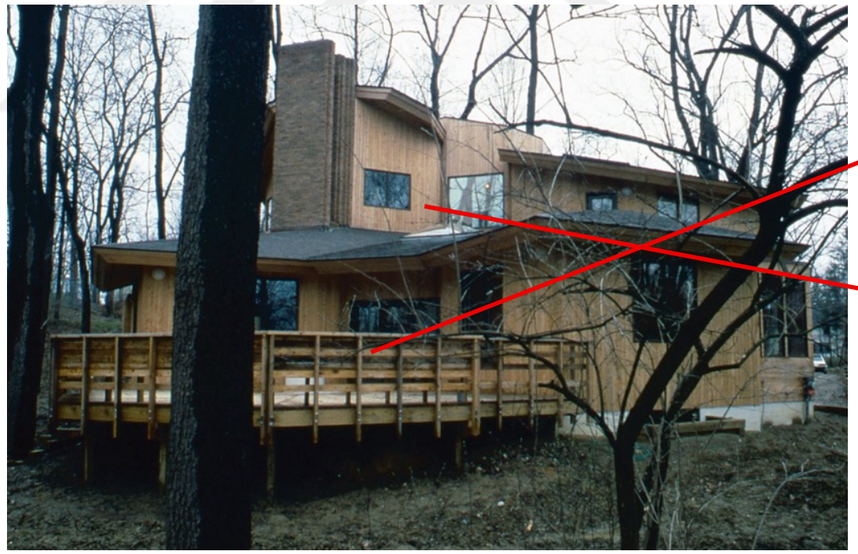

Cumba/ Çıkma (Katalog No: 17a)		**Geniş Saçak** (Katalog No: 7a)	
Korkuluk (Katalog No: 4a)		**Kapı Işıklığı** (Katalog No: 1a)	
Ek Öge: Ahşap Kaplama (Katalog No: 32a)	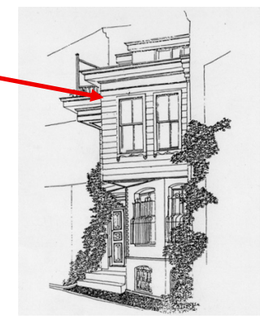		

Tablo 4.17 1990'daki Muğla'daki Ora Tatil Köyü'nde geleneksel izler

Şekil 4.24 Ora Tatil Köyü (Salt Araştırma)

Şekil 4.25 Ora Tatil Köyü sokak (Salt Araştırma)

Cumba/ Çıkma (Katalog No: 24a)	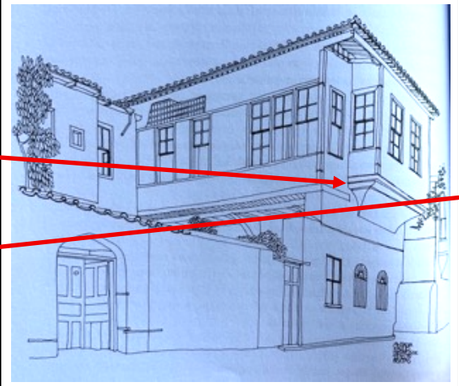	**Giyotin Pencere** (Katalog No: 25a)	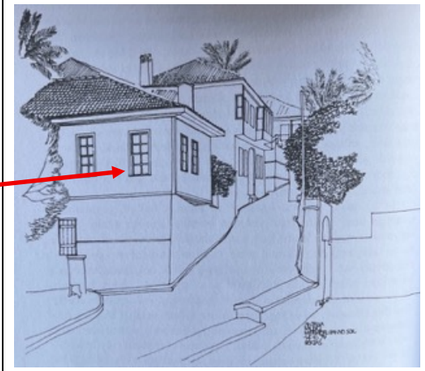
Kapı Işıklığı (Katalog No: 6a)		**1/2 Dikdörtgen Pencere** (Katalog No: 18a)	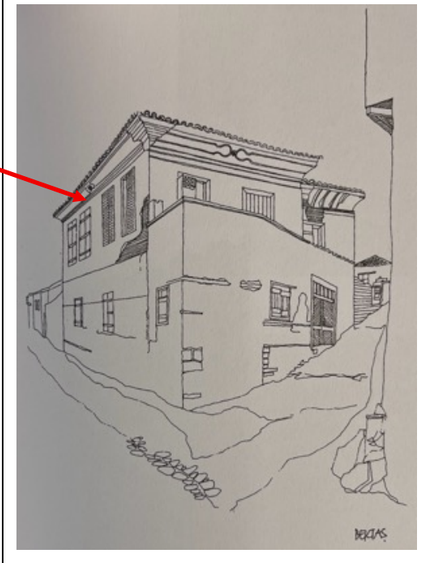

Tablo 4.18 1994'deki Muğla Antik Tiyatro Oteli'nde geleneksel izler

Şekil 4.26 Antik Tiyatro Oteli (Salt Araştırma) **Şekil 4.27** Antik Tiyatro Oteli balkonlar (Salt Araştırma) 	**1/2 Dikdörtgen Pencere** (Katalog No: 5a)		**Kepenk** (Katalog No: 11a)	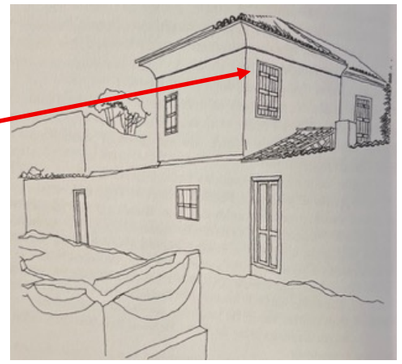
	Kat Silmesi (Katalog No: 15a)		**Korkuluk** (Katalog No: 20a)	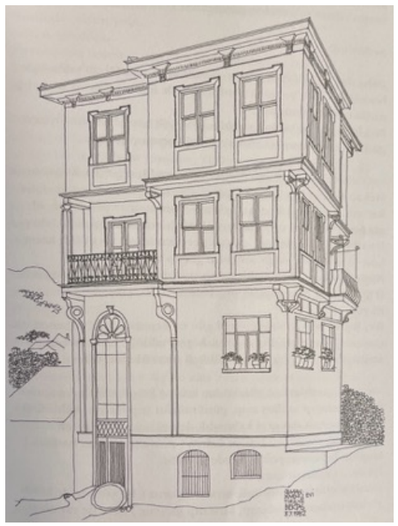

Tablo 4.19 1996'daki Balıkesir'deki Devre Mülk Tesisleri'nde geleneksel izler

Şekil 4.28 Devre Mülk Tesisleri (Salt Araştırma) **Şekil 4.29** Devre Mülk Tesisleri havuz yapısı (Salt Araştırma) 	**1/2 Dikdörtgen Pencere** (Katalog No: 8a)	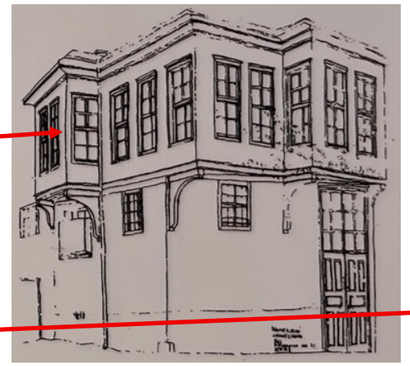	**Giyotin Pencere** (Katalog No: 38a)	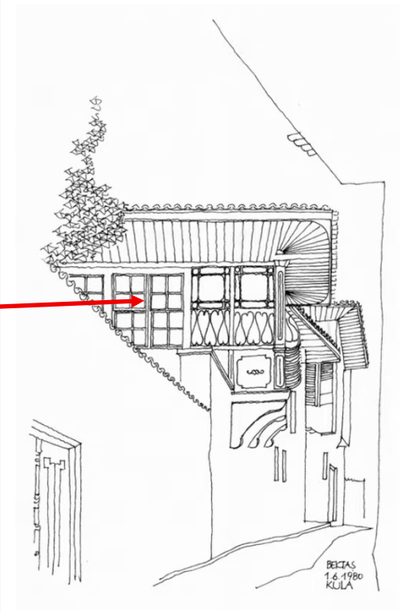
	Geniş Saçak (Katalog No: 18a)	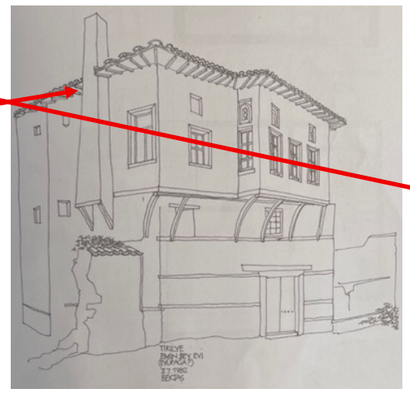	**Kat Silmesi** (Katalog No: 30a)	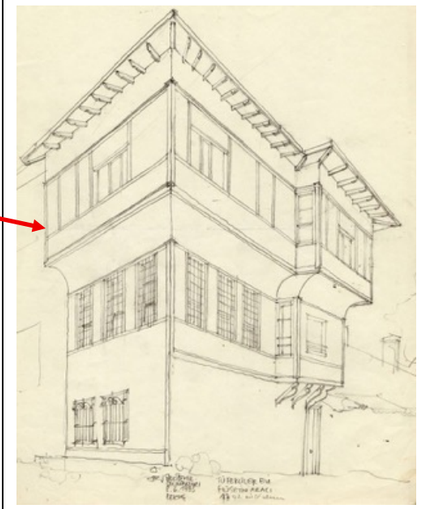

Tablo 4.20 1973-1996 yılları arasında tasarlanan yapılarda geleneksel izler

	Denizli Kavakların Ardındaki Ev (1973)	Denizli Esat Sivri Evi (1975)	Çeşme Atilla Yurtçu Evi (1976)	Datça Kangotan Evi (1977)	Denizli İsmailgil Evi (1977)	ABD Prof. Dr. Sümer Pek Evi (1984)	Muğla Ora Tatil Köyü (1990)	Muğla Antik Tiyatro Oteli (1994)	Balıkesir Güre Devre Mülk Tesisleri (1996)
Cumba/Çıkma		✓	✓	✓	✓	✓	✓		
Eliböğründe									
Kat Silmesi		✓	✓	✓	✓			✓	✓
Hatıl									
Geniş Saçak		✓	✓			✓			✓
1/2 Dikdörtgen Pencere							✓	✓	✓
Giyotin Pencere		✓		✓	✓		✓		✓
Kafes		✓		✓					
Parmaklık									
Kepenk	✓		✓	✓	✓			✓	
Kapı Işıklığı	✓	✓				✓	✓		
Kemerli Kapı ya da Pencere									
Süsleme (Ahşap ya da Kalemişi)									
Korkuluk						✓		✓	

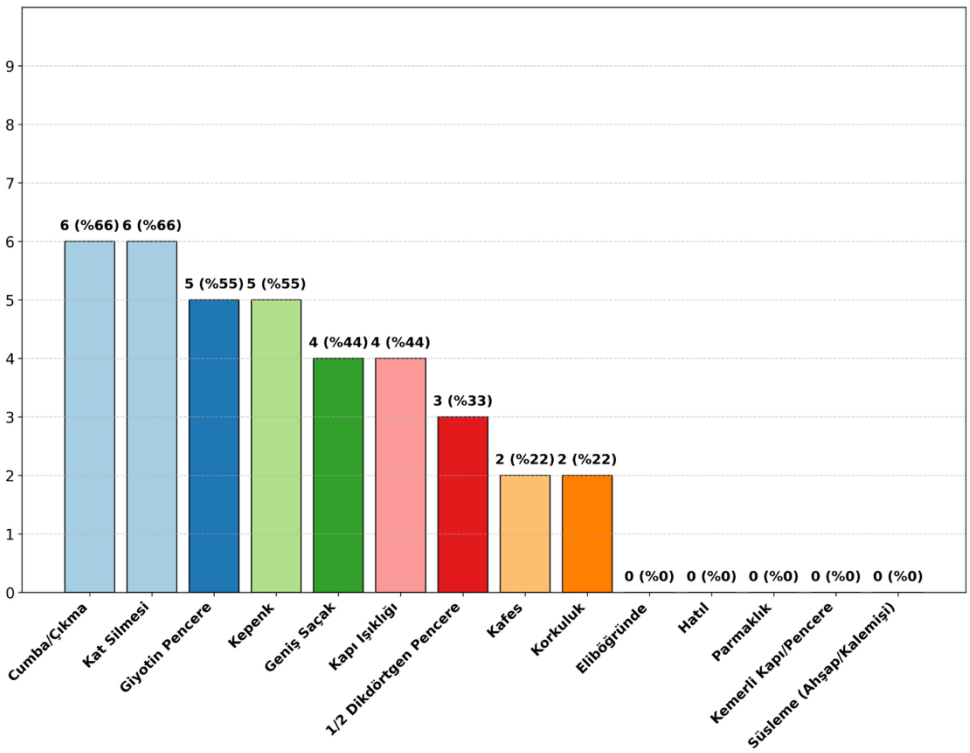

Şekil 4.30 1973-1996 yılları arasında dokuz yapıda geleneksel izlerin dağılımı

İki üretim alanı arasında en güçlü sürekliliğin kurulduğu öge çıkma/cumba ve kat silmesidir. Bunları giyotin pencere ve kepenk izler. Bu dört öge, Bektaş'ın geleneksel konut gözlemlerinden tasarım yaklaşımına en tutarlı biçimde aktardığı cephe düzenini tanımlar. Eskizlerde çıkma yapan üst kütle çoğu kez eliböğründe gibi taşıyıcı izlerle birlikte okunurken, projelerde çıkma daha çok kütleyi parçalayan ve cepheye derinlik kazandıran bir düzenleme kararı olarak sürdürülür. Eliböğründenin projelerde yer almaması, çıkmanın taşıyıcı mantığının modern yapım sisteminde farklı bir çözüme bağlandığını ve bu çözümün cephede taşıyıcı izi göstermeyi zorunlu kılmadığını düşündürür. Benzer biçimde hatılın projelerde sıfır düzeyinde kalması, geleneksel yapım biçiminin betonarme üretim koşullarında doğrudan bir karşılık bulmamasıyla ilişkilendirilebilir. Bu nedenle eliböğründe ve hatılın yokluğu, yalnızca daha sade bir cephe dili tercihi değil; taşıyıcı sistemin değişmesiyle bazı geleneksel göstergelerin anlam ve işlev kaybına uğraması olarak değerlendirilmelidir.

Açıklık düzenine ilişkin süreklilik daha seçici ve parçalıdır. Eskizlerde mutlak biçimde tekrar eden 1/2 oranlı dikdörtgen pencere ölçütü, projelerin tamamına yayılmamakla birlikte, kimi örneklerde yeniden görünür hale gelerek geleneksel

ölçü disiplininin her koşulda terk edilmediğini göstermektedir. Ancak bu görünürlük sınırlı kaldığından, projelerde açıklık oranlarının genel olarak eskizdeki "sabit ölçüt" mantığını sürdürmekten çok, program gereksinimleri ve cephe kompozisyonu doğrultusunda yeniden belirlendiği anlaşılır. Bu çerçevede süreklilik, tek bir pencere oranını aynen taşımaktan ziyade, cephe ritmini kuran kararların (kat silmesi, saçak çizgisi, açıklıkların dizilimi ve kimi örneklerde kepenk) birlikte çalışması üzerinden kurulmaktadır.

Doğrama dili üzerinden okunduğunda giyotin pencere, bazı projelerde tekrar ederek geleneksel açıklık tipolojisinin modern üretim içinde seçici biçimde sürdürülebildiğini gösterir. Buna karşılık parmaklık, kapı ışıklığı, kemerli kapı ya da pencere ve süsleme gibi ögelerin projelerde daha sınırlı ve düzensiz görünmesi, geleneksel referansın ayrıntı çoğaltma yerine belirli bileşenlerde yoğunlaştırıldığını düşündürür. Böylece genel tablo, "projelerde ögeler azalarak sürer" gibi güvenli bir özetten çok, geleneksel referansın tasarımlarda farklı düzlemlere kaydığı; bazı düzlemlerde (kütle hareketi ve yatay cephe çizgileri) güçlü bir süreklilik kurarken, bazı düzlemlerde (taşıyıcı izler ve standartlaştırılmış ölçü göstergeleri) belirgin bir kopuş ürettiği yönündedir.

Sonuç olarak, projelerde bazı ögelerin azalarak sürdüğü yönünde güvenli bir özet yerine, geleneksel referansın tasarımlarda farklı düzlemlere kaydığı ve bazı düzlemlerde tamamen koptuğu yönünde bir tablo ortaya çıkmaktadır. Tezde incelenen eskizler 1975 yılından 1990 yılına kadar uzanırken, karşılaştırılan konut projeleri 1973–1996 döneminde yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle eskizlerde sürekli kaydedilen bazı ölçütlerin, aynı yoğunlukla projelerde görünmemesi yalnız seçim olarak değil, dönem farkı ve üretim koşullarıyla birlikte düşünülmelidir. Buna paralel olarak, ahşap karkasla birlikte anlam kazanan göstergelerin (eliböğründe, hatıl ve eskizlerde mutlak biçimde kaydedilen 1/2 pencere oranı) betonarme üretim rejiminde karşılık bulamaması, Bektaş'ın geleneksel konutu ayrıntıları çoğaltarak değil; daha çok kütle düzeni, cephe ritmi, üst sınır ve iç–dış geçişi düzenleyen kararlar üzerinden çağdaş bir çerçevede yeniden kurduğunu göstermektedi

5
SONUÇ

Bu araştırma, Cengiz Bektaş'ın Türkiye'nin çeşitli yerleşimlerinde, farklı dönemlerde ürettiği geleneksel konut eskizlerini; mimarın konutu ve sokak dokusunu okuma biçimini görünür kılan seçici temsiller olarak ele almıştır. İnceleme, bir yandan sekiz yerleşmeden derlenen otuz sekiz konut eskizinde işaretlenen geleneksel mimari ögelerin dağılımını, diğer yandan Bektaş'ın konut ve konaklama işlevli yapılarında aynı ögelerin hangi düzeyde görünür olduğunu karşılaştırmalı olarak değerlendirmiştir. Bu çerçevede eskizlerle güncel fotoğrafların eşleştirilerek kataloglanması ve bu kataloglardan elde edilen verilerin tablolara aktarılması; süreklilik gösteren kararları, dönüştürülen yaklaşımları ve tasarıma hiç taşınmayan ögeleri birlikte değerlendirmeyi mümkün kılmıştır.

Eskizlere ilişkin bulgular, Bektaş'ın geleneksel konutu öncelikle cephe düzeni ve kütle hareketi üzerinden kayda geçirdiğini göstermektedir. Tüm eskizlerde 1/2 oranlı dikdörtgen pencerenin işaretlenmesi, açıklık oranının okuma sürecinde süreklilik taşıyan temel bir ölçüt olarak ele alındığını ortaya koymaktadır. Cumba/çıkma ve geniş saçağın çok yüksek tekrar düzeyi, geleneksel konutun cephe düzeninin bu iki öge üzerinden sürekli kayda geçirildiğini; parmaklık ve eliböğründe gibi ögelerin sık çizilmesi, çıkmayı yalnız bir kütle hareketi olarak değil, aynı zamanda onu taşıyan düzenin okunur kılınmasıyla birlikte ele alındığını göstermektedir. Kat silmesinin tekrarı ise cephenin yatay ve düşey bileşenlerle kurulduğu bir cephe düzeni okumasının eskizlerde baskın olduğunu desteklemektedir. Buna karşılık kapı ışıklığı, kepenk, kemerli açıklık ve hatıl gibi ögelerin daha düşük sıklıkta görülmesi, Bektaş'ın yer yer ayrıntıya indiğini; ancak genel eğilimin oran, çıkma, kat hizası ve çatı kotu gibi ana göstergelerde yoğunlaştığını göstermektedir (bkz. Tablo 4.10).

Konut ve konaklama işlevli yapılara ilişkin işaretlemeler, eskizlerde yüksek tekrar gösteren birçok ögenin yapılarda aynı yoğunlukta sürdürülmediğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Yapılarda en belirgin süreklilik çıkma/cumba ve kat silmesinde izlenmekte; bu ögeler dokuz yapının altısında işaretlenmektedir. Buna karşılık eliböğründe ve hatıl gibi taşıyıcı düzene dışarıdan okunur bir iz veren göstergelerin yapılarda hiç görülmemesi, süreklilik–kopuş ilişkisinin yalnız "öge azalması" ile açıklanamayacağını düşündürmektedir. Bu sonuç, yapılarda geleneksel izlerin daha çok kütle kompozisyonu, üst sınır (çatı/saçak) ve kat hizasını tarifleyen kararlar üzerinden taşındığını göstermektedir (bkz. Tablo 4.20).

Çıkma/cumba ve kat silmesi, iki üretim alanı arasında en güçlü sürekliliğin kurulduğu öge olmakla birlikte, anlamı ve kurulma biçimi değişmektedir. Eskizlerde çıkma yapan üst kat kütlesi bazı örneklerde eliböğründe ile birlikte okunurken; yapılarda çıkma çoğunlukla kütleyi parçalayarak cepheye derinlik kazandıran bir düzenleme kararı olarak sürmekte, ancak eliböğründe projelerde görünmemektedir. Bu durum, çıkmanın yapılarda farklı bir taşıma düzeni içinde çözüldüğünü ve bu düzenin cephede ayrıca gösterilmediğini düşündürmektedir. Benzer biçimde hatılın yapılarda tamamen yokluğu, ahşap karkas ve yığma birlikte üretildiğinde dışarıdan okunabilen çizgisel işaretlerin betonarme üretim koşullarında doğal bir karşılık bulmamasıyla ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla yapılardaki kopuş, yalnız biçimsel tercihler üzerinden değil; yapım sisteminin değişmesiyle birlikte bazı göstergelerin anlam ve işlev kaybına uğraması üzerinden de okunmalıdır.

Kopuşun belirginleştiği başlıklardan biri açıklık oranlarına ilişkindir. Eskizlerde mutlak biçimde tekrar eden 1/2 oranlı dikdörtgen pencere, az sayıda yapı örneğinde görünür hale gelmektedir. Bu durum, geleneksel ölçü disiplininin her koşulda terk edilmediğini; ancak yapılarda açıklıkların, eskizdeki "sabit ölçüt" mantığını sürdürmekten çok program gereksinimleri ve cephe kompozisyonu doğrultusunda yeniden belirlendiğini göstermektedir. Bu nedenle eskiz–yapı ilişkisi, bazı kurucu göstergelerde (çıkma ve kat silmesi gibi) güçlü bir süreklilik kurarken; taşıyıcı izler ve standartlaştırılmış ölçü göstergelerinde daha parçalı ve seçici bir aktarım sergilemektedir.

Sonuç olarak, Bektaş'ın çizdiği otuz sekiz geleneksel konut eskizi ile tasarladığı konut ve konaklama işlevli yapılar birlikte değerlendirildiğinde, eskizlerde

geleneksel konutu 1/2 dikdörtgen pencere oranı, çıkma, eliböğründe, geniş saçak, parmaklık ve kat silmesi gibi bileşenler üzerinden güçlü bir biçimde kayda geçirdiği; yapılarda ise sürekliliğin daha çok çıkma/cumba ve kat silmesi gibi ana kompozisyon kararları üzerinden kurulduğu görülmektedir. Eskizlerin 1975–1990 aralığına yayılması, projelerin ise 1973–1996 döneminde yoğunlaşması, kimi ilgilerin ve vurguların zaman içinde yer değiştirebildiğini düşündürmektedir. Buna karşın eliböğründe ve hatıl gibi ahşap karkasla doğrudan ilişkili göstergelerin projelerde hiç görünmemesi, geleneksel gözlem ile betonarme üretim koşulları arasında yapım tekniği kaynaklı bir ayrışmaya işaret etmektedir. Bu ayrışma, gelenekselin projelerde ayrıntıları birebir taşımaktan çok; kütle düzeni, cephe ritmi, üst sınırın kurulumu ve iç–dış geçişi düzenleyen kararlar üzerinden çağdaş bir çerçevede yeniden kurulduğunu göstermektedir.

Eskizler ile güncel fotoğrafların eşleştirilmesi, geleneksel konut dokusunun güncel durumunu somut biçimde okumayı mümkün kılmıştır. Karşılaştırmalar, eskizde belirginleşen kütle ve siluet kararlarının bazı örneklerde sürdüğünü; ancak cephe yenilemeleri, doğrama değişimleri, açıklık oranlarındaki dönüşümler, zemin kat kullanımındaki farklılaşmalar ve yapıya eklenen teknik unsurların cephe algısını değiştirdiğini göstermektedir. Böylece eskizler, güncel durumun hangi katmanlarda değiştiğini izlemeyi sağlayan bir karşılaştırma zemini üretmektedir.

Rönesans döneminde mimarlar; Antik Yunan ve Roma mimarlığından bazı biçim ve detayları alıp kendi zamanlarının düşünce dünyası, yapım teknikleri ve ihtiyaçları içinde yeniden yorumlamıştır. Cengiz Bektaş'ın da 1970'li yıllardan itibaren Anadolu'nun farklı yerleşmelerinde yürüttüğü yerinde gözlemlerini eskiz, fotoğraf ve yazılarla belgeleyerek kitaplar ve süreli yayınlar üzerinden görünür kılması, geleneğe dayalı bu yeniden yorumlama tutumunun düşünsel zeminini oluşturur. Bektaş'ın da geleneksel mimariden seçtiği bazı öğeleri güncel yapı koşullarına uyarlayarak modern konutlarda ve farklı işlevlerdeki yapılarında kullandığı söylenebilir. Bu yaklaşım, geleneksel olanı olduğu gibi tekrarlamak yerine, onu çağdaş yaşamın gereksinimleriyle uyumlu bir dile dönüştürmeyi hedefler. Bektaş'ın eskizlerinde öne çıkan cephe oranları, kütle hareketi ve saçak gibi kararlar, projelerinde birebir aynı biçimde değil; farklı malzeme ve taşıyıcı sistemlerle yeniden kurulan, daha sade ama okunabilir izler halinde görülebilir.

KAYNAKÇA

Acar, A. (1981). *Eskişehir Odunpazarı evlerinin plan tipleri* (Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Ankara.

Akgün, B. (1995). *Zeytinbağı (Trilye) eski sivil mimari örneklerinin belgelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Ankara.

Akıncı, G. (2020). *Bellek–mekan ilişkisi: Kuzguncuk evlerinde tipoloji* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü). İstanbul.

Aksu, Ö. (2007). *Yerel kültür ve mimarlık ilişkisi: Cengiz Bektaş örneği* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Ankara.

Akyol, M. (2019). *Cengiz Bektaş'ın "Anadolulu" mimarlık söylemini yolculuk ve yerel modernlik üzerinden okumak* (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Ankara.

Akyol, M., Boyacıoğlu, E., & Altan, T. E. (2019). Mimarlık ve yolculuk pratiği: Cengiz Bektaş'ın "Anadolululuk" söylemi. *Mimarlık*, (407), 46–50.

Alimanoğlu, Ç. (2018). *Kırsal turizmde otantiklik olgusunun kaybolması ve metalaşma süreci: Şirince örneği* (Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Muğla.

Arkiv. (t.y.). *Afrodisias Ek Müzesi* Fotoğraf. Erişim tarihi: 22.12.2025, https://www.arkiv.com.tr/proje/afrodisyas-ek-muzesi/1410

Arseven, C. E. (2017). *Istılahat-ı mi'mariyye: Osmanlı dönemi mimarlık sözlüğü*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Azitepe, S. M. (2020). *Geleneksel konut yapılarındaki farklılıkların mekân dizimi yöntemi ile analizi: Antalya Balbey ve Haşim İşcan mahalleleri* (Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Isparta.

Bektaş, C. (2003). Kuzguncuk. İstanbul: Literatür Yayınları.

Bektaş, C. (2005). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Antalya, Anadolu Evleri Dizisi - 2. İstanbul: Bileşim Yayınevi.

Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Akşehir, Anadolu Evleri Dizisi - 5. İstanbul: Bileşim Yayınevi.

Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Kuşadası, Anadolu Evleri Dizisi - 6. İstanbul: Bileşim Yayınevi.

Bektaş, C. (2006). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirinköy, Anadolu Evleri Dizisi - 4. İstanbul: Bileşim Yayınevi.

Bektaş, C. (2008). Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Şirince / Tirilye, Anadolu Evleri Dizisi - 9. İstanbul: Bileşim Yayınevi

Bektaş, C. (2008). Sabır İle Koruk. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Bektaş, C. (2011). Anlamıyorlarsa Anlatamıyorsun. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Bektaş, C. (2012). Evler. *Tasarım+Kuram*, 13, 1–10.

Bektaş, C. (2020). *Cengiz Bektaş ile mimari üretimleri üzerine söyleşi* (Araştırma ve söyleşi: T. Kaplan; Ed.: K. Yeter). İstanbul: SALT / Garanti Kültür A.Ş.

Cıva, C. (2007, Ekim). Gülsema-Lutz Evi (Göltürkbükü, Bodrum). *Yapı*, *(311)*, 96–99.

Çavdar, E. (2009). *Geleneksel Dursunbey evlerinin malzeme ve taşıyıcı sistemlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Afyonkarahisar.

Çolak, N. (2009). *Turistik ürün çeşitlendirme kapsamında kırsal turizm ve kırsal turizm işletmeciliği: Şirince örneği* (Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Aydın.

Demirarslan, D. (2010). XIX. yüzyılda Osmanlı batılılaşmasının konut mekânlarının değişimine etkisi ve Kuzguncuk evleri. İçinde S. F. Göncüoğlu (Ed.), *VI. Üsküdar Sempozyumu Bildirileri* (ss. 571–582). İstanbul: Üsküdar Belediyesi Yayınları.

Derin, E. (2019). *Manisa ili Kula ilçesindeki Sakız tipi evler ve koruma sorunları üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Doğan Tavas, Ö. (2021). *Geleneksel Tirilye evlerinde kullanılan yapım teknikleri* (Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Ankara.

Durusoy, B. (2015). *Mimari tasarımda düşüncenin eskizle anlatımı: Yeri ve önemi* (Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Edirne.

Dursun, N. (2018). *Kuzguncuk semt tarihini insandan okumak: Bir seçki ile şahsiyetler* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). İstanbul.

Duyşak Mankır, A. (2023). *Tarihi Akşehir evlerinde işlevsel sistemlerin analizi ve koruma ölçütleri* (Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Konya.

Elçimler, C. (2019). *Mimari tasarım sürecinde eskiz ve çizim analizi* (Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Trabzon.

Ertin, G. (1994). *Eskişehir kentinde yerleşmenin evrimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Gençer, N. (1995). *Akşehir eski evleri*. İstanbul: Dizayn Ofset.

Gürel, E. (2022). *The impact of observational sketching in situ on the urban built environment perception and analysis of urban designers* (Master's thesis, Middle East Technical University, Institute of Science). Ankara.

Günaydın, K. (2025). *Cognitive aspects of architectural sketching: Cognitive and communicative aspects and the character of sketches* (Master's thesis, Istanbul Technical University, Institute of Science). İstanbul.

Harmanbaşı, T., Anıktar, S., & Sağdıç, Z. (2022). Adaptation of traditional Ottoman-Turkish house to modern Turkish house. İçinde *Proceedings of the 17th SPAIN International Conference on Design, Architecture, Materials & Nanotechnology (SDAMN-22)* (ss. 16–20). Barselona, İspanya.

IMOGA Art Space. (2019). *Cengiz Bektaş: Çizdiklerimi hiç unutmuyorum*.

İşcan, N. (2009). *Eskişehir Kurşunlu Camii ve Külliyesi*. Eskişehir: İşcan Yayınları.

Kaya, İ. (t.y.). X platformu paylaşımı. X. https://x.com/IsmailKaya26/status/1155420650040958976 (Erişim tarihi: 12.10.2025)

Kıvılcım, F. (2008). *A research on design principles in historic built landscapes: Case study Odunpazarı, Eskişehir* (Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Ankara.

Kocataş, M. (2011). *Akşehir'de bulunan tarihi yapıların tipolojisi üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yapı Eğitimi Ana Bilim Dalı). Isparta.

Köseoğlu, M. (2019). Çine Arıcılık Müzesi. *Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi*. https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/cine-aricilik-muzesi (Erişim tarihi: 20.12.2025).

Küçükaydın, A. C. (2009). *Denizli Hükümet Konağı mimari projesi için farklı A/V oranlarının enerji performansı açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). İstanbul.

Kütükçüoğlu, B. (2023). The emergence of Mediterraneanism discourse in modern Turkish architecture and the special position of Cengiz Bektaş. *İTÜ A|Z*, 20, 1–15.

La Piana, K. (1995). An interview with Turkish architect/poet Cengiz Bektaş: Space and poetry. *Journal of the International Institute*, 3(1), http://hdl.handle.net/2027/spo.4750978.0001.206 (Erişim tarihi: 20.12.2025)

Levi Akyüz, E. (2000). Kuşadası evlerinde mekânsal örüntü ve cephe elemanları. *Geçmişten Geleceğe Kuşadası Sempozyumu Bildirileri*, 393–402.

Mahmutoğlu, İ. (2011). *Kuşadası'nda konuttaki dönüşümlerin saptanmasına yönelik tipolojik bir araştırma* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). İzmir.

Marım, R. E. (2000). *Eski Denizli evleri: Denizli geleneksel konut mimarisinin gelişimi ve değişimiyle oluşan yeni yapısı* (Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). İstanbul.

Matinpour, M. (2025). *Mimarlıkta kültürel süreklilik ve göstergebilimsel bir inceleme: Turgut Cansever, Cengiz Bektaş ve Behruz Çinici* (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Ankara.

Mimarizm. (2018, 2 Şubat). *Muğla Bölge Müzesi*. Websayfası. https://www.mimarizm.com/mimari-projeler/muze-ve-kultur/mugla-bolge-muzesi_128959 (Erişim tarihi: 20.12.2025).

Mimdap. (2010, 24 Mart). Cengiz Bektaş mimarlığı. https://mimdap.org/portre/bektas-mimarlik/ (Erişim tarihi: 25.12.2025)

Örmecioğlu, H. T., & Er Akan, A. (2022). Cengiz Bektaş'ın anlatıcı mimarlığına bir örnek: Olbia sosyal özeği. *GRID Mimarlık, Planlama ve Tasarım Dergisi*, 5(1), 1–21.

Özcan, U., & Katuk, D. (2021). Cengiz Bektaş "Su belleği" söylemi ve Olbia Sosyal Merkezi. *International Journal of Social and Humanities Sciences*, 5(1), 49–68.

Öztürk, M. (2020). *Kula geleneksel konut mimarisi ve kullanılan doğal taş özelliklerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özkut, S., & Yılmaz, N. (Ed.). (2011). *Odunpazarı kentsel sit alanı: Koruma ve geliştirme projesi*. Eskişehir: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Öztürk, S. (2017). *Investigation of the deterioration and damage reasons of traditional dwellings' facade: Sample of Antalya-Kaleiçi* (Yüksek lisans tezi, Gebze Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Gebze.

Pamukkale Üniversitesi. (t.y.). *Fotoğraf galerisi* web sayfası. (Erişim tarihi: 18.12.2025). https://www.pau.edu.tr/adayogrenci/ja/sayfa/fotograf-galerisi-4

Sağdıçoğlu, M. S. (2020). *Geleneksel mimarideki ekolojik ölçütlerin değerlendirilmesi: İzmir–Şirince örneği* (Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Diyarbakır.

Salt Araştırma. (t.y.). Cengiz Bektaş Arşivi. https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/227 (Erişim tarihi: 01.12.2025)

Saraçoğlu, N. T. T. (2017). *Kültür varlığı yapıların koruma uygulamalarının değerlendirilmesi: Kuzguncuk örneği* (Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). İstanbul.

Sönmez, N. (1984). *Eskişehir Odunpazarı evleri* (Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). İstanbul.

Şahin, G., & Yalçın, M. (2021). Cengiz Bektaş mimarlığında yerel verilerin tasarıma etkisi: Muğla örneği. *GRID Mimarlık, Planlama ve Tasarım Dergisi*, 4(1), 87–116.

Şentuna, D. (t.y.). *Toplumun mimari düşüncelliğini okumak: Türk evi*. Academia.edu. (Erişim tarihi: 15.11.2025).

Toka, G. (2017). *Kentsel mekânda kimlik sorunsalı: Akşehir örneği* (Yüksek lisans tezi, KTO Karatay Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). Konya.

Türk Ytong Sanayi A.Ş. (t.y.). *Doçem İçe Dönük (Otistik) Çocuklar Okulu*. Websayfası. (Erişim tarihi: 20.12.2025). https://ytong.com.tr/referansdetay?id=5

Uçer, N. (2011). *Tarihi dokuların sürdürülebilirliğinde turizm kaynaklı değişimlerin etkileri: Kuşadası Dağ ve Camii-Kebir mahalleleri örneği* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). İzmir.

Uçkan, B. O., & Uçkan, E. (2002). *Eskişehir Odunpazarı evleri*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Uçman Altınışık, I. (2022). Cengiz Bektaş'ın ozan-mimar olarak persona inşası. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 39(2), 137–158.

Urfalıoğlu, N. (2010). *Antalya, Isparta ve Burdur evlerinde cephe biçimlenişi*. Antalya: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Yılmaz, A. (2008). *Cengiz Bektaş'ın mimari tasarım anlayışı ve uygulamaları üzerine bir inceleme* (Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü). İstanbul.

Yılmaz, S. (2020). *Cengiz Bektaş'ın hayatı, sanatı ve şiirlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Eskişehir.

Yılmaz Satılmışoğlu, A. C. (2022). *Tasarımda yaratıcılığın görsel düşünme ve eskiz ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü). Eskişehir.

TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR

Konferans Bildirileri

1. Çorbacı, K., Urfalıoğlu, N. (2025). *Cengiz Bektaş'ın Kent, Sokak ve Bina Eskizleri Üzerine Bir Değerlendirme*. Prof. Dr. K. Çetinkaya, Dr. Öğr. Üyesi D. Düzgün Top, Dr. Öğr. Üyesi T. Erdil Dinçel (Ed.), *UPMİTAK – Ulusal Planlama, Mimarlık ve Tasarım Akademik Kongresi / 22–23 Kasım 2025 İzmir-TÜRKİYE Özet Bildiri Kitabı* içinde (s. 7). ATRİSUHA Yayınları.